

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANA BİLİM DALI**

**CAHİT UÇUK'UN MASALLARINDA
DİL ve ÇOCUK EĞİTİMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
TÖE 5011
Yıldız YENEN**

**DANIŞMAN
Yrd.Doç.Dr. Ramazan ÇİFTLİKÇİ**

MALATYA 2007

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	VIII
KISALTMALAR.....	XI

GİRİŞ

MASAL BİLGİSİ

1. MASAL DİYEREK ÇIKTIK YOLA	1
2. MASALLARIN KAYNAĞI.....	3
3. OLUŞUMLARINA GÖRE MASAL TÜRLERİ.....	4
4. MASALIN ÇOCUK EĞİTİMİNDEKİ YERİ.....	6
5. TÜRK MASALLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ	9

I. BÖLÜM

CAHİT UÇUK'UN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

1. CAHİT UÇUK'UN HAYATI.....	13
2. CAHİT UÇUK'UN SANATI.....	19
3. CAHİT UÇUK'UN ESERLERİ.....	21
4. ALDIĞI ÖDÜLLER.....	22
5. ÇOCUK EDEBİYATI ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ.....	23

II. BÖLÜM

CAHİT UÇUK'UN MASALLARININ İNCELENMESİ

I. FADİŞ, BEDİŞ, EDİŞ

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET.....	27
2. EĞİTSEL İLETİLER.....	29
a. TEMEL KONU VE İLETİLER.....	29
b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER.....	36

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHİS KADROSU.....	38
2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER.....	44
3. OLAY ÖRGÜSÜ.....	44
4. MEKÂN.....	46
5. ZAMAN.....	49
6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU.....	50

C. DİL ve ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ.....	54
---------------------------	----

2. CÜMLE İNCELEMESİ.....	56
3. EDEBÎ SANATLAR.....	60
4. DEYİMLER.....	61
5. İKİLEMELER.....	62

II. HARİKA ÇOCUKLAR

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET.....	63
2. EĞİTSEL İLETİLER.....	64
a. TEMEL KONU VE İLETİLER.....	64
b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER.....	71

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHİS KADROSU.....	72
2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER.....	77
3. OLAY ÖRGÜSÜ.....	78
4. MEKÂN.....	79
5. ZAMAN.....	81
6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU.....	82

C. DİL VE ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ.....	84
2. CÜMLE İNCELEMESİ.....	86
3. EDEBÎ SANATLAR.....	90
4. DEYİMLER.....	91
5. İKİLEMELER.....	92

III. SIRLI SARAY

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET.....	93
2. EĞİTSEL İLETİLER.....	94
a. TEMEL KONU ve İLETİLER.....	94
b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER.....	102

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHİS KADROSU.....	103
2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER.....	108
3. OLAY ÖRGÜSÜ.....	108
4. MEKÂN.....	110
5. ZAMAN.....	112
6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU.....	114

C. DİL ve ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ.....	117
---------------------------	-----

2. CÜMLE İNCELEMESİ.....	118
3. EDEBÎ SANATLAR.....	123
4. DEYİMLER.....	124
5. İKİLEMELER.....	125

IV. DOĞA SAVAŞÇILARI

A. İÇERİK VE EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET.....	125
2. EĞİTSEL İLETİLER.....	126
a. TEMEL KONU ve İLETİLER.....	126
b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER.....	131

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHIS KADROSU.....	132
2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER.....	135
3. OLAY ÖRGÜSÜ.....	136
4. MEKÂN.....	136
5. ZAMAN.....	138
6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU.....	139

C. DİL ve ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ.....	143
2. CÜMLE İNCELEMESİ.....	144
3. EDEBÎ SANATLAR.....	149
4. DEYİMLER.....	150
5. İKİLEMELER.....	150

V. UÇAN SU

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET.....	151
2. EĞİTSEL İLETİLER.....	152
a. TEMEL KONU ve İLETİLER.....	152
b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER.....	158

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHIS KADROSU.....	159
2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER.....	163
3. OLAY ÖRGÜSÜ.....	164
4. MEKÂN.....	165
5. ZAMAN.....	167
6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU.....	169

C. DİL VE ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ.....	171
2. CÜMLE İNCELEMESİ.....	172
3. EDEBÎ SANATLAR.....	177

4. ATASÖZLERİ ve DEYİMLER.....	177
5. İKİLEMELER.....	178

VI. DÜNYAMIZ TEHLİKEDE

A. İÇERİK VE EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET.....	179
2. EĞİTSEL İLETİLER.....	180
a. TEMEL KONU ve İLETİLER.....	180
b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER.....	184

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHİS KADROSU.....	185
2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER.....	188
3. OLAY ÖRGÜSÜ.....	189
4. MEKÂN.....	190
5. ZAMAN.....	191
6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU.....	193

C. DİL ve ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ.....	196
2. CÜMLE İNCELEMESİ.....	197
3. EDEBÎ SANATLAR.....	201
4. DEYİMLER.....	202
5. İKİLEMELER.....	203

VII. YER ALTINDAKİ DOSTLAR

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET.....	204
2. EĞİTSEL İLETİLER.....	205
a. TEMEL KONU ve İLETİLER.....	205
b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER.....	209

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHİS KADROSU.....	210
2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER.....	214
3. OLAY ÖRGÜSÜ.....	216
4. MEKÂN.....	217
5. ZAMAN.....	218
6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU.....	220

C. DİL ve ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ.....	222
2. CÜMLE İNCELEMESİ.....	224
3. EDEBÎ SANATLAR.....	228
4. ATASÖZLERİ ve DEYİMLER.....	229
5. İKİLEMELER.....	230

VIII. MADENCİ CEMAL DEDE

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET.....	230
2. EĞİTSEL İLETİLER.....	232
a. TEMEL KONU ve İLETİLER.....	232
b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER.....	234

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHIS KADRÖSÜ.....	236
2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER.....	239
3. OLAY ÖRGÜSÜ.....	240
4. MEKÂN.....	240
5. ZAMAN.....	242
6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU.....	243

C. DİL ve ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ.....	246
2. CÜMLE İNCELEMESİ.....	247
3. EDEBİ SANATLAR.....	252
4. DEYİMLER.....	253
5. İKİLEMELER.....	253

IX. ÖZLENEN DOSTLAR

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET.....	254
2. EĞİTSEL İLETİLER.....	255
a. TEMEL KONU ve İLETİLER.....	255
b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER.....	258

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHIS KADROSU.....	261
2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER.....	264
3. OLAY ÖRGÜSÜ.....	265
4. MEKÂN.....	265
5. ZAMAN.....	267
6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU.....	268

C. DİL ve ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ.....	271
2. CÜMLE İNCELEMESİ.....	272
3. EDEBİ SANATLAR.....	276
4. DEYİMLER.....	278
5. İKİLEMELER.....	278

X. MUTLULUK YAĞMURLARI

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET.....	279
2. EĞİTSEL İLETİLER.....	280
a. TEMEL KONU ve İLETİLER.....	280
b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER.....	283

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHIS KADROSU.....	284
2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ.....	287
3. OLAY ÖRGÜSÜ.....	288
4. MEKÂN.....	289
5. ZAMAN.....	290
6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU.....	291

C. DİL ve ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ.....	294
2. CÜMLE İNCELEMESİ.....	295
3. EDEBÎ SANATLAR.....	299
4. DEYİMLER.....	300
5. İKİLEMELER.....	301

XI. YEŞİL CENNET'E DOĞRU

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET.....	301
2. EĞİTSEL İLETİLER.....	302
a. TEMEL KONU ve İLETİLER.....	302
b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER.....	304

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHIS KADROSU.....	307
2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER.....	310
3. OLAY ÖRGÜSÜ.....	310
4. MEKÂN.....	311
5. ZAMAN.....	312
6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU.....	314

C. DİL VE ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ.....	317
2. CÜMLE İNCELEMESİ.....	318
3. EDEBÎ SANATLAR.....	324
4. DEYİMLER.....	325
5. İKİLEMELER.....	325

III. BÖLÜM

İNCELENEN MASALLARIN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

A.İÇERİK İLE İLGİLİ UNSURLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. EĞİTSEL İLETİLER.....	327
2. ŞAHİS KADROSU.....	335
3. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER.....	338
4. OLAY ÖRGÜSÜ.....	339
5. MEKÂN.....	340
6. ZAMAN.....	341
7. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU.....	342
8. MASALLARDA YAZARIN YAŞAMINDAN İZLER.....	345

B.DİL VE ANLATIM İLE İLGİLİ UNSURLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. EDEBÎ SANATLAR.....	350
2. DEYİMLER-ATASÖZLERİ-ÖZDEYİŞLER.....	351
3. İKİLEMELER.....	352
4. SÖZCÜK İNCELEMESİ.....	353
5. CÜMLE İNCELEMESİ.....	356
6. MASALLARDA KALIP SÖZLER.....	357
7. MASALLARDAKİ BAZI MOTİFLER.....	361

SONUÇ.....	370
------------	-----

KAYNAKÇA.....	377
---------------	-----

ÖN SÖZ

Dünyanın en güzel varlıkları olan çocukları küçük yaşlarda hayata hazırlayacak iletilerle beslemek sosyal konumu, yakınlık derecesi ne olursa olsun her yetişkinin öncelikli görevidir.

Çocuklar, üzerinde işlemler yapmaya hazır bembeyaz bir sayfaya benzerler. Bu sayfaya sürülen olumlu veya olumsuz her şey onların benliklerine çok hızlı bir şekilde işler. Alışkanlığa dönüşmüş istenmeyen davranışların ortadan kaldırılması ise; üzerinde defalarca gerçekleştirilen silinme eyleminin sayfayı yıpratması gibi çocuğun benliğini zedeler. Hem çocuk, hem çocuğa yön vermeye çalışan yetişkin, hem de çocuğa kucağını aşmış olan toplum için üzücü olan bu durumun önüne geçilmek isteniliyorsa; çocuk yüreğine ve beynine kolayca işlenebilen araçlarla güzel ve yararlı değerler kazandırılmaya çalışılmalıdır.

Bu araçlar içinde masalların-ki bunda çocukluk tecrübelerimin de etkisi bulunmaktayeri çok özeldir. İnsanoğlunun gerçekleştiremediği; fakat gerçekleştirmeyi çok istediği hayallerin, imkânsızlıkların, olağanüstülüklerin nedensiz ve sonuçsuz yuvası olan masallar çocuğa edebî zevkin kazandırılmasında; verdiği iletilerle onların hayata hazırlanmasında; dil inceliğinin ve güzelliğinin kazandırılmasında önemli bir işleve sahip ürünlerdir. Fakat böylesine yararlı işlevleri olan ürünleri çocuk edebiyatına uygunluğu yönünden mercek altına almadığımız zaman, sadece güzelliklerin işleneceğini sandığımız sayfada istemediğimiz durumlarla da karşılaşabiliriz.

Bu çalışmada Türk edebiyatının sayılı kadın yazarlarından olan ve değişik türlerde yetişkinlere yönelik yazmış olduğu eserlerin yanı sıra çocuk edebiyatına da hizmet etmiş olan Cahit Uçuk'un masal türünde on bir eseri (*Fadiş, Bediş, Ediş ve Uzaydaki Mavi Bilye: Harika Çocuklar, Sırlı Saray, Doğa Savaşçıları, Uçan Su, Dünyamız Tehlikede, Yer Altındaki Dostlar, Madenci Cemal Dede, Özlenen Dostlar, Mutluluk Yağmurları, Yeşil Cennet'e Doğru*) eğitsel iletiler, sanatsal özellikler ve çocuk edebiyatına katkıları yönünden ayrı ayrı incelenmiştir.

Çalışmamız Giriş, Üç Ana Bölüm, Sonuç ve Kaynakça kısımlarından oluşmaktadır:

Giriş bölümünde; masalın tanımı, masalların kaynağı, oluşumları bakımından masal türleri, masalların çocuk eğitimindeki yeri ve Türk masallarının tarihsel gelişimi konularında bilgiler yer almaktadır.

İlk bölümde; Cahit Uçuk'un hayatı, sanatı, eserleri, ödülleri ve çocuk edebiyatı üzerine görüşleri hakkındaki bilgilere yer verilmiştir. Bu bilgiler yazar hakkında yapılan akademik çalışmaların yetersizliğinden ve yazarın artık hayatta olamayışından dolayı daha çok, ömrünün sonlarına doğru kaleme almış olduğu anılarından hareketle oluşturulmuşlardır.

İkinci bölümde; Cahit Uçuk'un belirtilen masalları ayrı ayrı incelenmeye esas alınmıştır. Özetleriyle birlikte verilen eserler; eğitsel iletiler, sanatsal özellikler ve dil özellikleri yönünden değerlendirilmiştir. Böyle bir yöntemin Türk edebiyatı, çocuk edebiyatı, eğitim bilimleri ve Türkçenin öğretimi konularında beklenen hizmete uygun olacağı kanısındayım.

Üçüncü bölümde; her biri kendi içinde belirtilen erekler doğrultusunda incelenmeye esas alınmış olan masalların eğitsel iletiler, şahıs kadrosu, olay örgüsü, mekân, zaman, sunuş biçimi ve anlatım durumu, edebî sanatlar, deyimler-atasözleri-özdeyişler, ikilemeler, sözcük ve cümle incelemeleri bakımından genel değerlendirmeleri yapılmıştır.

Ayrıca; "Masallarda Yazarı Yaşamından İzler" isimli incelemede yazarın eserleriyle anıları aynı düzlem üzerine konularak, yazarın kaleme aldığı masallarda yaşamına ilişkin izlerin varlığı tespit edilmiştir.

Bunun yanı sıra toplumların değer yargılarını yansıtan kalıp sözlerin kullanımları da incelenmiştir. Bu çalışma sonucunda tespit edilmiştir ki; Cahit Uçuk Türk toplumunun insan ilişkilerindeki nezaketini, içtenliğini anlatan değerler ile hiçbir ideolojinin ve siyasal görüşün aracı olmayan, yalnızca Allah'a sevgiyi ve saygıyı esas alan dinsel kültür içerikli kullanımlara yer verilmiştir. Bu sonuçların toplumun yapısını inceleyen bilimlere hizmet edeceği düşüncesindeyim.

Günümüz insanının yaşam biçimini, modern teknolojik araçlarını, düşüncü gücünü anlatan masallar geleneksel motifler bakımından da bir incelemeyi gerekli kılmışlardır. Stith Thompson'un Motif Index of Folk- Literature adlı eserinden hareketle yapılan incelemede görülmüştür ki; Cahit Uçuk hem günümüz insanının dünyasına seslenmiş, hem de geleneksel motiflerden yararlanmıştıır.

Sonuç bölümünde; inceleme verilerine dayanarak ulaştığımız sonuçlar ayrı ayrı başlıklar hâlinde maddeleştirilerek belirtilmiştir. Buna göre; Cahit Uçuk'un incelenen masalları çocuğı hayata hazırlayacak eğitsel iletilere ve onlara sanat, dil zevkini aşılacak değerlere sahip olduklarından bu eserler; çocuk edebiyatı ve Türkçenin öğretimi açısından önemli katkı sağlayacak niteliktedir.

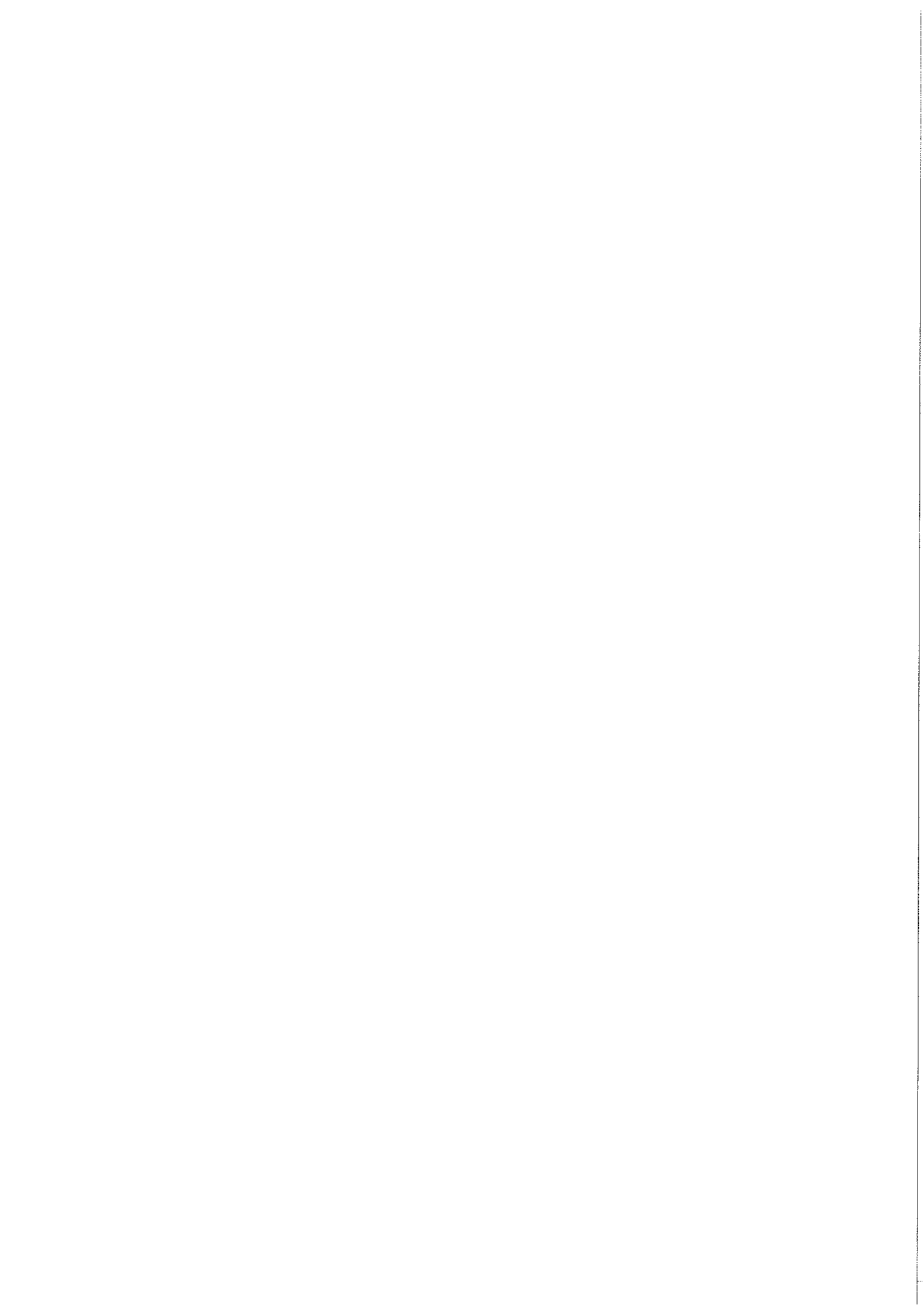
Kaynakçada ise; çalışma süresince yararlanılan kaynaklar ve konuyla ilgili diğer kaynaklar sıralanmıştır.

Uzun süren ömrünü edebiyat dünyasına hizmet ederek geçiren; bu dünyaya değişik türlerde birçok eser kazandıran; uluslararası düzeyde elde ettiği başarının yanı sıra ulusal düzeyde de aldığı ödüllerle adından söz ettiren yazarın eserleri üzerine yapılan akademik çalışmaların son derece az olması bize bu alanda çalışma kararını aldırtmıştır.

Ayrıca çocukluğunun en güzel yıllarını Malatya'nın Hekimhan ilçesinde geçirmiş olması, üç buçuk yıl kadar sürmesine rağmen bu yöreye anılarında genişçe yer vermesi, yaşadığımız coğrafyada yetişen büyük bir değere sahip çıkılması gerektiğı bilinci ile hareket etmemizi gerekli kılmıştır.

Türkçe öğretim alanında yapılan bilimsel araştırmalara küçük de olsa bir katkı sağlarnasını temenni ettiğimiz bu çalışmada gözümüzden kaçan eksiklikler için okuyucunun affına sığınarak; çalışmamda destek ve ilgilerini gördüğüm değerli danışmanım Yrd.Doç.Dr. Ramazan ÇİFTLİKÇİ'ye; sayın hocalarım Prof. Dr. Hasan KAVRUK'a, Doç.Dr. Songül TAŞ'a, Yrd.Doç.Dr. Nesrin SİS ve Yrd.Doç.Dr. Namık Kemal ŞAHBAZ'a teşekkürlerimi sunarım.

Yıldız YENEN

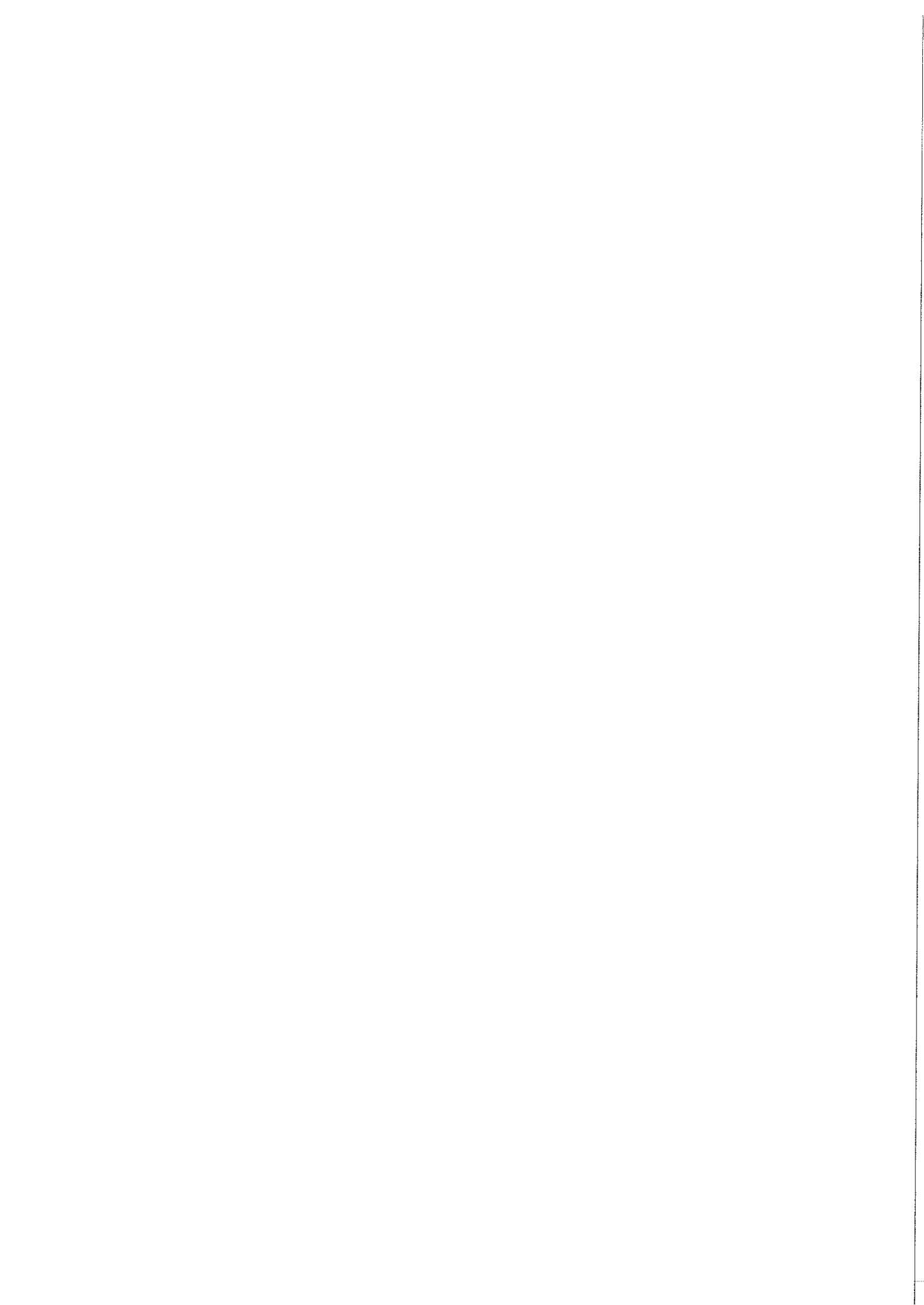
KISALTMALAR

1.Genel Kısaltmalar

- age. :Adı Geçen Eser
A.Ş. : Anonim Şirketi
C. : Cilt
K.B. :Kültür Bakanlığı
Matb. : Matbaacılık
MEB :Milli Eğitim Bakanlığı
S. : Sayı
s. :Sayfa
Yay. : Yayınevi

2.İncelenen Masallarla İlgili Kısaltmalar

- D.S. :Doğa Savaşçıları
D.T. :Dünyamız Tehlikede
F.B.E. :Fadış, Bediş, Ediş
H.Ç. :Harika Çocuklar
M.C.D.:Madenci Cemal Dede
M.Y. :Mutluluk Yağmurları
Ö.D. :Özlenen Dostlar
S.S. :Sırlı Saray
U.S. :Uçan Su
Y.A.D.:Yer Altındaki Dostlar
Y.C.D.:Yeşil Cennet'e Doğru

GİRİŞ

MASAL BİLGİSİ

1. MASAL DİYEREK ÇIKTIK YOLA

Anonim halk edebiyatı ürünlerinden ve çocuk edebiyatını besleyen kaynaklardan olan masalların tanımı üzerine çeşitli görüş ve düşünceler dile getirilmiştir:

P.N. Boratav: “Masal, nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törenlerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı.”¹

N. Tezel: “Masal, olayların geçtiği yer ve zamanı belirli olmayan, peri, dev, cin, ejderha, arap bacı vb. gibi kahramanları belirli kişileri temsil etmeyen hikâyedir.”²

Büyük Larousse: “Bütünüyle hayal ürünü olan, genellikle olağanüstü olaylara, zaman zaman da doğa üstü varlıklara (cin, peri, dev, ejderha vb.) yer verilen, olayları belirli olmayan bir yerde (masal ülkesinde), belirli olmayan bir zamanda (evvel zaman içinde) geçen ve ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa anlatılarak sürüp giden bir anlatı türü.”³

S. Sakaoglu: “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları, masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.”⁴

Türkçe Sözlük: “Halkın ortak yaratısı olarak ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa aktarılan, cin, peri, dev gibi olağanüstü kişileri de olan, olağanüstü olaylara yer veren, genellikle bir tekerlemeyle ya da ‘bir varmış bir yokmuş’ gibi sözlerle başlayan bir tür halk öyküsü.”⁵

M.R.Şirin: “Masallar insanlığın çocukluğudur. Masalların bizce bilinmeyen zamanı ‘evvel zaman içinde’ bir zamandır. Olağanüstü biçimde, bilinmeyen bir yerde,

¹ Perteve Naili Boratav, Masallar 1 Uçar İyili, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2001, s.2

² Naki Tezel, Türk Masalları, C.1, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985, s.6

³ Büyük Larousse, Masal, C.15, Milliyet Gazetecilik A.Ş., İstanbul 1994, s.7841

⁴ Saim Sakaoglu, Masal Araştırmaları, Akçağ Yayınları, Ankara 1999, s.2

⁵ Ali Püsküllüoğlu, Türkçe Sözlük, Masal, Arkadaş Yayınevi, Ankara 2003, s.903

bilinmeyen kişiler ve varlıklarla ilgili olayların çarpıcı bir anlatımıdır masal.”⁶

“Kamûs-ı Osmânî’ye göre ‘masal kelimesi’, ‘mesel’in değiştirilmiş şeklidir. ‘mesel’ halk dilinde meşhur olan âdap ve öğütleri anlatan söz demektir.”⁷

Umay Günay: “Asırların birikmiş irfanını ve hayat görüşünü, yaşamak zorunda olduklarımızla yaşamak istediklerimizi bir arada kendisine has bir atmosferde ve üslupla, kendi mantık silsilesi içinde geleneksel motiflerle anlatan masallar, sözlü anlatım türlerinin en ilgi çekici olanıdır.”⁸

“Masal” kelimesinin yerine Anadolu’da kullanılan kelimelerden bazıları şunlardır: Metel, mesele, matal, hekâ, hikâ, hikiya, hekeya, oranlama, ozanlama ve nagıl.”⁹

“Masalların dili, içinde yer alan olaylar, kahramanlar ve olağanüstü çevrelerin etkili büyüleyiciliği ile masallar gerek çocukların gerekse yetişkinlerin ilginç buldukları bir sanat ürünüdür.”¹⁰

E.C. Güney: “Toplumun hayal gücüyle yaratılmış sözlü verimler.”¹¹

Geride bırakılan çocukluğun sağladığı kişisel tecrübeler ve bu alana gönül vermiş insanların düşünceleri ışığında denilebilir ki; masallar halkın ya da yazarın hayallerine sınır tanımadığı bir atmosferde karşımıza çıkan olağanüstülük ve imkânsızlık kapılarından yüzümüze çarpan esinlerin geride bıraktıkları sevgi, umut, adalet, cesaret, çalışkanlık... kıvrımlarıdır. Kısacası; aynı düzlükte yol alan gerçek ile hayalin geride bıraktığı büyüleyici atmosferdir.

⁶ Mustafa Ruhi Şirin, Çocuk Kalbimizin Kıyısındaki Irmak, Çocuk Edebiyatı Yıllığı-1987, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987, Yayına Hazırlayan ve Yöneten: Mustafa Ruhi Şirin, s.157

⁷ Naki Tezel, age., s.3

⁸ Umay Günay, Türk Masallarının Hususiyetleri, Çocuk Edebiyatı Yıllığı-1987, Gökyüzü yayınları, İstanbul 1987, Yayına Hazırlayan ve Yöneten: Mustafa Ruhi Şirin, s.130

⁹ Saim Sakaoğlu, age., s.4

¹⁰ Alemdar Yalçın, Gıyasettin Aytas, Çocuk Edebiyatı, Akçağ Yayınları, Ankara 2002, s.46

¹¹ Efyatun Cem Güney, Folklor ve Halk Edebiyatı, Milli Eğitim Yayınları, İstanbul 1971, s.87

2. MASALLARIN KAYNAĞI

“Folklor ürünü anonim masalların ilk çıkış yerleri olarak genellikle Hindistan, Çin ve Yunanistan gibi ülkelerden söz edilir. Masalların, ülke ve hatta kıta sınırlarını aşan, birçok değişik kültürleri yansıtan ortak özellikleri varsa da her toplum bu masallara kurgu ve anlatım bakımından kendi ahlâk ve din anlayışı ile insan ilişkilerindeki tutumuna, eğitimine ve zevk seviyesine göre ulusal bir damga basmış durumdadır. Nitekim konu ve tema bakımından aralarında açık benzerlikleri bulunan Kuzey Avrupa ve Güney Avrupa masalları arasında bile belirgin farklar vardır. Özellikle Asya ve Avrupa masalları arasındaki farklar daha çoktur. Türk masallarındaki tekerlemeleri yabancı masallarda bulmak mümkün değildir. Bu farkları oluşturan neden, masalların anlatıldığı ve kuşaktan kuşağa aktarıldığı toplumların veya kültürlerin ortam, düşünce ve duygu yönünden değişik özellikler taşımalarıdır.”¹²

Arnold Vom Gennep’in Pertev Naili Boratav tarafından Türkçeye çevrilen “Le Folklore” adlı eserinde ise masalların kaynağı konusunda çeşitli görüşleri görmek mümkündür:

“Mitoloji mektebi, halk masallarını eski mitlerin parçalar halindeki bakiyeleri olarak görüyordu. Bu mektebin natüralist denilen bir şubesi, masallarda güneşe ve fecre, yahut da bulutlara ve yağmura ait mitleri bulunuyordu. Antropoloji mektebi gösterdi ki, bizimkilerin aynı masallar vahşilerin arasında da vardır. Ve bir mitin masal safına düşmesine ait kesin, açık örnek geliştirilemez. Edebiyat mektebi ise, halk masallarının menşeyini Hint’te aramıştır. Bazı İngiliz bilginlerinin temsil ettiği ritüalist ekol de halk masallarını, bugün terkedilmiş bir takım ritlerin son izleri ve alâmetleri olarak görüyor.”¹³

Eflatun Cem Güney: “İyilerle kötülerin belli bir yurdu mu olur? Dünyanın her yerinde iyiler de vardır, kötüler de... Masalların bu ve buna benzer ortak yönü üstünde ilk eğilenler, bunlara tek bir dayanak bulmak derdine düşmüşler, bu yolda birbirini tutmayan görüşler ileri sürmüşlerdi. Sonradan gelenler, bu çıkmaz sokağa pek sapmadılar. Bize göre de tek bir kaynak aramak, havanda su dövmeye benzer. Döv, döv

¹² A.Ferhan Oğuzkan, Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örnek Çocuk Edebiyatı, Emel Matbaacılık Sanayi, Ankara 1983, s.26

¹³ Naki Tezel, age., s.IV

yine su... Aranılan kaynak ne Hint'te ne de Çin'de, her milletin kendi içinde. Dünya halkları kendi masallarını kendileri yaratırlar, kendi dil ve görüşleriyle..."¹⁴ şeklinde düşüncelerini dile getirirken; masalların kaynağı konusunda 30 yıldan beri çalışmalar sürdüren Saim Sakaoglu ise kişisel görüşlerini şöyle ifade eder:

"Masalların kaynağı olarak hiçbir coğrafyayı, kültürü ve dini temel olarak almamak gerekir. Masalların bir bütün olarak değil de tek tek ele alınması halinde belki bazılarını belirli coğrafyaya, kültüre veya dine bağlayabiliriz. Örneklerde görülen değişme, ne kadar büyük boyutta olursa olsun her masalda aslından gelen bir iz, bir kalıntı mutlaka bulunacaktır."¹⁵

Yukarıda belirtildiği gibi masalların kaynağını belirli toplumlarda, ülkelerde arayanlar olduğu gibi, onu insanlığa mal edip kökeninin araştırılmasının doğru olmadığına inananlar da bulunmaktadır.

Masallar insanoğlunun hayal güçlerinin ortaya çıkardığı ürünlerdir. Hayal etmenin de bütün insanlara özgü olduğu düşünülduğünde ilk masalı yeryüzünde yaşayan ilk topluluklara mal etmek yerinde olur. Varlığını sözlü anlatıma borçlu her tür gibi masalların da dilden dile, toplumdan topluma aktarıldığı, ulaştığı her toplumun kültürel değerleriyle yeni görünümeler kazanarak yayılım alanını genişlettiği de unutulmamalıdır.

3. OLUŞUMLARINA GÖRE MASAL TÜRLERİ

Masallar oluşumlarına göre halk masalları ve edebî masallar (peri masalları, sanat masalları) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır:

1. Halk Masalları

"Halk masalları bir toplumun ya da ulusun tarihsel süreç içerisinde oluşan dilden dile, ağızdan ağıza sözlü olarak anlatılan özgün ürünlerdir."¹⁶

¹⁴ Eflatun Cem Güney, age., s.95

¹⁵ Saim Sakaoglu, age., s.9

¹⁶ Hasan Gülerüz, Yaratıcı Çocuk Edebiyatı, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2003, s.27

“Halk masallarının çocuklar tarafından zevkle okunabilmeleri için işlenmeleri, çok defa daha uygundur. Çünkü folklor mahsulü olan masallarda tekrarlar, terkip hataları bulunabilir. Dil işlenmemiştir. Bir sanatçının işlemesi, düzenlemesi eserin değerini artırır. Grimm Kardeşlerin dünyaca tanınan masalları Alman folklor mahsullerinin sanatçıları elinde değerlendirilmiş şekillerdir.”¹⁷

İşlenilmiş bir dil ile okuyucunun beğenisine sunulan bu tür ürünlerin çocuk edebiyatı açısından da birçok yararı bulunmaktadır: “Özellikle anonim halk masalları dilinin sözlü bir gelenek içinde yer alması, sonradan yazıya geçirilmesi sebebiyle konuşma ve yazı dili arasında bir geçişi de temsil etmektedir. Çocuğun konuşmaya okuma ve yazmadan çok önce başlamış olması sebebiyle, yazma ve okuma ona sonradan kazanılan bir beceri olduğundan, çocuk daima kendisi için zor gelen bu iki beceriyi kazanma konusunda zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Masallar çocuğun konuşma becerisine geçişte dil özelliği olarak da büyük kolaylık sağlamaktadırlar.”¹⁸

Toplumun düşünüş gücünü, yaşam biçimini, kültürel değerlerini anlatan bu tür masallar her geçen gün ilerleyen teknolojiyle birlikte eğlence unsuru olarak farklı alanlara (internet, televizyon, radyo...) yönelen okuyucu kitlelerine uzak düşmektedir. Ulusal değerlere ayna tutan bu hazinelerin yitirilmemeleri için derleme çalışmaları yapılmalı ve bir araya getirilen bu ürünler çocuk eğitimi açısından budandıktan sonra edebiyatımıza kazandırılarak çocukların ilgisine uygun araçlarla onlara sunulmalıdır. Yani; masalların çocuklara ulaştırılması sadece kitaplar yoluyla sınırlı kalmamalıdır. Televizyonlarda halk masallarından uyarlanan filmler gösterime girmeli, radyolarda masal saatleri düzenlenmeli ve internet sayfalarında da masalların ilgi çekiciliğini artıran sayfalar hazırlanmalıdır. Böylelikle çocuklar hem eğlenecekler, hem de ulusal değerlerinin bilincinde olan vatandaşlar olarak toplumdaki yerlerini alacaklardır.

2. Edebî Masallar

“Yazarın kişisel hayal güçlerine dayanarak yazdıkları, halk masallarına benzeyen ve çoğunlukla ilhamını onlardan alan yapma masallardır.”¹⁹

¹⁷ Kemal Demiray, Türkçe Çocuk Edebiyatı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1970, s.22

¹⁸ Alemdar Yalçın, Gıyasettin Aytaş, Çocuk Edebiyatı, s.54-55

¹⁹ age., s.55

“Bu çeşit masalların kahramanları çok defa perilerdir. Olaylar muhayyel ülkelerde geçer. Tılsım vesaire gibi olağanüstülüklerden faydalanıldığı için çocukların hayal dünyalarına derin etkide bulunacak olan bu masallardaki olaylara, çocukları ürkütücü, korkutucu yaratıklar karışmamalıdır.

Sanat masalı yazmak şu sebeplerden dolayı kolay değildir: 1. Modern hayat mürekkeptir. Halbuki masal, basit bir hayat tarzı ile ilgilidir. Böyle bir hayatı yaşamamış bir insanın, duyarak eser meydana getirmesi güçtür.

2. Bu günün insanı her şeyin aslı ile karşılaşmak ve onu tanımak istemektedir.”²⁰

4. MASALIN ÇOCUK EĞİTİMİNDEKİ YERİ

Çocuk edebiyatını besleyen önemli kaynaklardan olan masalların, çocuk eğitimindeki yeri üzerine çeşitli görüşler ileri sürülmüştür:

“Geçmişte olduğu gibi bugün de hayal ürünü konu ve olaylarla dolu masalların çocuklara verilmesini doğru bulmayan eğitimciler, düşünürler ve edebiyatçılara rastlanmaktadır. Onların iddiasına göre masallar, çocukları hayatın gerçeklerinden uzaklaştırır, yanlış inançlara sürükler, doğru ve mantıklı düşünme alışkanlığının gelişmesini engeller. Geçmişte bu görüşün en güçlü temsilcileri olarak Fransa’da N. Boileau (1636-1711) ve J.J. Rousseau (1712-1778) gibi düşünür ve eğitimcileri görürüz. Rousseau, bu konuda çok aşırı bir tutum içinde olmuş, hatta Emile’in fabllerini okumasını yasaklamış, ona ancak Robenson’u okumasını salık vermiştir. Masala karşı bu tutum bir süre etkisini şiddetlendirmiş, yazarlar da çocuklar için daha çok bilim ve fen konularını işleyen, ahlâki davranışlar üzerine eğilen eserler meydana getirmişlerdir.”²¹

“İbrahim Alâettin Gövsa, çocuk edebiyatı hakkında yazdığı bir yazısında Rousseau’nun muhayyel konulara karşı aldığı cepheye temas ederek kendi düşüncelerini şöyle belirtmiştir:

²⁰ Kemal Demiray, age., s.22-23

²¹ A.Ferhan Oğuzkan, age., s.30-31

‘Çocuk, hiçbir zaman karga veya tilkinin hakikaten konuşacağına inanmaz. Fakat böyle fevkalâdeliklere ihtiyacı vardır. Nitekim kendi bebeklerine birer şahsiyet iare eden, onlarla konuşan ve türlü sahneler tertip eden bir yavru, icat ettiği vekayie inanmış değildir...

Anatole France da, Rousseau'nun zihniyetiyle çocuklara yalnız bilgi veren kitapları okutmak isteyenlere hücum ederek şöyle diyor:

‘Şairane bir fikri, güzel bir duyguyu telkin eden, nihayet ruhu coşturan en önemsiz kitapçık çocuklar için, mekânîk bilgileri veren sizin her çeşit kitaplarımızdan daha değerlidir. İnsanı hayvandan ayıran tebessümden ziyade hayaldir. İnsanın hayvana üstünlüğünü sağlayan hayaldir.’²²

Eflatun Cem Güney: “Masallar, sadece hayal ve fantezi mahsulü değildir; çeşitli motiflerle nice sosyal realiteler çizgileştirilmekte ve hele çoğu insan ruhlarında yapılmış bir seyahat hissini vermektedir: Keloğlan, Peri Kızı, Devanası, Kara Ese, Sarı Köse... Bu masal kahramanlarının hamuru, mayası bir ama, huyu suyu bir değil; akı da var, karası da... Akyürekliiler arasında, gönül alıp kâbe yapanlar mı dersin, hakka, hakikate tapanlar mı...

Her sakala bir tarak uyduranlar da vardır her yumurtaya bir kulüp takanlar da... Saman altından su yürütenler de vardır, ipe un serenler de... Görülüyor ki içlerinden beğenilen, örnek edilmesi değenler de bulunuyor, beğenilmeyen, şerrinden kaçılması gerekenler de. İşte masalların da asıl eğitim değeri burada... Çocuklarımızın ruhunu iyi örneklerle göre inşa ederek onları inandıkları yolda yürüyebilecek insan yapmak... Dünya milletleri bu inanışla çocuklarının ruhunu masallarla besliyor; özellikle insanları tanıma melekesi kazandırarak onlarla münasebetlerini kolaylaştırıyor.”²³

Pertev Naîli Boratav: “Çocuğa ana dilinin, bir işçi elindeki âlet gibi nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin türlü hünelerini, kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren, kişiye kendi dilini konuşamayanlardan uzaklaştırıcı, onu

²² Kemal Demiray, age., s.23-24

²³ Eflatun Cem Güney, Folklor ve Eğitim, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1966, s.9-10

konusanlara yakınlaştırmacı duyguyu –ninnilerin, tekerlemelerin, türkülerin yanı başında, ama herhalde onlardan daha geniş ölçüde- ilk aşıl原因 masaldır.”²⁴

Mustafa Ruhi Şirin: “Masal çocukluk cennetidir. Masallar insanlığın çocukluğudur bir bakıma. Çocuklar bunun için sever masalları. Çocukların rüyaları ile masallar birçok yönden birbirine benzerler. Çocuk gerçekte hayâlin birleştiği bir yerdedir. Bir adımı gerçekler dünyasında, bir adımı hayâller dünyasındadır.

Masalı iyi tanımak için hayâli hikâyelerin insan zihninde, sade gerçeklerden daha fazla yer ettiğinin sebeplerini düşünmemiz gerekir.

Çocuğun sınır tanımayan bir düşünce tarzı vardır. Masalı bunun için sever çocuk. Onda ulaşılması gereken en sihirli dünyayı ‘hayâlindeki ülkeyi’ bulur. Olağanüstü güçlerle donanmak ister durmadan.”²⁵

Erol Yıldır “Masallar ve Çizgiroman” isimli makalesinde masalların çocuk eğitimindeki önemini anlamak istemeyen insanlara şiddetle karşı çıkar: “Masalların zararlı olduğu iddiaları bana daima çok budalaca geldi. Masallar kadar insanı hayata hazırlayan, duygularını besleyen bir başka tür yoktur. Bu bereketli kaynak, geleceğin insanını şekillendirir. Bundan dolayıdır ki dünyada hâkim olmak isteyen ideolojiler de bütün sanat kollarını olduğu gibi edebiyatı da kendi maksatları için vasıta olarak kullanırlar. Çocuk edebiyatının da bundan uzak tutulması elbette beklenilmez. Çocuk için, içinde yaşanan hayat zaten fantastiktir. O masalların bin bir renkli dünyası ile ya kendi hayatı arasında bir benzerlik kurar veya bir özlem diyarı olarak onu idealleştirir. Her ikisi de yararlıdır.”²⁶

İnsanoğlunun hayal alemlerinden doğmaları ve olağanüstülüklerle açık bir tür olmaları masalların çocuk eğitimindeki yerini tartışma konusu yapmıştır. Fakat hangimiz küçükken masal dinlemedik ya da hâlâ masallarda geçen ağustosböceğinin keman çaldığına, delikanlının kurbağaya dönüştüğüne, Keloğlan’ın sihirli sofrasının

²⁴ Pertev Naili Boratov, Masal, çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987, Yayına Hazırlayan ve Yöneten: Mustafa Ruhi Şirin, s.113

²⁵ Mustafa Ruhi Şirin, age., s.160

²⁶ Selçuk Kantarcıoğlu, Eğitimde Masalın Yeri, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1991, s.39

çeşit çeşit yemekler saçtığına... inanmaktayız? Elbette ki bütün bu olağanüstülükler doğal bir süreçte unutulup gittiler. Fakat onlardan geriye kalan; çalışkanlık, insan sevgisi, zamanın değerini bilme... gibi değerler silinmedi. İşte; masalın güzelliği burada başlıyor. Bilindiği gibi hayal etmek bir ihtiyaçtır. İnsanın diğer canlılara farklılığı ve üstünlüğüdür. Sadece çocuklar değil; yetişkinler de hayaller kurar. Çünkü hayal umuttur, inançtır, yaşama bağlılıktır. Gerçekleşmesi istenilen birçok hedefin provasıdır.

Önemli olan birer hayal ürünü olan masallardaki olağanüstülükleri abartıya kaçmadan çocukların kişilik gelişimlerine yardımcı olacak erdemlerle ve ulusal bilinci güçlendiren değerlerle donatabilmektir. Çünkü çocuklar ülkenin yarınlarıdır. Yarınlara yürüyenler aynı zamanda ulusların kaderlerini tayin edecek olanlardır. Geleceğe güvenle bakabilmek için çocukların beyinlerine ve yüreklerine kolaylıkla işleyebilen; onların dinlemekten, okumaktan ve izlemekten büyük keyif aldığı bu türü ulusal ve evrensel değerlerle süslemek gerekir. Unutulmamalıdır ki; uluslar çocuksuz; çocuklar masalsız; masallar da hayalsiz olamaz.

5. TÜRK MASALLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Türk masallarını ilk defa derleyen ve yayımlayan kişiler yabancılardır:

“Türk masalları üzerine yayınlanmış en eski derleme, Fransa Kralı XVI. Louis’in çevirmen ve yazmanı M. Diegon’a aittir. Nouveaux Contes et Arabes (1781, Yeni Türk ve Arap Masalları) adlı bu yapıtın ikinci cildinde, üç Türk masalı yer alır.”²⁷

“Çocuklarımız için ilk Türkçe alfabenin 1274 (1859) tarihinde Kayserili Doktor Rüştü tarafından yazılmış Nuhbetülelfal adlı eser olduğu sanılmaktadır. Bu kitabın bizi ilgilendiren tarafı, içinde çocuklar için yazılmış bir takım hikâyelerin bulunmasıdır. Mide ile Azaların Hikâyesi, Kabak ile Bir Köylünün Hikâyesi, Deryaya Giden Balığın Hikâyesi, İnce Kamış ile Ulu Ağacın Hikâyesi, Karınca ile Ağustosböceğinin Hikâyesi...”²⁸

Tanzimat döneminde ise; “Şinasi’nin (1826-1869) La Fontaine’den çevirdiği Kurt ile Kuzu Hikâyesi ve kendisinin yazdığı Eşek ile Tilki Hikâyesi, Kara Kuş

²⁷ Ana Britannica, Masal, C.15, Ana Yayıncılık, İstanbul 2004, s.406

²⁸ Kemal Demiray, age., s.90

Yavrusu ile Karga Hikâyesi, Arı ile Sivrisinek Hikâyesi gibi fabl türünden manzumeler o devirde çocukların okuyabileceği yazılardı. Daha sonra Recaizade Ekrem (1847-1913) La Fontaine'den bazı manzumeler çevirdiyse de bunların dili hayli eskidir. Yine bu dönem şairlerinden Muallim Naci (1850-1893) Kırlangıç, Kuzu, Avcı, Oduncu ile Azrail gibi manzumeler yazdı.²⁹

Daha sonra "Rus Türkolog F.Wilhelm Radlof 1867-1907 yılları arasında yayımladığı 10 ciltlik "Proben der Vokslitaratur der Turkischen Stomme" adlı eserinde Türk masallarına yer vermiştir.

Radloff'tan sonra Macar bilgini Ignacz Kunoş da 1887-1905 yılları arasına topladığı masalları 1905 yılında 'İstanbul Halk Masalları' adı ile yayımlamıştır. Kunoş 1907'de de 'Adakale Türk Masalları' adlı kitabını yayın alanına sokmuştur.³⁰

"Türkçe ilk masal kitabı ise Saim Sakaoğlu'nun 'K.D. Hanım' olarak belirttiği bir kadın yazara aittir. 'Türk masallarını şuurlu olarak derleyen ve yazıya geçirip yayımlayanların başında şüphesiz K.D. Hanım gelmektedir. Kim olduğu hakkında herhangi bir bilgiye sahip olamadığımız bu hanım, 1912 tarihini taşıyan Türk Masalları adlı 317 sayfalık kitabında 13 masala yer verir."³¹

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise; "Ziya Gökalp'in Türk Masalları üzerine çalıştığı bilinmektedir. Ziya Gökalp masalları işleyip Küçük Mecmua'da yayımlamıştır. Bu metinler daha sonra 'Altın Işık' isimli eserinde Türk Edebiyatına kazandırmıştır."³²

"Türk halk masallarından birçoğunu yazarlarımız çocuklar için yeniden yazmaya çalışmışlardır. Örneğin, Orhan Şaik Gökyay, XIV. yy. Anadolu Türkçesiyle yazılan Dede Korkut Hikâyelerini günümüz Türkçesine çevirerek önce Bugünkü Dille Dede Korkut Masalları (1939) ve Bugünkü Dille Dede Korkut (1963) adlarıyla yayımlamış, sonra Dedem Korkud'un Kitabı (1973) adında bir eser daha yazmıştır.

²⁹ age., s.92

³⁰ Mehmet Yardımcı, Yaşayan Malatya Masalları, İnönü Üniversitesi Vakfı Yayınları, Malatya 1996, s.23

³¹ Selim Emiroğlu, Eflatun Cem Güney'in Eserlerinde Dil ve Çocuk Eğitimi, Özserhat Matbaacılık ve Yayıncılık, Malatya 2006, s.35

³² Mehmet Yardımcı, age., s.23

Adnan Binyazar'ın Dedem Korkut'tan Öyküler (1972) ve Erdal Öz'ün Dedem Korkut (Masallar) adlı kitapları da aynı kaynaktan yararlanılarak yazılmıştır.”³³

“1940-1951 yılları arasında Ahmet Caferoğlu'nun yayımladığı sekiz ciltlik 'Anadolu Ağızlarından Toplamalar' adlı eserinde pek çok Türk masalı halk ağzından derlenip yayımlanarak unutulması önlenmiştir.”³⁴

Ahmet Caferoğlu'nun yanı sıra Bahtaver Hanım (Türk Masalları-1930), Ali Dehri Dilçin (Çankırı Masalları-1933), Yusuf Ziya Demircioğlu (Yürüklerde ve Köylülerde Hikâyeler, Masallar-1934), Naki Tezel (İstanbul Masalları-1938), Mehmet Tuğrul (Malatya'dan Derlenmiş Masallar-1945), Pertev Naili Boratav (Az Gittik Uz Gittik-1969), Saim Sakaoğlu (Gümüşhane Masalları Metin Toplama ve Tahlil-1973) Bilge Seyidoğlu (Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar, Metinler ve Açıklamalar-1975), Umay Günay (Elazığ Masalları-1975), Mehmet Yardımcı (Yaşayan Malatya Masalları-1975), Esmâ Şimşek (Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması-2001), Muhsine Helimoğlu Yavuz (Masallar ve Eğitimsel İşlevleri-2002) gibi araştırmacılar çalışmalarlarıyla her geçen gün ilerleyen teknolojik gelişmeler karşısında yarınlara kalma kaygısı içinde bulunan masaları derleyerek, Türk edebiyatına kazandırmışlardır.

Anadolu'nun değişik bölgelerinden derlediği masallara edebi işçilik kazandırarak onları çocuk edebiyatına kazandıran insanlar da bulunmaktadır:

Cahit Uçuk'un Ateş Gözlü Dev (1945), Kurnaz Tilki (1946), Türk Çocuklarına Masallar (1946), Eflatun Cem Güney'in Dertli Kaval (1945), Nar Tanesi (1946), Açıl Sofram Açıl (1949), Oğuz Tansel'in Altı Kardeşler (1959), Üç Kızlar (19636), Alı ile Fırfırı (1976) isimli eserler bu tür çalışmalara örnek gösterilebilir. Ayrıca Eflatun Cem Güney “Açıl Sofram Açıl” adlı eseri ile 1956 yılında Hans Christian Andersen ödülünü; Oğuz Tansel ise Alı ile Fırfırı adlı masal kitabıyla Türk Dil Kurumunun 1978 En İyi Çocuk Kitabı Ödülü'nü kazanmıştır.

³³ A.Ferhan Oğuzkan, age., s.29

³⁴ Mehmet Yardımcı, age., s.23

Türk edebiyatının son dönemlerine gelindiğinde ise Ülkü Tamer, Tarık Dursun, Aytül Akal, Cahit Zarifoğlu, Cahit Uçuk ve Mustafa Ruhi Şirin gibi yazarların masal türünde verdiği eserlerle Türk edebiyatına katkıda bulunduğunu söylemek mümkündür.

I. BÖLÜM

CAHİT UÇUK'UN HAYATI, SANATI ve ESERLERİ

1. CAHİT UÇUK'UN HAYATI

“Cahit Uçuk 17 Kasım 1909'da Selanik'in Islahhane mahallesinde dünyaya gelir. Varlıklı ve soylu bir ailenin kızı olan annesi Hadiye Hanım Selanikli, kalem müdürü olarak görev yapan babası Ganizade Vehbi Bey ise Diyarbakırlıdır. Anne ve baba Hüseyin Cahit'e olan hayranlıklarından dolayı doğacakları ilk çocuklarına kız olursa 'Cahide', erkek olursa 'Cahit' ismini koymayı düşünmektedirler. Kız olarak dünyaya gelen bebeğin adı nüfus kağıdında Cahide olarak belirtilse de Cahit isminin kullanımı yeğlenir. Aile Piriştine'de yaşamlarına devam ederken adına Nadide Kaya diyecekleri bir kız çocukları daha dünyaya gelir. Bu arada küçük Cahit üç yaşını tamamlamıştır. Balkanlarda yaşanan ayaklanmalardan dolayı Osmanlı İmparatorluğu çöküntü ile burun buruna gelmiş, ülke büyük bir karışıklık içindedir.

Güvenilir olmayan böyle bir ortamda Vehbi Bey Diyarbakır'a gitmek ister. Fakat Hadiye Hanım henüz aşısı bulunamamış olan Şark Çıbanı yüzünden gitmek istemez. Hadiye Hanım iki kızını yanına alarak paşa dayısı ile evli olan halasının (Munire Hanım) evinde kalmak üzere İstanbul'a gelir. Vehbi Bey'in işine son verilmesiyle o da İstanbul'a gelir ve kısa bir süre sonra Osmanlı İmparatorluğunun Meclis-i Mebusan³ında Siverek milletvekili olarak yerini alır.

Aile Beşiktaş'ta yeni bir konağa taşınır. Cahit burada bir Türk'le evli olan Fransız bir hanımın kurduğu; çocukları ilkokula hazırlayan ve onlara Fransızca öğreten Madam Mektebi'ne başlar. Bu okula devam ederken bir müsamerede rol alır. Savaş alanında yaralı askerlerin yaralarını sarma rolü Cahit'e verilmiştir. Cahit'in yaralarını sardığı askerlerden biri de Mehmet Emin Yurdakul'un oğludur. Oyun herkesçe beğenilir. Cahit'i kutlayan Milli Şair Mehmet Emin küçük hemşireye övgü dolu sözler söyler. Bu olay Cahit'in belleğinde unutulmayacak olaylardan biri olarak yer edinir.

Piriştine'de kendileriyle birlikte kalan Ayşe Hanım'ın (Hadiye Hanım'ın yengesi) İstanbul'a gelmesiyle aile daha büyük bir eve taşınma kararı alır.

Cahit'in gittiği anaokula yakın olması dolayısıyla Tuzbaba'da bir konağa taşınırlar. Vehbi Bey kızı Cahit'i arkadaşlarıyla toplandığı lokallere sık sık götürmektedir. Yine bir gün baba, kız el ele dışarı çıktıkları bir sırada Diyarbakır'dan yeni dönmüş olan Ziya Gökalp'le karşılaşır. Bu, Cahit Uçuk ile Ziya Gökalp'in ilk karşılaşmalarıdır. Henüz küçük bir çocuk olan Cahit büyük üstadın kendisine uzatılan elini öpmek yerine, kibarca sıkar. Buna şaşırın Gökalp'e, Vehbi Beyin verdiği yanıt ise Cahit'in sevgi dolu bir insan olacağını habercisidir:

'Benim kızım, ancak çok çok yaşlıların elini öper. Kendisine yakın yaşta bulduklarının ise ellerini sıkar. Yani Ziyacığım, kızım seni kendisine akran bulmuş demektir.'³⁵

Ziya Gökalp'in yaşam öyküsünü annesinden, masallarını babasından dinlemiş olan Cahit'in Büyük Üstâd'ın derlediği masalları kendinden geçercesine ezbere okuması, daha ciddi çalışmalar yerine masallarla vakit kaybetmenin sıkıntısı içinde bulunan Ziya Gökalp'i duygulandırır ve onun bu konuda daha şevkle çalışmasına yardımcı olur.

I. Dünya Savaşı'ndan sonra, müttefiklerinin kaybetmesinden dolayı yenik duruma düşmüş olan Osmanlı İmparatorluğunun güzide toprağı olan İstanbul'a düşman askerleri konuşlanmış ve şehir dört bir yandan işgal altındadır.

Bu kargaşalık içinde şehirde kalmak istemeyen Hadiye Hanım kızlarıyla Balıkesir'e gider ve Hükümet Caddesi'nde bir eve taşınır. Burada bir tarla kiralar. Beş yaşına yeni basmış olan Cahit'e gazeteci bir öğretmen olan Ekrem Bey tarafından okuma, yazma dersleri verilir. Cahit 4,5 ay gibi bir sürede iyi derecede bir okur, yazar olur. Bu arada görevi dolayısı ile İstanbul'da bulunan Vehbi Bey ise ikinci defa Siverek Milletvekili olarak Meclis-i Mebusan'a girmeye hak kazanmıştır.

Cahit Balıkesir'de bir ilkokula başlar. Fakat öğretmenlerin disiplin merakı yüzünden kaba davranmaları ve okula yakın bir kulübede yaşayan yaşlı okul kapıcısının Cahit'i rahatsız etmesi sonucu, aile kızlarını okuldan alır.

³⁵ Cahit Uçuk, Bir İmparatorluk Çökerken, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002, s.233

Bu olayın şehirde duyulması sonucu Maarif Müdürlüğü kapıcı hakkında soruşturma başlatarak, onu görevden alır. Bu duruma son derece üzülen Müdüre Hanım ise okulun öğretmenlerinden birkaçını özel ders vermesi için Hadiye Hanım'ın evine gitmeleri konusunda görevlendirir.

Hadiye Hanım'ın üçüncü çocuğuna hamileliği döneminde Avrupa'da başlayan ve İspanyol nezlesi olarak adlandırılan öldürücü gribe Cahit ve annesi de yakalanır. Fakat ikisi de dönemin korkunç hastalığını atlattılar. Aydın'ın doğumuyla birlikte meclis-i mebusan basılır ve Vehbi Bey işsiz kalır.

Bu arada İstanbul'un Fatih semtinde oturan ve İstanbul'a geldikleri ilk yıllarda Cahit'e ve ailesine eyinin kapılarını açmış olan Munire Hanımın sahip olduğu ihtişamlı konağı yanar. Evini, ocağını yitiren kadın kansere yakalanır; sol göğsünü kaybetmenin ve ağır dozdaki ilaçların dayanılmaz acısı içinde hayata gözlerini yumar. Çok sevdikleri akrabalarını ve güzel anılarını geçirdiği konağı kaybetmek Cahit'in ve ailesinin yaşadığı büyük felaketlerdendir.

Balıkesir'in de düşman kuvvetleri tarafından işgal edilmesi sonucu aile Ayasofya'da küçük bir eve taşınır. Ülkenin dört bir yanında çalkantılı bir sürecin yaşandığı o günlerde Cahit Uçuk'un övgüyle anlatacağı bir anısı vardır. Cahit, Halide Edip hayranıdır. Onun baş yapıtlarından olan Handan'ı adeta yutarcasına okumuştur. Dadısı Şayan'ın Sultanahmet Meydanı'na gidip Halide Edip Adıvar'ın nutkunu dinleyeceğini duyunca dadısıyla birlikte gitmek ister. Annesi Hadiye Hanım ilkin böylesi bir ortamın küçük kızı için uygun olmadığını düşünse de Cahit'in ısrarlarına dayanamaz ve gitmesine izin verir.

Cahit Uçuk miting'in yapıldığı günü ve Halide Edip'in kendisinde yaptığı etkiyi şöyle dile getirir:

'Öyle uğultu, öyle gürültü vardı ki. Siyahlar giymişti. Kocaman siyah gözlü bir kadındı. Konuşmaya başladığında bir anda gürültü bıçakla kesilmiş gibi dindi. Sanki tek tek, kelime kelime söyledikleri kanatlanıp uçuyor, Cahit'in yüreğinin içine giriyorlardı... Eve döndüklerinde Cahit heyecandan kıpkırmızı kesilmiş yüzü,

bağırmaktan kısılmış sesiyle annesine 'Halide Edip Hanım oradakilerine enjektörsüz aşı yaptı' Türkleri birleştirme, coşturma aşısı. O meydanı dolduran gençlerin çoğu bu gece Hayri dayım gibi Anadolu'ya giderler.'³⁶

İstanbul'da buldukları sırada Cahit ile kardeşi Kaya okula başlarlar. Fakat ekonomik sıkıntılarından ve güven dolu bir ortamdan uzak oluşlarından dolayı aile Diyarbakır'a gitmeye karar verir. Yolculukları sırasında yolların kapanmasından ötürü aile üç ay gibi bir süre Amasya'da kalır. Cahit burada 3. sınıfa, Kaya ise 1. sınıfa başlamıştır. Vehbi Bey aldığı bir telgraftan dolayı Diyarbakır yerine Malatya'nın Hekimhan ilçesine gider. Çünkü kendisine Hekimhan Kaymakamlığı tayini gelmiştir. Varlıklı bir ailede yetişmesinden dolayı hiçbir zaman çalışma ve ev işi öğrenme kaygısı gütmemiş olan Hadiye Hanım bu sevimli Anadolu kasabasında küçük kızları ile birlikte yün kırarak eğirmeyi, çamaşır leğeninin başına geçip çamaşır yıkamayı, nakışlı çoraplar örmeyi... ve buna benzer daha birçok beceriyi öğrenir. İlçede Kızlar Mektebi olmadığından Vehbi Bey şehirden bir öğretmen getirtir. Fakat öğretmenin öğrencileri yerine bebeğiyle ilgilenmesi ve zamanında derslere girmemesinden ötürü okuma-yazma öğretimi on bir yaşındaki Cahit'e kalır.

Aile Hekimhan'da yaşayan halkın yaptığı gibi baharla birlikte Cüzüngüt denilen köye gider. Vehbi Bey burada iki katlı ahşap bir ev kiralar. Cahit göğsü boydan boya düğmeli entari ve komşudan aldığı örneğe bakarak diktirdiği şalvar ve ayağında manda (camız) derisinden geçirdiği yemenilerle tam bir köylü kızıdır artık. Komşu kızlarının yaptığı gibi saçlarını 40 incecik tel örgüyle bağlar ve Hekimhan ağzıyla konuşur. Aile kışa doğru Hekimhan'a geçer. Vehbi Bey Ankara'dan gelen bir telgrafla Malatya Vali Vekili olarak atandığını öğrenir. Bu arada Hadiye hanım 4. çocuğuna hamiledir. Cahit Malatya'da ilk çarşafını giyinir. Şehrin tanınmış ve itibarlı bir ailesinden kendisine evlenme teklifi gelir. Cahit bunu kabul etmez. Öte yandan Vehbi Bey'in tehditler alması sonucunda aile üç ay sonra Hekimhan'a döner. Vehbi bey ise Devlet Hastanesi'nin hekimlerine mahsus İojmanlardan birinde kalır. Bu durum Malatya'ya iyi okullarda okumak için gelen Cahit ile 4. çocuğuna hamile olan Hadiye Hanımı oldukça üzer. Çünkü ilçede tek hekim dahi yoktur. Hekimhan'a dönüşünün ikinci gününde Hadiye Hanım Yusuf Yılmaz'ı dünyaya getirir.

³⁶ age., s.336

Bu sırada Malatya'ya yeni vali tayin edilir ve Vehbi Bey de Hekimhan Kaymakamlığına geri döner. İstanbul'daki sıkıntılı hayat koşullarından kurtulmanın rahatlığını yaşasa da çocukların tahsillerini yapamamaları ve Kurtuluş Mücadelesi'ne yaptığı katkılarından dolayı kendisini yalnız bırakmayan Ankara'daki yetkilerin bu kez kendilerini Anadolu'nu bir kasabasında unutmalarının acısını yaşamaktadır.

Vehbi Bey bu durum üzerine son çare olarak gördüğü Umum Jandarma Komutanı Zeki Paşaya (Hadiye Hanımın anne tarafından akrabası) çocuklarının tahsili için Ankara olmasa bile en azından Antalya'nın kazalarından birine tayin edilmesini ister. Üç buçuk yıl süren Hekimhan maceraları sonunda beklenen telgrafın gelmesiyle sona erer. Vehbi Bey Alanya'ya kaymakam olarak tayin edilmiştir.

Bu haber aile fertlerini mutlu etmekte; fakat çocukluğunun en güzel yıllarını bu şirin Anadolu kasabasında geçirmiş olan Cahit'i üzmektedir. Hekimhan'ın yazarın yüreğindeki özel yerini şu satırlardan da anlamak mümkündür:

'Seni seviyorum Hekimhan. Eğer hayat beni başka yerlere çağırmasaydı, ben de gitmek zorunda olmasaydım senin sıcaklığında ömrümü geçirebilirim. Kocaman kocaman yıldızların parladığı geceleri nasıl unutabilirim? Karla örtülü alanlarında uzandığım beyazlıkların içinde kendi boyumun ölçülerini gördüğümü nasıl unutabilirim? Okul dönüşlerinde bağlarla Hekimhan arasında çay kudurup taşığında köylülerin karşı yakaya geçmek için iki yaka arasına attıkları kavak üstünde cambaz gibi yürüterek geçişimi unutabilir miyim?

Unutmayacağım seni Hekimhan. Seni çok seviyorum, sana şimdiden sen de beni unutma diyorum...³⁷

Alanya'ya geldiklerinde Cahit 15 yaşındadır. Selanikteki malları karşılığında mübadele yoluyla anneanesi Seher Hanım'ın Antalya'ya taşınmasıyla Vehbi Bey dışında aile buraya taşınır. O dönemlerde Cahit Uçuk'un unutamadığı olaylardan biri de Antalya'yı ziyarete gelen Mustafa Kemal Paşa'ya Seher Hanım'ın evinin uygun

³⁷ age., s.424-425

görülmesidir. Atatürk hayranı olan yaşlı kadın 'Ona bu evi değil, canımı isteseler veririm.'³⁸ diyerek evinden vazgeçmiş ve başka bir eve taşınmıştır.

Cahit Antalya'da Kız Mektebi'ne başlar. Oldukça başarılı bir öğrencidir. Tarih ve edebiyat öğretmeni Lütü Bey Cahit'in gayretinden ve yazdığı güzel yazılardan dolayı ona Alanya tarihi hakkında yazdığı kitabını armağan eder.

Her şey yolunda giderken anne ve babasına karşı çıkamadığı için hiç sevmediği biriyle evlenme kararı alır. Gençlerin nikâhları kıyılır. Hatta o sıralarda Antalya'yı ziyaret eden Mustafa Kemal Paşa hemşehrisi Cahit'e yakışır bir Rumeli düğünü yapmak ister. Fakat Cahit hiç düşünmeden verdiği kararın kendisi için doğru olmadığını anlamıştır. Koluna altın bileziğini takarak ekmeğini kazanmak, iyi yerlere gelmek istemektedir. Sonuç olarak düğün iptal edilir ve aile apar topar Antalya'dan ayrılarak İstanbul'a taşınır.

İstanbul'a gelişleri Cahit Uçuk'un hayatında bir dönüm noktasıdır. Çünkü burada Nazım Hikmet ile tanışır ve onun çıkardığı Yarımay dergisinde yazmaya başlar. İlk yazısı bir köy masalıdır: Bir Masal Ki Herkes Okumalı! Bu çalışmanın beğenilmemesi kaygısıyla yazar Cahide Üçok yerine Cahit Uçuk ismini kullanır. Fakat yazarın korktuğu başına gelmemiştir. Çünkü yazısı oldukça beğenilmiştir. Yarımay dışında Yedigün, Salon, Yıldız dergileri ile Cumhuriyet ve Vakit gazetelerinde yazılar yazar. Artık sevilen, sayılan bir yazardır.

Dönemin ünlü yazarlarından Mahmut Yesari ile evlenir. Fakat Yesari'nin sağlık sorunlarından dolayı evlilik kısa bir süre sonra boşanmayla sonuçlanır. Cahit Uçuk daha sonra mutluluğu Galatasaray'ın genç ve başarılı oyuncusu Necdet Kayral (Cici Necdet) ile evlenerek yakalar. On yıla yakın bir süre devam eden bu evlilik eşinin gereken sorumlulukları yerine getirmemesinden dolayı ayrılıkla noktalanır. Cahit Uçuk özel hayatındaki bu düşüşlerden dolayı oldukça çok sıkıntılı günler yaşasa da huzuru Antalya'ya yerleşmiş olan ailesini sık sık ziyaret ederek bulmaya çalışır. Yaşadığı olumlu ve olumsuz olayların hiçbiri Cahit Uçuk için engel teşkil etmez. Çalışma masasının başına geçip bir yazı makinesi gibi gerek yetişkinler ve gerekse çocuklar için

³⁸ age., s.445

durmadan yazar. Allah vergisi olarak gördüğü bu yeteneği olanca gücüyle yaşam biçimi haline getirmeye çalışır.

Otuz sekiz yaşındayken Servet-i Fünûn Matbaası sahibi Murtaza Sadık Kâğıtçı ile evlenir. Matbaada kurulan atölyede bir işçi gibi çalışan Cahit Uçuk ticaret sektöründe de başarılı adımlar atar.

Özel sorunlarından dolayı anne olamayan yazar annelik duygusunu küçük yaşta yanına alıp yetiştirdiği manevi evlatları ve Çocuk Esirgeme Kurumuna yaptığı hizmetlerinin yanı sıra Türk ve dünya çocuklarına yazdığı eserlerle yüceltir.³⁹

69 yıllık bir sanat hayatına değişik türlerde birçok eser sığdırmayı başaran yazar 7 Ağustos 2004'te İstanbul Bebek'teki evinde ölürek, Zincirlikuyu Mezarlığına defnedilir.

2. CAHİT UÇUK'UN SANATI

“Yetişkinler ve çocuklar için yazmış olduğu eserlerle edebiyat dünyasında yerini bulan Cahit Uçuk'un edebî kişiliğinin oluşmasında ailesi büyük önem taşır. Okumayı seven anne ve babaya sahip olan yazar okuma kültürünü çok küçük yaşlarda edinir. Babasının her satırını açıklayarak okuduğu Viktor Hugo, Maksim Gorki ve Tevfik Fikret'in eserleri Cahit Uçuk'un edebî yönünün gelişmesine yardımcı olur. Ayrıca Nazım Hikmet, Yahya Kemal, Reşat Nuri ve Halide Edip yazarın kendine örnek aldığı şahsiyetlerdir. Dolabını beğendiği edebiyatçıların fotoğraflarıyla süsleyen yazar edebiyata henüz 13 yaşındayken yazdığı şiirlerle başlar.”⁴⁰ Yazdığı şiirleri eniştesinin aracılığıyla “Şair-i Azam” Abdülhak Hamit Tarhan'a gösterir. ” Büyük bir heyecanla beklediği bu değerlendirme ise şu sözlerden ibarettir.

³⁹ Yazarın hayatı anıları yorumlanarak oluşturulmuştur:

Cahit Uçuk, Bir İmparatorluk Çökerken, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002

-----, Erkekler Dünyasında Bir Kadın Yazar-Silsilename 1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2003

-----, Yıllar Sadece Sayı-Silsilename 2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2003

⁴⁰ Yazarın Sanatı anıları yorumlanarak oluşturulmuştur:

Cahit Uçuk, age.

-----, age.

-----, age.

“Bu şair hanım fevkalâde bir istidad-ı şairiyete sahiptir. Çok güzel şiirler yazıyor. Birazcık daha dikkatli olursa çok iyi bir şair olabilir. Kendisini tebrik ederim. Eğer nesir olarak da yazarsa, ileride çok güzel şeyler yazacağına kaniim. Abdülhak Hamit.”⁴¹

Bu değerlendirme Cahit Uçuk’u şiir yazmaktan tam olarak alıkoymasa da onun nesire daha yakın durmasına sebep olur.

“Edebiyat dünyasına yirmi altı yaşında Yarımay dergisinde yazdığı, ‘Bir Masal ki Herkes Okumalı!’ çalışmasıyla başlar (14 Şubat 1935). İlk yazılarında kendi kimliğini açıklamadığından dolayı herkes onu Nazım Hikmet olarak düşünür. İsminden dolayı erkek sanıp aşk mektupları gönderen hanımlar bile çıkar. Bu sebepler Cahit Uçuk’un kimliğini açıklamasını gerektirir.”⁴²

“Orta boylu, dalgalı sarı saçlı, iri mavi gözlü bu genç kız Gavsi Ozansoy’a (Halit Fahri Ozansoy’un oğlu) kendini şöyle tanıtır.

“Ben Diyarbekirliyim. Belki bilirsiniz Diyarbekirliler sanatkâr ruhlu doğarlarmış. Babam o vaktin eski şairlerinden, ediplerinden birçoğunu tanırdu. Evimizde sık sık edebi mübahaseler olur. Manzum ve mensur birçok kitaplar okunurdu. Dört yaşımdan beri böyle bir muhit içerisinde büyümüşüm ben. Yazmağa pek küçükken başlamamda herhalde bunun da tesiri vardır. Sonra ben Anadolu’da çok dolaştım; oradaki âdetleri, yaşayışları, çok güzel öğrendim; onun için birçok yazılarıma bir Anadolu ruhu vermeğe uğraşıyorum. Daha 13 yaşında iken şiir yazardım, fakat sonra bundan vazgeçtim. Çünkü duygu ve düşüncelerimi vezin, kafiye kalıpları içine sığdıramıyordum.”⁴³

“Yazar Yarımay, Salon, Yıldız, Kırkbirbuçuk dergileri ile Cumhuriyet, Vakit, Dede gazetelerinde yazılar yazar.

⁴¹ Abide Doğan, Cahit Uçuk Hayatı-Sanatı-Eserleri, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1999, s.34

⁴² Bu bölüm yazarın anıları yorumlanarak oluşturulmuştur:

Cahit Uçuk, age.

-----, age.

-----, age.

⁴³ Abide Doğan, age., s.37

Dede gazetesi ve Kırkbirbuçuk dergilerinde yazdığı yazılar sistemi sorgulayan türden olduklarından bu yayınların varlığına eşi Murtaza Kağıtçı tarafından son verilir.”⁴⁴

Altmış dokuz yıllık edebiyat hayatına anı, hikaye, roman, masal, tiyatro ve manzum türlerinde birçok eser veren Cahit Uçuk edebiyat dünyasının yeri doldurulamaz yazarlarından.

3. CAHİT UÇUK’UN ESERLERİ

Edebiyat dünyasına değişik türlerde yazdığı pek çok eserle hizmet etmiş olan Cahit Uçuk’un eserlerini 2 ana başlıkta toplamak mümkündür:

1. Yetişkinler İçin Yazmış Olduğu Eserler

a. Romanlar ⁴⁵

Kirazlı Pınar, Dikenli Çit, Kırmızı Balıklar, Sürü Çingirakları, Değirmen Taşı, Küçük Ev, Güneş Kokusu, Kanlı Düğün, Siyah Dantelli Şemsiye, Hep Yarın, Sabır Taşı, Gecenin Bu Saatinde, Özlem Şarkısı, Bıraktığı Yerden.

b. Hikâyeler ⁴⁶

Cin Tayfası, Unutmayacaktı, Artık Geçti, Cennet Bahçe, Altın Papuçlar, Bir Işıklı Pencere, Değişen Sensin, Kurtların Saygısı.

c. Tiyatro Eserleri ⁴⁷

Sihirli Bilezik, Yaşamak İstiyoruz, Gök Korsan, Bir Boşanma Sebebi, Dâhiyâne Bir Keşif.

⁴⁴ Cahit uçuk, Yıllar Sadece Sayı Silsilename 2, s.208

⁴⁵ Abide Doğan, age., s.42-45

⁴⁶ Abide Doğan, age., s.44-45

⁴⁷ Abide Doğan, age., s.52

d. Anı Kitapları

Bir İmparatorluk Çökerken, Erkekler Dünyasında Bir Kadın Yazar - Silsilename 1, Yıllar Sadece Sayı-Silsilename 2.

2. Çocuklar İçin Yazmış Olduğu Eserler

a. Romanlar

Türk İkizleri, Eve Doğan Güneş, Esrarengiz Yalı, Sihirli Rüzgâr Çanı, Yalçın Kayalar, Alın Teri, Doğanın Armağanı, Düğüm Düğüm Üstüne, Gümüş Kanat, Mavi Ok, İran İkizleri, Mavi Derinliklerdeki Sır.

b. Hikâyeler

Cepteki Yavrular, Kırmızı Mantarlar, Unutulmaz Bir Gezi, Ormanın Küçük Meleği, Açgözlü Tilki, Bahçemden Mektuplar, Çiğdem'in Düşleri, Yalnız Ağaç, Kara Eşek Kayboldu, Tavañ Kızla Sarı Ayaklı Horoz, Rüzgârın Sesi, Küçük Çoban Alim Kız 1-2-3, Küçük Çoban Alim Kız Büyüdü: Rengarenk Hayaller, Karlıcadağ'ın Melekleri, Sevgiler Düğüm Düğüm, Gurbette iki Yürek, Vatana Uzanan Yollar.

3. Masallar

Üç Masal, Ateş Gözlü Dev, Şahnazar, Türk Çocuk Masalları, Kavacık Masalı, Ateş Gözlü Dev, Kurnaz Tilki, Merte, Verte, Pitte (Fadiş, Bediş, Ediş), Uzaydaki Mavi Bilye: Harika Çocuklar, Sırlı Saray, Doğa Savaşçıları, Uçan Su, Dünyamız Tehlikede, Yer Altındaki Dostlar, Madenci Cemal Dede, Özlenen Dostlar, Mutluluk Yağmurları, Yeşil Cennete Doğru.

4. Manzum Eserler

Kurumun Destanı, Benden Selam Yunus'a 1, Benden Selam Yunus'a 2, Bir Köy Masalı.

4. ALDIĞI ÖDÜLLER

Cahit Uçuk 1958 yılında Türk İkizleri adlı çocuk romanıyla katıldığı yarışmada Hans Christian Andersen Ödülü'nü alarak ismini şeref listesine yazdırmaya hak kazanır. Bu eser Japonca, İngilizce, Fransızca gibi dünya dillerine de çevrilir. Uluslararası düzeyde yakaladığı bu başarı ulusal düzeydeki başarılarıyla devam eder. 1992'de son 40 yılda çocuklar için yapmış olduğu hizmetlerden dolayı Türk Çocuk Vakfı Onur

Ödülü'nü; 1977'de Çocuk Yayınları Derneği'nin şükran plaketini ve 2001'de ise Türkiye Yazarlar Birliğinin Üstün Hizmet Ödülü'nü alır.

5. ÇOCUK EDEBİYATI ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ

Cahit Uçuk anılarında çocuklar için yazmaya 14 Şubat 1935'te Yarımay dergisinde çıkan bir yazısıyla başladığını belirtir. Bu yazı, yazarın edebiyat dünyasına açılan ilk penceresidir aynı zamanda. Bir Masal ki Herkes Okumalı! isimli köy masalı okuyucular tarafından oldukça beğenilir. Fakat yazarı çocuklar için yazmaya güdüleyen neden sadece okuyucuların beğenisi değildir:

“İlk yazım bir köy masalıydı. Sonra hikâyeler, küçük romanlar yazdım. Fakat çocukluğumda okuma açlığımı doyuracak kitapların hemen hemen yokluğu yüzünden babamla annemin kitaplarına daldım. ‘Bunlar çocuklara göre kitaplar değil’ demeleri bana engel olamayınca; onların tavsiye ettikleri büyüklerin kitaplarını okumaya koyuldum. O zamanki dilimiz bu günkü konuşma dilimize hiç benzemiyordu. ‘Bu ne demek babacığım? Bu ne demek anneciğim? Sorularıyla bir okumayı sürdürdüm. Büyüklerimden durmadan masallar dinliyordum. Masal tiryakisiydim. Hep ah diyordum. Kendi kendime ne olur bu masalların kitapları olsa, sevdiğim masalları birçok kez okuyabilsem. Bulunan çocuk kitaplarının tümünü okumuştum birçok kereler. Yenilerini istiyordum.”⁴⁸

Çocukluk günlerinde okuma gereksinimini gidermek amacıyla anne ve babasının okuduğu kitapları okumak zorunda kalan, yetişkinlere yönelik hazırlanmış ve ağır bir dille yazılmış olan bu eserleri tam olarak anlayamayan; bu konudaki sıkıntılarını ebeveynlerine sık sık sorduğu sorularla gidermeye çalışan yazarın; günümüz çocuğunun böylesi sorunlarla karşılaşmaması için eserler yazması doğrusu takdire değer bir davranıştır. Ama bu nedenler dışında onun idealist yaklaşımının da etkisi yadsınamaz. Tuttuğu her işte başarılı olmayı bir ilke olarak gören yazar gerek kişisel, gerekse ulusal açıdan onur verici çalışmalar yapmayı istemiştir. Bu yüzden de hedeflerini yüksek tutmaya özen göstermiştir:

“Bir gün babam elinde büyük bir paketle geldi. Paketteki kitaplar dünyaca ünlü

⁴⁸ İmzasız, Cahit Uçuk'la Çocuk Edebiyatı Üzerine, Çocuk Edebiyatı Yıllığı-1987, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987, Yayına Hazırlayan ve Yöneten: Mustafa Ruhi Şirin, s.340

ikizler serisinin Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yapılan çevirileriydi. Çok kısa zamanda hepsini yutarcasına okudum ve ah demeğe başladım. Ah Türk İkizleri'ni bir yazarımız yazsa ah ne olur. Bizim ikizlerimiz de dünyaca ünlü serinin içine girebilse.

Sonra aradan bir süre geçti. Kendimi birdenbire Babıâli'de buldum. Kendimi değil de, kalemimi. Çünkü iki yıl ortalıkta görünmeden yazdım. Cahit Uçuk'u bir ünlü şairin müstear ismi sandılar. İşte o sıralarda çok sevdiğim en küçük kardeşim bana asılmağa başladı.

'Bu kadar çok öykü, roman, anı yazıyorsun. Ama ben senden, Türk İkizleri'ni yazmanı istiyorum.' Bu istek benim çocukluğumdaki özlemlerimle birleşince 'Türk İkizleri' yazıldı."⁴⁹

Çocuk edebiyatını "...çocuklara bilmedikleri yaşam yolunda bir ışık tutma, dünyayı tanıtmaya, sevginin, saygının her çeşidini sevdirmeye; aile sevgisi, insan sevgisi, toprak sevgisi, doğa sevgisi, bayrak sevgisi, vatan sevgisinin edebiyata yansımaları..."⁵⁰ olarak tanımlayan yazar özetle; çocukların çevresindeki güzelliklere "Sevgi" penceresinden bakmalarına yardımcı olacak, ulusal ve evrensel değerleri tanımlarını ve onlara sahip çıkmalarını sağlayacak eserlerin oluşturulması olarak anlıyor.

⁴⁹ age., s.341

⁵⁰ age., s.341

II. BÖLÜM

CAHİT UÇUK'UN MASALLARININ İNCELENMESİ

Çalışmanın bu bölümünde yazarın incelenen masallarının künyeleri verildikten sonra sırasıyla eserlerin incelemelerine geçilmiştir:

Yazarın kendi yayınevi olan Uçuk Yayınları tarafından 1990 tarihinde İstanbul'da "Hetre, Verte Pitte" adıyla basılan eser daha sonra Bilge Kültür Sanat Yayınevi tarafından "Fadiş, Bediş, Ediş" ismiyle yeniden basılır. Yalnızca isim bakımından değişikliğe uğramış olan eser 40 kısa masalın 5 cilde yerleştirilmesiyle oluşmuştur. Fadiş, Bediş, Ediş isimli basımın kimi sayfalarında özel isimlerin hâlâ düzeltilmemiş olması (Fadiş Yerine Hetre, F.B.E.2, s.45; Bediş yerine Verte, F.B.E., 2, s.69 kullanılmıştır.) okuyucunun aklında soru işaretleri yaratacağından bu basımın gözden geçirilerek basılması uygun olur. İncelenen eserin ciltleri şöyledir:

Fadiş, Bediş, Ediş 1, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul 2002, (8 masal),
Resimleyen: Betül Atlı.

Fadiş, Bediş, Ediş 2: Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul 2002, (9 masal),
Resimleyen: Betül Atlı.

Fadiş, Bediş, Ediş 3: Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul 2002, (9 masal),
Resimleyen: Betül Atlı.

Fadiş, Bediş, Ediş 4: Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul 2002, (7 masal),
Resimleyen: Betül Atlı.

Fadiş, Bediş, Ediş 5: Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul 2002, (7 masal),
Resimleyen: Betül Atlı.

2. UZAYDAKİ MAVİ BİLYE 1: Harika Çocuklar, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul 2003

3. UZAYDAKİ MAVİ BİLYE 2: Sırlı Saray, Bilge Kùltür Sanat Yay., İstanbul 2003
4. UZAYDAKİ MAVİ BİLYE 3: Doğa Savaşçıları, Bilge Kùltür Sanat Yay., İstanbul 2003
5. UZAYDAKİ MAVİ BİLYE 4: Uçan Su, Bilge Kùltür Sanat Yay., İstanbul 2003
6. UZAYDAKİ MAVİ BİLYE 5: Dünyamız Tehlikede, Bilge Kùltür Sanat Yay., İstanbul 2003
7. UZAYDAKİ MAVİ BİLYE 6: Yer Altındaki Dostlar, Bilge Kùltür Sanat Yay., İstanbul 2003
8. UZAYDAKİ MAVİ BİLYE 7: Madenci Cemal Dede, Bilge Kùltür Sanat Yay., İstanbul 2003
9. UZAYDAKİ MAVİ BİLYE 8: Özlenen Dostlar, Bilge Kùltür Sanat Yay., İstanbul 2003
10. UZAYDAKİ MAVİ BİLYE 9: Mutluluk Yağmurları, Bilge Kùltür Sanat Yay., İstanbul 2003
11. UZAYDAKİ MAVİ BİLYE 10: Yeşil Cennet'e Doğru, Bilge Kùltür Sanat Yay., İstanbul 2003

I. FADİŞ, BEDİŞ, EDİŞ

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET

Birbirini izleyen 40 kısa masalın 5 cilde yerleştirilmesiyle meydana gelen eserde yazar aşkın büyüklüğünü ve seven insanın her zorluğu başarabilecek kararlılığa sahip olduğunu anlatır. Masalın özeti ise şöyledir:

Küçük bir köyde Fadiş, Bediş, Ediş isminde üç kız kardeş yaşar. Günlerden bir gün küçük kardeş Ediş'e kısmet çıkar. Şehirli ve varlıklı bir tüccar Ediş'le evlenerek onu yaşadığı kente götürür. Uzun bir süre sonra kardeşlerinin özlemine dayanamayan büyük kardeş Fadiş ile ortanca kardeş Bediş küçük kardeşlerini ziyarete giderler. Orada macera dolu günler geçirirler. Bu maceraları köylerine döndükten sonra uzun yıllar boyunca çevresindekilere anlatırlar. Aynı şeyleri dinlemekten sıkılan halk onları yalnızlıklarıyla baş başa bırakır. İlgisizlikten sıkılan kardeşler atalarının kendilerine bıraktıkları altınları sakladıkları yerden çıkararak İstanbul'da Göksü deresi kenarında terk edilmiş eski bir köşkü onararak, buraya yerleşirler.

Eski köşke saray görüntüsü vererek mutlu bir şekilde yaşamlarına devam ederlerken Fadiş'in Bediş'e "menekşe yaprağından eli kabaran kızım" şeklindeki hitabını yoldan geçmekte olan şehzadenin duyması sonucu Bediş'e kısmet çıkar. Şehzade narin, güzel bir kızla evlenmenin heyecanı içindeyken Fadiş ile Bediş başına geleceklerinin kaygısı içinde düğün hazırlıklarına başlarlar. Yakışıklı ve varlıklı bir ailenin çocuğu olan şehzade düğünden gecesini, el etek çekildikten sonra gelinin odasına varır. Gelinin duvağını kaldırdıktan sonra acı bir sürprizle karşılaşır. Çünkü gelin, delikanlının hayal ettiği gibi güzel bir kız değil; ağzında iki dişi kalmış, derisi buruşmuş yetmişlik bir ninedir. Şehzade gelini alır ve pencereden fırlatır.

Periler fırlatılan nineyi yer altı perilerinin efendisi olan Perinaz Sultana götürürler. Sırlarını kimseye söylememesi karşılığında Bediş Nineyi ay parçası gibi bir güzelliğe kavuşturarak düştüğü yere bırakırlar. Vicdan azabı içinde kıvranan şehzade gelini kucağına alarak yukarı getirir. Gelinin duvağını kaldırdıktan sonra dünyalar güzeli bir kızla karşılaşınca çok mutlu olur. Şehzade ile Bediş çok güzel günler

geçirirler. Olanlara bir anlam veremeyen Fadiş Nine ise gelin ve damadın mutluluğuna ortak olmaya çalışır.

Gelin ile damadın sevinçleri Bediş'in bir kız çocuğu dünyaya getirmeleriyle de doruğa ulaşır. Bediş Sultan kendisine yardım eden ve bu güzel günlerin yaşanmasına sebep olan Perinaz Sultana olan minnettarlığını kızına "Perinaz" ismini koyarak ödemeyi bir borç sayar. Perinaz on yedi yaşına geldiğinde dikkatleri çeken, alımlı bir kız olmuştur. Doğum günü şölenine Perinaz Sultan ve Kızı Bediş (Genç Bediş) de katılır. İki genç kız arasında sağlam bir dostluk gelişir. Bu sırada yıllardan sonra kardeşlerini görmek isteyen Ediş de yanına eşini ve oğlu Atlıhan'ı alarak Göksudaki köşke gelir. Periler sultanı Perinaz'ın kızı Bediş ile Atlıhan arasında büyük bir aşk başlar. Fakat periler ülkesinin sultanı bu aşkın yasa ve törelere aykırı olduğunu düşünerek genç aşıklara karşı çıkar.

Atlıhan Genç Bediş'in aşkından dolayı ailesini, evini, mesleğini bırakıp; eline demir bir asa alarak, ayaklarına demir çarık giyerek diyar diyar dolaşır ve sazıyla söylediği içli dizelerle çevresindekilerle ağlaşır. Genç Bediş de yemeden içmeden kesilir, başına siyah bir puşi bağlayarak inzivaya çekilir.

Bu arada arkadaşına mektup göndermek için köşkten ayrılan genç Perinaz da Sandalcı Kaptanoğlu ile tanışır. İki genç arasında da duygusal bir yakınlaşma başlar. Bir hünkâr kızı olan Perinaz ile ekmeğini sandalcılık yaparak kazandığını düşündüğü Kaptanoğlu arasındaki yakınlaşma büyük bir aşka dönüşür. Fakat onlar da birbirlerine kavuşamamanın üzüntüsü içinde aşklarını içine gömerler.

Sevdiği insana kavuşabilmek için Genç Bediş, her zaman dostluk kurduğu hayvanlardan yardım ister. Bu çağrıya yalnızca kırlangıç yanıt verir. Sultanın bileğine bağladığı ipteki mektubu Atlıhan'a ulaştırmayı başaran kırlangıç Atlıhan'ın evinin yolunu bulmasına yardımcı olur.

Perinaz Sultanın izni ile bir peri yeşil bir yılan görünümüne girerek Atlıhan'ı dünyadan alarak Genç Bediş'in sarayına getirir. Uzun süren uğraşlar ve üzüntüler sonucu katı töre ve yasaları yumuşatarak kavuşmayı başaran aşıklar mutluluklarını

Perinaz ile paylaşmak için bir mektup yazarlar. Mektubu alan Perinaz onlar adına çok sevinse de hiç tanımadığı; fakat oldukça varlıklı olduğunu duyduğu bir insanla evlenme zorunluluğunun acısıyla kıvrılmaktadır.

Düğün gecesini evlendiği insanın daha önce kendini fakir bir sandalacı olarak tanıttığı Kaptanoğlu olduğunu görünce çok mutlu olur. Masal aşkların mutluluğuyla sona erer.

2. EĞİTSEL İLETİLER

a. TEMEL KONU VE İLETİLER

1. Aşk Engel Tanımaz

Yazar eserde aşkın gücünü ve bu kavramın bütün zorluklara karşı göğüs gerebileceğini savunur. Atlıhan ile Genç Bediş'in birbirlerini duydukları aşk periler ülkesinin katı töre ve yasaları engeliyle karşılaşır. Fakat bu engeller onların yaşadığı güçlü duyguyu söndürmez, aksine alevlendirir. Genç Bediş yemeden içmeden kesilip inzivaya çekilirken, Atlıhan da dervişler gibi diyar diyar dolaşır:

“Kuş uçmaz kervan geçmez Anadolu yollarındaydı Atlıhan. Elinde gerçekten demir değnek dediği bir demir asa, ayağında demir çarıklar vardı.” (F.B.E. 3, s.25).

Atlıhan'ın dilinden dökülen şu sözler yaşadıklarının anlaşılması bakımından önemlidir:

“Derdim büyük... Büyüklüğü kadar çaresiz... Düşük yollara... Derviş miyim, ozan mıyım bilemiyorum... ama dudaklarım benden bir başkasının sanki. Yüreğim başlıyor ateş ateş yanmaya ve o yangını ateşten damlalar biçiminde dökmeye koyuluyor. İşte ben böyle garip bir kişiyim.” (F.B.E. 3, s.30)

Katı yasa ve törelerin yanısıra farklı sosyal, ekonomik, kültürel düzeyler de aşka engel teşkil etmektedir. Bir hükümdar kızı olan Perinaz ekmeğini sandalcılık yaparak kazanan Kaptanoğlu'na gönlünü kaptırmıştır. Fakat ailesinin evlenmelerine izin vermeyeceklerini bildiğinden aşkını içine gömmeye çalışarak inzivaya çekilir.

biri de Perinaz Sultandır. Bir hakan kızı olan Perinaz, arkadaşı Bediş gibi sevdiği insan uğruna mücadeleye yerine sessizliği tercih etmiştir. Fakat onun yüreğindeki fırtınayı:

“Ayrılıyordu artık genç kızlık yuvasından. Tanımadığı, nefret ettiği bir yabancıyla yaşamak üzere.” (F.B.E 5., s.80)

“Ak alınının kara yazısını melekler silse diye yalvardın, yakardın ama silinmedi işte...Ağlama sakın...Elin adamı gözü yaşlı kızı neylesin... O yabancıyı sevmeyeceksin... Ona saygılı davranacaksın hepsi bu kadar... Gönlü başkasında olup da, hiç sevmediği, sevmeyeceği biriyle evlenen ilk kız sen değilsin ki.” (F.B.E., 5, s.81) şeklinde belirten yazar bu geleneğin insanları mutsuzluğa sürüklediğinin altını çizer.

Yazar mutlu evliliklerin temelinde karşılıklı saygı, sevgi, hoşgörü kavramlarının varlığını kabul etmekle beraber istenilen insanlarla evlenmenin de bu mutluluğa kaynaklık teşkil ettiğini savunur. Yer altı ülkesinin efendileri olan Perinaz Sultan ile Hakan arasındaki ilişkiyi de buna örnek gösterir:

“Bütün beraber geöen yıllarımızda beni hep mesut ettin. Ben sana ilk günkü kadar aşığım. Sevgimizi, karşılıklı saygımız, ilgimiz ve sevgimizin üstüne titrememiz, onu eşsiz çiçekler gibi bakıp koruduğumuz için böyle sürdüğüne inanıyorum.” (F.B.E.5, s.28).

3. Aile Sevgisi

Eserde toplumun temel taşı sayılan ailenin önemini vurgulayan yazar, aile bireylerinin mutluluk ve huzur dolu bir ortamda yaşayabilmeleri için kendilerine düşen görev ve sorumlulukları da yerine getirmelerini ister.

Kardeşlerini ziyarete giden Fadiş ile Bediş yakında bir yeğenlerinin doğacağı haberiyle çok mutlu olurlar. Küçük kardeşleri Ediş’in yorulmaması ve bebek için eksikliklerini tamamlayabilmesi için ona yardımcı olurlar:

“Bediş! Kardeşimizin yakında çocuğu olacakmış. Zavallı kardeşimizin soluk

Bu konuda en şanslı çift sarayda cariye olarak çalışan Füsünsaz ile orduda görev yapan Yüzbaşı Hikmet'tir. Bu çift arasındaki aşk ekonomik, sosyal, kültürel hiçbir engele takılmadan aşıkların hiçbir acıyı çekmeden dünya evine girmeleriyle sonuçlanır.

Ne var ki acılar üst üste gelse de aşıklar bir araya gelmek dışında hiçbir duruma razı olmazlar. Onların güçlü ve kararlı duruşları engellerin yumuşatılmasına ya da tamamen ortadan kalkmasına neden olur.

“Çocuğumun bu kadar acı çekmesine izin verilmeyecek. Yasalar, töreler kongresini toplantıya çağıracağım... Birkaç katı maddeyi değiştireceğiz. Tabii yine şartlara bağlı olmak üzere kızımın sevdiği adamı aramıza kabul edeceğiz.” (F.B.E. 5, s.27)

Yazar bu ileti ile aşkın güçlü bir duygu olduğunu, önüne konulan engellerin onu daha da güçlendireceğini, mutluluk ve huzur dolu bir dünyanın varlığı için toplumların değişen dünyanın koşullarına uygun olarak yasa ve törelerinde ya yeniliğe açık olmalarını ya da katı kuralcılığa karşı esnekliği tercih etmeleri gerektiğini vurgular.

2. Görücü Usulü ile Evlenmenin Eleştirisi

Yazar eserde görücü ile evlenmenin yanlışlığına değinir. Yolda geçerken “menekşe yaprağından eli kabaran kızım” hitabını duyması sonucu hayatta bir kez olsun yüzünü görmediği bir insana aşık olan ve onunla evlenme kararını alan şehzade düğün gecesi gördüğü gelinin düşlerini süsleyen insandan çok uzakta olduğunu görünce büyük şaşkınlık yaşayarak, gelini pencereden fırlatır.

Fırlatılan Bediş periler tarafından büyüleyici bir güzelliğe ve gençliğe kavuşturularak evliliğine kaldığı yerden devam eder.

Okuyucuya traji-komik gelen bu olay; aynı zamanda her insanın Bediş gibi şanslı olamayacağını, evlenecek insanların birbirlerini görüp, tanımları gerektiğinin önemini vurgular.

Hayatında hiç görmediği, tanımadığı bir insanla düğün gecesi karşılaşacaklardan

almağa bile vakti yok! Doğacak bebesine hiçbir şeyler yapamamış besbelli. Hırkalar, zıbınlar, kundaklar, ara bezleri dikememiş.” (F.B.E. 1, s.11)

Birbirlerine kardeşlik bağıyla bağlanmış kahramanların yüreklerindeki sıcak sevgiyi yazar:

“Kudret helvasını ne de severlerdi. Kendi sessizce yese içine sinmezdi sevgili Bediş’i yemezse. Yarısını bölmeliydi kardeşçigine.” (F.B.E.1, s.17) cümleleriyle dile getirir.

Bir babanın yavrusu için söylediği şu sözler ise çocukların ebeveynleri için ne kadar önemli olduklarını anlamalarına yardımcı olacaktır:

“Kızım hiç baş kaldırmasın. Babasına güvensin. Bir babanın en büyük mutluluğu evladının saadetidir. Kızıma bunları sunmak, onu mutlu etmek istiyorum.” (F.B.E. 4, s.29)

Güzel ve sevimli torununa duyduğu sevgiyi her zaman dile getirmekten büyük mutluluk duyan Bediş Nineye genç Perinaz’ın söylediği: “Nineciğim... Beni her zaman göklere çıkarırsın. Sağ ol var ol beni seversin. Yüreğin sıcacık sevgi dolu...” (F.B.E.2, s.47) sözler eseri sevgi büyüyle çevrelemiştir.

4. Arkadaş Sevgisi

Yazarın üzerinde durduğu konulardan biri de arkadaş sevgisidir. Periler ülkesinin sultanı kendisini güldürdüğü için kızına Bediş, Bediş ise yaşlı bir insan görüntüsünde iken kendisini dünyalar güzeli bir kız haline sokan Perinaz’a olan borcunu ödemek için kızına Perinaz ismini koyar:

“(Bediş)- Sağolunuz Perinaz Sultanım. Kızıma sizin adınızı koymuştum... Şimdi güzel bir genç kız olma yolunda. Hamileliğimde size benzemesi için ettiğim dualar kabul olundu sanıyorum.”(F.B.E. 2, s.30)

“(Perinaz)- Şimdi benim de bir kızım var. Onun adını söylersem şaşmayınız.

Kızımın adı Bediş'tir." (F.B.E. 2, s.31)

İki arkadaş arasındaki sevgi eser boyunca devam eder. Onların güzel ilişkileri çocuklarına da geçer. İki genç kız birbirlerine sıkıca bağlanarak en mutlu ve en acılı günlerde birbirlerini yalnız bırakmazlar:

"Birbirlerini çok seviyorlardı. Bu çok değişik bir sevgiydi. Birisi dünyalı, birisi yedi kat yerin altındaki hükümdarın evladı. Bir dünyalıyla bir periler diyarının iki genç hanımının birbirlerini sevmelerindeki bağlılıklarının kökenindeki duyguların kaynağı yüreklerinin derinliğindeydi." (F.B.E. 2, s.86)

5. Gerçek Dost Kara Günde Belli Olur

Yazar eserde okuyucuya gerçek dostun özellikleri konusunda uyarılarda bulunur. Ona göre dost; kötü günde insanı yalnız bırakmayan, onun acılarını dindirerek feraha çıkması için elinden gelen bütün çabaları gösteren kişidir.

Sevdiği insana kavuşmak için doğadaki dost bildiklerinden yardım istemeye karar veren Genç Bediş onlardan gereken desteği bulamaz ve bu duruma çok üzülür. Onun için de bulunduğu durumu yazar:

"Yavaşça odasına girdi. Demek böyleydi. Bunca yıl böceğine, geyiğine, ceylânına, sincabına, tavşanına, daha bin türlü kurduna kuşuna yaptıkları boşunaydı. Koca tüm kuşları avcılardan, çocukların sapanlarından kurtarmıştı. Soğuk kış günlerinde onlara barınaklar yaptırmıştı. Yiyecek bulamadıklarında tümünün karınlarını doyurmuştu. Demek ki koca ormanda kendisini gerçekten seven bir canlı yokmuş... Kapalı kapıların anahtar deliklerinden geçebilecek böcekler bile ona 'peki' diyememişlerdi. Bu çok acıydı. Nasıl böyle katı olabiliyorlardı, onun çaresizlik içindeki yakarışlarına." (F.B.E. 4, s.68) cümleleriyle anlatır.

İnsanoğlunun yaptığı iyilikler elbette ki her zaman dost kılığına bürünmüş canlılara yönelik yapılmaz. Bu varlıklar arasında kendisine yapılan iyiliği unutmayan ve darda kaldığında elinden gelen çabayı esirgemeyecek olanlar da bulunabilir.

Genç Bediş'in soğuktan koruyarak yaşamasını sağladığı kúçük kırlangıç onun teklifini kabul etmekle kalmaz, bu uğurda bütün aile bireylerini de seferber eder. Bu durum genç kız oldukça mutlu eder:

“Bana dünyaların tümünü bağışlasalar bu kadar mutlu olmazdım sevgili dostum... Demek ki dost sandığım bunca canlı, gerçekte bana yakın değillermiş. Beni sever görünüşleri menfaatleri iinmiş. Ama şimdi artık öyle olmadıklarına hiç zgn değilim.

Mademki bir tane gerçek dostum var bin tanış yerine, gerçek bir dost yetermiş kişiye. Bunu anladım artık. Sağ ol sevgili kırlangıç dostum.” (F.B.E. 4, s.71)

Yazar bu ileti ile dost sandığımız insanların iyi tanınması gerektiğini ve insanı candan seven; insanın iyiliğini isteyen gerçek bir dostun varlığının insan hayatı için ne denli önemli olduğunu anlatmaya çalışır.

6. Yaşlıları Yalnız Bırakmayalım

İnsanoğlu yaşamının her döneminde sevgiye, ilgiye, şefkate ihtiyaç duyar. Fakat yaşlılık insanların belki de bu kavramlara en çok gereksinim duyduğu dönemdir.

Yazar eserde yaşı ilerlemiş, elinden tutacak kimsesi olmayan, yardıma ihtiyaç olan insanların yalnız bırakılmamaları gerektiğini vurgular.

Büyük kardeş Fadiş ile ortanca kardeş Bediş evlenen kardeşleri Ediş'in özlemine dayanamazlar ve onu ziyaret etmeye karar verirler. Kardeşlerinin evinde güzel günler geçirirler. Evlerine döndüklerinde yaşadıklarını kendilerini büyük bir merakla dinleyen insanlara bıkmadan, usanmadan anlatırlar. Çevresindekilerin anlatılanları ilgiyle dinlemesi yaşlı kardeşleri mutlu eder. Fakat zamanla köylüler aynı şeyleri dinlemekten sıkılır ve kardeşlerin kapısını çalmaz olur. Bu durum ilgiye ve sevgiye muhtaç kardeşleri derinden sarsar; yıllarca yaşadıkları köylerinden gç etmelerine neden olur.

Fadiş ile Bediş arasında geçen içtenlik dolu konuşmalar onların yaşadıklarının

anlaşılmasına yardımcı olacaktır:

“ (Fadiş) - Buralarda artık bizimle kimseler ilgilenmiyor. Artık kapımızı çalan kalmadı. Zaman zaman yüreğime bir üzüntüdür çöker oldu.

-Kardeşimize gidiş öykümüzden bıktılar besbelli.

(Bediş - Bıktılar ya!.. Ama bir başka kente gitsek, oralarda sadece kardeşimizle olan öykümüzü anlatsak, ora insanları çevremizi yine kuşatsalar.” (F.B.E. 1, s.23)

Sevgi dolu genç insanlarla yaşamayı bir gençlik aşısına benzeten Fadiş Nine Sultan, kalabalık fakat mutluluk kokan böyle bir yeri de kozahaneye ipek yapmak için dolaşan on binlerce ipek böceğinin hışırtısına benzetir:

“Evimiz uzun bir süreden beri bir kozahane benzeri kıpır kıpırdı. Sesler çeşitliydi. Fakat hepsi birden koca bir ses oluşturuyordu. Ben her odadan, her bölmeden çıkan bu seslere öyle alışmışım ki. Bunların tümü yaşamın sesleriydi. Şimdi ortalığı dinlesene... Çıt yok! Değil mi?” (F.B.E. 5, s.45)

Bu sevimli benzetme yazarın insanları çok sevdiğinin ve çevresinin her zaman insanlarla sarılı olmasını istediğinin göstergesidir.

7. İnsan-Hayvan Dostluğu

Masalda üzerinde durulan konulardan biri de insanlar ile hayvanlar arasında yaşanan dostluktur.

Konuşmak, hissetmek, düşünmek gibi insanî özelliklere sahip bir kedi olan Torun, Yüzbaşı Hikmet ile sarayın cariyelerinden Füsunsaz arasındaki mektuplaşma olayında önemli rollerde bulunur. İki aşığın birbirlerine kavuşmasına yardımcı olan Torun, Genç Bediş'e de üzülmemesi konusunda teselliler vererek onu mutlu etmeye çalışır:

“...Genç kızın kolları kedinin sıcacık vücuduna sarıldı. Ve göğsüne bastırdı. Bu kedi sultanın tek dostuydu bir süreden beri.” (F.B.E. 3, s.67)

“Torun, yine kedice kahkahaları atmaya koyuldu

-Elbet var... Senin Tekindeğil kediyle, dünyalı Torun hanımı nasıl evlendirdin. Dünyalı anneyle peri babanın güzeller güzeli yavrularını her gören hayran olmakta. Atlıhan Bey’le de Bediş Sultan birleşebilir demektir. Başka söze gerek var mı sevgili dostum?”(F.B.E. 3, s.70)

8. Allah Sevgisi

Yazarın eserinde güçlü bir dinî kültüre sahip olduğu görülmektedir. Allah sözcüğüne sıkça yer veren yazar, insanlarda bulunması gereken alçakgönüllülük, sabırlı olma, insanı sevme... gibi erdemleri bu yolla okuyucuya vermeye çalışır.

“Hepimiz Allah’ın gözlerinde, sadece onun kullarıyız. Hepimiz bir tek biçimde doğar, yine tümümüz toprağa döneriz. Sonuçta hepimiz bu dünyada yaşayan insanlarız. Hiçbirimiz yüksek veya aşağı olamayız, dedi kendi kendine.” (F.B.E., 4, s.8)

“Güzellik de, güzelliğe yakışan iyi yürek te Allah vergisidir. Bunların hepsi sende var yavrum... Sana sevgimi ballandıran, besleyen, büyüten işte bu Allah vergilerine kattığın alçak gönüllüktür... bir hakan kızıydın ama, fakirle fakirsin, yoksulla yoksul. Kimseleri kendinden aşağı görmezsin.”(F.B.E.2, s.46-47)

Yazar gerek İslâm dininin motiflerine yer vererek ve gerekse bu motifleri insanda bulunması gereken ahlâk ilkeleriyle ilişkilendirerek okuyucunun dinsel kültür anlayışını güçlendirmeye ve okuyucuya insanı insan yapan değerleri aşlamaya çalışır.

b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER

1. Derdi Olanlar Dinlenmeli, Üzüntüleri Paylaşılmalıdır

“Bu hayatta oturanlar türlü gönül adamlarıdır. Kimisi aşıktır, kimisi ozan, kimisi saz çalar, kimisi ney üfler... Sen de aramıza katıl. Dertlerini söyle bölüşelim...”

‘Seni candan ve yürekten dinleyeceğiz.’” (F.B.E. 3, s.30)

2. Hayvan Sevgisi

“Atlıhan, kuşu dudaklarının yakınına yaklaştırdı. Başından öptü birkaç kez. Okşadı usul usul. Sonra konuştu onunla.” (F.B.E. 4, s.57)

3. Çocuklar Masal Dinlemekten Mutluluk Duyarlar

“Çevresinde yirmi kadar irli ufaklı kızlı oğlanlı çocuk sıralıydı.... Bunlar Fadiş Ninenin güzel masallarını dinlemeye gelen yakın köşkleri, yalıları bekleyen bekçilerin, bahçıvanların çocuklarıydı...

‘Fadiş nine sonra ne oldu? Anlat masalımızı; yoksa meraktan öleceğiz! Koro halinde birden istiyorlardı masalın sonunu.’”(F.B.E. 2, s.6-7)

4. Mutluluk İnsana Her Şeyi Güzel Gösterir

“Dünya güzeldi. Yaşam güzeldi. Sular, kuşlar, gök, çiçekler, ağaçlar, rüzgâr, güneşin doğup batışları, her ayın yarısında hilalce doğup ay ay dünyayı mavileştiren ışıklarıyla yıkayan ay güzeldi.

Mutluydu Bediş. Yüreğinde ne kuruntu, ne üzüntü vardı.” (F.B.E. 2, s.33)

5. Ağaç sevgisi

“Tepelere doğru uzanan gür yeşilliklere baktı. Öylesine güzeldi ki orman. Yeşil kokuyordu. Yeşil ağaç, yeşil yaprak, yeşil çimen doluydu tüm hava. Kuşlar bu yeşilliklerin gizliliklerinde bir bir çeşit ezgiyle öttüyorlardı... Geniş ve sık dallı bir ağaç vardı orada. Çocukluğunda pencereden atlayıp oynadığı sevgili ağaç. Arkadaş ağaç (F.B.E., 1, s.47)

Yazar yardımcı konu ile iletilerle; insanların dertlerinin paylaşılması gerektiğini, çocukların masal dinlemekten mutluluk duyduğunu, hayvan ve ağaç sevgisinin önemi anlatmaya çalışır.

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHIS KADROSU

Genç Bediş/ Bediş Periler ülkesi sultanı Perinaz ile ülkenin hükümdarının tek kızıdır. On yedi yaşında olan Bediş'in fiziksel özellikleri eserde:

“Gür sarı saçları omuzlarından beline dek uzundu. Gözleri ince yüzünde dünya gecelerinin renginde kapkara ve derindi. Ölçüleri son derece güzel narin vücudu uzun boyluydu. Elleri, ayakları dökmeydi sanki.” (F.B.E.3,s.66) şeklinde belirtilir. Çok sevdiği arkadaşı Perinaz'ın kuzeni olan Atlıhan'a aşık olur. Fakat perilerin yasalarının şartı olan “gizlilik” ilkesinin ihlâl edilmesinden dolayı sahip olduğu bütün maddi ve manevi güzelliklerin kendinden ve çok sevdiği anne, babasından alınacağı endişesiyle bu aşkı unutmaya çalışsa da yüreğine söz geçiremez. Sevdiği insanı bulmak için bir kırlangıçtan yardım ister. Kırlangıç Atlıhan'ı sarayın kapısının önüne getirir. Perinaz Sultan ile hükümdarın yavrularının çektiği acılara katlanamaması ve perilerin yasalarından birkaçını değiştirme fikri ile aşkın önündeki engel de kalkmış olur. Genç Bediş de sevdiği insana kavuşur.

Kararlı, azimli, gözü pek, sabırlı, iyi yürekli ve sevgi dolu bir insan olan Genç Bediş aynı zamanda bir hayvan dostudur. Onun merhametli ve yardımsever kişiliğini:

“Koca tüm kuşları avcılardan, çocukların sapanlarından kurtarmıştı. Soğuk kış günlerinde onlara barınaklar yaptırmıştı. Yiyecek bulamadıklarında tümünün karınlarını doyurmuştu.” (F.B.E. 4, s.68) cümlelerinden anlamak mümkündür.

Atlıhan

Ediş ile zengin bir kasaba tüccarının oğlu olan Atlıhan 24 yaşında, yakışıklı, uzun boylu, çelik gövdeli ve sağlam karakterli bir delikanlıdır. Onun karakteri hakkındaki bilgiyi aşağıdaki betimlemeden de anlamak mümkündür:

“Doğuştan üstün bir zekâya sahipmiş. Daha küçükken, yani okuma-yazma bilmediği zamanlar, babasının bütün iş hesaplarını kağıtsız kalemsiz zihinden yaparmış. Büyüyünce babası onu tahsil için başka kentlere göndermiş. Üstün başarılarla yüksek

okullar bitirmiş. Birkaç yabancı dil biliyormuş. Şimdi de başarılı bir iş adamı imiş ve çok zenginmiş.” (F.B.E. 2, s.71)

Kuzeni Perinaz’ın doğumgünü şölenine gelen Bediş’e aşık olur. Periler sultanı Perinaz ile eşi hakanın bu aşkı yasa ve törelere uygun bulmamasından dolayı ayağına demir çarık giyerek, eline demir asa alarak diyar diyar dolaşır. Beraberinde götürdüğü sazıyla türküler söyleyerek çevresindekilerin gönüllerinde taht kurar.

Kendinden geçmiş bir durumda iken bir kırlangıcın kılavuzluğu sonucu sevdiği insanın sarayının kapısına gelir.

Perinaz Sultan ile hakanın yasalara esneklik katma girişiminden sonra uğruna Anadolu yollarına düştüğü Genç Bediş’e kavuşur.

Fadiş / Fadiş Nine Sultan / Fadiş Nine

Yaşı epeyce ilerlemiş, saçları ağarmış, yüzü kırış kırış olmuş ve ağzında iki dişi kalmış bir insandır. Köyünde kardeşi Bediş ile sıradan bir hayat sürerken atalarından kalan altınları bozdurup Göksu nehri kıyısındaki eski bir köşkü onararak buraya yerleşirler. Bediş’in şehzade ile evlenmesi sonucunda sarayın önde gelenlerinden biri olarak çevresindekilerce Fadiş Nine Sultan olarak anılmaya başlar.

Çocukları çok seven ve en büyük eğlencesi çocukları etrafına toplayarak masal anlatmak olan Fadiş Nine cana yakın, sabırlı, cömert, iyi niyetli, hoşgörülü ve alçakgönüllü bir insandır.

Bediş / Bediş Sultan / Bediş Nine

Ablası Fadiş’ten birkaç yaş küçük olan Bediş, ablası ile köylerinden göç ederek İstanbul’da Göksu nehri kıyısındaki köşke taşınır. Ablasının ona “Menekşe yaprağından eli kabaran kızım” şeklindeki hitabının yoldan geçen şehzade tarafından duyulması ile kendisine kısmet çıkar.

Düğün gecesi güzel, narin bir bayan ile değil de yetmişine merdiven dayamış, ağzında yalnızca iki dişi kalmış Bediş ile evlendiğini anlayan şehzade gelini pencereden

aşağıya fırlatır. Periler ülkesinin sultanı Perinaz'ın Bediş'i çok güzel bir kıza dönüştürmesiyle Bediş'in yuvası yıkılmaktan kurtulur. Perinaz'a olan sevgisinden dolayı kızına "Perinaz" ismini koyar. Eşi ve kızı ile birlikte çok mutlu bir hayat sürer.

Yılların birbirini kovalamasına rağmen sihirli güzelliğinden hiçbir şey kaybetmez. Bediş de ablası Fadiş gibi sevgi dolu, vefalı, iyi yürekli bir insandır.

Ediş

Küçük bir köyde ablaları Fadiş ve Bediş ile yaşarken zengin bir tüccarın talip olması sonucu evlenir ve eşinin memleketine yerleşir.

Atlıhan isminde bir çocuğu olan Ediş akıllı, anlayışlı ve temiz yürekli bir insandır.

Perinaz / Genç Perinaz

Güzelliğini ve gençliğini Perinaz isminde yer altı perilerinin sultanı olan bir periye borçlu olan Bediş Sultan ile dönemin hükümdarının tek çocuğudur. On yedi yaşındayken dikkatleri üzerine çeken, alımlı bir kızdır. Yazar, genç Perinaz'ın dillere destan güzelliğini ve altın yüreğini:

"Fadiş, Perinaz'a baktı. Sonra üç kere 'Tuh tuh tuh maşallah' çektikten sonra, yaklaştı.

...

' (Fadiş) – Güzellik de güzelliğe yakışan iyi yürek de Allah vergisidir. Bunların hepsi sende var yavrum... Sana sevgimi ballandıran, besleyen, büyüten işte bu Allah vergilerine kattığın alçak gönüllülüktür... Bir hakan kızsın ama, fakirle fakirsın, yoksulla yoksul! Kimseleri kendinden aşağı görmezsin' " (F.B.E. 2, s.46-47) cümleleriyle belirtir.

Genç Perinaz, Fadiş Ninenin yalısına giderken tanıştığı Sandalcı Kaptanoğlu'na gönlünü kaptırır. Kaptanoğlu da onu sever. Fakat Perinaz, babasının bu birlikteliğe karşı çıkacağını düşünerek aşkını içine gömer ve inzivaya çekilir. Düğün gecesi evlendiği insanın Sandalcı Kaptanoğlu yani; "Hakanlar hakanı devletli hükümdarlarının kaptanı

deryaları Halim Paşanın tek oğlu Hasan” (F.B.E. 5, s.93) olduğunu görünce dünyanın en mutlu gelini olur.

Sandalcı Kaptanoğlu / Hasan

Genç Perinaz’ın aşık olduğu ve yalnızca sandalcılık yaparak hayatını kazandığını sandığı Sandalcı Kaptanoğlu geleceği parlak ve yüksek tahsilli bir gençtir. Denize olan düşkünlüğünden dolayı gezintilere sık sık çıkan sandalcıyı yazar şöyle betimlemiştir:

“Fakat gözleri açılmışcasına; deniz mavisini bir çift göz kendisine bakmaktaydı. Gür kıvrıkcık kirpiklerinin sürmelediği bir çift göz. Muzipçe gülen bir yüz. Söylemek istediklerini söylemiyorcasına kapalı dudaklar. O dudakları gölgeleyen saçlarının renginde bıyıklar. Sonra bir çift kol, her kürekte pazıları şişen bu kolların, küreklerin saplarını kavrayan elleri.” (F.B.E. 4, s.7)

Soylu ve varlıklı bir ailenin çocuğu olmasına karşın bunları kullanmayarak, gönlündeki insanı sevgisi ve içtenliğiyle kendisine bağlamayı başarır ve onunla dünya evine girer.

Perinaz / Perinaz Sultan / Periler Ülkesi Sultanı Perinaz

Gönlünü dünyalı Atlıhan’a kaptırarak büyük acıları göğüsleyen Genç Bediş’in annesi olan Perinaz Sultan yer altı perilerinin hükümdarının eşidir.

Düğün gecesini pencereden atılan, kendisini güldürerek sırtındaki çabanın patlamasına ve iyileşmesine sebep olan Bediş’e sırlı bir güzellik vererek, uzun yıllar sürecek bir arkadaşlığın da temellerini atmış olur. Kızına, sevgili arkadaşının ismini koyar. Tek evladının Bediş Sultanın yeğeni Atlıhan’a gönlünü kaptırmasından dolayı büyük acı ve kaygılar yaşar. Çünkü bu aşkın mutlulukla noktalanması durumunda perilerin şartı olan “gizlilik” ilkesini çiğnedikleri anlaşılacak; aile bütün varını yoğunu kaybederek periler ülkesinden atılacaktır.

Aşkın önüne geçemeyeceğini anlayan sultan, eşini perilerin yasalarını değiştirmeleri konusunda ikna ederek hem saltanatını hem de kızının mutluluğunu

temin etmiş olur.

Arkadaşlığa, dostluğa değer veren Perinaz Sultan aynı zamanda aile bireylerinin de mutluluklarını her şeyin üstünde tutan bir insandır.

a. Fonksiyonlarına Göre Şahıs Kadrosu

	Ana Güçler (Tematik)	Ara güçler	Karşı Güçler (Hasım)
kahramanlar	Genç Bediş Atlıhan Genç Perinaz Sandalcı Kaptanoğlu	Fadiş, Bediş Sultan, Perinaz Sultan, Ediş, Yüzbaşı Hikmet, Cariyeler, Periler, Kırlangıç, Yeşil Yılan, Fitnat, Torun, Tekindeğil ve iki yavrusu Tüccar, Anadolu Halkı	Hükümdar Periler ülkesinin hakanı
kavramlar	Aşk Yoksulluk İyilik Yalnızlık	Arkadaşlık Dostluk Güven Sadakat İyi niyet	Yasa ve töreler Zenginlik Kötülük Paylaşım
leit motif	Sevgi		Yasa ve töreler

İnsan-insan, insan-değerler çatışması üzerine kurulu eserde sevgi, yasa ve töreler birer leit motif olarak görülmektedir:

“Sevgili sevgili çok sevgili Perinazcığım.” (F.B.E. 5, s.82)

“Sevdiğim insanların adlarını, çok sevdiğim Sevgili Torun’un yavrularına

vermek nasıl bir nedenle aklıma geldi.” (F.B.E. 3, s.43)

“Küçüçük bir böcek bile periler dünyasının yasalarını, törelerini sebep göstererek ona olumlu cevap verememişti.”(F.B.E. 5, s.20)

b. Sosyal Konumları Bakımından Şahıs Kadrosu

Saray Hükümdar ve Sultanları: Fadiş Sultan, Bediş Sultan ve eşi hükümdar, Perinaz Sultan ve eşi hakan, Genç Bediş, Genç Perinaz

Saray Hizmetlileri: Periler, cariyeler, Füsunsaz, Yüzbaşı Hikmet

İş Adamları: Atlıhan, Sandalcı Kaptanoğlu, Ediş'in eşi

Ev Hanımları: Ediş

Yazarın eserde daha çok varlıklı ve soylu insanlara yer verdiği görülmektedir.

c. Cinsiyetleri Bakımından Şahıs Kadrosu

Kadın Kahramanlar: Genç Bediş, Genç Perinaz, Fadiş, Bediş, Ediş, Perinaz Sultan, Füsunsaz, cariyeler, Periler, Fıtnat

Erkek Kahramanlar: Atlıhan, Sandalcı Kaptanoğlu, hükümdür, hakan, Yüzbaşı Hikmet

Yazarın eserde kadın kahramanlara daha fazla yer verdiği görülmektedir.

d. Yaşlarına Göre Şahıs Kadrosu

Gençler: Genç Bediş, Genç Perinaz, Atlıhan, Sandalcı Kaptanoğlu, Fıtnat, Füsunsaz, Yüzbaşı Hikmet

Orta Yaşlılar: Bediş Sultan, Perinaz Sultan, hükümdar, hakan

Yaşlılar: Fadiş Nine Sultan, Bediş Nine, Ediş ve kocası

Yazar eserde daha çok genç kahramanlara yer vermiştir

2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER

Tamamı 437 sayfa olan eser, toplam 40 masalın 5 cilde yerleştirilmesinden oluşmaktadır. Her bölüm anlatılan konuya uygun olarak başlıklandırılmıştır: Bu Gelenler Kimler?, Düğün Hazırlıkları, Köyden Göç, Sessiz Güzel, Sevginin Gücü, Kırılmaç Ailesi...

Her bölümde ortalama 2 resmin bulunması ve her ciltteki ana düğümü destekleyen resmin kapağa yerleştirilmesi kitaba bir albenilik katmıştır. Konularla resimlerin örtüşmesi ve sayfaya uygun olarak yerleştirilmesi eseri daha zevkle okunur duruma getirmiştir.

Eserde yer yer görülen manzum bölümler düz yazının yarattığı monotonluğu yıkmıştır. Yedili hece ölçüsü ve çapraz uyak örgüsü ile oluşturulmuş bu bölümlere bir örnek:

*“Artık yoktur ekinim
İnceldim de zar oldum
Yok diye yoktur kinim.
Ozanca yazar oldum”* (F.B.E.3, s.30-31)

İçerik-başlık uyumu bakımından değerlendirildiğinde ise; yazarın ilk ciltte esere ismini verdiği Fadiş, Bediş, Ediş isimli kahramanlardan ağırlıkta olarak bahsettiği; fakat diğer ciltlerde ise ana olayı farklı kahramanların (Genç Bediş, Genç Perinaz, Atlıhan, Sandalcı Kaptanoğlu) yönlendirdiği görülmektedir.

Eserdeki olayların düğümlerinde etkin rol oynayan kahramanların isimleri ile eserin ismi arasındaki uyumsuzluğun nedeni olarak yazarın sadece bir cilt olarak yazmayı düşündüğü eseri daha sonra devam ettirmek istemesi ve olayların ağırlık noktasına değil de kaynağına önem vermesi olarak düşünülebilir.

3. OLAY ÖRGÜSÜ

Masal birbirini izleyen olayların bir zincir oluşturmasından meydana gelmektedir. Masaldaki olaylar şöyledir:

1. Küçük bir köyde Fadiş, Bediş, Ediş isimli kardeşler birlikte yaşarlarken, küçük kardeş Ediş'e kısmet çıkması sonucu, Ediş kardeşlerinden ve köyünden ayrılarak eşinin memleketine gider.

2. Küçük kardeşleri Ediş'in özlemine dayanamayan Fadiş ile Bediş, kardeşlerini ziyarete giderler ve ona yardım etme düşüncesiyle yaptıkları işleri yüzüne gözüne buladırlar.

3. Kardeşlerinin evinde yaşadıkları macera dolu günleri çevresindekilere anlatmaktan mutluluk duyan Fadiş ile Bediş zamanla bunları dinleyecek birilerini bulamaz ve çok üzülürler.

4. İlgisizlikten ve sevgisizlikten bunalan kardeşler köylerinden göç ederler ve Göksu nehri kıyısında bir köşke yerleşirler.

5. Bediş'e talip çıkar, Bediş ile şehzade evlenir.

6. Düğün gecesini evlendiği insanın yaşlı ve çirkin bir kadın olduğunu gören şehzade, Bediş'i pencereden aşağıya fırlatır.

7. Bediş yer altı perilerinin sultanı Perinaz'a götürülür. Sırlı bir güzellik ve gençlikle atıldığı yere geri bırakılır.

8. şehzade gelinin fiziksel görüntüsünün değişikliği karşısında oldukça şaşırsa da son derece mutlu olur.

9. Bediş Sultanın bir kız çocuğu dünyaya gelir. Bebeğe Perinaz ismi verilir.

10. Genç Perinaz'ın on yedi yaşına basmasını kutlayan aileyi periler ülkesinin Sultanı Perinaz ile kızı Genç Bediş ziyaret eder.

11. Doğum günü şölenine Ediş, kocası ve oğlu Atlıhan da gelmişlerdir.

12. Genç Bediş ile Atlıhan birbirlerine grtir görmez aşık olurlar.

13. Perinaz Sultanın ve eşi hakanın bu aşka karşı çıkmaları sonucunda, Atlıhan ayaklarına demir arıık, eline demir asa alarak kendini Anadolu dağlarına vurur.

14. Genç Bediş'in aşkıyla büyük acılar çeken Atlıhan elindeki sazıyla hem ağlar hem de çevresindekileri ağlatır.

15. Genç Perinaz Fadiş Ninesini ziyarete giderken yolda karşılaştığı Sandalcı Kaptanoğlu'na aşık olur. Genç sandalcı da Perinaz'ı sever; fakat ona gerçek kimliğini aııkılamaz.

16. Fadiş Nine gözde cariyelerinden Füsunsaz'ı Yüzbaşı Hikmet ile evlendirir.

17. Genç Bediş'in isteği üzerine bir kırlanđı kendinden geçmiş Atlıhan'a yol gösterir.

18. Perilerden biri yeşil bir yılan görünümüne girerek Atlıhan'ı Genç Bediş'in sarayına getirir.

19. Birbirlerine kavuşan Atlıhan ile Genç Bediş mutluluğunu geç Perinaz'a yazdıkları bir mektupta dile getirirler.

20. Hiç tanımadığı bir insanla ailesinin isteği üzerine evlenmek zorunda kalan geç Perinaz zntl bir ruh hâli içindedir.

21. Düğün geesi evlendiği insanın sevdiği insan Sandalcı Kaptanoğlu yani; Hasan olduğunu görünce çok mutlu olur.

4. MEKÂN

Atlıhan'ın ayağına demir arıık eline demir asa alarak karış karış dolaştığı Anadolu coğrafyasından sonra yeşil bir yılan görünümüne girmiş bir peri sayesinde

Genç Bediş'in yaşadığı saraya götürülmesi olayı eserin düğümünün çözüldüğü bölümdür. Periler ülkesindeki saray eserin ana mekânıdır.

Eserdeki diğeri mekân unsurları ise şöyledir:

a. Açık Mekânlar:

Fadiş, Bediş, Ediş kardeşlerin yaşadıkları köy ile Ediş'in evlendikten sonra yerleştiğı kent açık mekâna örnek teşkil etmektedir. Fakat bu yerlerin nereler olduğı açık olarak belirtilmemiştir. Bunun yanı sıra Göksu nehri kıyısında bulunan Fadiş Nine Yalısı, Hükümdar Sarayının bahçeleri ile İstanbul'un genel görünümünü açık mekâna örnektir. Yazar mekânların canlı betimlemelerini eserinde şöyle dile getirir:

"...vardıkları güzelim, eşsiz İstanbul şehri, zaten saflık, iyilik, hoşgörü bulutlarıyla kaplı başını, yüreğini allak bullak etmişti. O kıvrıla büküle akarca önlerinde açılan Boğaziçi, o sandallar, kayıklar, çatanalar, mavnalar, bacaları dumanlı vapurlar, o kıyıları güvercin yuvaları benzeri süsleyen yalılar, o uçsuz bucaksız şehrin dört bir yanında yükselen kubbe kubbe camiler, kalem kalem minareler, o pazarlar, kapalı çarşılar. Sonra güzelim İstanbul'un mavi göklerinde kanat kanat uçuşan martılar, mavi denizlerinde sıçrayıp her geminin peşinde hopleyan batıp çıkan yunus sürüleri." (F.B.E. 1, s.53)

"Göksu deresi kıyısında, cennet kadar güzel bir bahçenin yeşillikleri, çiçekleri ortasında dünyada belki bir eşi bulunmayan ak bulutlar benzeri bir köşk vardı. Göksu deresine mermer merdivenlerle inilen bu köşkün oymalı, nakışlı demir kapısı sıkı sıkı kapalıydı." (F.B.E. 1, s.29)

b. Kapalı Mekânlar:

Fadiş, Bediş, Ediş kardeşlerin köyde yaşadıkları ev, Ediş'in eşiyle beraber yaşadıkları konak, Fadiş Ninenin Yalısı ile hükümdarın sarayı bu mekâna örnektir.

Yazarın açık mekân betimlemelerinde olduğı gibi kapalı mekân betimlemelerindeki tavrı izlenimsel, beğenici ve tasdik edicidir:

“Salon renk renk sırma işlemeli talas minderler, ipek kadife yastıklar, eşsiz halılarla döşeliydi. Tavandan parıl parıl ışıklar saçan kocaman bir avize sallanıyordu. Avizenin tüm mumları yanıyordu. Tam altına gelen yerdeki büyük havuzun şadırvanının suları su değil de damla elması sanki. (F.B.E.1, s.36)

“Şimdi altın karyolalı, kuş tüyü döşekli, sırma işlemeli, yatağın yakınındaki konsolun önündeydi. Tavandaki billûr avizenin tüm mumları yanıyordu. Sırmalar, ipekler, renklerle pırıl pırıl yanan yatak odasıydı.” (F.B.E. 1, s.54)

c. Olağanüstü Mekânlar:

Yer altı perilerinin sultanı Perinaz Sultan, eşi hükümdar ile kızları Genç Bediş'in yaşadıkları saray olağanüstü mekâna örnektir. Yerin altındaki periler ülkesinde bulunan bu sarayın betimlemesi eserde şöyledir:

“Büyük bir yatak odasıydı. Bu yatak odası saraydaki odadan bin kat, yüz bin kat daha zengindi, güzeldi. İleri köşedeki şahane yatakta dünya güzeli bir genç hanım yatıyordu... Avizeler billûr değil, pırlantandı. Lambaların fanusları camdan değil pembe yakuttandı. Yerdeki halılar el değmeden dokunmuşça ipektendi. Eşyalar yine öyle.” (F.B.E. 1, s:56)

d. Labirent Mekânlar:

Köyünde kardeşleri ile sıradan bir hayat süren ve yıllarca beyaz atlı prensini bekleyen ve bu emeline nihayet 65 yaşında ulaşan Bediş, saraydaki Gelin Odası'nda dünyanın en mutlu insanıdır:

“Bedişçiğin eskimiş kemiklerinin, buruşmuş göğsünün altındaki yüreği nasıl da genç, taze bir heyecanla KÜT KÜT KÜT! Çarpıyordu.” (F.B.E. 1, s.54)

Anadolu dağları, köyleri, ovaları, bayırları ile geniş bir coğrafyadır. Aşkından kendini kaybetmiş olan Atlıhan ayağına demir çarık giyerek, eline demir asa alarak yüreğindeki sızı ile Anadolu atmosferinde bazen mecnun gibi inim inim inler, bazen de halk aşığı Karacaoğlan gibi sazının tellerini dile getirir:

“Derdim büyük... Büyüklüğü kadar çaresiz... Düşük yollara... Derviş miyim, ozan mıyım bilemiyorum... ama dudaklarım benden bir başkasının sanki. Yüreğim başlıyor ateş ateş yanmaya ve o yangını ateşten damlalar biçiminde dökmeye koyuluyor... işte ben böyle garip bir kişiyim.” (F.B.E.3, s.30)

*“Tarla tarla dolaşarak
Hep sapta bin başak
Sorarım her daneye
Yarım nerededir diye.”* (F.B.E.3, s.31)

5. ZAMAN

Eser yaklaşık olarak 25 yıllık bir zaman diliminde yaşanan olayları konu alıyor. Ediş’in Atlıhan’a hamile olmasından birkaç ay önce başlayan olaylar 24 yaşına yeni basmış Atlıhan’ın bir bahar günü Bediş’le başlayan aşkıyla devam eder. Genç âşıklar nihayet sonbahar mevsiminin eylül ayında birbirlerine kavuşurlar.

a. Olay Zamanı:

Dünyalı Atlıhan ile periler ülkesinin hakanının kızı olan Genç Bediş’in birbirlerine duydukları aşktan dolayı yaşadığı acılar eylül ayının bir sabahında yeşil renkli bir yılanın Atlıhan’ı yer altındaki periler ülkesindeki sarayında yaşayan Genç Bediş’e getirmesiyle son bulur.

Olay zamanının belirgin tarihsel ifadeler yerine belirsiz kozmik zaman unsurlarıyla belirtildiği görülmektedir.

b. En Heyecanlı Zaman:

Yüzü kırışmış, ağzında iki dişi kalmış altmış beş yaşındaki Bediş’in kendisini dünyalar güzeli diye düşünen yirmi beş yaşındaki şehzadenin düğün gecesi ilk karşılaşmaları eserin en heyecanlı zaman dilimine örnek verilebilir:

“Birden kapı açıldı. Genç şehzade, pırıl pırıl güveyi urbaları içinde odaya girdi. Ağır adımlarla yaklaşıyordu. Yakışıklılar yakışıklısı, yiğitler yiğidi geliyordu. Geliyordu bir adım daha, bir adım daha, bir adım daha.” (F.B.E. 1, s.55)

c. En Duygusal Zaman:

Yeşil bir yılan görünümüne girmiş olan perinin Atlıhan'ı saraydan içeri sokması ve Genç Bediş'e getirmesi bölümü bu zaman dilimine örnek verilebilir. Yazar bu bölümü acılardan kendinden geçmiş olan Atlıhan'ın dilinden dökülen şu dizelerle anlatır:

*“Sevgilim sen yeni doğdun
Tüm mutsuzlukları kovdun
Akli aşkla bozan oldum
Bak sen gibi ozan oldum.”* (F.B.E.5, s.39)

d. Değişik Kipsel Zamanlar:

Koymuştu (F.B.E. 1, s.67), bulacağız (F.B.E. 3, s.17), baktı (F.B.E. 3, s.36), bilirim (F.B.E. 4, s.14) istemiyordu (F.B.E. 5, s.80)...

e. Diğer Zaman Unsurları:

Gece (F.B.E. 1, s.16), sabah (F.B.E. 1, s.66), bahar (F.B.E. 2, s.67), birkaç saat önce (F.B.E. 3, s.93), güz (F.B.E. 4, s.81)...

6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU

Fadiş, Bediş, Ediş isimli eser hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniğiyle yazılmıştır. Kahramanların geçmişini, yaşanan bütün olayları bilen anlatıcı konunun akışına göre istediği yer ve zamanda ortaya çıkıyor. Kahramanların yüreğinden, beyninden geçenleri okuyucusuyla paylaşıyor:

“Genç Bediş, annesine hak veriyordu. Ama kendisi sevdiği adamın yaşatacağı en sade hayata bile razıydı. Köy denilen o yörelerde bile yaşamını sürdürebilirdi.” (F.B.E. 3, s.15)

“Bir hıçkırık boğazını düğümledi. Ağlamak istemiyordu. Yabancı adamın kendisini yaşlı ve kızarmış gözlerle görmesini istemiyordu. Bu onuruna dokunurdu...” (F.B.E. 5, s.80)

Eserdeki sunuş biçimleri ise şunlardır:

Betimleme:

Eserde çok uzun betimlemelere rastlanıldığı gibi kısa betimlemeleri de görmek mümkündür:

“(Perinaz) – Çevre ne kadar güzel değil mi efendim? Ben kürek çekerken, suya düşen gölgelerin, yankıların dağılmasına özen gösteririm... Bu güvercin yuvası, saray yavrusu yalılar, bu salkım söğütler, bu renk renk mermerden güzelim rıhtımlar, kıyılara bağlı zarif sandallar. Şimdiye dek benim sert kürek vuruşlarımla dağılıp incitildiklerini kimse görmemiştir. Ben bu kıyılara, bu ab-ı hayat, yani yaşam suyu dedikleri bu Göksu deresinin hayranıyım efendim... Zaten adı da başka güzel değil mi? Gök ve su. Ta kaynağından başlayarak gökle el ele, kucak kucağa akmaktadır.” (F.B.E. 3, s.83)

“Fakat dudakları kapalıydı.” (F.B.E. 5, s.26)

İnsan betimlemelerinde de mükemmeliyetçiliği yeğleyen yazarın eserde yer verdiği kahramanlar genel olarak eşsiz güzelliklere sahip , kusursuz kişilerdir:

“Aynanın içindeki kızı gördü. Gür ve güzel saçlıydı. Bu saçlar dalga dalga omuzlarından aşağı doğru iniyordu. İnce yüzü pembe beyazdı. Bu güzel yüzde sık kirpiklerle çerçeveli gözler iri gözler yeşil yeşildi.” (F.B.E. 5, s.48)

Öyküleme:

Diğer anlatı türlerinde olduğu gibi masalarda da öyküleme oldukça tercih edilen ve edebî türle bütünleşen bir tekniktir.

“Ona her zamanki boş yerlerden birini gösterdiler. Atlıhan, oturmadan heybeyi omzundan indirdi. Demir çarıklarını merdivenin başına demir değneğin yanına bıraktı. Kahve, çay, şerbet sordular. O, her zamanki gibi ekşi nar tatlı nar karışımı şerbet istedi. O şerbetin ilk yudumu sade midelerini değil, sanki yüreğindeki ateşi serinletiyordu.” (F.B.E. 4, s.50).

Açıklama:

Bu teknik anlamı yaygın olarak bilinmeyen sözcüklerin anlaşılmasına yardımcı

olarak okuyucunun sözcük dağarcığını zenginleştirmiştir:

“...top top eşsiz kumaşlar. Hele ‘şu gulluleyl’ adlı bir kumaş vardı ‘Gecenin Işığı’ anlamına gelen, Halep’ten getirilme altın simli beyaz bir kumaştan kızının gelinliğini yaptırmayı düşünüyordu.” (F.B.E. 5, s.67-68)

Rapor Etme:

Yazar Yüzbaşı Hikmet’le evlenecek olan Füsunsaz’ın yaşayacakları evin hazırlıklarının ayrıntısına girmez, bunları kısaca ifade eder:

“Füsunsaz’ın yuvası hazırlanmıştı tümüyle. O büyük hazırlıklar sonuçlanmıştı. Nakışçılar, hallaçlar, terziler, dülgerler, badanacılar, boyacılar ve bu hazırlıklara yardımcı olan gruplar birer birer ayrılmaktaydılar. Fadiş Nine Sultanın yalı köşkünden.” (F.B.E. 5, s.42)

İç Monolog:

Yazarın bu tekniği kullanmış olması kahramanların iç dünyalarının anlaşılması bakımından okuyucuya yardımcı olmaktadır.

Sevdiği insandan ayrılmak durumunda kalan ve istemediği bir insanla evlenmek zorunda bırakılan Genç Perinaz yüreğindeki sesle yaşadıklarına sitem eder:

“Kederlisin güzel gelin! Derdinin dağlar kadar yüce olduğunu biliyorum. Ama ne yapalım kaderine küs... Alın yazın sana yar olamayacağını anlayıp kaçan bir adamı sevdirmiş. Ak alınının kara yazısını melekler silse diye yalvardın yakardın ama silinmedi işte...” (F.B.E. 5, 81)

İç Çözümleme:

Yaşlı kardeşini saraya gelin olarak götüren Fadiş Nine bir gecede Bediş’e sadece gözlerinin ve sesinin rengi benzeyen çok genç ve güzel bir bayanla karşılaşınca oldukça şaşırır ve kardeşi için kaygılanmaya başlar:

“Kardeşliğini eliyle giydirmese, buruşuk yüzünü, çift dişi kalmış ağzını örten

kalın duvağını eliyle örtmese bu işin içinde bir başka düzen olduğuna inanacaktı. Ama saraya gelinceye kadar beraberdiler. Bedişi' gelin odasına kendisi çıkarmıştı. Sessizce biraz gülüşerek vedalaşmışlardı iki kardeş. Bedişiğin yerini kimler almıştı? Nasıl bir oyuna gelmişti Bedişiği? Yoksa onu öldürüp...

Düşüncesi bu noktaya vardığında; kocamış gövdesinin sağlam yüreği duramazdı. Yoksa öldürmüşler miydi kardeşliğini? Şehzadede gözü olan bir başkası mı vardı yoksa? Bütün kanı damarlarında katılaştı... Fadiş, kendini o kolon salıncağında hissetti. Akli, fikri, tüm duygularıyla göklere havalandı. Öylesine yükseklere, öylesine bulutların arasına daha, daha, daha sonsuzluklara Tanrı katına çıkıverdi." (F.B.E. 1, s.74-75)

Mektup:

Yazarın yaygın olarak kullandığı bu teknik daha çok birbirlerini seven insanların karşılıklı duygu ve düşüncelerinin anlatıldığı bölümlerde görülmektedir. Bu mektupların postacılığını ise periler ülkesi ile dünya arasında kolaylıkla yolculuk yapabilen kedi, kırlangıç gibi hayvanlar gerçekleştirmektedir.

Masalda betimleme, öyküleme, mektup tekniklerine yaygın olarak yer veren yazar iç çözümleme, iç konuşma, rapor etme, açıklama tekniklerine az yer vermiştir.

Eserin diyalog dökümü ise şöyledir:

Toplam Sayfa Sayısı	437
Diyalog Bulunan Sayfa Sayısı	246
Diyalog Bulunmayan Sayfa Sayısı	191
En Kısa Diyalog	1 sözcük
En Uzun Diyalog	199 sözcük

Eserde diyalogların önemli bir yer tuttuğu görülüyor.

C. DİL ve ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ

a. Sözcük Seçimi

Masal türünün önemli özelliklerinden biri; çocuklara dil zevkini yaşatan, çocuğun ezber gücünü artırarak akıcı ve düzgün konuşmasını sağlayan tekerlemelerin varlığıdır. Yazar kendine özgü bir üslûpla oluşturduğu tekerlemeye yalnızca döşeme bölümünde yer verir:

“Çin Çin Çin akçe ben bilemem Arapça. Arap beni okuttu. Kargı saçın dokuttu. Kargı değil karmıştır, on parmağım gümüştür. Gümüşümü yitirdim. Hindistan’a getirdim. Hindistan’ın atları beni görüp kişnedi. Birbirini dişledi. Atım niye kişnisen? Arpa için kişniyem. Arpa nerde satılır? Kilimciler içinde. Kilimci kilim dokur içinde bülbül okur. Bir varmış bir yokmuş vakti zaman içinde, üç kız kardeş yaşarmış küçük bir köy içinde.” (F.B.E. 1, s.5)

Yazar eserde yöresel özellik gösteren ya da kullanımı yaygın olmayan söz değerleriyle anlattığı kişilerin kültürünü, yaşam düzeyini, kullandıkları araç gereçleri yansıtan sözcükleri kullanmakla Türkçeye katkıda bulunur:

Lonca (F.B.E. 3, s.30); papaziye yaşmağı (F.B.E. 4, s.9); poşu (F.B.E. 4, s.14); nemse (F.B.E. 4, s.38), fisto, valansiya danteller, hallaçlar, gergef ((F.B.E. 4, s.38), sazende, burode işlemeli (F.B.E. 5, s.54), sako (F.B.E. 5, s.32) lake konsol ((F.B.E. 5, s.91)

Yazar eserin kimi yerlerinde de araya girip bir öğretici edasıyla kullandığı sözcüğün açıklamasını yaparak masalın eğitici-öğretici yönünü güçlendirir.

1. HALAYIK: “Büyük kapının bir kanadı usul usul açıldı. Elinde kocaman bir tepsi ile bir halayık (Sarayda hizmet eden kız) girdi.” (F.B.E. 1, s.66)

2. HAYAT: “Sonradan adına HAYAT dediklerini öğrendiği yerden beş altı basamakla çıkılan hayat, insana hayat veren rahatlıkta ve gerçek güzellikteydi. Sarımsı çam ağacından yapılma, kenarları parmaklıklı, ortasında otuz kişinin oturabileceği bir

tahta kerevetti bu. Tabanında kilimler serili, tahta parmaklıklara dayalı yastıklar altlarındaki minderlere dayalıydı. (F.B.E. 3, s.27)

3. ABI HAYAT: “Ben bu kıyılara, bu abı hayat, yani yaşam suyu dedikleri bu Göksu deresinin hayranıyım efendim. Zaten adı da bir başka güzel değil mi? Gök ve su. Ta kaynağından başlayarak gökle el ele, kucak kucağa akmaktadır.(F.B.E.3, s.83)

4. RİH: “Yazıların çabuk kuruması için üstlerine çabuk çabuk rıh döktü. Rıh incecik kum taneleriydi. Kamış kalemden çıkan yazılara serpilir, kuruturdu ıslak mürekkepleri. Kağıdın çabuk katlanabilmesi için.” (F.B.E. 4, s.15)

5. GULLULEYL: “Gecenin Işığı anlamına gelen, Halep’ten getirtilme altın simli beyaz bir kumaştan kızının gelinliğini yaptırmayı düşünüyordu. İnce bir tıldendi bu kumaş.” (F.B.E. 5, s.68)

b. Türkçe Kullanımı

Yazar eserde öz Türkçe yazma tutumunu halk dilinde var olan sözcüklerle, deyimlerle ya da yeni türetilmiş sözcüklerle sağlar: temizlenmek yerine arınmak (F.B.E. 1, s.36), kraliçe yerine ece (F.B.E. 1, s.37); kuruntu düşmek yerine köstebekler üşüşmek, ilâh yerine tanrı, hatırlamak yerine anımsamak (F.B.E. 1, s.75); hediye yerine armağan (F.B.E. 2, s:51), parti yerine şölen (F.B.E. 2, s.57), kalbi çöşmek yerine yüreği hoplamak (F.B.E. 2, s.81), sonbahar sözcüğünü kullanmakla beraber daha çok güz (F.B.E. 5, s.70) sözcük ve sözcük öbeklerini kullanmayı yeğler.

Yazarın öz Türkçe kullanma çabası eserin farklı ciltlerinden seçilen beş örnek sayfa (F.B.E. 1, s.24; F.B.E.2, s.51; F.B.E. 3, s.30; F.B.E. 4, s.59; F.B.E. 5, s.80) üzerinde incelenerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Türkçe Sözcük	%91
Yabancı Sözcük	%9

Cahit Uçuk öz Türkçe kullanma çabası içindedir.

c. Sözcük Türleri

Eserin değişik ciltlerinden örnek olarak seçilen 4 sayfa (F.B.E. 1, s. 11; F.B.E. 2, s.65; F.B.E., 4, s.35; F.B.E. 5, s.83) üzerinde sözcük türleri incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

İsim	%47
Sıfat	%47
Eylem	%13
Belirteç	%10
Adıl	%8
İlgeç	%3
Bağlaç	%5
Ünlem	%1

Cahit Uçuk anlatımı güçlendiren isim ve sıfatlara çokça yer verirken çocuk kitaplarında kullanımlarındaki sıklığa özen gösterilmesi gereken ilgeç ve bağlaçlara ise az yer vermiştir.

2. CÜMLE İNCELEMESİ

a. Cümlelerdeki Sözcük Sayısı

Fadiş, Bediş, Ediş'te cümlelerdeki sözcük sayısının belirlenmesinde kitabın farklı ciltlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfadaki (F.B.E. 1, s.55; F.B.E. 2, s.27; F.B.E. 3, s.83; F.B.E. 4, s.79, F.B.E. 5, s.15) sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesi esas alınarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

En Kısa Cümle	1 sözcük
En Uzun Cümle	40 sözcük
Cümlelerde Ortalama Sözcük Sayısı	8 sözcük

Cahit Uçuk cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı ile çocuk kitaplarında olması gereken düzeyi yakalamıştır.

b. Cümle Türleri

Fadiş, Bediî, Edîş'te cümle çeşitliliğini belirlemek amacıyla kitabın farklı ciltlerinden örnek olarak seçilen 3 sayfa (F.B.E. 1, s.30; F.B.E.3, s.29; F.B.E. 4, s. 39) ve bu sayfaların incelenmeleriyle elde edilmiş sonuçlar aşağıda gösterilmiştir:

(F.B.E. 1, s.30)

“Demir kapının iki yanındaki duvarların üstünde vakit vakit kocaman kıvrıklı, mutlu bir kedi güneşlenir, yalanırdı.

Bu demir kapının yüksek duvarları ardındaki bahçeden vakit vakit tatlı kahkahalar, neşeli konuşmalar duyulurdu.

Derede yumuşak kürek çekişlerle süzülüp giden sandallarda feraceli, yaşmaklı güzeller bu köşkün bahçesinden taşan seslerin sahiplerini hep merak ediyorlardı. Ama açılmayan kocaman kapı öylesine aralıksız, duvarlar öylesine yüksekti ki, bahçeden sadece ezgileri, kahkahaları cıvı cıvı konuşmaları duyabiliyorlardı. Ama bu seslerin sahipleri olduğunu sandıkları güzel, taze kızların eteklerinin uçlarını bile kimsecikler göremiyordu.

II

Bir gün ülkenin padişahının tek evladı genç şehzade, saray kayığıyla Göksu'da gezerken; kürekçilerine durmalarını emretti.

Kürekler sudan kaldırıldı. Kayık ağır ağır kıyıdaki mermer basamaklara kaydı. Şehzade, öylece taş kesilmişçe kıpırtısız kaldı. Gözleri köşkün görkemli demir kapısında, kulakları içeriden taşan konuşmalardaydı.

Yüklemnin Türüne Göre (F.B.E. 1, s.30)	
Toplam Cümle	11
İsim Cümlesi	1
Eylem Cümlesi	10

Yüklemnin Yerine Göre (F.B.E. 1, s.30)	
Toplam Cümle	11
Kurallı Cümle	10
Devrik Cümle	1
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre (F.B.E. 1, s.30)	
Toplam Cümle	11
Olumlu Cümle	10
Olumsuz Cümle	1
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	-

Yapılarına Göre (F.B.E. 1, s.30)	
Toplam Cümle	10
Basit Cümle	1
Bileşik Cümle	8
Bağlı Cümle	-
Sıralı Cümle	1

(F.B.E. 3, s.29)

“Hepsi ilgilenmişlerdi bu yeni gelenle. Tanımadıkları, ilk gördükleri bir kişiydi bu derviş kılıklı genç adam.

Köyün en yaşlısı, yanındaki minderde yer gösterdi Atlıhan'a. O hepsini ayrı ayrı selamladı. Omuzlarındaki yürekleri, elindeki demir değneği bir kenara bırakırken, merdivenin ilk basamağında demir çarıklarını çıkardı ve yaşlı adamın yanına oturdu.

- 'Hoş geldin dervişim! Nerelerden gelip nerelere gitmekteisin?'

- 'Hoş bulduk büyüğüm!'

- 'Estağfurullah bir dervişten büyük olmak haddimize mi düşmüş!'

- 'Bağışlayın beni, ama ben kimim, nereden gelip nerelere gitmekteyim bunu da pek bilemiyorum'

Hayattaki minderlere oturan, nargile fokurdatan, kocaman fincanlarla kahve, cam kadehlerle çay içenlerin hepsi birer 'Yaaa!!!' çektiler.

İlk konuşan uzun uzun baktı genç adama

- 'Şu halde seni yollara düşüren demir değneği eline alduran, demir çarıkları ayaklarına geçirten bir başka büyük neden olmalı!'

Atlıhan, durgun görünen derin ırmaklar benzeri sakindi. Başını iki yana salladı.

- 'Derdim büyük... Büyüklüğü kadar çaresiz... Düştüğ yollara... Derviş miyim, ozan mıyım bilemiyorum...'

Yüklemnin Türüne Göre (F.B.E. 3, s.29)	
Toplam Cümle	23
İsim Cümlesi	7
Eylem Cümlesi	16

Yüklemnin Yerine Göre (F.B.E. 3, s.29)	
Toplam Cümle	23
Kurallı Cümle	15
Devrik Cümle	8
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre (F.B.E. 3, s.29)	
Toplam Cümle	23
Olumlu Cümle	14
Olumsuz Cümle	4
Soru Cümlesi	1
Ünlem Cümlesi	4

Yapılarına Göre (F.B.E. 3, s.29)	
Toplam Cümle	19
Basit Cümle	8
Bileşik Cümle	9
Bağlı Cümle	2
Sıralı Cümle	-

(F.B.E. 4, s.39)

“Köşkün Füsunsaz’a ayrılan bölümünde bir sürü değişiklik olacaktı. Yapı ustaları, güzel, rahat bir mutfak plâni çizmişlerdi. En uygunu seçilmişti. Fadiş Nine Sultan’la Füsunsaz Kız tarafından. İçinde bir taze gelinin seve seve yemeklerini hazırlayacağı bir mutfak. Raflara kırmızı dipli kalaylı bakır tencereler sıralanacaktı. Dolaplara gümüş çatal bıçak takımları, kristal su takımları, porselen yemek takımları.

Şehrin büyük tüccarlarını başına toplamıştı Fadiş Nine Sultan. Kumaşların en güzelleri, kapların kacakların güzelleri, gümüşlerin, kristallerin en iyi çeşitlerini satın alıyordu Fadiş Nine Sultan.

Kendi torununu saraya gelin vermişti. Ona hiçbir çeyiz yapmamıştı. Küçük kardeşi Ediş’i varlıklı bir tüccara vermişti. ‘Çeyize gerek yok’ demişti eniştesi.

Kendisi ise hiç evlenmemişti. Tüm istekleri kursağında kalmıştı. Şimdi bütün özlemlerini çektiği ve yapamadığı düğün, çeyiz hazırlıklarını yapmakla çok mutluydu. Füsunsaz’a saraydan ödenen çeyiz parasının bir tek kuruşunu bile bozmuyordu Fadiş Nine Sultan. Soyundan kalma son altınların hepsini bu uğurda harcayacaktı. Onun artık

parya gereksinmesi yoktu. Allah son gürlüğü vermişti. Bir eli yağda, bir eli baldaydı. Sevgili torunu onun istemediklerini bile sunuyordu biricik ninesine.

Füsunsaz, fulya edasıyla nine sultanın odasına girdi."

Yüklemnin Türüne Göre (F.B.E. 4, s.39)	
Toplam Cümle	21
İsim Cümlesi	4
Eylem Cümlesi	17

Yüklemnin Yerine Göre (F.B.E. 4, s.39)	
Toplam Cümle	23
Kurallı Cümle	15
Devrik Cümle	6
Kesik Cümle	2

Anlamına Göre (F.B.E. 4, s.39)	
Toplam Cümle	21
Olumlu Cümle	17
Olumsuz Cümle	4
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	-

Yapılarına Göre (F.B.E. 4, s.39)	
Toplam Cümle	20
Basit Cümle	12
Bileşik Cümle	7
Bağlı Cümle	-
Sıralı Cümle	1

Cahit Uçuk'un Fadiş, Bediş, Ediş'te cümle çeşitliliğine dengeli olarak yer vermediği; cümle türleri açısından en fazla eylem cümlesi (%78) ile kurallı (%70), olumlu (%75) ve birleşik cümleye (%49) yer verdiği görülmektedir.

3. EDEBÎ SANATLAR

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (F.B.E. 1, s.24; F.B.E. 2, s.90; F.B.E. 3, s.70; F.B.E. 4, s.10; F.B.E. 5, s.36) üzerinde edebî sanatlar incelenerek; aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Benzetme	2
Deyim Aktarması (Eğretileme)	5
Değişmece	8
Ad Aktarması	1

Fadış, Bediş, Ediş'te en çok deyim aktarması sanatı kullanılmıştır. Eserde görölen sanatlara birkaç örneğ:

Benzetme:

Türkçede benzetme sanatı yaygın olarak "gibi ve kadar" edatlarıyla yapılır. Oysa; Cahit Uçuk'un bu edatlar yerine daha çok "benzeri" sözcüğünü ve "+cE" ekini kullanmayı yeğlediği görölmektedir:

"Eğer gelmezsen, gelemezsen orada çok eski zamanlarda topraktan çıkarılan *heykeller benzeri* donup kalabilirim." (F.B.E. 4, s.10)

"Atlıhan, vücudunda ağu değil de, *acı kesen bir sıkılmışça*, yavaş yavaş uzaklaşmaya başlamıştı hayattan." (F.B.E. 5, s.36)

Deyim Aktarması (Eğretileme):

Nasıl o *göl yüzlünün* acılarına göz yumabilir? (F.B.E. 2, s.90)

Sözlerin *dünya meleklerinin* kulaklarına. (F.B.E. 3, s.70)

Değişmece:

Bediş'in *dili tutuldu* birden. (F.B.E. 1, s.24)

Ad Aktarması:

Ocağın içindeki *ateşleri*, külleri sağ yana kürüyerek sol köşeyi temizledi." (F.B.E. 1, s.24)

4. DEYİMLER

Kitabın farklı ciltlerinden seçilen 5 örneğ sayfa (F.B.E.1, s.16; F.B.E. 2, s.94; F.B.E. 3, s.2; F.B.E. 4, s.61; F.B.E. 5, s.81) üzerinde toplam 10 deyim tespit edilmiştir. Buna göre her sayfadaki deyim sayısı 2'dir. Bu deyimlere birkaç örneğ:

"Her taş yerinde ağırdır." (F.B.E. 2, s.94)

“Benim muradıma ermem mümkün değil”. (F.B.E. 3, s.69)

“Derdinin dağlar kadar yüce olduğunu biliyorum. Ama ne yapalım kaderine küs...” (F.B.E. 5, s.94)

Ana dilin yaygın kullanım örneklerinden olan bu söz değerlerinin yanısıra yazarın özgün kullanımlara da yer verdiği görülmektedir:

“Fadiş’in yüreği sevinçle sıcaklandı. Gözlerine yaşlar yükseldi.” (F.B.E. 1, s.85)

“Yüreği ağulu bir acıyla doldu.” (F.B.E. 4, s.28)

“Kamış kalem cız bız ötüyordu kağıdın üstünde.” (F.B.E. s.14-15)

Ayrıca halk diline özgü deyim örneklerini de eserde görmek mümkündür:

“Sizler acılı yüreğime merhem çaldınız.” (F.B.E. 4, s.75)

“Gerisini okuyamadı. Perinaz’ın yüreği hopladı.” (F.B.E. 5, s.81)

5. İKİLEMELER

Kitabın farklı ciltlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfada (F.B.E. 1, s.73; F.B.E. 2, s.25; F.B.E. 3, s.86; F.B.E. 4, s.34; F.B.E. 5, s.12) toplam 14 ikileme tespit edilmiştir. Her sayfadaki ikileme sayısı yaklaşık olarak 2-3 kadardır.

Aynı sözcüğün tekrarı ile oluşan bu söz değerlerinin bir kısmı yazı dilinde sıklıkla kullanılan örnekler iken;

“Çocuk, ürkek bir tavşan benzeri tir tir titriyordu.” (F.B.E. 3, s.86)

“Renk renk kuşlar benzeri uçuştular göklerde.” (F.B.E. 4, s.34)

bir kısmı ise yazarın ana dile kazandırdığı yeni değerlerdir:

“Bir masal içinde çocuksu çocuksu giriştikleri oyunun nasıl sona ereceğini hâlâ kestiremiyordu.” (F.B.E. 1, s.73)

“Yüreği davul davul vurmaya koyuldu göğsünün altında.” (F.B.E. 2, s.25)

“Başladı çalmâğa, ağaca duyduğu beğeniye destan destan söylemeye. (F.B.E. 5, s.12).

II. HARİKA ÇOCUKLAR

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET

Cahit UÇUK'un çocuklara yönelik olarak yazdığı Uzaydaki Mavi Bilye Dizisinin ilk kitabı olan Harika Çocuklar, Bediş Sultanın torunlarının torunu olan Güneş ile Yağmur'un başından geçenlerin anlatıldığı bir eserdir. Bu kitabın özeti şöyledir:

Bediş Sultanın geriye dönüşleri ile başlayan eser; Fadiş, Bediş, Ediş isimli eserde yaşanan olayları kısaca anlatılmasından sonra Bediş'in torunu olan Gülfem'in çocuklarının anlatılması ile devam eder. Gülfem'in oğlu Güneş daha üç yaşındayken kendiliğinden okuma, yazmayı öğrenmiş, ana dili (Türkçe) dışında üç dil bilen ve uzayın derinliklerine merak salmış bir çocuktur.

Amacı uzayda mavi bilye olarak gördüğü dünyayı çevre bilincinden ve sevgisinden yoksun insanlarca korumak, yarının kuşaklarının da güvenle ve huzurla yaşayabileceği bir tek yer olarak bırakmaktır. Bu konuda ailesinden destek bulan çocuğun en yakın yardımcısı ise kendisinden üç yaş küçük olan, kızkardeşi Yağmur'dur.

Bebekliğinin ilk haftasında yer altı perilerinin sultanı olan Perinaz tarafından evin sevimli kedisi aracılığıyla kendisine kısa bir mektup ve bir pırlanta gönderilen Yağmur, bu pırlanta sayesinde tılsımlı güçlere sahip olur.

Fadiş Nine Yalısı'nda cariye olarak bulunduğu günlerde Fadiş Ninenin desteği ile görkemli bir şekilde dünya evine giren Füsunsaz, eşi ile birlikte, yılları geride bırakmasına rağmen güzelliğinden ve gençliğinden hiçbir şey kaybetmeyen Bediş Sultan ile birlikte yaşamaktadırlar.

Hünkâr Yâveri Hikmet Bey, atlara düşkün bir insandır. Yağmur ile Güneş de büyük ninelerini sık sık ziyaret ettiklerinden Hikmet Beyin yetiştirdiği atları yakından tanımının mutluluğunu yaşarlar.

Bütün atları sevmekle birlikte geçirdiği bir hastalıktan dolayı gözleri görmeyen; fakat duyguları oldukça keskin duru beyaz bir kısrağ olan Berrak'ı yalnız bırakmayan kardeşler ana kısrağın zayıf, sağlıksız bir tay dünyaya getirmesi ile çevresinde pervane olurlar.

İlaç tedavisinin ve iyi bakımın çözüm olamadığı sağlıksız taya Yağmur ve abisi Güneş çözüm bulmaya çalışırlar.

Yağmur'un kendisine periler diyarından armağan olarak gönderilen pırlantayı avucunda sıkıp daireler çizerek dönmeye başlaması sonucunda, küçük tay ayağa kalkar ve çevresindeki yemyeşil çimenleri büyük bir iştahla yemeye başlar.

2. EĞİTSEL İLETİLER

a. TEMEL KONU VE İLETİLER

1. Doğa Sevgisi ve Çevre Bilinci

Dünyayı uzaydaki bir bilyeye benzeten ve serisine bu ismi vererek okuyucuya çevre bilinci konusunda önemli açıklamaları sunmanın yanısıra doğa sevgisini de aşılamaaya çalışan yazarın bu konudaki sorumluluğunun gerekliliğini yerine getirmeye çalıştığı görülmektedir.

Henüz üç yaşında olan Güneş zamanını yaşlıları gibi oyunlar oynayarak, televizyonda eğlenceli programlar izleyerek değil; uzayla, dünyayla ilgili kitaplar okuyarak, internet sayfalarını tarayarak geçiren bir kahraman olarak eserde görülür:

“Üç yaşında değil de büyük bir insanmışçasına düzgün konuşuyordu. En çok hoşuna giden oyuncaklarsa kurgu bilim masalları ve bu çeşit ürünlerden robotlar, uzay araçları, gezegenler arasında gidip geldiğini düşündüren uçaklardı.”(S.14)

Güneş, Yağmur’un dış buğdayı şöleninde uzaya olan sevgisini anlattığı kısa şiirini kız kardeşine yakışan bir armağan olarak götür:

*“Uzayı saran gizler
İçinde neler gizler
Güneş Yağmur kardeşler
Hep gökyüzünü izler” (s.52)*

Altıncı doğum günü kutlamalarında Güneş’in çevresindekilerle yaptığı anlamlı konuşma insanların dünyada sahip oldukları değerlerin önemlerini bilmeleri gerektiği açısından düşündürüctür:

“Ben size diyorum ki baba, bu hava kirliliği arttıkça, dünyamız yaşanmaz olacak. Havada oksijen kalmayınca insanlar, bitkiler, ağaçlar ve tüm konuşamayan canlılar ölecek. Denizlerde kirlilikle yaşam sona erecek. Toprak artık doyurucu gücünü yitirecek. Böylece insanların sonu gelecek.” (s.82)

Yazar, dünyanın oksijen fabrikaları olarak gördüğü Amazon ve çam ormanlarının varlığını okuyucuya sunarak onların genel kültür bilgilerine de katkıda bulunur:

“Dünyanın oksijenini Amazon ormanlarının ürettiğini biliyordum... Çam ormanlarının da dünyamızın oksijen fabrikaları olduğunu duyunca çok sevindim.” (s.83)

Yazar gelecek hakkındaki kaygılarını küçük yaşına rağmen sürekli araştıran, okuyan, ilgi duyduğu konulardaki merakını doyumaya çalışan Güneş’i konuşturarak dile getirir:

“İnsanları sevdiğim, toprağı, ağacı, kuşu, çiçeğı sevdiğim kadar dünyamızı da

seviyorum. Bizim dünyamız gibisi belki de yoktur uzayda. Ama umutsuzluğa düşmek istemiyorum. Umut bana çalışma, başarıma, ulaşma hızı veriyor. Umutsuzluksa hızımı keser. Çünkü ben uzayı da çok seviyorum. Hem de çok merak ediyorum. Bu günleri geçmiş günleri değil, yarınları düşünüyorum hep.” (s.83-84)

Yaşamının büyük bir bölümünü İstanbul’da geçiren ve bu şehirde yaşamaktan mutluluk duyduğunu ifade eden yazar, geçmişteki İstanbul ile şimdiki İstanbul arasındaki görüntü farklılığına iççerlenerek sitem dolu haykırışlarla eserdeki sözcüsü Güneş’i konuşurur:

“Bülbüllerin dem çektiği korularıyla eski Boğaz. Sıra sıra birbirinden güzel yalılar, mavi sularında yüzlerce çeşit balığın yüzdüğü Boğaz, iyot kokulu deniz havasıyla ormanların, yeşil bahçelerin çiçeklerinin kokuları sarmaş dolaş bir masal dünyası. Tadına doyulmayan bir müzik, tertemiz dalgaların sesleri. Şimdi ise mazot örtmüş o mavi suların yüzünü. Plastikler doldurmuş dip derinlikleri. Artık sürü sürü yunuslar sıçramıyor gelip giden gemilerin yanı sıra. Martılar bile denizden yiyeceklerini bulamıyorlar. Çöp yığınları üstüne kümelenerek karınlarını doyurmaya çalışıyorlar. (s.88)

2. Hayvan Sevgisi

Çocuk kitaplarının yaygın temalarından olan hayvan sevgisi yazarın Harika Çocuklar isimli eserinde işlenen başlıca konudur.

Fadiş Nine Yalısı’nın cariyesi Füsunsaz’ın eşi olan Hünkâr Yâveri Hikmet Bey, at meraklısı bir insandır. Evinin arka bahçesinde modern ahırında sayıları altı ile on arasında cins kısrak ve at yetiştiren, her mevsimde doğan yavruları satmak için besleyen, fakat müşteri çıktığında ise satmaya kıyamayan bir hayvan dostudur.

Yetiştirdiği atlar arasında dönemin en kusursuz taylarını dünyaya getiren; fakat gözleri görmeyen ve ismi Berrak olan duru beyaz bir kısrak vardır. Gözlerinin görmemesinin kısrakta bir eksiklik yaratmaması, aksine duygularını keskinleştirip belleğini artırması kendisini sevenlerin sayısını artırmıştır.

“Berrak, Yâver dedenin olduğu kadar Güneş’in, Yağmur’un da sevgilisiydi. Berrak da onları çok severdi. Yâver dede, Gümüş ve Yağmur bindiklerinde hepsini tanır ve onları değişik kişnemelerle selamlardı.”(s.99)

Yazar insan ile hayvan arasındaki dostluk bağının güçlülüğünü;

“En küçük binicisi Yağmur’a bir başka türlü sevdalıydı Berrak. Yağmur’la gezintiye çıktıklarında; onu sırtında hoplata, sıçrata, tıpkı bir sirk kısrağı benzeri davranışlarla heyecanlandırır, günün çok daha tatlı geçmesini sağlardı. Üzengisine Güneş’in ayağı değdiğinde ‘Hadi hadi davran Güneş sevgilim, seni rüzgâr benzeri uçuracağım’ dercesine ön ayaklarıyla eşelerdi. Güneş’in eğerine iyice yerleştiğini, dizginleri kavradığını anlayınca; o güzelim kişnemesiyle ortalığı çınlatarak dört nala kalkardı.” (s.99-100) cümleleriyle ifade eder.

Berrak’ın eselemeyi başaramayan ve son derece cılız olan yavrusu için Güneş ile Yağmur yavru taya her gün biberonla yumurta sarısı ve anne sütüne yardımcı vitaminler içirmeye çalışırlar. İstenilen sonuçların gerçekleşmemesi durumunda Yağmur tılsımlı pırlantayı kullanarak tayın sağlığına kavuşmasını sağlar:

“Gerçek dışıydı, çünkü küçük kız yürüdükçe kuru otlarla kaplı topraktan çimenler fışkırıyor, minik tay büyük bir istekle taze çimenleri yiyerek kızın peşin sıra, başı çimenlerde ilerliyordu.” (s.107)

Ayrıca yazarın, eserde hayvanlara yönelik kullandığı sevgi, acıma sözcükleri de okuyucuyu hayvanlar konusunda duyarlı olmaya davet etmektedir:

“Uçan bir kelebeğin peşinden kahkahalar atarak koşuyorlardı. Güneş yakalamak için atılım yaptıkça Yağmur avaz avaz bağırıyordu.

-Yapma!.. Tutma!.. Ölü sonra.. Yazık, bırak yuvasına dönsün.”

Özetle; Cahit Uçuk, Harika Çocuklar isimli masalda okuyucuya hayvan sevgisi, hayvanlara yardım, hayvan-insan dostluğu konularını telkin ederek, bu canlıların

uzaydaki mavi bilye olarak tanımladığı dünyada önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamaya çalışmıştır.

3. Aile Sevgisi

Anılarından hareketle kardeşleri, anne, babası ve akrabalarıyla sıcak ve samimi ilişkileri olduğu görülen yazarın, bu güzel yaşam felsefesini eserde yansıttığı görülmektedir.

Eserin en yaşlı kahramanı olan Bediş Sultan torununun torunu olan Yağmur'un doğumuna şahit olmuş soyunun 4 kuşağının 40'a yakın akrabası ile hayatının en önemli ve anlamlı zamanlarının mutluluğunu sevdikleri ve sevenleriyle bir arada yaşamış bir insandır. Aile fertlerince sevilen bir insanın mutluluğu;

“Az sonra torunları, onların karıları, gelinleri, onların boy boy torunları çevresini kuşattılar. Çeşitli sevgi sözcükleriyle birlikte ellerinden, yanaklarından öpüyorlar, sarılıyorlardı.

Böylece bir kuyruklu yıldız benzeri, başta Bediş Sultan, yanında yamacında, ardında sevdikleri ve sevenlerle birlikte saray yavrusu pembe yalının görkemli kapısından içeri girdiler.” (s.12) cümleleriyle dile getirilir.

Mutlulukların devamlılığı için aile bireylerinin kendilerinden beklenen görev ve sorumlulukları yerine getirmeleri gerektiğini de yazar örnek davranışlarla anlatmaya çalışır.

Üniversitede doçent olan ve yoğun bir iş temposuna sahip olan Gülfem'in dünyaya çocuk getirmesi onu her ne kadar mutlu etse de meslekî alanda öncelikleri konusunda kendisini düşündürmektedir. Anne Perinaz büyük bir zevkle torunu Güneş'e baktığı gibi, Gülfem isteyken Yağmur'un da bakımını üstlenmek istediğini kızı ve damadına teklif ederek, onların yüreklerine su serper:

“(Gülfem) –Nasıl olsa Perinaz sevgilim, Yağmur'a el koydu. Üniversitenin açık olduğu aylarda Güneş'i de bize bırakmamıştı. Unuttun mu?

(Sadık) –Hayır minnetle, şükranla hatırlıyorum elbet.” (s.34)

Güneş ile Yağmur’un dayanışmaları, birbirlerine olan sevgileri örnek alınacak bir kardeşlik ilişkisidir. Yazar birbirleriyle iyi ilişkilerde bulunan kardeşler aracılığıyla bu bağın yüceliğini ve güzelliğini okuyucuya telkin eder:

“ ‘Gülünce güller açan, ağlayınca inciler saçan, yürüyünce ardında zümrüt çimenler biten bir güzel kızsın sen... Benim dünyada en çok sevdiğim, bağlandığımsın Yağmur kardeşim.’

Bu sözleri Güneş söylüyordu mırıl mırıl.” (s.59)

Toplum büyük bir yapı, her aile ise bu yapının bir taşıdır. Ailelerin mutluluğu ve huzuru toplumların mutluluğu ve huzurudur. Cahit UÇUK eserde sevgi ve saygı sözcükleriyle yoğurduğu aileyi idealize ederek huzurlu ve mutlu toplumların oluşmasına katkıda bulunmak istemiştir.

4. Gelenek, Görenek ve Töreler

Bediş Sultan yeni doğum yapmış Gülfem’i ve torunu Yağmur’u görmeye gittiği zaman odada genç loğusa ve soylarına yeni katılan bebeğe yürekten ilk dualarını edebilmesi için baş başa bırakılır. Bu anlayış eserde ailenin bir geleneği olarak belirtilir.

Yazarın yasa hükmünde gelenek olarak belirttiği Diş Buğdayı Şöleni ise dini, milli bayramlar ve doğum günü şölenleri gibi uzun süre görüşme fırsatı bulamayan insanları bir araya getirmede önemli bir işlevi olan bir şenlik olarak ifade edilir.

Ayrıca kültürümüzün unsurlarının genç nesillere anlatılmasını ve onlar aracılığıyla yaşatılmasını isteyen yazar bu konuda öğreticilik görevini de gerçekleştirmeye çalışır:

“Sofranın çevresindeki en genç kuşak, torunlarının çocuklarıydı. Tümü eski ve güzel töreleri henüz pek bilmiyorlardı, ama merak etmiyor değillerdi. Can kulağıyla ailenin en büyüğünü dinlemeye hazırlandılar.

‘Yeni doğan bir bebeğin, doğumunun dördüncü ayında ilk dişi pembecik diş etini yararak kendini gösterir. Bu, bebeğin dünyaya gelişinin dördüncü ayında ilk duyduğu acıdır. Ağlar, sızlanır, huysuzlaşır. İşte diş buğdayı töresi, bu acıların hafiflemesi, bir buğday tanesinin suda kaynarken hiçbir acı duymadan patlaması gibi, minik bebeğin de öbür dişlerinin acısız çıkması dileklerini dile getiren bir töredir. Hem de bu sebeple küçük ailenin bu büyük sevinci tüm sevdikleriyle paylaşması için yapılır.’ (s.55)

Fadış, Bediş, Ediş isimli eserde gelenek, görenek ve törelerin acımasızlığını, katılığını yansıtmaya çalışan yazar bu eserde sahip olduğu kültürün öğelerinin olumlu niteliklerine değinerek kendi toplumunu sorgulayan ve sahip olduğu güzelliklerin de hakkını vermeyi bilen bir aydın tarafsızlığıyla okuyucusuna seslenir.

5. Allah Sevgisi

Fadış, Bediş, Ediş isimli eserde olduğu gibi bu eserde de Cahit Uçuk’un güçlü bir dinî kültüre sahip olduğu görülmektedir.

“Allah’ıma soyumun insanlarına çok ama çok yetenekler vermesi için yalvarırdım... Ama Allah’ın bize bağışladığı bu Yağmur bebekse dualarımın cevabı, bizlere Tanrı armağanı.” (s.18)

İslam dininin öğretileri gereği yeni doğan bebeğin kulağına ezan okunur ve bebeğe verilecek isim üç kez seslenir:

“Sonra Yağmur kızı elleri üstünde kaldırdı onun kulağına kalın ve yumuşak ahenkli sesiyle ezan okudu ve Yağmur adını üç kez seslendi.

‘Yağmur!.. Yağmur!.. Yağmur!..’ ” (s.24)

6. Anne Sütünün Önemi

Yararları bilimsel olarak kanıtlanmış olan anne sütü bebeklerin zihinsel ve fiziksel gelişimlerine yardımcı olan, hastalıklarla mücadelede bebeklere direnç gücü

veren önemli bir besindir. Yazar, eserde bu konunun önemine değinerek annelerin bebeklerini kendi sütüyle beslemeleri gerektiğini ifade eder:

“Elbet ki kızımı da sütümün doğal besinlerini ona aktarma süresince emzireceğim.” (s.33)

“Genç anne, bebeğini beşikten aldı. Onu Tanrı armağanı bol bol doyurucu ana sütüyle beslemek üzere bağına bastı.” (s.32)

b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER

1. Sağlıklı ve Mutlu Bir Yaşam İnsanı Yıpratmaz

“Sevgili Füsunsaz’ım hâlâ güzelsin. Hâlâ alımlı bir kadınsın. Sağlıklı olmak, mutlu bir yaşam sürmek seni ihtiyarlatmadı, çokça yıpratmadı.” (s.8)

2. Akrabalık İlişkilerine Özen Gösterilmelidir

“Masanın etrafını kuşatanların tümü birbirlerine akrabaydılar. Sayıları her yıl artan büyük bir akraba topluluğu... üstelik birbirlerini seven, sayan, düşünen, arayıp soran, özleyen kişilerdi büyüklü küçüklü hepsi.” (s.23)

3. Araba Sürerken Dikkatli Olunmalıdır

“Gülfem işinden her çıkışında, arabasını büyük bir özenle fakat hızlıca sürerek evine dönüyordu. Artık beyninin bir bölümünde trafik, dikkat, direksiyon, öbür yanında ise gözlerinde tüten evlatlarına duyduğu dayanılmaz özlem yanıp tutuşuyordu.” (s.74)

4. Dilimizin Artık Kullanılmayan Sözcükleri de Öğrenilmelidir

“Ben de dilimizin her gün değişen sözcüklerinin ardında kalan kelimelerin anlamlarını öğrenmeye meraklıyım. Tıpkı senin gibi ama senden çok daha büyük yaşlarımda. Hem de dedelerimizin, büyük annelerimizin, ninelerimizin kitaplıklarında sıralı kitapları okuyamadığıma çok üzülürdüm... Bu kitapları okuyabilmek, büyüklerin sözcüklerinin şifrelerini çözebilmek için Eski Türkçe öğrenmelisin.” (s.78)

5. Hayvanların İyi Bakıma İhtiyaçları Vardır

“Bozulmamış doğa kokusu... Bu hayvanlar hiçbir damla yapay besinle

beslenmiyorlar. Çok temiz tutuluyorlar. Çoğu zaman ben buraya geldiğimde Berrak hanımı fazladan da kaşağılarım.” (s.102)

Cahit Uçuk masalda kısaca değindiği bu konu ve iletilerle; eski eserleri okuyabilmek için dilimizin artık kullanılmayan sözcüklerinin öğrenilmesi gerektiğini, sağlıklı ve mutlu bir yaşamın insanı yıpratmadığını, araba sürerken dikkatli olunması gerektiğini ve hayvanların da iyi bakıma ihtiyaçları olduğunu anlatır.

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHIS KADROSU

Güneş

Henüz üç yaşında olmasına rağmen akli ve zekâsıyla çevresindekileri hayrete düşüren, yaşlılarının tersine çocuk oyunları ile hiç ilgilenmeyen, okuma-yazmayı kendi çabalarıyla başaran, dadılarından ana dili dışında üç yabancı dil öğrenen, uzayın, dünyanın geleceğiyle ilgilenen ve bu konudaki merak ettiklerini bilgisayar, kitaplar yardımıyla elde etmeye çalışan bir çocuktur.

Yazarın “harika” sözcüğüyle nitelendirdiği Güneş altıncı yaşını kutlama şöleninde dünyadaki çevre kirliliği ve canlıların giderek tükenmeleri konularını ifade ettiği konuşmasıyla çevresindekilerde hayranlık uyandırır:

“...Başka çaresi yok... Mücadele edeceğiz! En kısa zamanda bayrak açacağız bu savaş için. Uzaydaki mavi bilyemizin sonsuzlara kadar yaşaması için gerekeni yapacağım.” (s.89)

Sahip olduğu üstün zekânın yanı sıra çevresindekilere saygılı, çalışkan, sorgulayıcı, araştırmacı, yardımsever, azimli, sevgi ve umut dolu ve toplumsal duyarlılığı gelişmiş olan kahramanın fiziksel betimlemesi aşağıdaki gibidir:

“Masadakilerin tümü büyük bir hayranlıkla ona bakıyorlardı. Ne kadar güzel bir çocuktur. Kızıla kaçan kumral saçlarının birkaç yaramaz perçemi alınca düşmüştü. Yanaklarında da yazın görünen, kışın kaybolan ve ona çok yakışan çiller vardı.

Annesinden aldığı kocaman renkli mavi gözleri gür kirpiklerle çevriliydi. Elmacık kemikleri hafifçe çıkık. Sevimli bir çene yapısı, düzgün burnu, büyükçe fakat biçimli dudakları pürüzsüz buğday teni ile öylesine cana yakındı ki. Bir bakanı bir daha baktıracak, yanağını okşamak isteğini duyuracak güzel bir erkek çocuğuydu Güneş.(s.52)

Yağmur

Doğumunun ilk haftası büyük ninesi Bediş Sultanın elini öpen, dört buçuk aylık iken ağızda eksik dişi kalmayan ve konuşabilen Yağmur, yer altı perilerinin sultanı Perinaz tarafından kendisine dünyaya geliş armağanı olarak gönderilen pırlanta sayesinde bazı gizli güçlere sahip olan bir çocuktur.

Kendisi ile güzel bir bağ kurmayı başaran abisi Güneş'in yardımıyla üç yaşında okumayı söker. Yaşlıları oyuncaklarla oynamayı yeğlerken o; uzay ve dünyamız hakkında merak ettiklerini öğrenebileceği kitapları ve internet sayfalarını tercih eder. Küçük yaşına rağmen toplumsal duyarlılığı gelişmiş, ailesini ve çevresindekileri seven, hayvanlarla dost, yaşam sevgisi dolu bir insan olan Yağmur, yazarın eserin ismiyle ifade ettiği diğer bir harika çocuktur.

Kişilik özellikleri yönünden olumlu özelliklere sahip Yağmur'un dış görünüşünü yazar şöyle betimlemiştir:

“İlk gördüğü, bebeğin gözleriydi. Beyazları yok muydu bu koyu mavi gözlerin? Açık buğday renkliydi teni, kumral kirpikleri uzun ve kıvrıkcık. Kaşları ipek samur.”(s.17)

Bediş Sultan/Bediş Nine Sultan

Halkının sultanı iken eşi hükümdarın ölümünden sonra yalnızca sevdiklerinin sultanı olan Bediş Nine, torununun torununun doğumunu görmesine rağmen gençliğinden ve güzelliğinden hiçbir şey kaybetmeyen, çevresindekilerce son derece sevilen ve saygı gören bir insandır.

İçinde bulunduğu toplumun gelenek ve göreneklerinin takipçisi ve uygulayıcısı

olan Bediş Sultan soyunun en yetkin kişisidir aynı zamanda.

Hünkâr Yâveri Hikmet Bey

Bediş Sultan ailesiyle kan bağı olmadığı halde eşi Füsunsaz ile birlikte bu aileyi yalnız bırakmayan bir insandır. Çocukları çok seven Hikmet Bey bu sevgisine de hak ettiğı karşılığı görür:

“Yâver bey diyorlardı ona büyükler. Küçüklerin Yâver dedeleriydi. Hem kendi torunlarının, torun çocuklarının... hem de Atlıhan ile Genç Bediş nineyle dedelerinin torunları.”(s.9)

Evinin arka bahçesindeki modern ahırında at ve kısrak besleyen, her mevsimde doğan yavruları, satmak için yetiştiren; fakat müşteri çıktıığında ise satmaya kıyamayan bir hayvan dostudur..

Gözleri görmeyen Berrak’a sahip çıkmış, kısrakın dünyaya getirdiğı cılız ve sağıksız yavru tayın iyileşmesi için elinden gelen çabaları göstermiş bir insandır.

Gülfem

Bediş Sultan’ın torunu olan Gülfem, Perinaz Sultan ile Kaptan-ı derya oğlu Hasan’ın diğer bir ifadeyle Sandalcı Kaptanoğlu’nun kızıdır. Kocası Sadık ile bilim yolunda çalışmalar sürdüren Gülfem, yazarın kalemiiyle:

“Henüz yirmi üç yaşındaydı sevgili Gülfem. Güzeldi. Sağıklıydı. Üstün zekâlı ve akıllıydı. Yirmi üç yaşında bir genç profesördü. Fizik profesörü. Peşi peşine verdiğı doktora tezleriyle Amerika Birleşik Devletleri’nde kazanmıştı bu profesörlük diplomasını” (s.30) şeklinde tanıtılır.

Yağmur ile Güneş gibi üstün zekâlı çocukların annesi olan Gülfem; sevgi dolu bir anne, iyi bir eş, sorumluluk sahibi bir vatandaş, özverili bir evlat, çalışkan ve idealist bir insandır.

Sadık

Eşi Gülfem gibi fizikçi olan Sadık profesörlük sınavına girmek için gün sayan ve soluk almadan bilim yolunda çalışmalarını sürdüren, Yağmur ve Güneş isminde iki çocuğa sahip bir insandır.

Onun eserde ön plana çıkan yönü; küçük yaşlarına rağmen yetişkin bir insan merakı ve kültürüyle çevresindekileri öğrenmeye çalışan çocuklarına karşı sabırlı, hoşgörülü ve babacan tavrıdır. Karısıyla ideal anne-baba kimliğini ortaya koyan kahramanların çocuklarıyla olan ilişkileri oğulları Güneş'in samimi açıklamalarından anlaşılmaktadır:

“Kafamın yapısı içindeki beynim bir başka. Böyle olduğumu biliyorum. Ve kendi kendime diyorum ki: ‘Ya beni hiç anlamayacak durumda bir ailem olsaydı, ya hiç bilgileri bulunmasaydı, ya doğduğum günden beri her soruma anlayabileceğim yanıtlar veren bir annemle babam ve onların kendileri kadar olgun büyükleri olmasaydı.’ Böylesi bir yalnızlığın ortasında zavallı Güneş'in ışıkları hiçbir zaman parlamaz ve belki de mutsuzluktan ölürdü.” (s.85)

Cahit Uçuk, Harika Çocuklar isimli eserde ele aldığı kahramanlara yönelik hem fiziksel hem de ruhsal yönden kusursuz çizgiler çizmiş ve ideal insan portresini yakalamaya çalışmıştır.

Fakat toplumsal bilinci uyandırarak, toplumsal duyarlılığı oluşturma amacıyla kaleme aldığı eserde kahramanların anlatımındaki bu aşırıya kaçma ne yazık ki eserin dokusuna yapaylık düşürmüştür.

a. Fonksiyonlarına Göre Şahıs Kadrosu

Ara Güçler (Tematik)		Ara güçler	Karşı Güçler (Hasım)
kahramanlar	Güneş Yağmur	Gülfem, Sadık, Bediş Sultan, Füsunsaz, Hikmet Bey, Berrak, tay ve Bediş Sultan'ın soyundan gelenler	Çevre bilincinden yoksun kişiler Yeryüzünün dengesini bozan insanlar Hastalık yapan bakteriler
kavramlar	Sağlık Çevresel konulara duyarlılık Paylaşım Umut Bilgi	Güven Arkadaşlık Hayvan sevgisi Bağlılık Hoşgörü	Hastalık Duyarsızlık Yalnızlık Umutsuzluk Cehalet

Masalda kahramanların psikolojik derinliklerine yer verilmemiş ve kahramanlar tek yönlü ele alınmışlardır.

b. Sosyal Konumları Bakımından Şahıs Kadrosu

Akademisyenler: Gülfem, Sadık

Emekliler: Bediş Sultan, Füsunsaz, Perinaz, Genç Bediş, Hikmet Bey, Atlıhan, Sandalcı Kaptanoğlu

Çocuklar: Güneş, Yağmur, Peltan, Nalan, Çiğdem, Didem

Fadiş, Bediş, Ediş'te olduğu gibi bu eserde de varsıl ve kültür düzeyi yüksek insanlara yer verilmiştir.

c. Cinsiyetleri Bakımından Şahıs Kadrosu

Eserde Bediş Sultanın soyundan gelen ve çoğu ismen belirtilmemiş 39 kahraman ile aşağıda ismi geçenler yer almaktadır.

Kadın Kahramanlar: Bediş Sultan, Füsunsaz, Perinaz, Bediş, Perinaz Sultan, Yağmur, Gülfem, Peltan, Nalan, Çiğdem, Didem

Erkek Kahramanlar: Güneş, Sadık, Hikmet Bey, Atlıhan, Sandalcı Kaptanoğlu

Fadiş, Bediş, Ediş'te olduğu gibi bu eserde de kadın kahramanların çokluğu görölmektedir.

d. Yaşlarına Göre şahıs Kadrsu

Çocuklar: Güneş, Yağmur, Peltan, Nalan, Çiğdem, Didem ve ismi belirtilmeyen diğer çocuklar

Gençler: Sadık, Gülfem

Orta Yaşlılar:-

Yaşlılar: Bediş Sultan, Füsunsaz, Hikmet Bey, Perinaz, Sandalcı Kaptanoğlu, Bediş, Atlıhan4

Yazar eserde en çok çocuklar ile yaşlılara yer vermiştir.

2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER

Tamamı 107 sayfa olan Harika Çocuklar adlı eser, anlatılan konularla başlıkların birbirleriyle uyum gösterdiği 12 bölümden oluşmaktadır: Soy Ağacı, Altın Beşik, Yağmur'un İlk Ayı, Diş Buğdayı, Gülfem Anne...

Masalın anlatılan konuyla ilgili alt başlıklara ayrılması kitabın özümsemesi bakımından kolaylık sağlasa da resimlerle desteklenmemesi olumsuz bir eleştiri olarak kabul edilebilir. Kapağın ön yüzünde Yağmur'un bebekliğini gösteren bir resim ve arka kapağında Fadiş, Bediş, Ediş'te olduğu gibi Cahit Uçuk'un gençlik yıllarına ait çekirmiş olduğu fotoğrafı yer almaktadır. Yalnızca kapaklardaki bu görsellik bile

kitaba bir albenilik kazandırmaktadır.

Kitabın ismi ile eseri yönlendiren kahramanların kişilik özellikleri örtüşmektedir. Yağmur ile Güneş sahip olduğu özelliklerden dolayı “harika” sıfatını hak eden kahramanlardır. Ayrıca; kahramanların isimleri konusunda da yazarın isabetli davrandığı görülmektedir.

Nasıl ki; dünyanın temel ısı ve ışık kaynağı olan güneş ve canlıların yaşamasını sağlayan yağmur dünya yaşamı için önemli ise bu isimleri taşıyan Yağmur ve Güneş kardeşler de dünyayı seven, çevre bilinciyle hareket eden ve dünyayı yaşanılır bir yer olmaktan çıkaran kötülüklerle mücadele etmeye kendilerini adayan birer gönüllü çevre koruyucularıdır.

3. OLAY ÖRGÜSÜ

Harika Çocuklar adlı eser Fadiş, Bediş, Ediş'te olduğu gibi birbirini izleyen olayların bir zincir oluşturmasından meydana gelmektedir. Eserdeki olaylar şöyledir:

1. Eser, Bediş Sultan'ın geriye dönüşleri ile başlar. Hatırlanılan olaylar ise Fadiş, Bediş, Ediş'te yaşanmış olaylardır: Köyden göç, Bediş'in düğün gecesi, Bediş'in pencereden fırlatılması, Perinaz Sultanla karşılaşma, kızının dünyaya gelmesi, gençler arasındaki duygusal yakınlaşmalar, çekilen acılar ve mutlu son.

2. Hünkâr olan eşinin ölümünden sonra devlet sultanlığından ayrılan Bediş Sultan artık yalnızca kendisini sevenlerin sultanıdır.

3. Bediş Sultan soyunun kırkinci kişisi olan Yağmur dünyaya gelir.

4. Yağmur'un doğumuyla birlikte evde mutluluk rüzgârları eser.

5. Dört buçuk aylık iken Yağmur'a diş buğdayı şöleni düzenlenir ve bu geleneğin kültürümüz için önemini anlattığı öğretici açıklamalarda bulunulur.

6. Güneş ile Yağmur kardeşler dünyanın korunması ve sahip olduğu

güzelliklerin devamlılığı konularında birbirleriyle ortak hareket etme kararını alırlar.

7. Güneş ile Yağmur, Hikmet Beyin yetiştirdiği kısraklardan Berrak'a özel bir yakınlık duyarlar.

8. Berrak'ın doğurduğu cılız ve sağlıksız tayın iyileşmesi için elinden geleni yapan kardeşler istenilen sonucu alamayınca gizli güçleri kullanma kararını alırlar.

9. Yağmur pirlanta yardımıyla gizli gücü devreye sokar ve yavru tayın sağlığına kavuşmasını sağlar.

4. MEKÂN

Eserde anlatılan olaylar İstanbul ve İstanbul sınırları içinde bulunan Boğaz Köprüsü ile Göksu nehri civarında geçmektedir.

Eserdeki diğer mekân unsurları ise şöyledir:

a. Açık Mekânlar:

Bediş Nine Yalısı'nın havuzlu bahçesi açık mekâna örnektir. Yazar bahçenin betimlemesini:

“Mevsim ilkbahardı. Bahçe cennetten bir köşe... Koruda ötüşen bülbüller... Gökte kocaman güler yüzlü ay... Renk renk, biçim biçim çiçekler kucak kucağa... Onların birleşimlerinden taşan kokular bahçenin havasını sarmış.” (s.20) şeklinde anlatır.

Açık mekâna diğer bir örnek ise; Gülfem'in annesi Perinaz Sultandan kendisine miras kalan Pembe Yalı'nın güllerle donanmış bahçesidir. Çocukların da oynamasına uygun olan bahçede Yağmur ile Güneş eğlenceli saatler geçirirler:

“Bir gül bahçesinden taşan kahkahaları duydu. Gülen çocuklarıydı. Güneş bir şeyler söylüyor olmalıydı, minik Yağmur ise kahkahalar atıyordu.” (s.76)

b. Kapalı Mekânlar:

Gülfem'in Pembe Köşk'ü ile Bediîş Ninenin yaşadığı ve dış buğdayı şölenini gerçekleştirdiği yalı kapalı mekân örnektir. Yazar açık uzamlarda olduğu gibi kapalı uzamların anlatımında izlenimsel betimlemeyi yeğler:

“Mavi denizin belirsiz dalgacılarıyla okşadığı pembe mermer basamaklara ilk adımını attığında gördüklerine hayran kalmıştı. Öylesine güzeldi ki bu saray yavrusu pembe yalı. Renk renk nakışlı vitraylı alt kat pencerelerinde bin bir ışık oynaşmaktaydı. Denizle güneş el ele güzelliklere bir başka çeşit sırlar katmaktaydı. Kızının dadısının dili tutulmuştu. Geniş rıhtımda boydan boya pembe fanuslu yüksek boylu lambalar sıralıydı. Kapılar ardına kadar açıktı. Ortalıkta kimseler görünmüyordu. Sanki bir masal köşküne giriyorlardı sessiz soluksuz.” (s.11-12)

c. Olağanüstü Mekânlar:

Bediîş Nine Yalısı'nın arka bahçesinin ormana açılan bölümü olağanüstü bir olayın yaşandığı bir yerdir. Yavru tayın iyileşmesi için gizemli güçlerini ortaya çıkaran Yağmur, burada kardeşi ile daireler çevirerek döner. Bu dönme sonucunda ilginç görüntüler yaşanmaya başlar:

“Bir başka dünyanın gizleriyle düşler içindeydiler. Saçlarında mavi ay ışığının yankılarıyla, yarı örtülü gözleri salına salına yürüyen kız gerçek değildi, bir masal kızıydı sanki. Ardında yürüyen minik tay da gerçek dışıydı. Gerçek dışıydı, çünkü küçük kız yürüdükçe kuru otlarla kaplı topraktan çimenler fıskırıyor, minik tay büyük bir istekle taze çimenleri yiyerek kızın peşi sıra, başı çimenlerde ilerliyordu.” 8s.107)

d. Labirent Mekânlar:

İstanbul'un bir zamanlar sahip olduğu güzellikleri büyüklerinden ilgiyle dinleyen Güneş, gezilerinin birinde onun şimdiki durumuna üzüldü ve yas tutan bir yetişkin edasıyla duygularını dile getirir:

“Bülbüllerin dem çektiği korularıyla eski Boğaz. Sıra sıra birbirinden güzel yalılar, mavi sularında yüzlerce çeşit balığın yüzdüğü Boğaz, iyot kokulu deniz havasıyla ormanların, yeşil bahçelerin çiçeklerinin kokuları sarmaş dolaş bir masal

dünyası. Tadına doyulmayan bir müzik, tertemiz dalgaların sesleri. Şimdi ise mazot örtmüş o mavi suların yüzünü. Plastikler doldurmuş dip derinleri. Artık sürü sürü yunuslar sıçramıyor gelip giden gemilerin yanı sıra. Martılar bile denizden yiyeceklerini bulamıyorlar. Çöp yığınları üstüne kümelenerek karınlarını doyurmaya çalışıyorlar.” (s.88)

Loğusa odasında da genç anneyi ve aileye yeni katılan soyunun kırkınıcı kişisi olan Yağmur’u görmeye gelen Bediş Nine yaşadığı mutluluğu ise;

“Beni çok mutlu ettin yavrum... Benim sevgili Güneş’ime bir kız kardeş verdiğin için. Duygularımı anlatmak için kelimelerin yetersiz olduğunu söylemeye bilmem ki gerek var mı? Duyduğum heyecan ve sevinçten kalbim duracak sanıyorum...” (s.16) tümceleriyle anlatır.

5. ZAMAN

Masal sekiz yıllık bir zaman diliminde yaşanan olayları konu almaktadır. Yağmurun doğumuyla başlayan olaylar, sekiz yaşına girmiş olan kahramanın yaşadıklarıyla tamamlanır. Zaman kavramını belirginleştiren diğer bir unsur ise; kardeşinin dünyaya geldiğinde üç yaşında olan Güneş’in eserin sonlarında henüz on bir yaşında olmasına rağmen lise son sınıf sınavlarına hazırlanan bir çocuk olmasıdır. Eserde zamanın kavramını yansıtan tümceler şunlardır:

“Torununuzun torunu Güneş’e bir kız kardeş, Yağmur kız dünyaya geldi.” (s.9)

“Güneş, bir başka gezegenden gelmişçesine düşünüyordu Bediş Sultanı...Üç yaşında değil de büyük insanmışçasına düzgün konuşuyordu.” (s.14)

“Yağmur sekiz yaşındaydı. İlkokulu bitirmişti. Dışarıdan sınavlara girerek. Güneş on birinde lise son sınıf sınavlarını verecekti neredeyse.” (s.102)

Olay Zamanı:

Eserin vakası, Yağmur ile Güneş’in bir gece vakti son çözüm gizemli güçleri kullanarak yavru tayı sağlığına kavuşturma kararını, yavru tayı kucığına alarak

evlerinin yakınlarındaki ormanlık bir alana girmelerini ve gecenin karanlığında pırlantayı sıkarak daireler çizmeleri sonucunda, kuru otlarla örtülü topraktan fıskıran taze çimenlerin yavru tayın büyük bir iştahla yemesini teşkil etmektedir. Bütün bu yaşananlar bir gecelik zaman diliminde yaşanmış ve tamamlanmıştır.

En Heyecanlı Zaman:

Yağmur ve Güneş kardeşlerin yavru tayı alarak onu iyileştirmek amacıyla gizemli güçlere başvurmaları masalda heyecan yaratmaktadır.

En Duygusal Zaman:

Bediş Nine Sultanın torununu görmek için sabırsızlanması ve sonrasında da onu kucığına alarak yoğun duygular hissetmesi masaldaki en duygusal zaman dilimine örnek verilebilir:

“Bediş Sultan bebeği kollarına aldı... Hâlâ buğulu gözlerini kollarındaki bebeğe çevirdi. Bir an gördüğü şaşırtıcı güzellik karşısında gerçekten çılgın bir tempoya dönüştü kalbinin vuruşları.” (s.17)

Değişik Kipsel Zamanlar:

Anlayamıyorum (s.10), aldı (s.32), uçamazlar (s.42), olacağım (s.63), korusun (s.77), dalıyordu (s.91)...

Diğer Zaman Unsurları:

Sabah (s.8), kısacık bir sürede (s.10), üç yaşında (s.14), birinci hafta (s.20), beş-altı yaşında (s.43), gece (s.82), iki ay (s.104)...

6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU

Harika Çocuklar isimli eser hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniğiyle yazılmıştır. Eserdeki sunuş biçimleri ise şöyledir:

Betimleme:

Fadiş, Bediş, Ediş'te olduğu gibi bu eserde de betimleme çokça kullanılan bir tekniktir. Yazar beğenilerini dile getirmede sanatsal betimleme; hoşlanmadıklarını dile

getirmede ise daha çok açıklayıcı betimleme kutbunu yeğlemiştir:

Sanatsal betimleme

“Bahçe cennetten bir köşe... Koruda ötüşen bülbüller... Gökte kocaman güler yüzlü ay... Renk renk, biçim biçim çiçekler kucak kucağa... Onların birleşimlerinden taşan kokular bahçenin havasını sarmış...” (s.20)

Açıklayıcı betimleme

“Oysa pencerelerin dışındaki dünya ne kadar değişmişti. Boğazın mavi sularında artık küçücük buharlı gemiler, sandallar, saltanat kayıkları yoktu. Kocaman bacalardan duman tütmeyen transatlantikler, sürat motorları, renk renk kosterler, turist taşıyan motorlar gelip geçiyordu.”(s.27)

Öyküleme:

Anlatı türlerinde sıklıkla kullanılan öyküleme tekniği eserde betimlemelerin çokça kullanılmasıyla oluşan durgunluğa hareketlilik katmıştır:

“Ben dadımla korudan geliyorum. Orada Füsunsaz ninemi gördük. Bana dediler ki Yâver dedenizle torunlarımız at gezintisindeler. Biraz oyalan gelirler. Seni de gezdirirler. Füsunsaz ninem yürüyüşe çıkmış.” (s.41)

Açıklama:

Bediî Nine Sultanın yılları geride bırakan bir insan olarak tecrübeleri ve bilgisiyle genç beyinlere diş buğdayı şöleninin amacı hakkında yaptığı konuşma açıklama tekniğine örnek teşkil eder. (s.55)

Rapor Etme:

Anlatı türlerinde genellikle sıklıkla tercih edilen bir teknik olan rapor etme, bu eserde oldukça az kullanılmıştır:

“...Bir yandan yalının yaşlı aşçıbaşısı uğraş verirken, bir yandan da Perinaz Sultan kollarını çemremiş, eteklerini beline dolamış, mutfığa girmişti. Ve böylece tüm konukların dileklerine cevap verecek bir kusursuzluğa ulaşmıştı ikramları.” (s.48)

Geriye Dönüş:

Fadiş, Bediş, Ediş ile Harika Çocuklar arasında bir bağın kurulmasını sağlayan bu teknik kahramanların tanınmasında ve olayların anlaşılmasında okuyucuya yardımcı olmuştur.

“Yaşadığı uzun ömür süresince geçirdiği günlerdeki sertivenleri düşünürken olanları hâla akli almıyordu. Gerçekten akıl alır çeşitten değildi başından geçenler. Çocukluğu, ilk gençliği, sonra ablası Fadişcik, ağzında tek dişi kendi ağzında iki dişi kaldığı kocamışlık yılları...” (s.5)

Harika Çocuklar’da betimleme, öyküleme tekniklerine çokça yer veren yazar geriye dönüş, rapor etme, açıklama tekniklerine ise az yer vermiştir. Diyalog tekniğinin kullanım sıklığı ise şöyledir:

Toplam Sayfa Sayısı	102
Diyalog Bulunan Sayfa Sayısı	82
Diyalog Bulunmayan Sayfa Sayısı	20
En Kısa Diyalog	1 sözcük
En Uzun Diyalog	98 sözcük

Eserde diyalog tekniğinin çok kullanıldığı ve uzun diyaloglara yer verildiği görülmektedir.

C. DİL VE ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ

a. Sözcük Seçimi

Fadiş, Bediş, Ediş’te sürdürülen arı dil kullanma çabasının daha da büyük bir özenle sürdürüldüğü görülmektedir. Yerel sözcüklerden ve ağız taklidinden uzak durmaya çalışan yazar eseri İstanbul Türkçesiyle oluşturur.

Türkçe Sözcükler: Harika Çocuklar’da yazarın öz Türkçe yazma çabası daha çok türetilerek dile kazandırılmış yeni kelimelerin kullanılmasıyla gerçekleşir: Hasret yerine özlem (s.76), nefes yerine soluk (s.72), hediye yerine armağan (s.71), kaybetmek

yerine yitirmek (s.82), devam ettirmek yerine sürdürmek (s.102), parti yerine şölen (s.54), çağırmaq yerine seslenmek (s.23), sıhhat yerine sağlık (s.9), zaman yerine süre (s.10), misafir odası yerine konuk odası (s.13), görev yerine ödev (s.24) sözcüklerinin kullanımı yeğlenmiştir.

Yabancı Sözcükler: Yazarın okuyucunun sözcük dağarcığını zenginleştirme amacı, türetilen kelimelerin kullanılmasının yanısıra dilimize girmiş ve yabancı kökenli olduklarının ayırımına pek de varılamayan sözcüklerin Türkçedeki eş anlamlarıyla birlikte kullanılmasıyla gerçekleşir: Cevap ile birlikte yanıt, beyaz ile birlikte ak, gülistan ile birlikte gül bahçesi, menent ile birlikte benzer, kem ile birlikte kötü, yürek ile birlikte kalp, Abı Hayat ile birlikte ölümsüzlük suyu, mühim ile birlikte önem, kapamak ile birlikte yunmak sözcükleri kullanılmıştır.

b. Türkçe Kullanımı

Yazarın öz Türkçe kullanma çabası eserin farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen beş sayfa (s.5, 17, 31, 41, 65) üzerinde Türkçe ve yabancı sözcüklerin incelenmeleriyle belirlenmiştir:

Türkçe Sözcük	%97
Yabancı Sözcük	%3

Yazarın arı bir dil kullanma eğiliminde olduğu görülüyor. Ayrıca bu incelemede ana dilde yaygın kullanımlarından dolayı Türkçenin öz değerleri gibi düşünölen; masal, cevap, Allah, kalp... gibi sözcükler de yabancı dillerin değerleri olarak esas alınmışlardır.

c. Sözcük Türleri

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen dört sayfa üzerinde (s.8, 43, 61, 103) sözcük türleri incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

İsim	%38
Sıfat	%20
Eylem	%16
Belirtec	%11
Adıl	%6
İlgeç	%2
Bağlaç	%4
Ünlem	%3

Cahit Uçuk, eserde en çok isimlere; en az ilgeçlere yer vererek çocuk kitaplarında bulunması gereken özelliklere dikkat ettiğini göstermiştir.

2. CÜMLE İNCELEMESİ

a. Cümlelerdeki Sözcük Sayısı

Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfadaki (s.16, 37, 49, 78, 88) sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesiyle elde edilmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

En Kısa Cümle	1 sözcük
En Uzun Cümle	26 sözcük
Cümlelerde Ortalama Sözcük Sayısı	8 sözcük

Cahit Uçuk ortalama sözcük sayısı ile çocuk kitaplarında olması gereken düzeyi yakalamıştır.

b. Cümle Türleri

Harika Çocuklar'da cümle kullanımındaki çeşitliliği belirlemek amacıyla kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 3 sayfa (s.7, 47, 75) ve bu sayfaların incelenmeleriyle elde edilmiş sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

(s.7)

"O, artık cennetteki mekânındaydı. Köşkünün arka bahçesindeki kabri vaktiyle onun masallarını dinleyen çocukların torunları tarafından hep ziyaret ediliyor,

çiçeklerle donatılıyordu.

Aklı karıştırdı birdenbire. O kadar çoktu ki çevresini saran sevgilileri. Sırasıyla düşünmek bile zordu. Gözlerinin önüne resim resim geliyorlardı birer birer. Sonra bir buğu sarıyordu başının içini. Yoruluyordu. Biraz durdu. Kapalı gözlerinin önünden geçit yapan sıra sıra, boy boy yaşlıları, orta yaşlıları, gençleri düşündü. Bayram ve doğum günleri toplantılarında kurulan sofraları artık büyütülmüştü. Sofranın çevresinde oturanları saymak istedi. Güldü sayamadığına.

'Kırk mı oldu? Yoksa daha mı çoğuz?'

Bunu da bilemedi. Sevgili Füsunsaz'a sormalıydı. Dizleri üstündeki soyağaçlarını yerlerine koyarken; gözlerine masadaki küçük telefon çarptı. Bu minik el telefonunu çok seviyordu. Çoğu zamanlar bahçedeki çiçeklerine bakmaya çıktığında bile elbisesinin büyük cebine yerleştiriyordu.

Sevdikleriyle her dakika bir arada oluyordu böylece. Kendisini aradıklarında, hemen 'konuş' düğmesine basıyordu. Kırmızı lambacılığın solundaki bir damlacık ikinci kırmızı lamba da yanıveriyordu. Bu el telefonunu sevgililerinin en küçüğü armağan ettiğinde, bu kadar işe yarayacağını bilememişti. Ama şimdi öylesine memnundu ki yanından hiç ayırmadığı telefonundan."

Yüklemnin Türüne Göre	
(s.7)	
Toplam Cümle	24
İsim Cümlesi	3
Eylem Cümlesi	21

Yüklemnin Yerine Göre	
(s.7)	
Toplam Cümle	26
Kurallı Cümle	19
Devrik Cümle	5
Kesik Cümle	2

Anlamına Göre (s.7)	
Toplam Cümle	24
Olumlu Cümle	20
Olumsuz Cümle	2
Soru Cümlesi	2
Ünlem Cümlesi	-

Yapılarına Göre (s.7)	
Toplam Cümle	23
Basit Cümle	12
Bileşik Cümle	10
Bağlı Cümle	-
Sıralı Cümle	1

★
(s.47)

“Büyük misafir salonunun yemek bölümünde bir masa kurulmuştu. Pembe keten üstüne eski Türk işlemeli örtü binbir çiçekle bezeliydi. Pembe şakayıklar, mor sümbüller, sarı güller; eflatun peygamber çiçekleri.

Bu örtünün üstündeyse Kaptanoğluyla Perinaz Sultanın Hünkâr ve Kaptan-ı derya paşa armağanları antika çinilerinin en eşsizlerinden bir takım sergilenmişti. Çatallar bıçaklar, kaşıklar gümüştü. Bardaklar sürahilerse, üstlerinde renk renk ebemkuşaklarını yansıtan kristallerdendi.

Yine son sarayların son büyüklerine hizmet veren eski sadık kişilerin evlatları yardıma koşmuşlardı. Hepsi yaşlıydılar ama böyle bir topluşma olduğunda hepsi gençleşiyordu sanki. Bir geçmiş tarihin masalı yaşanıyordu pembe yalıda. Kibarlık, nezaket, yumuşak ve küçük sesle konuşanların en belirli davranışlarıydı. Böylece geçmiş yılların özlemi gideriliyordu bu toplantılarda.

O geçmiş devri masal masal dinleye dinleye yaşamışçasına bilen birkaç tane kuşak vardı bu eskilerin aralarında. Solmuş çiçeklerle taze goncalar benzeri.

Sofranın başındaki yeri, eski kuşağın hiç solmayan güzeli Bediş Sultan almıştı. Yanındaki sandalye sevgili eşinin kimsenin oturamadığı boş kalan yeriydi. Kızı Perinaz, damadı Kaptanoğlu Hasan öbür baştaydılar; ikisinde de sağlıklı ve mutlu geçen yılların onlara armağanı, artan zarafetleri, olgunluklarıydı.”

Yüklemine Türüne Göre (s.47)	
Toplam Cümle	16
İsim Cümlesi	9
Eylem Cümlesi	7

Yüklemine Yerine Göre (s.47)	
Toplam Cümle	18
Kurallı Cümle	12
Devrik Cümle	4
Kesik Cümle	2

Anlamına Göre (s.47)	
Toplam Cümle	16
Olumlu Cümle	16
Olumsuz Cümle	-
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	-

Yapılarına Göre (s.47)	
Toplam Cümle	14
Basit Cümle	2
Bileşik Cümle	10
Bağlı Cümle	1
Sıralı Cümle	1

(s.75)

“Gülfem, gözleri yolda arabasını dikkatle sürerken, kafasında aile kişilerinin hep ayrı ayrı beceri sahibi olduklarını düşünmeye koyuldu. Kendi kuşağındaki kızlar ve erkeklerin tümü üstün zekâlı kişilerdi. Meslek sahibi olmuşlardı. Çalışkan ve yaratıcı idiler. Fakat bu henüz körpecik oğlan çocuk, gerçekten harika bir yaratılıştaydı. Onu görenlerin üstünde, hayranlıkla şaşkınlık karışımı bir etki yaratıyordu. Böyle olmasına değin hiç de büyümüş de küçülmüş tipte bir çocuk değildi. Her haliyle güzel mi güzel, cana yakındı. Tanıştırıldığı en yaşlı bir kimseyle hemen arkadaşlık kurabiliyordu. Onun ilgisini çekecek konulardan söz ediyordu. Kendi yaşındakilere ağabey oluyor, onları eğlendirecek oyunlar buluyordu.

Gülfem, onunla konuşurken, küçücük oğluyla değil de, fakültedeki öğrencilerinden biriyle konuştuğunu sanıyordu. Öyle sorular soruyordu ki çocuklarını düşünmek vazgeçilmez bir zevkti. Adeta kendinden geçiyordu. Fakat araba sürerken, kendisini tümüyle bu çeşit duygulara kaptırmamaya çalışıyordu.

Yalıya geldiğinde arabasını garaja bırakarak, yan bahçeye doğru hızlı hızlı yürüdü. Yalı bahçesini komşudan ayıran yeşillikler sarılı duvarda bir antika çeşme vardı. Altı tek parça mermerden, nakış nakış oymalıydı bu çeşme. Çeşmenin ar-

Yüklemin Türüne Göre (s.75)	
Toplam Cümle	22
İsim Cümlesi	10
Eylem Cümlesi	12

Yükleminin Yerine Göre (s.75)	
Toplam Cümle	22
Kurallı Cümle	21
Devrik Cümle	1
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre (s.75)	
Toplam Cümle	22
Olumlu Cümle	21
Olumsuz Cümle	1
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	-

Yapılarına Göre (s.75)	
Toplam Cümle	19
Basit Cümle	5
Bileşik Cümle	11
Bağlı Cümle	2
Sıralı Cümle	1

Tablolarda görüldüğü gibi Harika Çocuklar'da cümle türleri bakımından dengeli bir dağılıma yer vermeyen yazarın en çok eylem cümlesi (%65) ile kurallı (%79), olumlu (%92) ve bileşik cümleye (%55) yer verdiği tespit edilmiştir.

3. EDEBİ SANATLAR

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.26, 47, 64, 89, 101) edebî sanatlar açısından incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Benzetme	6
Deyim Aktarması (Eğretileme)	2
Değişmece	7
Ad Aktarması	1

Harika Çocuklar'da en çok benzetme ve değişmece sanatlarının kullanıldığı görülmüyor. Kitaptaki edebî sanatlara birkaç örnek:

Benzetme:

Yazar; Fadiş, Bediş, Ediş'te olduğu gibi bu eserde de kavramlar arası benzetme ilgisini "gibi" edatı yerine kullandığı "+ce" eki ve "benzeri" sözcüğüyle kurar:

"*Duru gökler benzeri* çocuksu yüreğime o yıldırımın nasıl düştüğünü anlayamadım." (s.26)

"Yağmur, *bebekçe* bir konuşmayla bir şeyler mırıldandı." (s.64)

Deyim Aktarması (Eğretileme):

"*Uzaydaki mavi bilyemizin* sonsuzlara kadar yaşaması için gerekeni yapacağız." (s.26)

"Yanaklarında *kırmızı güller* açmıştı." (s.101)

Değişmece:

"Göksu'daki sandalıma müşteri olarak binmek istediğinde, birdenbire *yüreğime bir yıldırım düştü*." (s.26)

"Kültürünüz *güç verecek, ışık tutacak*..." (s.89)

Ad Aktarması:

"Bu örtünün üstündeyseniz Kaptanoğluyla Perinaz Sultanın Hünkâr ve Kaptan-ı derya paşa armağanları antika çinilerinin en eşsizlerinden bir *takım* sergilenmişti." (s.47)

4. DEYİMLER

Kitabın değişik bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa üzerinde (s.27, 35, 40, 55, 83) deyimler incelenmiş ve toplam 11 deyim tespit edilmiş. Bunların birçoğu

yazı dilinde sıklıkla kullanılan örneklerdir:

“Kendimi tutamayarak çantayı karıştırdım.”(s.27)

“Gülfem içini çekti.” (s.40)

“Bu iki heceli sözcükle ortalık büsbütün derin sessizliğin içine gömüldü”. (s.53)

Yazarın kendi tarzıyla oluşturduğu deyimlerde Türkçeye katkı; esere ise renklilik sağlamaktadır:

“Denizle Günüş el ele güzelliklere bir başka çeşit surlar katmaktaydı.” (s.11)

“Sadık, karşısında oturan hênüz altı yaşına yeni giren minicik oğluna, içi ateş ateş heyecanla kaynatarak, sevgiyle bakıyordu.” (s.83-84)

5. İKİLEMELER

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfada (s.12, 19, 57, 81, 106) toplam 8 ikileme tespit edilmiştir. Bu sonuca göre her sayfada yaklaşık olarak 1-2 ikileme yer almaktadır.

Aynı kelimenin tekrarı ile oluşturulan bu söz değerlerine birkaç örnek:

“Kocaman koyu renkli mavi gözleri sevinç sevinç parlıyordu.” (s.12)

“Gülfem, büyük büyük ama hiç de öyle görünmeyen harika güzel ninesinin ellerini öptü.” (s.19)

“Odanın duvarlarında, tavanında şimşek şimşek yankılar kıpırdaşmaya, oynaşmaya koyuldu.” (s.106)

Cahit Uçuk eserde en çok isimlere; en az ise edat ve ünlemlere yer vermiştir.

III. SIRLI SARAY

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET

Yağmur'un sevdikleriyle birlikte yaptığı bir müze gezintisinde, müzede unutulmasının ve müzede yaşanan soygun olayına şahit olmasından sonra bir anda kendini perilerin sarayında bulmasının anlatıldığı eserin özeti şöyledir:

Yağmur on bir yaşında üniversite ikinci sınıf öğrencisi, abisi Güneş ise on dört yaşında üniversiteyi bitirmiş, uzay bilimci olma yolunda ilerleyen bir doktora öğrencisidir.

Yağmur'un gizli güçlerini kullanarak eseltip hastalıktan ve zayıflıktan kurtardığı yavru tay yani, Fıstık ise artık gürbüz, güçlü ve kuvvetli bir genç kısraktır.

Ormana sırtını ve denize yüzünü veren köşklerinde tilki, tavşan, sincap besleyen kardeşler evlerini çevreleyen bitkileri de büyük bir özenle korurlar. Onlardaki çevre duyarlılığı bu konuda gönüllü çocukların onlara destek olmasıyla "Çevre Koruma Savaşçıları" adında bir derneğin kurulmasına yol açar.

Bu savaşçıların amacı; asitli ve ziftli kara duman çıkaran bacalara, egzozlardan zehir fişkırtan otomobillere, nükleer tesis santrallerine, ağaçlara ve hayvanlara zarar veren insanlara, yere tükürenlere... kısacası çevreyi yağmalayan ve yağmalarken de kirleten bütün nedenlere karşı savaşımdır.

Bu savaşın silahları ise eğitim, saygı ve sevgidir. Dünyayı bir bütün hâlinde kucaklayan kardeşler bir zamanlar koruma altına alınan sarayı ziyaret etmeye karar verirler. Bu gezide Bediş Nine, Füsunsaz ile Peltan, Nalan, Çiğdem, Didem vardır. Müzeyi iki ayrı grup halinde gezen ziyaretçiler müzeden farklı zaman aralıklarıyla da ayrılırlar. Müzenin gelin odasında pırlanta kolyesini düşürdüğünü fark eden Yağmur, pırlantayı almak için müzeye geri döner ve odaya çıkar. Yağmur'dan habersiz müze görevlileri kapıyı kilitleyerek görev yerinden uzaklaşırlar. Bediş Ninenin Füsunsaz'la; Füsunsaz'ın Bediş Nineyle gittiğini düşündüğü Yağmur'un müzede mahsur kaldığı

kimsenin aklına gelmez. Havanın kararmasıyla birlikte müzeye soyguncular girer ve antikalarla dolu olan gelin odasını soymaya kalkışır. Soygunculara görünmemek için odanın penceresine yakın uzanmış olan çamın iri gövdesine saklanan Yağmur flaşı patlamadan çekebilén fotoğraf makinesiyle soyguncuların fotoğraflarını çeker. Ağacın dalında uyumaya çalıştığı sırada yüzüne doğru eğilmiş olan çam dalını geriye doğru itmek istediği sırada dalın kopmasına sebep olur. İnce dala zarar verdiği için çok üzülür ve kendine kızmaya başlayan kahraman bir anda kendisini periler ülkesinde görür. Periler onu efendileri Perinaz Sultanın huzuruna çıkarırlar.

Perinaz Sultan Yağmur'a daha önce gönderdiği pırlanta kolyeyi tamamlayan bir çift pırlanta küpe armağan eder. Sabah uyandığında yaşadıklarının etkisinden kurtulamayan Yağmur avucunda sıkıştırılmış olan küpeleri görünce gece gördüklerinin düş mü gerçek mi olduğuna tam olarak anlamasa da çektiği fotoğraflar sayesinde soyguncuların yakalanmasını sağlar.

Her zamanki gibi uzayın sırlarının keşfinin merakı içinde bulunan Güneş ise sonunda tenis topu büyüklüğünde bir uydu yapar ve bunu uzaya fırlatır. Kardeşlerin uydudan gelecek haberlerin heyecanlı bekleyişi ile eser sonlanır.

2. EĞİTSEL İLETİLER

a. TEMEL KONU ve İLETİLER

1. Doğa Sevgisi ve Çevre Bilinci

Güneş ile Yağmur doğa sevgisini ailelerinde görmüş ve bu bilinçle yetişmiş insanlardır. Fadiş Ninelerinin zamanında yalnızca bir koru durumunda olan arazi bu ailenin koruya gösterdikleri bakım ve ilgiden dolayı İstanbul'un en bakımlı ormanlarından biri olmuştur. Soyundan miras olarak gelen bu sevgiyi kendilerine şiar edinen kardeşler atalarının büyük sabırlar göstererek ve emekler harcayarak topluma armağan ettikleri orman karşısında zaman zaman duygulanır ve onlara ne kadar da teşekkür borçlu olduklarını düşünürler:

“Tüm aile üstüne titriyordu bu ormanın. On kangal köpeği, beş Sivaslı korucu gözlemekteydi: ‘Eğer benim sevgili aile büyüklerim toprağa, yeşile, ağaca bu kadar saygılı olmasalar, her dal kendi kollarıymışçasına, her ağaç gövdesi kendi

vücutlarıymışçasına, körpe ağaç tepeleri kendi başlarıymışçasına korumasalarmış, her halde buralar da gecekondularla veya beton bloklarla Boğaz'ın tüm yakaları benzeri öldürülmüş olacaklardı.' Tüm büyüklerine saygı sevgi hisleri kapladı yüreğini." (s.16-17)

Çevrenin yağmalanmasına, kirletilmesine, doğanın zehirli maddelerle hırpalanmasına gönülleri razı olmayan kardeşler çevresine topladıkları elliye yakın arkadaşı ile beraber "Çevre Koruma Savaşçıları" adında bir dernek kurarlar. Bu savaşçıların amaçları ise eserde şöyle belirtilmiştir:

"Hepsi yüreklerinin ateşinden meşale yakarak ellerinden geldiğince, dillerinin döndüğünce ilkten başlarındaki büyüklerini, sonra akranlarını, sonra okul arkadaşlarını çevre korumacılığı ateşiyle aşılacaklardı. Kendilerinden küçüklerin, oyun için bile olsa, bir yeşil dal koparmalarını önleyeceklerdi. Kendileri bir yemişin kabuğunu sokağa, kırlara atmayacaklardı. Çöp sepetleri yoksa kağıda sarıp ceplerinde ilk çöp kutusuna kadar götüreceklerdi. Yerlere tükürmeyeceklerdi. Tuvaletleri kirletmeyeceklerdi. Rahatlıkla dost ellerini sıkabilmeleri için elleri hep temiz olacaktı." (s.21-22)

Derneklerinin parasal desteğini anne ve ninelerinin yaptıkları yemekleri, hamur işlerini, kendilerinin yaptıkları el işlerini satarak karşılayan gönüllü savaşçılar büyük bir tutku ve ciddiyetle yaklaştıkları görevlerinin hedeflediği sonuçlara ulaşabilmek için türlü türlü planlar kurarlar:

"Güzel... Makinelerimiz boyunlarımızda, paltolarımızın içinde ve ceplerinde saklı olacak. Her arkadaş okuluna, çarşıya, sinemaya veya gezmeye giderken, başları yukarıda gözleri bacalarda olacak.

Hangi bacadan asitli sarı duman, ziftli kara duman çıkarsa, makinesinin deklanşörüne basarak o ev, apartman veya fabrika bacasının resmini çekecek ve hemen defterine o semtin, duman çıkaran binanın adresini yazacak. Bacasından duman çıkaran binanın yöneticisine birer fotoğraf, nazik birer mektup postalanacak, gönderen 'Çevre Korumacılar Ordusunun Erleri' imzasıyla gidecek bu mektuplar. Ve sık sık bu yapılar kontrol edilecek. Duman çıkması sürüyorsa, bu kez resimler ve adresler valiliğe, belediye başkanlığına, sağlık bakanlığına yağıdırılacak." (s.74-75)

Çevreyi kirleten bacaların yanı sıra zehir fişkırtan ulaşım araçlarını da mercek altında tutmaya başlayan savaşılar hummalı bir çalışmaya girişirler:

“Egzozlarından zehir fişkırdığını gördüğümüz otomobillerin, kamyonların, otobüslerin, dolmuşların, minibüslerin tümü bu işlemlere girecek, plakalarının resimleri çekilecek. Bu fotoğraf, posta işleri bize pahalıya mal olacak, ama sanıyorum ki güz sonuna dek yapmayı tasarladığımız satışlardan elimize geçecek paraları bu işlere seve seve harcarız.” (s.75)

Yazar bu ileti ile dünyanın korunması, çocukları çevre sevgisi ve bilinciyle yetiştirilmesi ve her insanın bu konuda kendinden beklenen sorumlulukları yerine getirmesi gerektiğini belirtir.

2. Müzelerin Korunması

Bediş Sultanın gelin gittiği Göksu sarayı aile bireyleri için unutulmaz güzelliklerin yaşandığı bir yer olmuştur. Fakat hükümdarın ölümünden sonra Bediş Sultan devletin sultanlığından ayrılarak yalnızca sevenlerinin sultanı olarak kalır. Göksudaki saray için de Bediş Sultanın rızası alınarak buranın müzeye dönüştürülmesi kararı alınır. Bediş Sultan, arkadaşı yer altı perilerinin sultanı Perinaz'ın kendisine hediye ettiği birkaç elmas dışında hiçbir şey almayarak, Fadiş Nine ile köyünden kalkarak onardıkları yalı köşküne taşınır.

Her yanı geçmiş yılların anılarıyla dolu olan ve ülkenin tarihine kaynaklık eden müze ne yazık ki beklenen düzeyde korunmamaktadır.

Yalnızca kapanış saatine kadar korumaların gözetlediği müze Yağmur'un içeride kalmasıyla bir gerçeği de ortaya çıkarır. Soyguncuların elini kolunu sallayarak içine girdikleri, hiçbir telaşa kapılmadan içkilerini rahatlıkla yudumladıkları ve torbalarını antikalarla, altınlarla doldurup kaçmayı başardıkları müze soygunu; toplumsal kurumların içinde buldukları durum karşısında okuyucuda kaygı yaratmaktadır:

“Açık pencereden pastırma ve rakı kokusu buğu halinde Yağmur'a kadar

uzanıyordu vakit vakit. Adamlar kendi evlerindeymişçesine davranıyorlardı. Sanki yeni evlerine götürecekleri değerli antikalara paketliyorlar, uzun kutulara yerleştiriyorlardı. Gelin odasını yükte hafif pahada ağır saray antikalarını toplama paketleme merkezi biçimine sokmuşlardı. Hiç de telaşlı değillerdi. Aceleleri yoktu. Bir yandan yiyip içiyorlar, aralarında kaba kaba konuşuyorlardı ve kahkahalar içlerinden biri uyarıyordu: 'Sus, ulan, yerin kulağı vardır.' Onun bu sözlerine sarhoş bir adamın yanıtı geliyordu. 'Hadi be sen de! Yerin kulağıymış... Ne alarm var, ne de bekçi... Burasını çalıp çırpmanız için tahsis etmişler! Keyfine bak!.. Gam çekme sen... Yerin kulağı varmış!' (s.36-37)

Yazar, böylesine önemli bir konuda yapılan ihmalkârlığı Yağmur'un dudaklarından dökülen sitem dolu şu sözlerle dile getirir:

"Nasıl olur da böylesi kıymetli tablolar, antika eşyalar, eşsiz gümüşler, porselenler bulunan bu görkemli müze alarmsız ve bekçisiz bırakılır?" (s.33)

Yağmur çantasında taşıdığı ve karanlıkta bile flaşı yanmadan fotoğraf çekebilen makinesi sayesinde soyguncuların fotoğraflarını çeker ve bunları günün ilk ışıklarıyla beraber emniyet müdürlüğüne teslim ederek soyguncuların yakalanmasını sağlar.

Yazar bu ileti ile her müzenin Göksudaki müze kadar şanslı olmadığını, toplumların tarihlerine ışık tutan, geçmiş ile gelecek arasında köprü kuran bu toplumsal kurumların yetkililer tarafından olması gereken düzeyde korunup, gözetilmesi gerektiğini vurgular.

3. Aile Sevgisi

Yazarın diğer iki eserinde de (Fadış, Bediş, Ediş; Harika Çocuklar) işlediği bir konu olan aile sevgisi insanlara yeteneklerini aşan zorluklarla başa çıkmalarında büyük bir destek; yarınları yaşam sevgisiyle dolu bir şekilde bakmalarında ise bir rehberdir. Sevgi kavramını ailelerinden öğrenen Güneş ile Yağmur kardeşler sevginin her türünü benimserler.

Öncelikle insanları, sonra hayvanları, daha sonra doğayı seven kahramanların

yüreklerindeki sevgi zenginliği dünyadan yerin yedi kat altına ve uzayın derinliklerine kadar genişler.

Karşılıklı sevgi, saygı, hoşgörü ekseninde tutum ve davranışlarına yön veren ailenin yaşadığı mutluluğun tadını yazar;

“Ne güzeldi büyüklerin küçüklere sevgileri, şefkatleri. İlgileri, hoşgörülerini... Ne kadar güzeldi gençlerin ve çocukların aile büyüklerine hayranlıkları, sevgileri, saygıları. En son kuşaktakiler de çok değişik bir zaman dilimi içinde yetişmelerine karşın uyum içindeydiler büyükleriyle.” (s.89) cümleleriyle ifade eder.

Aile fertlerinin görev ve sorumluluklarının bilincinde olan kişiler olmaları kuşaklar arası uyumu sağlayan en önemli nedendir. Yazar eserinde; birbirlerini arayıp soran, geleneklere bağlı, bayramlarda birbirlerini ziyaret etmekten mutluluk duyan insanlar arasında güçlü aile bağlarının kurulduğunu ifade eder:

“Sadece havanın verdiği sevinç değildi duygularına tat veren. Çevresinde duygulu, sevecen, sıcacık insanların bulunmasındandı. Bu geniş aile topluluğuna, Güneş de, Yağmur da hayrandılar. Birbirlerine saygıyla, sevgiyle bağlıydılar tüm kişiler. Törelere kutsaldı. Bayramlar, kandiller yanında milli bayram günleri de kutlanırdı. Bunların tümü ailenin bir araya gelmesi için en sevinçli nedenlerdendi. Böyle büyük bir aile kavgasız, tartışmasız, öfkesiz, yumuşak sevgi tatlılığı içinde geçirmişlerdi bunca yıllarını.”(s.89)

4. Hayvan Sevgisi

Yazarın incelenen iki eserinde olduğu gibi bu eserinde de hayvan sevgisi temasıyla karşılaşılmaktadır. Doğayı bir bütün olarak kucaklayan Bediş Sultan ve ailesi insanların yanı sıra hayvanlara da sevgiyle yaklaşırlar. Aile, büyük bir özenle oluşturduğu ormanı bu canlılara yuva; ilgi ve sevgilerini de gıda yapar:

“Kandilli sırtlarındaydı köşkleri. Ormana sırtını, yüzünü denize veren köşklerinin bahçesinde tilkiler, tavşanlar, sincaplar yaşamaktaydı. En üst setlerin çevresindeki bodur yeşillikler, baharlarda uzak ülkelerden gelen çeşitli bülbüllerin

yuvaları koruma altındaydı. Oralardan bir dal koparılmaz, bülbüllerin geldikleri günlerde insan ayağı adım atamazdı.

Bütün aile çevrenin koruyucularıydı. Bülbüllerin erkekleri, anne olacak eşlerinden önce gelirlerdi. Küçük delikli tel örgüyle çevrili bölümlerdeki fundalıklarda büyük bir özenle yuvalarını kurarlarken, bir yandan da coşarak şakımaya başlardı... Doğanın insanoğluna en yüce armağanı olan bu öten kuşların akıl durduracak güzellikteki koro konserleri, konukların gece yatisına gelmelerine neden olurdu.”(s.7)

Yazar masalda, diğer çocuklar gibi Hikmet Dedenin yetiştirdiği at ve kısraklara binmekten büyük bir mutluluk duyan Yağmur’un cılız ve sağlıksız bir tay iken gizli güçlerini kullanarak sağlığına kavuşturduğu genç kısraka yani Fıstık’a olan sevgisini;

“Yağmur’un iki kolu Fıstık’ın boynuna dolandı. ‘Mis mis kokuyorsun sevgilim! Seni ne kadar seviyorum, biliyorsun değil mi?’

Cevap tatlı tatlı bir kişnemeyle birlikte ön ayakların tempolu vuruşlarıyla verildi.

‘Biliyorum beni sevdiğinizi! Çünkü ben de sana ilk gördüğümde vurulmuştum... Fakat Fıstık adını ben koymadım. Her gören bir ıslık çalıp aman aman ne fıstık olmuş maşallah, fıstık fıstık dediler, adın Fıstık kaldı. Yoksa ben sana dünya güzeli, sultanım, biriciğim adlarını koymayı düşünüyordum” (s.14-15) cümleleriyle dile getirir.

Yazar bu ileti ile; hayvanların sevimliliği ve korunmaları gerektiğini ve insana ihtiyacı olan bu canlıların aynı zamanda insanların da ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde varlıklar olduğunun altını çizer.

5. Alçakgönüllülük

Yazarın yücelttiği (idealize ettiği) kişilerin özelliklerinden biri de onların alçakgönüllülükleridir. Bediş Sultan köyünde yoksul ve yaşlı ve çirkin biriyken birden genç, güzel ve zengin bir insan olmuştur. Fakat bu değişimler onu asla övünge ve şımarık bir insan yapmamıştır. Yüreği gibi malını mülkünü de çevresindekilerle paylaşmaktan çekinmemiştir. Hükümdarın ölümüyle sarayının müzeye

dönüştürülmesinden sonra, kendine arkadaşı Perinaz Sultan tarafından armağan edilen birkaç parça elmas dışında hiçbir şeye elini sürmeyerek Göksudaki Fadiş Nine Yalısı'na taşınmıştır:

“Alçak gönüllü, kendini beğenmişlikten uzak kişiliği ile Bediş Sultan yeni yaşamının yadırganmasına izin vermemiştir. Sanki uzak Anadolu köyünden yeni gelmişlercesine, sultanlık yıllarının ihtişamı hiç yaşanmamışçasına eski yuvasına yerleşivermişti.” (s.25)

6. Arkadaş Sevgisi ve İşbirliği

Çevreyi koruma, doğaya zarar verenleri uyarma ve bu konuda gereken eğitimi almamış insanları bilinçlendirerek sahip olunan güzellikleri yarının kuşaklarıyla paylaşma düşüncesiyle bir araya gelen ve sayıları elliye bulan Çevre Koruma Savaşçıları derneğinin üyeleri arasındaki ilişki; arkadaşlık bağına örnektir.

Bu gönüllü savaşçıların birçoğu Anadolu yaylalarından, köylerinden gelerek gecekondulu bölgelerine yerleşmiş alt gelir seviyesindeki insanların çocukları iken, bir kısmı ise Güneş ile Yağmur gibi İstanbul'un köklü ve zengin ailelerinin çocuklarıdır. Fakat bu sınıfsal uçurumlar onların bir arada bulunmamaları ve güçlerini birleştirerek insanlık için yararlı şeyler yapmaları için engel değildir.

Yazarın dünyanın yarınki sahipleri gözüyle gördüğü bu insanlar: “Uyanık, aydın görüşlü, kendilerini tanıtmaya, yetiştirmeye özen gösteren, güç harcayan... parıl parıl zekâları ile gerçekten yarının dünyasına yakışan çocuklar” (s.111) dir.

Öğrenciliğin getirmiş olduğu sorumluluklarının dışında arta kalan zamanını sırtlarındaki işçi tulumlarıyla kıyılarda, arsalarda, parklarda çöpler toplayarak; harçlıklarından biriktirdikleri ve el işlerinden (tahta oymacılığı, resim çerçevesi, süs aynası yapma; atkı, çorap, başlık örme...) kazandıklarıyla broşürler hazırlayıp dağıtan bu çocuklar gazete manşetlerinde anlatılır, televizyon programlarına konuk olurlar.

Yazar bu ileti ile ana dilin söz hazinelerinden olan “Birlikte güç doğar.” sözüne telkin ederek henüz çocuk yaşta olmalarına rağmen sevgi, saygı, güven ve hoşgörü

bağlarıyla bağlanan bu doğa dostu arkadaşların güçlerini bir araya getirerek insanlık için ne kadar büyük ve yararlı işler yapabileceğini anlatmaya çalışır.

7. Bilimsel Buluş Sevgisi

Uzayın bilinmezlerini öğrenmeye merak salmış olan Güneş uzun süre üzerinde çalışarak, uğruna büyük emekler harcadığı projeyi sonunda gerçekleştirir. Bu, içinde mikrofilm makineleri ve ses alma cihazları bulunan, uzaya göndermek için büyük bir itici güce gereksinim duymayan ve kendisini görebilecek hiçbir teleskopun, sesini duyacak hiçbir alıcının dünyada bulunmadığı minik bir uydudur.

Uydunun kumandasını kendi odasındaki cihazlara bağlayan ve idaresini kendisi yapan küçük mucidin yardımcısı ise kardeşi Yağmur'dur.

Güneş, yardımcısı ile birlikte büyük bir sevinç ve coşku içinde tenis topu büyüklüğündeki uyduyu uzaya fırlatır.

Yazar böylesine önemli bir buluş ile okuyucunun ufkunu açmış, yaratma yeteneklerinin harekete geçmesine esin kaynağı olmuş ve insanoğlunun gayretli çalışmaları sayesinde daha birçok buluşun gerçekleşebileceğinin mümkün olduğunu anlatmaya çalışmıştır.

8. Kitap Sevgisi

"Çevre Koruma Savaşçıları Derneği" çeşitli kültürel ve ekonomik düzeylerdeki ailelerin çocuklarından oluşmaktaydı. Fakat onları aynı yolun yolcusu yapan ortak noktaları çevreye karşı geliştirmiş oldukları duyarlılık ile okudukları sayısız kitaplardır. Her biri birer kitap kurdu ve dostu olan savaşçıları yazar şöyle betimler:

"Bu kalabalık çocuk topluluğu çeşitli sınıftan ailelerden doğmadı. Fakat tümü okumaya tutkundular. Her kitabın dünyaya açılan bir ışıklı pencere olduğuna inanıyorlardı.

En yoksulu bile kitaptan uzak değildi. Çünkü kitabı olan dostları onlara istedikleri kitabı seve seve ulaştırıyorlardı. Kitapçıdan önemli bir kitap satın alınacaksa,

eğer bu kitap çok pahalıysa harçlıklarından birer bölüm ortaya koyarak o kitap ellerine geçiyor ve yine okunmak üzere elden ele dolaşıyordu.”(s.69)

Bu önemli ileti ile yazar çocuklara okuma sevgisini aşlamayı amaçlar.

b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER

1. İnsan Beyninin Gücü Bütün Bilinmezlikleri Çözmeyi Başaracaktır

“Ama ben şuna inanıyorum ki günün birinde ışık hızı kadar hızlı olan insan beyninin gücü, yeterli olgunluğa kavuşacak. Makinelerin, aygıtların, kitapların yetersizliğini aşacak ve uzayın ve dünyamızın sırlarını çözebilecek.” (s.9)

2. Özgüven İnsanı Başarıya Ulaştırır

“...O, tek başına kendine güvenmiş, minik torunu Bediş nine sevgilimiz ile yollara düşüp gelebilmiş buralara kadar. Ailelerinin çekirdeğini kurmuş, büyük bir başarıya ulaşmış.” (s.11)

3. Evreni Bir Bütün Olarak Kucaklayan Sevgi Mutluluk ve Sağlığın Anahtarıdır

“... Sevgi!... Yavrum... Sevgi, meleğim!... Sevgi... Ben ve Füsunsaz ninen sevgimizi öyle başımıza taç etmişiz ki... Onu öyle taşımışız ki, yıpranmamasına özen göstermişiz ki... O da bizlerden memnun kalmış olmalı ki bize sağlık ve afiyet başışladı. Ama şaşma ki bu sevgiyi de sade birbirimize duymaktayız. Hayır, yüreklerimiz kirlerden kötülüklerden öylesine arı ki. Yüreklerimize dünyalar sığmakta. Çevremizdeki sevgilerimiz, çevremizdeki doğa, çevremizdeki insanlar...

Tümü kucak kucağa içimizde.” (s.20)

4. Büyükler, Küçükler Tarafından Örnek Alındıklarını Unutmamalıdır

“Doğduğumuz günlerden beri çevremizde hep sevgi gördük, hep ilgi gördük, hep saygı gördük. Bizim örneklerimiz bunlardır. Bu güzel örnekleri baş tacı eden büyüklerimizden daha güzel örnek bulabilir miydik kendimize? Çalışkandırlar, dürüsttüler, insanı, doğayı, sanatı, bilgiyi seviyor ve sayıyorlardı. Başka türlüünü düşünebilir miyiz?” (s.116)

Cahit Uçuk Sırlı Saray'da yer verdiği bu konu ve iletilerle; insan beyninin çok güçlü olduğunu ve bir gün bütün bilinmezlikleri çözebileceğini, özgüvenin insanı başarıya ulaştıracağını, mutluluk ve sağlığın kaynağının evreni kucaklayan sevgi olduğunu ve büyüklerin küçükler tarafından örnek alındıklarını unutmamaları gerektiğini anlatır.

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHIS KADROSU

Yağmur

Fizik bilimi ile uğraşan profesör bir anne ve babanın iki çocuğundan biri (diğeri Güneş) olan Yağmur üniversite ikinci sınıfta okumakta ve yer altı araştırmacısı (jeolog) olarak yetişmektedir. Yazarın kahraman ile ilgili tanıtımı şöyledir:

“Yağmur, henüz on bir yaşındaydı. Bir metre altmış iki santim boyundaydı. Sporla geliştirilmiş kusursuz bir vücudu vardı. Kimi zaman duru gök mavisi, kimi zaman koyulaşan koyulaşan menekşeye kaçan harika gözleri yüzünün güzelliğinin en çarpıcı yanıydı. O da kardeşi gibi İngilizce, Almanca, Fransızca biliyordu. Bebekliklerinden beri Şâhste dadımın yanında, değişik milletlerden mürebbiyeleri olmuştu. İlk dil bilgilerini onlardan, daha sonra hocalarından öğrenmişlerdi... Rusça çalışıyordu. Sınır komşusu bu milletin müziğine de hayrandı. Önceleri kimsenin bulunmadığı zamanlar da piyanonun tuşlarına kolları yetişmediği için, bir baştan öbür başa koşarak çalıyordu.” (s.5-6)

Yağmur tarihi eserlere olan ilgisinden dolayı müzeyi ziyaret etmiş, fakat çantasını Gelin Odası'nda unutmasından dolayı müzede mahsur kalmıştır. Müzenin o gece soyguncular tarafından soyulmasıyla, cesaretini toplayarak saklandığı yerden soyguncuların fotoğraflarını çekerek onların yakalanmasını sağlamıştır. Kendini övmekten hoşlanmayan kahraman, gazetelerin sütunlarında baş yazı olarak geçen ve gündemi meşgul eden böyle bir önemli olayı ismini gizleyerek, kendisine mal etmemiştir.

Gerek alçakgönüllülüğünden gerekse soyguncuların kendisine zarar vermesi

endişesine karşı uyanıklığından dolayı olgun bir insan gibi hareket eden Yağmur, okuyucuya model olacak bir tiptir. Ayrıca abisi Güneş ve derneğin üyeleri ile birlikte çevrenin korunması ile takdir edilecek çalışmalar gerçekleştiren kahraman; çalışkan, girişken, sosyal yönü güçlü ve özgüven sahibi bir insandır. Hayvanlara ve özellikle de Fıstık'a göstermiş olduğu sevgiden dolayı onun bir hayvan dostu olduğunu söylemek de mümkündür. Yüzüne çarparak uyumasına engel olan ince dalın koparılması sonucu büyük bir üzüntüye kapılarak hayıflanmaya başlayan kahramanın ağaç sevgisini ise yazar:

“ ‘Ahh ah kopardım seni!.. Hiç de böyle bir niyetim yoktu... Beni saatlerce kollarında koruyan bu yüce dostumun en küçük iğnesine bile zarar vermek istemezdim!’

Elinde kalan narin körpe çam dalını avuçları içine aldı. Göğsüne bastırdı. Öptü. Kokladı, içine çekti. çam çam kokusunu. Bu hareketleri ‘bağışla!’ diye o kadar çok tekrarladı ki, körpe dal ikiye bölünüverdi.” (s.39) tümceleriyle ifade eder.

Yağmur’un fiziksel görünümünü ile ilgili betimlemeye sınırlı şekilde yer verildiği görülmektedir. (s.15)

Güneş

Henüz on bir yaşında olmasına rağmen uzay bilimci olma yolunda ilerleyen bir doktora öğrencisidir. İnsanların sahip oldukları değerlerin önemlerini bilememelerine sitem eden kahraman, çevre bilincini insanlara aşılacak ve dünyayı korumak için kardeşi Yağmur’un desteği ile bir dernek kurar. Bu derneğin adı “Çevre Koruma Savaşçıları”dır. Derneğin üyeleri Güneş’in başkan olmasını isterler. Yazarın, Güneş’in başkan seçilme nedenlerini ifade ettiği cümlelerde kahramanın kişiliği hakkında da bilgi sahibi olmak mümkündür:

“Başkan, her zamanki gibi Güneş’ti. Bu yaşında da büyük gösteren ağır başlı, temkinli, yanlışla doğruyu kolayca birbirinden ayırabilen, en yerinde kararları verebilen, güzel konuşan, sesinin ahengini çok iyi kullanan Güneş ağabey, çocuklar topluluğunun sevgilisiydi. O, gerçekten bir liderdi. Doğuştan öyle güçlere sahipti. Çarpıklıktan tiksinen, doğruyu seven, geçmişine bağlı olduğu kadar geleceğin tüm yeniliklerine açık

olan bir karakteri vardı. O, gerçekten çevresine ışık saçan bir Güneş'ti. Örnek bir gençti. Tüm çocukların saygısı kadar güvenlerini de kazanmıştı.” (s.70)

Uzayda neler olup bittiğinin merakı içinde olan Güneş; bilgisini ve yaratıcılığını kullanarak içinde mikrofilm makineleri, ses alma cihazları bulunan ve uzaya gönderilmek için büyük bir itici güce gerek duymayan tenis topu büyüklüğünde bir uydu yapar. Yazar bu önemli buluşun özelliklerini:

“Sevimli, renkli bir oyuncak benzeriydi. Teleskopları başında gözlem yapan tüm bilginlerin akıllarını başlarından alacaktı. Kumandası tümüyle Güneş'in gözlem odasındaki cihazlara bağlıydı” (s.102) tümceleriyle anlatır.

Güneş'in buluşunu büyük bir övgüyle dile getiren yazar, böylesine önemli bir icadın mucidinin Türk olmasıyla da ayrıca gururlanır:

“Öylesine güçlüydü ki bu küçük top, onu görüp inceleyebilecek hiçbir teleskop, sesini duyacak hiçbir alıcı dünyada mevcut değildi. O başlı başına bir buluştu. Genç Türk bilim adamı Güneş Kaptanoğlunun harika buluşu.” (s.102)

Araştırmacı bir kişiliğe sahip olan kahraman aynı zamanda iyi bir okuyucudur da. Kitaplara verdiği değeri insanlara da vermekten mutluluk duyan Güneş çevresindekilerce de sevilip sayılmaktadır.

Yazarın, kız kardeşi Yağmur'da olduğu gibi olumlu özelliklerle çevrelediği Güneş, çocuklara iyi vasıfların kazanılmasında model olacak ideal bir kahramandır.

Soyguncular

Vatan sevgisini yüreklerinde taşımayan, millî değerleri hiçe sayan bu insanlar arkadaşlarına bile kötülük yapmaya meyilli özelliklere sahip kişilerdir.

Hiçbir endişeye kapılmadan, kahkahalar eşliğinde gerçekleştirdiği soygunda adamlardan birinin söylediği sözler, tarihî değerlerin emanet edildiği yetkililere yönelik olumsuz bir eleştiri olsa da onların bu konudaki rahatlığının haklılığının anlaşılmasına

yardımcı olacağı gibi kullandıkları sözcüklerden dolayı da kültürel düzeyleri hakkında tanınmalarına yardımcı olacaktır:

“ ‘Sus ulan, yerin kulağı vardır’ Onun bu sözlerine sarhoş bir adamın yanıtı geliyordu. ‘Hadi be sen de! Yerin kulağıymış... Ne alarm var, ne de bekçi... Burasını çalıp çırpmamız için tahsis etmişler! Keyfine bak!... Gam çekme sen... yerin Kulağı varmış!’ ” (s.37)

a. Fonksiyonlarına Göre Şahıs Kadrosu

	Ana Güçler (Tematik)	Ara güçler	Karşı Güçler (Hasım)
kahramanlar	Yağmur Güneş	Çevre Koruma Savaşçıları, Bediş Sultan, Füsunsaz, Hikmet Bey, Atlıhan, Bediş, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan, Fıstık, Berrak, Torun Gülfem, Sadık, Perinaz Sultan	Soyguncular Doğaya zarar veren insanlar
kavramlar	Çevre bilinci ve çevre sevgisi Milli değerleri koruma Görev ve sorumluluk İşbirliği ve paylaşım Başarma ve keşfetme isteği	Dostluk, Yardımselverlik Hoşgörü Özveri Güven	Çevreye karşı sorumsuzluk Çevreye verilen zararlar Milli değerleri çalma İhmalkârlık Bencillik Tembellik
leit motif	Çevre Dünya		

Yazar dünya ve çevre sözcüklerini eserde sık sık yineleyerek leit motif oluşturur:

“Dünyamız bu! Uzaydaki mavi bilyemiz! Dünyamız!... Dünyamız!...” (s.79)

Çevre kirliliği, yurdun en güzel yörelerine ölüm getirecek olan termik santraller

konusu üstüne en heyecanlı tartışmalar yapılmıştı. (s.69)

b. Konumları Bakımından Şahıs Kadrosu

Öğrenciler: Güneş, Yağmur, Peltan, Nalan, Çiğdem, Didem, Çevre Koruma Savaşçıları

Akademisyenler: Sadık, Gülfem

Emekliler: Bediş Sultan, Füsunsaz, Hikmet Bey

Topluma Zarar Vererek Yaşayanlar: Soyguncular, Doğaya zarar verenler

Sultanlar: Perinaz Sultan

c. Cinsiyetlerine Göre Şahıs Kadrosu

Kadın Kahramanlar: Yağmur, Bediş Sultan, Füsunsaz, Perinaz Sultan, Berrak, Fıstık, Torun, Didem, Çiğdem, Nalan, Peltan

Erkek Kahramanlar: Güneş, Hikmet Bey, Soyguncular

Diğer eserlerde olduğu gibi bu eserde de Cahit UÇUK kahramanların cinsiyetlerine dengeli olarak yer vermemiştir.

d. Yaşlarına Göre Şahıs Kadrosu

Çocuklar: Güneş, Yağmur, Peltan, Nalan, Çiğdem, Didem, Çevre Koruma Savaşçıları

Gençler:-

Orta Yaşlılar: Gülfem, Sadık, soyguncular

Yaşlılar: Bediş Nine, Füsunsaz, Hikmet Bey, Perinaz Sultan

Yazar masalda en çok çocuk kahramanlara yer vermiştir.

2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER

Tamamı 126 sayfadan oluşan eser, Harika Çocuklar'da olduğu gibi birbirini izleyen 12 bölümden oluşmaktadır.

Bölümlerdeki konuların başlıklarla uyum gösterdiği eserin alt başlık dizilişi şöyledir: İşbirliği, Çocuklar Ordusu, Göksu'daki Müze, Yıldızların Altında, Gazeteler, Küçüklerin Büyük Gücü, Düş mü Gerçek mi?, Çok Merak Edilen, Tenis Topu Kadar, Çevre Koruma Savaşçıları, Bekleyiş.

Kitabın ön kapağında Yağmur'un periler ülkesine yolculuğunu anlatan resim; arka kapağında ise yine diğer iki eserinde olduğu gibi yazarın gençlik yıllarına ait bir fotoğrafı yer almaktadır.

Kapaklarda görülen bu görselliğin iç sayfalarda görülmemesi, çocuklara hitap eden bir esere olumsuz bir eleştiri olarak düşünülebilir.

Eserde Yağmur'un bir anda kendini sırlı bir saray olan periler ülkesindeki sarayda bulması ve burada ilginç durum ve varlıklarla karşılaşması anlatılmaktadır. İçeriğin masalın başlığı olan Sırlı Saray'la uygunluk taşıdığını söylemek mümkündür.

3. OLAY ÖRGÜSÜ

Masal birbirini izleyen olayların bir zincir oluşturmasından meydana gelmektedir. Eserdeki olayların oluşum sırası şöyledir:

1. Hikmet Beyin düzenlediği at gezintilerinin birinde yakınlarıyla bir arada bulunan Yağmur bir zamanlar atalarının evi olan daha sonra da müzeye dönüştürülen Göksudaki sarayı ziyaret etme teklifinde bulunur.

2. Müze gezisine sıcak bakan insanlar ertesi gün müzenin yolunu tutarlar. Atlarının geçmiş tarihini Bediş Ninelerinden dinledikten sonra müzeden ayrıldıkları sırada Yağmur çantasını unuttuğunu fark eder ve Gelin Odası'na çıkar. Aşağıya indiğinde ise herkes evine gitmiş, müzenin kapısına kilit vurulmuştur.

3. Havanın kararmasıyla beraber tuhaf sesler duyan kahraman bu seslerin soygunculara ait olduğunu anlamakta gecikmez ve pencereye doğru kıvrılmış olan çam ağacının gövdesinde saklanır. Karanlıkta çekebilme özelliğine sahip makinesi sayesinde de soyguncuların bol bol fotoğraflarını çeker.

4. Uyumak istediği anda yüzüne değerek kendisine rahatsızlık veren ince çam dalını geriye itmesi sonucu, çam dalı kopar ve Yağmur'un üzüntü ve hayıflanmaları karşısında dayanamayarak ikiye bölünür, bu olay sonunda da Yağmur bir anda kendini yerin yedi kat altında bulunan periler ülkesinin sultanı olan Perinaz Sultanın huzurunda bulur.

5. Perinaz Sultan daha önce Yağmur'a verdiği pırlanta kolyeyi tamamlayan bir çift küpe verir.

6. Sabah uyandığında bunların düş olduğunu düşünen Yağmur, avucunda bulunan küpeleri görünce büyük şaşkınlık yaşar.

7. Gece çekirmiş olduğu fotoğrafları emniyet müdürlüğüne teslim ederek evinin yolunu tutar ve gece yaşadıklarını yalnızca Bediş Sultan ile Güneş'e anlatır.

8. Doğaya verilen zararları görünce yürekleri sızlayan Yağmur ile Güneş kardeşler bu yolda gönüllü olarak ilerlemek isteyen insanları da çevresine toplayarak "Çevre Koruma Savaşçıları" Derneği'ni kurarlar.

9. Masraflarını kendilerinin çözümler üreterek karşıladığı bu savaşçılar çevre konusunda güzel işler yaparlar.

10. Bir yandan dernekle bir yandan öğrenciliğin getirdiği yükümlülüklerle uğraşı içinde olan Güneş sonunda uzayın sırlarını keşfine yardım edecek bir uydu icat eder.

11. Tenis topu büyüklüğünde olan bu uydu uzaya fırlatılır.

12. Güneş ile Yağmur'un uydudan bekledikleri haber ve sinyallerin merakı ile

eser sonlanır.

4. MEKÂN

Eserin konusu bir zamanlar Bediş Sultan ile Hakan'ın yaşadıkları ve daha sonra da müzeye dönüştürölen Göksudaki Hükümdar Saray'ında geçmektedir.

Bu uzam dışında Fadiş Nine Yalısı, Yağmur ile Güneş'in yaşadıkları Pembe Saray ve büyük bir özenle bakıp korudukları orman örnek gösterilebilir. Bütün bu uzamlar İstanbul'da bulunduğundan masal genel yapısıyla diğeri eserlerde olduğu gibi bu coğrafyada geçmektedir.

a. Açık Mekânlar:

Pembe Köşk'ü çevreleyen bahçe ile çeşitli hayvanların yuva kurduğu orman açık mekâna örnektir. Bütün aile fertleri bu ormandaki çimenliklerin üzerine hasırlar, kilimler sererek piknik yapar ve bu temiz havanın tadını çıkarırlar. Hikmet Beyin düzenlediği at gezintileriyle bu yerler çocukların mutluluk çığlıklarıyla yankılanır:

“Bir büyük at gezisi tertiplemişti Yâver dede. Füsunsaz nine ise bu tatlı çocuklar grubuna piknik sepetleri hazırlamıştı... Başta Yâver dede, ardında yaşları birbirine yakın çocuklarla birlikte, güzelim atların kısrakların sevinçle kişnedikleri tarlaya girdiler. Sevinçle kişniyorlardı, çünkü gezintiye çıkacakları küçük binicilerin hepsini tanyor ve seviyorlardı.” (s.13)

b. Kapalı Mekânlar:

Yağmur'un gezerken mutlu dakikalar yaşadığı, fakat içinde unutulmuş zorlu bir gece geçirmek zorunda kaldığı Göksu Sarayı Müzesi kapalı mekana örnektir.

Soygun olayının kilit noktası olan Gelin Odası güzelliğiyle Yağmur'un aklını başından alarak onu hayal alemine götürür:

“Muhteşem bir yatak odasıdaydı. Pirinç, belki altından yapılmış harika bir karyola. İpekler, sırmalar, tüllerle bezeli kuş tüyü yastıklar. O gece beraber baş koyacak kimseleri beklercesine boş. Üstleri oymalı altın kulplu altın anahtarları parlayan konsolun üstünde bir çift pembe fanuslu lamba. Tavanda yüzlerce mumun alevleri

titreşen bir avize. Üstünde puf puf ipek yastıklar, kenarlarında altın sırma püsküller sarkan bir divan.” (s.30)

Böylesine güzelliklerle donatılmış olan bir oda, soyguncuların müzeye ayak bakmalarıyla korku, endişe ve sıkıntı veren bir mekana dönüşür:

“...bir ışık vardı pencerelere doğru. Bu bir el fenerinin yelpazemsi aydınlığıydı. Işık çekilince eğilerek baktı. Birileri vardı. Birkaç kişiydiler ve büyük kapıya anahtar uydurmaya çalışıyorlardı.

Yağmur’u korkuya benzer bir ürperti titretti.” (s.34)

Kapalı olan bu mekanla birlikte kahramanın gecenin ilerleyen saatlerinde yalnız başına tehlikeli insanlarla aynı havayı soluması esere endişe yüklü bir gerilim kazandırmıştır.

c. Olağanüstü Mekânlar:

İri bir çam gövdesi üzerinde uyumaya çalışan Yağmur kendisini rahatsız eden çam dalını geriye itmek isterken ağacın dalının kopmasına neden olur. Bu durum karşısında çok üzülür ve çam dalından kendisini bağışlamasını ister.

Bu yalvarışlar karşısında çam dalının ikiye bölünmesiyle Yağmur da ne olduğunu anlamadan kendini, perilerin olduğu bir sarayda bulur. Yazar esere ismini verdiği bu mekânı:

“Nakış nakış işlemeli, üstünde renkli kuşlar, çiçekler bezeli siyah demir bir kapının önündeydi. Oymalı aralıklardan değişik renkli ağaçlar, o zamana kadar hiç görmediği güzellikte, kokuları başını döndüren çiçeklerle bezeli bir bahçe görünüyordu.

Kuşlar vardı biçim biçim. Renk renk tepeli, kuyruklu, göz kamaştırıcı güzellikte kuşlar. Sincaplar koşuyorlardı ama renkleri değişikti. Mavi kocaman gözlü siyah ipek derili parıl parıl bir karaca havuzdan su içiyordu.” (s.40) şeklinde anlatır.

Yeryüzünün suyuna benzemeyen suya, değişik renklerdeki hayvanlara sahip periler ülkesi ise şöyle betimlenmiştir:

“Çevre her an değişen güzelliklerle doluydu. Renkleri bir başkaydı tüm hayvanların. Kayısı rengiydi ağaçların yaprakları. Gök mavi değil, gül kurusu pembeydi. Büyük tanecikleri, zümrütler, yakutlardı sanki. Parıltı ışıltıydı dört bir yan.

Küme küme güvercinler altın sarısı ceylanlar, eflatun aslanlar, kaplanlar, ateş rengi kurbağalar, yeşil rengi kaplumbağalar.

Küme kümeydi ormanın içinde yaratıklar. Ötenler bir yanda, koşanlar bir yanda, yavrularının peşlerinde leylak rengi kuğular havuzda.” (s.42)

d. Labirent Mekânlar:

Bir kapalı uzam olmasına rağmen soygun olayından önce güzelliğiyle Yağmur’u hayal alemine götürerek, sanki o günü yaşamışçasına Bediş Ninesinin düğünün yaşandığı zamana götüren Gelin Odası labirent uzama örnektir:

“Düğünün coşkun heyecanı içindeydi Yağmur ve artık ninesinin sesini duymuyordu; ninesinin kabarık hışırtılı gelinliği kalabalığın arasına mı karışmıştı yoksa?” (s.30)

5. ZAMAN

Eser ilkbaharın gelişiyle başlar ve sonbaharın gelişiyle de tamamlanır. Doğanın yeşilliklerle donanması hayvanların bir uykudan uyanırcasına büyük bir istekle şakırdamaları ve yavrulama dönemlerinin ilkbahara rastlaması gibi nedenler zaman konusundaki tespitleri desteklemektedir.

“Nemli çimenliklere hasırlar, kilimler serilir, minderler atılırdı. Sabahlara kadar bülbül korolarının dinlendiği aylı geceler her yıl tazelenirdi.” (s.7)

“Söyle Yağmur ablana, annen kaç gündür bizim köşke uğramıyor? Demek ki doğum yapmak için bir yerlere kaçmış... Nerelere kaçmış sevgili kedimiz, nerede

dünyaya getirdi seni?...” (s.11)

a. Olay Zamanı:

Eserin düğüm noktasını teşkil eden soygun olayı ile Sırlı Saray’a yolculuk bir gecelik zaman diliminde yaşanmış ve tamamlanmıştır.

Aynı zaman diliminde kötü ve güzel olayların etkisinde kalan Yağmur bir geceye nelerin sığıdığına doğrusu kendisi de şaşırır:

“Ne geceydi!

Yağmur bu sözleri söyledikten sonra zıt duygularının çelişkilerini çözmeye çalıştı.

‘Şimdi düşünüyorum, o geceyi gerçekten yaşadım mı? Yoksa yüce çamın gövdesinde geceleminin oyunu muydu bana? Bir düş gördüm o gece’” (s.59)

b. En Duygusal Zaman:

Bir zamanlar sarayın sultanı iken daha sonra sıradan bir ziyaretçi olarak Göksudaki Saray Müzesi’ni ziyarete giden Bediş Sultanın hissettikleri eserin en duygusal zaman dilimini oluşturmaktadır:

“Yağmur, Bediş Sultan’ın elini sıkı sıkı tutmuştu. Bu el ne kadar serindi ve belirsizce titriyordu, başını kaldırarak ninesine sevgiyle baktı. Güzel yüzü ne kadar solgundu. Sanki gözleri buğuluydu.” (s.29)

c. En Heyecanlı Zaman:

Soyguncuların müzeye girmeleriyle birlikte, Gelin Odası’nda yalnız olan Yağmur’un yaşadığı korku ve panikle birlikte saklanacak yer araması eserin en heyecanlı bölümünü oluşturmaktadır.

d. Değişik Kipsel Zamanlar:

Bekliyor (s.23), gecikmedi (s.28), rica ederim (s.52), verecek (s.103), aşılalım (s.124)...

e. Diğer Zaman Unsurları:

On bir yaşında (s.5), bir hafta (s.13), bu gece (s.45), ılık ve tatlı bir yaz, nemli güz (s.68), bir yaşında (s.84), akşamüstü (s.86), harika bir günün gecesi (s.115)...

6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU

Sırlı Saray isimli eser Fadiş, Bediş, Ediş ve Harika Çocuklar'da olduğu gibi hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniğiyle yazılmıştır.Eserdeki sunuş biçimleri ise şunlardır:

Betimleme:

Diğer masallarda olduğu gibi Sırlı Saray'da da tespit edilen betimlemelerde yine yazarın ele aldığı varlığa, olaya ya da duruma bakışının yoğunluğu dikkat çekmektedir.

Diğer eserlerde olduğu gibi bu eserde de betimleme tekniğini sıklıkla kullanan yazar betimlediklerini sevgi sözcükleriyle tanıtmaya çalışması esere bir sıcaklık ve doğallık katmanın yanı sıra yazarın yaşam felsefesinin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Eserde İstanbul sınırları içinde bulunan tipik bir karakolun betimlemelerindeki içtenlik esere renklilik kattığı gibi toplumun bu kurumlara ön yargısını yıkmaya çalışmıştır:

“Bulmak zor olmadı çarşı içindeki karakolu. Küçük, şirin, eski bir yapıydı. Ahşap kaplama, saçaklar dantel dantel oymalı, işlemeli, şirin mi şirin bir karakol. Önünde asma çardağı, daracık bahçesinde sardunyalı renk renk, yıldız yıldız çiçekleriyle bir yasemin çardağı mis mis kokmakta. Horozibikleri al al, küpe çiçekleri salkım salkım.” (s.51)

Öyküleme:

Diğer eserlere oranla bu eserde öyküleme tekniğinin daha çok kullanıldığı görülmektedir:

“Bir süre yumulu avuçları gevşedi. Parmakları açıldı. Serin rüzgârın sertçe bir soluğu, Yağmur’un ılık avuçlarındaki çam dallarına çarptı. Dalların biri sağa, öbürü sol yana doğru ilkten havalandılar. Sonra ağır ağır aşağılardaki yeşilliklere doğru düştüler.”(s.39)

Açıklama:

Özellikle Yağmur ile Güneş’in uzay ile ilgili sohbetlerinde kullanılan bu tekniğin eserde sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Yazar bu tekniği anlamları çocuklar tarafından kolay bilinmeyecek kavramlar ile henüz insanoğlunun gerçekleştirmediği, fakat gerçekleştirmeyi arzuladığı bilimsel ilerlemelerin anlatımlarında kullanarak okuyucuya öğretmenlik yaptığı gibi onların hedeflerinin yüksek tutulmasını da yardımcı olur.

“ ‘Aygıtların yetersiz olabilir. Dünyanın çok ileri ülkelerindeki gözlem evlerindeki aygıtlar uzay gizlilerinin çözümüne yardım edebiliyorlar mı sanki? Ben öyle sanıyorum ki sayısız kitaplar okunsa, ne kadar kütüphaneler devrilse, gökler sırlarını kolay kolay insanoğluna açıklamayacaklardır!..

‘Ama ben şuna inanıyorum ki günün birinde ışık hızı kadar hızlı olan insan beyninin gücü yeterli olgunluğa kavuşacak. Makinelerin, aygıtların, kitapların yetersizliğini aşacak ve uzayın ve dünyamızın sırlarını çözebilecek.’” (s.9)

“Köşkün çatısının tepesinde Cihannümâ dedikleri –her tarafı seyredilme anlamına gelen- kulemsi yer Güneş’in gözlem eviydi.” (s.8)

İç Diyalog:

Yağmur’un müzede unutulduğunu fark etmesi ve soyguncuların müzeye girmeleri durumunda kahramanın endişe ve korkusunu anlatmasında kullanılan bu teknik büyük bir ustalıklarla kullanıldığından eserin dokusuna varsıllık kazandırmıştır:

“ ‘Nasıl olur da böylesi kıymetli tablolar, antika eşyalar, eşsiz gümüşler, porselenler bulunan bu görkemli müze alarmsız ve bekçisiz bırakılır?’ diye hayıflandı için için söylenerek.”(s.33)

“Fakat hayır, aklımı kullanmalıyım... Korkmaya gerek yok Yağmur Kız... Sen her zaman, güçlüklerden sıyrılma kolaylığını bulursun” (s.35)

Rapor Etme:

Yazar bu tekniğe oldukça az yer vermiştir:

“Artık sonrası çorap söküğü benzeri açığa çıkmıştı. Elini soktuğu gizli gözün içi altın doluydu ağzına dek. Aklı yine karıştırdı. Neden sonra hâlâ o gizli çekmenin önünde dikilip durmakta olduğunu fark etti. Ne kadar zaman geçmişti aradan?” (s.32-33)

İç Çözümleme:

Hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniğiyle oluşmuş olan eserde, yazarın belirgin varlığı, sıklıkla kullanılmamakla beraber kahramanların psikolojisini, zihninden geçenleri anlaşılmasına yardımcı olan iç çözümleme tekniğiyle de hissedilmektedir:

“Gülerek gururla baktı yaptığı işe. Sonra konsolun üstüne bıraktığı altını gördü. Birdenbire büyük bir üzüntüyle sarsıldı. Şimdi o altını ne yapacaktı, gizli hazinendi o altın. Fakat yokluğunu görüp meraktan kahrolacak Bediş nine ninesini, ninesini, kardeşini, annesini, babasını, dedesini düşündü.” (s.33)

Betimleme, öyküleme tekniklerine çokça yer veren yazar; açıklama, rapor etme, iç diyalog, iç çözümleme tekniklerine ise eserin genelinde gerektiği yerde kullanmayı yeğlemiştir. Eserin diyalog dökümü ise şöyledir:

Toplam Sayfa Sayısı	121
Diyalog Bulunan Sayfa Sayısı	84
Diyalog Bulunmayan Sayfa Sayısı	37
En Kısa Diyalog	1 sözcük
En Uzun Diyalog	82 sözcük

Yazarın eserde sıkça başvurduğu bir teknik olarak tespit edilen diyaloglar diğer eserlerde konuşma çizgisi ile gösterilirken; Sırlı Saray’da çift tırnak işareti ile

gösterilmiştir:

“Bir düştün söz ediyordun meleşim...”

“Harika bir düştü Bediş nineciğim... Gerçek kadar açık, inanılmaz olayların yaşandığı bir düş kadar güzel!” (s.60)

C. DİL ve ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ

a. Sözcük Seçimi

Yazarın eserde anlatılan konulara uygun olarak sözcük ve sözcük öbeklerini seçtiği görülmektedir. Doğa sevgisini ve çevre bilincini işlerken, patika tepeler, kuru (s.16), körpe ağaç tepeleri, beton bloklar, doğa aşısı (s.17) asit yağmuru (s.74), ağulu dumanlar (s.73), Çevre Korumacılar Ordusunun Erleri (s.74), doğanın ağularla hırpalanması (s.21), Çevre korumacılığı ateşi (s.22)..., doğaüstü unsurların anlatımında; perili kıyı, yedi kat yerin altındaki peri padişahının kızı, perili kıyı köşkü (s.24), sırlı gençlik ve güzellik (s.25), periler ülkesi, düşle başlayan yaşam, büyük sarayın büyümlü kapısı (s.26), gizler (s.32), periler (s.96)..., bilim-kurgu konularının anlatımında ise; uzay bilimci (s.5), ışık hızı (s.9), gözlem evi, teleskop, cihannüma (s.8), aygıt (s.9), mikrofilm makineleri, ses cihazları, uydu (s.102), ışınlamak (103)... gibi kullanımlara yer verdiği görülmektedir.

Ayrıca daha çok müzikle ilgilenenlerin ne anlama geldiğini bildiği diyez, mezûr (s.6), bemol (s.84) gibi sözcükler ile hayvan bakımı ile ilgili, kaşağılamak, gebrelemek (13), eselemek, eğer, üzengi (s.14) gibi sözcükler esere hem konu itibariyle hem de konunun dile getiriş şekliyle bir çeşitlilik, varıllık katmıştır.

Hasır, minder, kilim (s.9), yumuk pati (s.11), hoşbeş etmek (s.76), dertop etmek (s.50) gibi kullanımlarla yazarın az da olsa yerel söyleyişe yer verdiği görülmektedir.

Bunların yanı sıra, yazar Türkçe sözlükte bulunmayan, yalnızca Derleme Sözlüğünde yer alan eseltmek” (s.14) sözcüğünü de kullanarak dilin yok olmaya terk edilmiş değerlerine yeniden can vermiştir.

b. Türkçe kullanımı

Yazarın Sırlı Saray'da Türkçe kullanımını belirlemek amacıyla kitabın farklı bölümlerden örnek seçilen 5 sayfa (s.15, 29, 41, 64, 105) üzerinde Türkçe ve yabancı sözcükler incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Türkçe Sözcük	%95
Yabancı Sözcük	%5

Cahit Uçuk öz Türkçe kullanmaya özen göstermiştir. Ayrıca bu incelemede kullanıla kullanıla Türkçenin öz değerleri gibi benimsenen; siyah, mavi, his, mekân gibi sözcükler de yabancı dillerin unsurları olarak değerlendirilmiştir.

c. Sözcük Türleri

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 4 sayfa (s.19, 62, 84, 102) sözcük türleri bakımından incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

İsim	%45
Sıfat	%21
Eylem	%9
Belirteç	%10
Adıl	%6
İlgeç	%3
Bağlaç	%4
Ünlem	%2

Cahit Uçuk sözcük türleri bakımından dengeli bir dağılıma yer vermemekle beraber isim ve sıfatların yaygın; ilgeç ve bağlaçların ise nadir kullanımlarıyla çocuk kitaplarında bulunması gereken özelliklere bağlı kaldığını göstermiştir.

2. CÜMLE İNCELEMESİ

a. Cümlelerdeki Sözcük Sayısı

Sırlı Saray'da cümlelerdeki sözcük sayısının belirlenmesinde kitabın farklı

bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfadaki (s.24, 36, 76, 86, 109) sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesi esas alınarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

En Kısa Cümle	2 sözcük
En Uzun Cümle	33 sözcük
Cümlelerde Ortalama Sözcük Sayısı	8 sözcük

Yazar bu eserde de çocuk kitaplarında olması gereken ortalama sözcük düzeyine özen göstermiştir.

b. Cümle Türleri

Sırlı Saray'da cümle çeşitliliğini belirlemek amacıyla kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen üç sayfa (s.25, 43, 89) ve bu sayfaların incelenmeleriyle elde edilmiş sonuçlar aşağıda gösterilmiştir:

(s.25)

" 'Burası cennet olmalı!'

'Herkesin vatani kendine cennet gelir... Bize de burası cennettir!'

'Orman yolu, heykellerin altın musluklu çeşmelerin, havuzların bin bir çeşit süs çiçeklerinin arasında bir büyük yapının önünde bitti.

Kapının kanatları kelebek kanatları kadar ince, zarif ve süslemeliydi. Kapı önünde incecik narin vücutlu, uzun boylu bir genç kız gülümseyerek karşıladı onları.

Karaca, selamladı genç kızı.

'Güzel konuğumuz sana teslim!..'

'Sağ ol sevgili karacam!'

Karaca, sıçrayarak hoplayarak geri döndü, ormanda gözden kayboldu. Yağmur, artık gerçekten inanılmaz bir düşün içindeydi. Tüm ailesinin yaşadığı şahane yapılar, şimdi ona birer kulübemişçesine küçük ve görkemsiz geliyordu. Göz kapakları gördükleri karşısında kamaşan gözlerini örtüyordu sık sık. İpek halılar, kristal diyebileceği renkli cam tavanlı salonlar, avizeler, elmaslı şamdanlarda yanan mumlar. Artık çevre gözleri önünde fırıl fırıldı. 'Yoksa bu görüntülerin güzelliğine

dayanamayarak bayılacak mıyım?’ Bu düşünceyle ürperdi.

‘Bir yudum su!’ dedi yol gösterici genç kıza. Kız sol yanındaki konsola döndü. Üstündeki sürahiden billur kesme bir bardağa mavi bir sıvı boşalttı. Yağmur’a buyur etti.

‘Su rica etmiştim!...’

‘Bizim suyumuz böyledir, içiniz! Sizi rahatlatır!’ “

Yüklemnin Türüne Göre (s.25)	
Toplam Cümle	27
İsim Cümlesi	8
Eylem Cümlesi	19

Yüklemnin Yerine Göre (s.25)	
Toplam Cümle	28
Kurallı Cümle	22
Devrik Cümle	5
Kesik Cümle	1

Anlamına Göre (s.25)	
Toplam Cümle	27
Olumlu Cümle	19
Olumsuz Cümle	-
Soru Cümlesi	1
Ünlem Cümlesi	7

Yapılarına Göre (s.25)	
Toplam Cümle	23
Basit Cümle	13
Bileşik Cümle	7
Bağlı Cümle	1
Sıralı Cümle	2

★
(s.43)

Alçak gönüllü, kendini beğenmişlikten uzak kişiliği ile Bediş Sultan yeni yaşamının yadigarına izin vermemişti. Sanki uzak Anadolu Köyünden yeni gelmişlercesine, sultanlık yıllarının ihtişamı hiç yaşanmamışçasına eski yuvasına yerleşivermişti. Zaten perili köşkte yaşam geçmiş yıllarda noktalanmış, değişmemişti. Yine bahçedeki çiçekler mevsim mevsim açmakta, çeşitli renkler ve kokular saçmaktaydı. Havuzun fiskiyesindeki sular yine doldurdukları havuzdan fişkıarak fiskiyeyle göğe doğru uçuşuyorlar, aynı yere düşüyorlardı. Bir damlası bile boşa

gitmeyen o eski düzenini sürdürmekteydi. Kuğular sularında yüzmekte, ak güvercinler dem çekerek havuzun sularında yıkanmakta, çevresinde dolanmaktaydılar.

Bediş Sultan da yedi kat yerin altındaki sırlı gençliğine ve güzelliğine kavuştuktan sonra hiç mi hiç değişmemişti. Sanki büyük salonun kapısı açılıverecek, sevgili yakışıklı şehzadesi içeri giriverecekti. Zaman durmuştu öylece. Kıpırtısız, geçmemişçesine, Bediş Sultan çevresindeki torun çocuklarını ve kendi sevgli kızı Perinaz'ın torununun çocuklarını Göksu Saray Müzesine götürme, geçmiş tarihi onlara masal masal anlatma ödevini ondan rica etmiş Füsunsazcığı. Füsunsaz da saray parkındaki çay partisine gelecekti onlarla.

Bediş Sultan, heyecanlıydı. Göksu sarayı yaşamının dönüm noktası idi. İki dişli bir nincelik iken alnın yazısı kaderini orada değiştirmişti.

Duvağının altında başına geleceklerden habersiz bilinçsizce gülümseyen iki dişli Bediş idi. Genç yakışıklı şehzade duvağını açtığında çıldırmıştı birdenbire. Gözleri yuvaların-”

Yüklemnin Türüne Göre (s.43)	
Toplam Cümle	23
İsim Cümlesi	9
Eylem Cümlesi	14

Yüklemnin Yerine Göre (s.43)	
Toplam Cümle	24
Kurallı Cümle	19
Devrik Cümle	4
Kesik Cümle	1

Anlamına Göre (s.43)	
Toplam Cümle	23
Olumlu Cümle	20
Olumsuz Cümle	3
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	-

Yapılarına Göre (s.43)	
Toplam Cümle	17
Basit Cümle	5
Bileşik Cümle	7
Bağlı Cümle	-
Sıralı Cümle	5

(s.89)

“Güneş çevresine baktı, Öğle yemeğinden henüz kalkmışlardı. Gençler, çocuklar çimenliklere serili sofraların toplanmasına yardımcı olmuşlardı. Her biri bir başkasıyla konuşmakta! Büyükler de çay sohbetine başlamışlardı bile.

Yağmur’un yarı aralık gözleri ılık güz güneşinin dallardaki ışık oyunlarındaydı. Havanın ilkbahar ılıkliğında olmasının verdiği keyifli gevşeklik içinde düşünüyordu. Sadece havanın verdiği sevinç değildi duygularına tat veren. Çevresinde duygulu, sevecen, sıcacık insanların bulunmasındandı. Bu geniş aile topluluğuna, Güneş de Yağmur da hayrandılar. Birbirlerine saygıyla, sevgiyle bağlıydılar tüm kişiler... Töreleri kutsaldı. Bayramlar, kandiller yanında milli bayram günleri de kutlanırdı. Bunların tümü ailenin bir araya gelmesi için en sevinçli nedenlerdendi. Böyle büyük bir aile kavgasız, tartışmasız, öfkesiz, yumuşak sevgi tatlılığı içinde geçirmişlerdi bunca yıllarını.

Ne güzeldi büyüklerin küçüklere sevgileri, şefkatleri, ilgileri, hoşgörülerini... Ne kadar güzeldi gençlerin ve çocukların aile büyüklerine hayranlıkları, sevgileri, saygıları. En son kuşaktakiler de çok değişik bir zaman dilimi içinde yetişmelerine karşın uyum içindeydiler büyükleriyle.

* * * * *

Yağmur, düşünürken koluna yumuşak bir nesnenin süründüğünü hissetti. Sonra o çok sevdiği mırıltıyı duydu. Halka halka siyah sarı kabarık kuyruğu havada kediymi koluna sürünen.”

Yüklemnin Türüne Göre	
(s.89)	
Toplam Cümle	21
İsim Cümlesi	11
Eylem Cümlesi	10

Yüklemnin Yerine Göre	
(s.89)	
Toplam Cümle	22
Kurallı Cümle	13
Devrik Cümle	8
Kesik Cümle	1

Anlamına Göre (s.89)	
Toplam Cümle	21
Olumlu Cümle	20
Olumsuz Cümle	1
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	-

Yapılarına Göre (s.89)	
Toplam Cümle	21
Basit Cümle	11
Bileşik Cümle	10
Bağlı Cümle	-
Sıralı Cümle	-

Yukarıdaki çizelgelere göre, Cahit Uçuk'un diğer eserlerde olduğu gibi Sırlı Saray'da da cümle türlerine dengeli olarak yer vermemekle beraber, cümle türleri açısından en fazla eylem cümlesi (%61) ile kurallı (%73), olumlu (%83) ve basit cümleye (%48) yer verdiği tespit edilmiştir.

3. EDEBİ SANATLAR

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen beş sayfa (s.17, 22, 34, 59, 97) edebî sanatlar açısından incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Benzetme	5
Deyim Aktarması (Eğretileme)	9
Değişmece	9
Ad Aktarması	2

Yazar en çok değişmece ve eğretileme sanatlarını kullanmıştır. Kitaptaki edebî sanatlara birkaç örnek:

Benzetme:

Diğer eserlerde olduğu gibi bu eserde de benzetmeler yazarın kendine özgü tarzıyla oluşturulmuştur:

“Yanan yüzünde rüzgâr, uçan saçlarında rüzgâr yüreğinde *pınarca* kaynayan

heyecanlarla öylesine doluydu ki.” (s.17)

“Bediş Atlihan’ın yüzünde bir sırlı anlam *ürperti benzeri* bir doğup dağıldı.”
(s.97)

Deyim Aktarması (Eğretileme):

“Ormanın ardındaki gecekonduarda ışıklar uyanmadan yuvalarına dönen çocukların başlarında pırıl pırıl bir *ateş* yanmaktaydı.” (s.22)

“Arkalarında *sıcacık bir ses* duyuldu.” (s.59)

Değişmece:

“*İçini çekti* kederlice.” (s.97)

“Ağaçların gölgeleri uzamaya başladığında, yavaş yavaş duydukları heyecanın *içlerine sindiğini* anlamışlardı.”(s.22)

Ad Aktarması:

“Ama belki yakındaki *evlerin birinden* bir telefon bulurum.” (s.34)

4. DEYİMLER

Kitaptan örnek olarak seçilen 5 sayfada (s.21, 35, 46, 72, 90) toplam 11 deyim tespit edilmiştir. Her sayfada ortalama deyim sayısı 2 kadardır. Bu deyimler yazı dilinde yaygın olarak kullanılan ve ana dile varsıllık kazandıran söz değerleridir:

“Artık kulak *kesilmişti*.” (s.35)

“Sonunda Güneş’in başkanlığıyla bütün bu taze insanların körpe yüreklerinde *ateş tutuşturulmuştu*.” (s.21)

“Hem benim ninem kirli *çıkıdır*; yani paralıdır.” (s.72)

“Yağmur’un aklı *karışiverdi*.” (s.90)

5. İKİLEMELER

Kitaptan örnek olarak seçilen 5 sayfada (s.11, 34, 45, 95, 117) belirlenen ikileme sayısı toplam 9'dur. Her sayfada bulunan ortalama ikileme sayısı 2 kadardır. Eserde geçen ikilemelerin çoğu yazı dilinde yaygın olarak kullanılan örneklerdendir:

“Ama sıkı sıkı yumulu sağ avucunda bir katılık vardı.” (s.31)

“Kulağının dibinde o yüreğe kadar sokulan sıcacık sesiyle tatlı tatlı sevgi sözcükleri sıralıyordu.” (s.45)

Yazar Sırlı Saray'da kendine özgü bir tarzla oluşturduğu ikilemelerle ana dile katkıda bulunmuştur:

“Mır mır türküsü arasına bir kelimecik karışmıştı sanki.” (s.11)

“Vakit vakit her biri tarafından kaşağılanmış, gebelenmiştir.” (s.13)

“Renk renk tepeli, kuyruklu, göz kamaştırıcı güzellikte kuşlar.” (s.39)

IV. DOĞA SAVAŞÇILARI

A. İÇERİK VE EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET

Çevre Koruma Savaşçılarının önde gelen üyelerinden olan Yağmur bütün gün sırtında gök mavisi tulumu ve turuncu çizmeleriyle insanlara doğanın önemini anlatmaya çalışarak yorucu; ama zevkli geçen bir günün ardından kendisini çok sevdiği Bediş Sultanın odasına atar. Kafasını durmadan meşgul eden soruların yanıtlarının verilmesini ister. Bediş Sultan ise gizemli gençliğinin ve güzelliğinin sırrını ona bir türlü anlatmak istemez.

Çünkü Perinaz Sultana bunları kimseyle paylaşmayacağına dair söz vermiştir. Bir yanda Güneş'in diğer yanda Yağmur'un gün geçtikçe artan merakına dayanamayan

Bediş Sultan bu konuda Perinaz Sultan ile görüşmeye karar verir. Bir zamanlar gelin geldiği ve hünkâr eşiyle mutlu yıllar geçirdiği, daha sonra da müzeye dnştrlen Göksu Saray Müzesinin Gelin Odası'na çıkar. Pencereye doğru uzamış olan ince bir dalı kopararak ikiye böler. Bir anda kendini yer altı perilerinin sultanı Perinaz'ın huzurunda bulur. İki dost birbirlerine sarılır ve birbirleriyle dertleşirler.

Perinaz Sultan, Bediş Sultana üzülmemesi gerektiğini ve bütün gerçeği Güneş ile Yağmur'a kendisinin söyleyeceğini belirterek dostunun yüreğine su serper.

Genç Bediş ile Atlıhan'ın yaşadıkları ve Kprl Yalı olarak anılan evin bahçesinde kasımpatı çiçekleriyle ilgilenen Yağmur bir anda Perinaz Sultanı karşısında bulur. Perinaz Sultan ona, bu gece uzun zamandır merak ettiği gerçeklerin ortaya çıkacağını söyler. Kprl Yalı'nın yemek odasında bir araya gelmiş olan aileye kendisinin insan değil, bir peri olduğunu, yer altının yedi kat altında olan periler ülkesinde yaşadığını Genç Bediş'in de dünyalı değil; kendi kızı olduğunu açıklar.

Sevdiği insan-ğruna ülkesini terk eden ve ailesini bırakmak zorunda kalan Genç Bediş yıllarca içinde büyüttüğü özlemi annesi Perinaz Sultanın boynuna gözyaşları içinde sarılarak dindirmeye çalışır. Düğümlerin çözülmesinin özellikle Yağmur ve Güneş kardeşlerde bıraktığı ferahlıkla eser sona erer.

2. EĞİTSEL İLETİLER

a. TEMEL KONU ve İLETİLER

1. Doğa Sevgisi ve evre Bilinci

Yazar bu eserde de böylesi önemli bir konunun altını çizmeye çalışır. Güneş'in önderliğinde kurulmuş olan ve Yağmur'un özverili çalışmalarıyla etkinliği artan evre koruma Savaşçıları Vakfının yelerinin sayısı her geçen gün biraz daha artmaktadır.

Bu savaşçılar sırtlarında gök mavisi rengine ve üzerinde kocaman beyaz harflerle "ÇEVRE KORUMA SAVAşçILARI" yazılı mavi gömlekleri, başında gözlerine kadar inen parlak portakal rengi mavi kaskları, ellerinde portakal rengi uzun konlu eldivenleri ve yine portakal renkli çizmeleriyle boş kalan zamanlarını çevrenin korunması için harcamaya zen gösteren duyarlı insanlardır. Bacasından kara duman

çıkaran her kapıyı nazikçe çalar, çantalarında sürekli taşıdıkları Çevre Koruma Savaşçılarının ülkülerinin neler olduğunu anlatan kitapçıkları, broşürleri ev sahiplerine verirler. Ayrıca egzozlarını soba bacasıyla tepelerinde tüttüren her otobüsün yolunu keser ve onlara broşürlerini vererek çevreye yaptıkları tahribatı incitmadan anlatmaya çalışırlar. Gittikleri her yerde gazete muhabirlerinin ve program sunucularının davetlerini geri çevirmeyerek amaçlarını kitle iletişim araçlarıyla daha geniş alanlara duyurmaya çalışan bu insanlar yaşadıkları çevreyi korumaya ve doğaya sahip çıkmaya dair elinden gelen bütün çabaları göstermenin mutluluğu ve huzuruyla evlerine dönerler.

Bu özverili savaşçıların tersine doğaya sırtını çeviren, onu kirletmeye, yok etmeye çalışan insanların sayıları da ne yazık ki küçümsenmeyecek düzeydedir. Oysa doğa kendisine yapılan bu tahribatlara karşı öfkeli yüzünü göstermekte acele etmemekte ve insanoğlunu çeşitli güzellikleriyle mutlu etmeye devam etmektedir.

“Aman Yarabbim, hâla ne kadar güzel... Bu kadar hırpalanmasına değin ne kadar ihtişamlı yer. Gündüzlerin mavi göğünde geceleri milyonlarca kandiller yanmakta. Yıldızlar... Sonra ay gümüş gümüş ışık saçmakta. Ormanlar, bahçeler, ırmaklar nehirler, çaylar, dereler... Şelaleler, denizler, kıvrım kıvrım toprağın çevresini saran denizler. Bütün kirlenmesine rağmen, hâlâ içinde insanlara besin olan bin bir çeşit balıkların yaşadığı akıl almaz güzellikteki denizler. Bağlar, bahçeler, bin bir renkte, tatta ve biçimde yemişlerin kurusu yaşı...”

Hâlâ insanoğlunun buyruğundalar. Küsmüyorlar, gücenmiyorlar çevrelerinde kurulan bacalardan is, kükürt zehirleri salıveren fabrikalara... Dünyanın yaşatıcı verimleri canlarını dişlerine takmışlar hâlâ insanoğlunun hizmetinde. Onların yaşamalarını sağlamak için güzelliklerini sere serpe doyurgan yaşatıcı besinlerini sizlere sunmaktalar.”(s.91-92)

İnsanların cennetin peşinden koşmalarına bir anlam veremeyen yazar, insanoğlunun yaşamını sürdürdüğü ve bütün ihtiyaçlarına yanıt bulduğu dünyayı, tanrı buyruğuyla bir cennet olduğunu hala anlayamamış olanlara duyduğu şaşkınlık dolu siteyi:

“Tanrı’nın sözünü verdiği cennet elbette ki var, fakat o cennet sadece ruhlar için. Oysa dünya mutlulukla yaşayabilenler için insanoğluna sunulmuş bir cennet değil de nedir?” (s.92)şeklinde dile getirir.

Yazarın tavrı gittikçe daha da netlik kazanır. Doğaya, zarar verme konusunda hiç kimseye ve hiçbir kuruma ödün verilemeyeceğinin altını çizen yazar devletin yetkilerinin ve iş adamlarının bu konudaki duyarsızlığının ve sorumsuzluğunun kabul edilecek türden olmadığını vurgulamaya çalışır:

“Bu kadarı yeter. Fabrikalar yaptınız insanlarınza iş vereceksiniz diye. Bacalarına filtre, akan pis sularınıza arıtma koymadınız. Köylerden göç eden garip köylü için fabrikaların yakınlarında yaşanır lojmanlar yapmadınız. Onlar barınmak için şehirlerin çevresinde ormanları keserek yerlerine hiçbir altyapısı, suyu, elektriği, kanalizasyonu olmayan gecekondular oturttular. Onları hastalıkların çeşitlerine boyun eğdirdiniz bu kötü yaşam şartlarıyla. Köylerin temiz havalarına alışık insancıkları böylece zorluklara, mutsuzluklara sürüklediniz!..” (s.93)

Çevreyi koruma adına yaşı, cinsi, kültürü, sosyal tabakası... ne olursa olsun her insanın kendisine düşen sorumlulukları yerine getirmesinin gerektiğini vurgulamaya çalışan yazar dünyanın dört bir yanında yaşanan kavgalara, savaşlara, açlığa ve dökülen gözyaşlarına rağmen bu güzel dünyaya artık sahip çıkılmasının zamanının geldiğini elinden geldiğince anlatmaya çalışır.

Sonuç olarak Cahit Uçuk bu ileti ile doğanın sözcülüğünü ve savunuculuğunu yaparak okuyucuda bir doğa sevgisi ve çevre bilinci oluşturmaya çalışır.

2. Kitap Sevgisi

Okuma sevgisini ve alışkanlığını kütüphanelerinin kapılarını herkese açık tutan aile büyüklerinden edinen Yağmur gerçek bir kitap dostudur. Yazar tutkusunun genç kızın benliğinde yarattığı büyülmüş atmosferi “Yağmur ‘Kütüphane’ denilen kitap odasına her girdiğinde tüm vücudunu bir heyecan ürpertisi titretirdi. Zaten kitap ve okuma sevgisini ilk önce bu iki sevgili büyüğü tattırmışlardı ona; kitapları okudukları masallarla. Kafasında canlanan başka dünyalar, oraların insanları, hayvanları, böcekleri,

kuşları, denizleri, ırmakları, ormanları, çiçekleri, ağaçları, kelebekli çimenlikleriyle bir hayal dünyası.

Düşünüyordu. Nasıl birdenbire okumayı öğrenivermişti? O kitapların sakladıkları bilinmezliklere ulaşabilmek, öğrenmek için değil miydi? Bu isteklerde elbette ki annesiyle babasının ellerinden düşmeyen kitapların da etkisi vardı.” (s.46-47) cümleleriyle dile getirir.

Cahit Uçuk bu ileti ile okumanın, yararlı ve güzel bir alışkanlık olduğunu; anne ve babaların çocuklarının iyi bir okuyucu olmalarını istiyorlarsa, öncelikle kendilerinin okuma eylemini içselleştirmeleri gerektiğini anlatmaya çalışır.

3. Ulusal Değerlere Sahip Çıkma

Torunlarının torunları olan Güneş ve Yağmur’la pikniğe çıkan Bediş Sultan bir anıt çeşmeye rastlar. Atalardan yadigâr kalan bu çeşmenin suyu çekilmiş ve çeşme tahribata uğramıştır. Çeşmeye acıyan gözlerle bakan yazar atalarından miras kalan bu emanete gereken değer verilmemesinden dolayı insanlığa sitemde bulunur. Bediş Sultanın yüreğindeki kırgınlığı:

“Acaba ne zaman suyu kesilmiş bu güzelim çeşmenin? Acaba neden hiç kimseler bu atalar yadigârı anıt çeşmeyle ilgilenmemişler? Suyu başını alıp nerelere gitmiş? Yoksa artık bu yoldan geçenlerin azalışına mı küsmüş? Yeni şehirlerarası yol ne kadar uzaklarda! Eski kervanların, şehirlerarası yolcuların geçişlerini özlemiş mi acaba? Böylesi orman yamacında arkadaki dağlardan süzülüp bu oluklara dolan suyun artık akmadığını kimseçikler sezmemiş mi? Bu güzelim çeşmenin hiç mi hatırı yokmuş? Ona hiç mi saygı duyan olmamış? Kitabesindeki yapım tarihi ne kadar eski, fakat anlamı ne kadar açık ve öz Türkçe. Bizim hatır gönül okşayan atalarımız ne kadar sevecenlermiş. Camilerimizin, hanlarımızın, hemen tüm yapılarımızın duvarlarına kuş yuvaları kurmuşlar. Sade böyle kervan yollarında çeşmeler, yaban kuşlarının, hayvanlarının rahatça su içebilecekleri büyük yalıklar yapmış değiller; şehirlerimizin sokak kaldırımlarında, evlerin kapıları yanlarında kuşların, kedilerin, köpeklerin su içecekleri yalıkları bile düşünmüşler...” (s.27-28) cümleleriyle dile getirir.

Ayrıca; müzeyi ziyarete gelen gençlerin seviyelerine yakışmayacak şekildeki konuşmalarını ve davranışlarını eleştiren yazar, toplumların tarihlerine ışık tutan böylesi önemli yerlerin eğlence yerleri değil, bilgi ve kültür merkezleri olduğunu anlatarak bu yakışıksız davranışları başka toplumların insanların davranışlarıyla karşılaştırma yoluna gider:

“Gezdiği dış ülkelerin müzelerinde geçirdiği saatler birer birer gözlerinin önünde canlandı. Yaşlısı, genci, kadını, erkeği, çocuğu kutsal bir saygıyla geziyorlar, az ve sessiz konuşarak, yumuşak, gürültüsüz ağır ağır dolaşıyorlardı sanat eserlerinin sergilendiği salonları. .

Bediş sultan bir türlü anlamıyordu bu gençleri! Canları gülmek, eğlenmek istiyorsa müzelerin dışında, öylesi yerleri daha kolaylıkla bulamazlar mıydı? Kendi kendine içinden sorduğu soruları o gençlere sormak isterdi. Fakat onlar kendisinden, düşüncelerinden, törelerden o kadar uzaktılar ki. Onlar grup halinde gelin odasından çıktılar. Sesleri, gülüşleri, girip çıktıkları başka odalardan bile işitiliyordu.”(s.96-97)

Her ne kadar yaşadığı sıkıntıyı okuyucuyla paylaşıp üzüntüsünü dile getirse de yazarın güzele ve güzelliklere dair umut ışığını hiç yitirmediği görülmektedir. Tarih bilincinin önemini fark edememiş gençlerin yanı sıra ulusal değerlere hak ettiği değeri bilen gençler de vardır. Bu durum eserde yazarın sözcülüğünü yapan Bediş Sultanın yüreğine su serper:

“Üzgün yüzü gülümsedi sonunda. Gözleri önünde sevgili Yağmur’u gelmişti. İçi yıkanırverdi sevinçle ‘Memleketimizde böylesi çocuklarımız da var. Allah’ıma şükürler olsun, binlerce şükür...’ ” (s.97)

Ulusal kültürü oluşturan maddi ve manevi değerlere saygı duymanın ve sahip çıkmanın önemini vurgulamaya çalışan yazarın açıklayıcı örneği konunun öneminin pekişmesi açısından okuyucuya yardımcı olacaktır:

“...Bir ağacın toprak üstündeki gövdesi, göklere yükselen dalları ne kadar güçlüyse, toprak altındaki kökleri de öylesine büyüktür. Kökü cılız, güçsüz olan ağaçlar

büyüyemez, eselemez, kuvvetlenemez, sağlam dallarında çocukları kolon salıncakları kuramazlar...” (s.103)

4. Gerçek Güzellik İnsanın İçinde Gizlidir

Yazar eserde kültür zenginliğinden, insanı insan yapan değerlerden (nezaket, saygı, sevgi, hoşgörü, çalışkanlık, içtenlik, tutarlılık...) yoksun bir dış güzelliğin bir anlam ifade etmediğini belirtmeye çalışır. Ona göre böyle güzeller:

“Bir nüsha ki hattı hoş fakat meâli boş” (s.99) yani, yazısı hoş fakat anlamı boş olan eser gibidirler.

Yüzeyde kalan, insanın ruhunu doyuran kaynaklardan beslenemeyen güzelliklerin gerçek güzellik olamayacağını ifade eden yazar bu ileti ile; bir insanın en büyük güzelliğinin onun iç dünyasının zenginliklerinin yansımasıyla oluştuğunu vurgulamaya çalışır.

b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER

1. İnsanoğlu Geçmişini Araştırarak, Ona Sahip Çıkmalıdır

“ Diyorum ki insan kendi kökenine inmeli... İlkten geçmişini, atalarının yaşamını en ince ayrıntılarına dek öğrenmeli. (s.49)

2. Kardeş Sevgisi

“Güneş’e baktı. Kardeşinin güzel yüzü ve duygulu yüzü sevgi doluydu. İki kardeş gerçekten birbirlerini tamamlıyorlardı. Çalışkanlıkta, uğraşıda, tükenmez enerjilerinde olduğu kadar sevgide ve duygusallıkta da.” (s.53)

3. Kültürlenme, İnsanın Kendini Tanımasını Sağlar

“Anlıyorum güzelim!.. İnsanların yaşadığı yılların sayıları artarken beyinleri de kültürle beslenirse daha kolay, hızla kendilerini başkalarından daha önce tanıyabilirler. Demek kendi kendinizi keşfetme yolundasınız.” (s.71)

4. Dostluk

“Bu buluşma öyle bir buluşmaydı ki eşi her bulunur çeşitten değildi. Seven ve

özleyen, çok çok çok eski iki dostun birdenbire karşılaşmalarındaki sevinci, heyecanı, gözyaşları beraberinde getiren bir buluşma. Biri dünyalı gerçek eski bir sultandı. Öbürü ise periler diyarının sultanı.” (s.86)

5. Hayvan Sevgisi

“Bir kuş, bir kırlangıç kuşu siyah beyaz zarif kanatlarıyla süzülerek pencerelerine konmuştu. Bundan daha cana yakın, yüreğe çarpıntı veren bir konuk olabilir miydi?” (s.105)

Cahit Uçuk eserde verdiği yardımcı iletilerle insanın geçmişine önem vermesi gerektiğini ve birlikte kardeş, dost, hayvan sevgisinin güzelliğini anlatır.

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHIS KADROSU

Bediş Sultan

Yaşlı ve çirkin bir bayan iken yer altı perilerinin sultanı Perinaz sayesinde büyümlü bir güzelliğe ve gençliğe kavuşur. Bediş Sultan hükümdar eşinin ölümünden sonra sultanlıktan ayrılarak köylerinden ayrıldıktan sonra Fadiş Nine ile yerleştikleri Göksudaki köşke (Perili Köşk) taşınır. Sayıları 40'ı bulan soyunun insanlarıyla birlikte yaşayan Bediş Sultan yakınları tarafından sevilen ve saygıyla anılan bir insandır.

Onun bu gizemli gençliği ve güzelliği son derece zeki olan torunları Yağmur ve Güneş'in dikkatlerinden kaçmamaktadır. Ninelerindeki gizemi öğrenmeye çalışan gençler onu sık sık soru yağmuruna tutarlar. Bu ısrarlara dayanamayan Bediş Sultan Perinaz Sultan ile görüşme kararını alır. Perinaz Sultan merak edilen gerçekleri Köprülü Yalı'nın yemek odasında orada bulunanlara açıklayarak başta Bediş Sultan olmak üzere herkesi rahatlatır.

Perinaz Sultan

Yerin yedi kat altında yaşayan perilerin sultanıdır. Düğün gecesini pencereden atılarak periler sayesinde huzuruna getirilen Bediş Sultan'ın davranışlarına gülerken, doktorların şifa bulamadığı çıbanın patlamasıyla sağlığına kavuşmuştur. Bu iyilik üzerine sırrını kimseye söylememesi karşılığında Bediş Sultana gençlik ve güzellik

vermiştir.

Fakat Bediş Sultanın solmayan gençlik ve güzelliğinden ötürü sorulan sorulardan duyduğu rahatsızlıktan dolayı dostunun yardımına koşmuş ve onu sıkıntidan kurtarmıştır.

Yağmur

Çevre Koruma Savaşçılarının önde gelen üyelerindendir. Çevre sevgisini insanlara aşlamaya ve gittikçe duyarsızlaşan toplumda çevreye karşı bir duyarlılık oluşturmaya çalışan kahraman, sayıları yüzü bulan çevre savaşçılarıyla birlikte gece gündüz çalışır. Onun, çevrenin önemini böylesine güçlü bir duyguyla bağlanmasında, elbette okuduğu kitapların önemi büyüktür.

Elinden geldiğince arta kalan zamanını okumakla geçiren kahramanın okuma alışkanlığı edinmesini yazar;

“Düşünüyordu. Nasıl birdenbire okumayı öğrenivermişti? O kitapların sakladıkları bilinmezliklere ulaşabilmek, öğrenmek için değil miydi?” (s.47) cümleleriyle ifade eder.

Henüz on dört yaşında olmasına rağmen üniversite ikinci sınıfta okumakta olan ve yer bilimci olarak alanının uzmanı olmayı hedefleyen kahramanın fiziksel görüntüsü ise şöyledir:

“Camlardan süzölen gökkuşuğı renklerinin büyüü içinde, uzun sırma saçları, uzun kirpikleri arasından bakan bebeklerin daha da büyüyerek gözlerinin mavisi küçölmüş iri gözleri, yarı aralık dudaklarının gülüşüyle açıkta kalan düzgün dişleri bir başkaydı kardeşinin. İncecik narin vücudu, uzun boyuyla hiç de gerçeğe benzemiyordu. Sanki elini uzatsa dağılıverecek bir hayaldi.” (s.54)

Eserin ana kahramanları olan Perinaz Sultan, Bediş Sultan ve Yağmur çevresel sorunlara duyarlı, ulusal değerlere bağlı, yardımsever ve dostluğun önemini bilen

insanlardır. Kişiliklerinin böylesine olumlu özelliklerle süslenmesi onları okuyunca model olmasını sağlayan kahramanlar yapmaktadır.

a. Fonksiyonlarına Göre Şahıs Kadrosu

	Ana Güçler (Tematik)	Ara güçler	Karşı Güçler (Hasım)
kahramanlar	Perinaz Sultan Bediş Sultan Yağmur	Çevre Savaşçıları Koruma Perinaz, Atlıhan, Güneş, Genç Bediş, Çiğdem, Didem, Füsunsaz, Şaheste Dadı, Periler	Çevreye zarar verenler Tarih bilincinden yoksun gençler
kavramlar	Doğa Sevgisi ve Çevre Bilinci Ulusal Değerlere Bağlılık Gerçekler	Güven Dostluk Arkdaşlık Özveri Kitap Sevgisi	Doğaya zarar verme Duyarsızlık Ulusal bilinçten yoksun olma Gizemler

Kahramanların psikolojik derinliklerine yer verilmediğinden ve kahramanlar tek yönlü ele alındıklarından hepsi birer tiptir.

b. Sosyal Konumları Bakımından Şahıs Kadrosu

Emekliler: Bediş Sultan, Perinaz, Genç Bediş, Atlıhan, Şaheste Dadı, Füsunsaz

Periler: Perinaz Sultan ile periler ülkesinin isimsiz perileri

Öğrenciler: Yağmur, Güneş, Çiğdem, Didem

c. Cinsiyetleri Bakımından Şahıs Kadrosu

Kadın Kahramanlar: Bediş Sultan, Perinaz Sultan, Yağmur, Genç Bediş, Çiğdem, Didem, Füsunsaz, Şaheste Dadı

Erkek Kahramanlar: Güneş (Kaptanoğlu), Atlıhan

Cahit Uçuk, eserde daha çok kadın kahramanlara yer vermiştir.

d. Yaşlarına Göre Şahıs Kadrosu

Çocuklar:-

Gençler: Yağmur, Güneş, Çiğdem, Didem

Orta Yaşlılar:-

Yaşlılar: Bediş Sultan, Perinaz Sultan, Genç Bediş, Atlıhan, Perinaz (Kaptanoğlu), Füsunsaz, Şaheste Dadı

Cahit Uçuk eserde en çok genç ve yaşlı kahramanlara yer vermiştir.

2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER

Tamamı 123 sayfadan oluşan eser konuların başlıklarıyla uyum gösterdiği toplam 12 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerden birkaçı şöyledir: Eli Boş, Sonsuz Yol, Uzay ve Bulutlar; Buluşma...

Diğer eserlerde olduğu gibi bu eserde de kapaklardaki resimler dışında herhangi bir görsel öge bulunmamaktadır. Ön kapaktaki resim Güneş ve Yağmur kardeşlerin meraklarını anlatan bir resimle süslenmiştir. Bu resim, eserde anlatılanlara uygun düşmektedir. Arka kapakta ise yazarın gençlik yıllarına ait bir portresi ile ön kapaktaki resmin küçültülmüş hâli yer almaktadır.

Biçimsel olarak dikkati çeken bir diğer özellik ise eserin yer yer manzum bölümlerle desteklenmiş olmasıdır. Mani tipi uyak örgüsü ve yedili hece ölçüsüyle yazılmış olan bu bölümler yol üstünde görülen ve tahribata uğrayarak harabeye dönüşmüş çeşmenin canlı yaşamı için önemini anlatmaktadır:

“Yüreğin dolsun sevinç

Bir yudumcuk olsun iç

Bu çeşmenin suyundan

Kocamış gövdense dinç” (s.25)

Eser, yıllarca gizemini korumaya çalışan, fakat torunlarının gittikçe artan soruları karşısında Perinaz Sultandan yardım isteyen Bediş’in yaşadıklarını konu almaktadır. Bu sebepten başlık ile konu uyum göstermemektedir.

Yazar esere; “Sırların Çözümü, Düğümler Açılıyor, Gerçekler” gibi başlıklar vermiş olsaydı daha isabetli davranmış olacaktı. Gerçi doğa sevgisi ve çevre bilinci de

eserde sıklıkla işlenmiştir. Fakat eserin bütününi sinmiş olan asıl konu; gizemler ile gerçeklerdir.

3. OLAY ÖRGÜSÜ

Birbirini özleyen olayların bir zincir oluşturduğu eserde olaylar şu şekilde gelişmektedir:

1. Yağmur ile Güneş kardeşler Bediş Sultanın güzelliğinin ve gençliğinin sırrını öğrenmek için ninelerine sık sık sorulr sorarlar.

2. Bediş Sultan gittikçe artan sorulara yanıt verememenin üzüntüsü içinde dostu Perinaz Sultanla görüşme kararı alır.

3. Öncelikle bir zamanlar yaşadığı yer, olan ve daha sonra da müzeye dönüştürülen Göksu Saray Müzesinin Gelin Odası'na çıkar.

4. Pencereye uzanmış olan ince bir dalı bölüp, sağa ve sola atmasıyla kendini periler ülkesinin sultanı Perinaz'ın huzurunda bulur.

5. İki dost birbirleriyle özlem giderir ve eski günleri anarlar.

6. Bediş Sultan içinde bulunduğu sıkıntıyı Perinaz Sultana anlatarak, ondan yardım ister.

7. Perinaz Sultan da onu kırmaz ve yeryüzüne çıkararak herkesin bulunduğu bir sırada kendini tanıtır ve Bediş Sultanın gizemli gençlik ve güzelliğinin sırrını açıklar.

8. Yıllarca kim olduğunu çevresindekilerden saklayan Genç Bediş de Bediş Sultan gibi büyük bir esenlik yaşar..

4. MEKÂN

Eserde anlatılanlar İstanbul sınırları içinde yaşanmaktadır. Eserin asıl konusu

olan sırların açığa çıkması olayı ise Genç Bediş ile Atlıhan'ın çocukları ve torunlarıyla birlikte yaşadığı yer olan Köprölü Yalı'da geçmektedir.

Tespit edilen diğer mekânlar ise şöyledir:

a. Açık Mekânlar:

Bediş Sultanın torunları Güneş ve Yağmur ile pikniğe gittikleri yol üstündeki çınarlı bir kır lokantasının bahçesi (s.10) ile Köprölü Yalı'nın bahçesi (s.111) açık mekâna örnektir.

b. Kapalı Mekânlar:

Düğümlerin çözüldüğü yer olan Köprölü Yalı başlıca kapalı mekândır. Yazar bu köşkün sahip olduğu güzellikleri eserde şöyle dile getirir:

“Anadolu yakasındaydı yuvaları. Boğaz'ın gürül gürül ırmakça aktığı bir yerinde. Küçük mavi bir göl benzeri koyun hemen bittiği köşedeydi yalıları. Geniş bir toprak üstüne kurulmuştu. Yalının sırtını yasladığı ormanla aralarında geçen bir yol vardı. Fakat bu yol büyük, görkemli yalıyı ikiye bölmüyordu. Bu muhteşem yalının odalarının, salonlarının bir bölümü deniz kıyısında, diğer bölümüyse yolun üstünde ve orman tarafındaydı. Adı da Köprölü Yalıydı.” (s.110)

c. Olağanüstü Mekânlar:

İncelenen diğer eserlerde olduğu gibi (F.E.B., H.Ç., S.S.) bu eserde de olağanüstü mekâna periler ülkesi (s.90) ile Bediş Sultan ile Perinaz Sultanın buluştukları yer olan Perili Saray (s.89) örnek gösterilebilir.

Perinaz Sultan ülkesinin özelliklerini şöyle dile getirir: “Bizim periler ülkesinde teknoloji dünyadan çok ileridir. Telefon denen alet buralarda kullanılmadı. Mesajlarımızı, çiçekler, kuşlar, böcekler yerlerine ulaştırırlar.” (s.90)

d. Labirent Mekânlar:

Kapalı bir mekân olmasına rağmen insanların yıllarca merak ettiği sorulara verdiği yanıtlarla beraber bir anda mutluluk ve huzur dolu bir ortama dönüşen Köprölü

Yalı'nın yemek odası bu mekâna örnek gösterilebilir. Kapalı mekân-mutlu insan ilişkisini yazar şu cümlelerle dile getirmiştir:

“Perinaz Hanımefendi, kendisine gülüşleriyle ‘bağışlayınız!’ demek isteyen bu gençlere sevgiyle baktı.

‘Bütün bu heyecan, bu canlılık hepimize duyduğum büyük sevginin karşılıksız olmadığını gösteriyor ve beni öyle mutlu ediyor ki anlatılması güç.’

Masanın çevresindeki en genç yaşlılar, yaşlılar gençler, en gençler, bu sevgili konuğun sözlerini can kulağıyla dinliyorlardı, kıpırtısızca.” (s.126)

5. ZAMAN

Eserde anlatılanlar sonbaharın başında başlamakta ve sonunda tamamlanmaktadır. Bir mevsimlik zaman dilimini ele almış olan Doğa Savaşçılarında tespit edilen diğer zaman unsurları ise şöyledir:

a. Olay Zamanı:

Bediş Sultan güneşin batmasına yakın saatlerde müzeye girerek periler ülkesine yolculuk ediyor. Ertesi günün aynı saatlerinde ise müzeden ayrılıyor. Bir günlük zaman dilimiyle birlikte birkaç saat süren yemek sonrası açıklamalarla eserin ana olayı tamamlanmış oluyor.

b. En Heyecanlı Zaman:

Perinaz Sultanın yemeklerin yenilmesinden sonra gerçekleri anlatmaya başlaması eserin en heyecanlı zaman dilimini oluşturmaktadır.

c. En Duygusal Zaman:

Gerçeklerin ortaya çıkmasıyla birlikte yıllarca yurdundan, ailesinden uzakta olan Genç Bediş ile kızından, damadından ve torunlarından ayrı kalan Perinaz Sultanın kavuşma sahneleri eserin en duygusal zaman dilimi olarak gösterilebilir:

“O sırada masanın karşı yanından hıçkırığa benzeyen bir ses duyuldu. ‘Anne...

Anneciğim!...'

Bütün başlar sestem yana döndü. Genç Bediş Atlıhan'dı 'anne... anneciğim!' diye ağlayarak seslenen.

O sırada ortalığa çöken derin, derin, derin sessizliğin içinden Bediş Atlıhan'a bir yanıt geldi.

'Yavrum Bediş'im, yavrularım Didem, Çiğdem... Damadım Atlıhan oğlum...'

Perinaz Hanımefendi, artık bir konuk değildi. Yavrusuna, yavrusunun sevdiğine, torunlarına, tüm çevresindekilere gerçekleri açıklayan bir dost, bir anne, bir büyük anneydi." (s.128)

d. Değişik Kipsel Zamanlar:

Söylerler (s.18), durdu (s.30), biliyorum (s.48), olsaydı (s.67), ayrılacağım (s.76)...

e. Diğer Zaman Unsurları:

Her dakika (s.11), ilkbaharda (s.20), on beş yaşında (s.23), son gece (s.53), sonbaharda (s.64), kısa zamanda (s.72), Pazar günü (s.76), bu gece (s.82), birkaç gün önce (s.110), kış, yaz (s.110)...

6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU

Doğa Savaşçıları hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniğiyle yazılmıştır. Eserdeki sunuş biçimleri ise şöyledir:

Betimleme:

Yazarın en ince ayrıntısına kadar yorumlarıyla harmanladığı betimlemelerin Doğa Savaşçıların daha ölçülü kullanıldığı görülmektedir.

"Bu büyümlü hava daha Yağmur'un kolunda yemek salonuna giren konuğun

görünmesiyle başlamıştı. Bu yemek salonu böyle bir hava esmesine çok elverişliydi. En alt kattaydı. Yeri mermer döşeliydi. Oymalı, nakışlı, gümüş musluklarıyla el yıkama kurnaları. Üstlerinde sincaplar, mazılar, fındıklar, kabartmalı beyaz lake dolaplar, yan duvarları yankılanan büyük yemek salonu sanki mavi denizin içindeydi.” (s.119-120)

Öyküleme:

Betimleme gibi öyküleme tekniğine de sıklıkla yer verildiği görülmektedir.

“Yol üstündeki çınarlı kır lokantasındaydılar. Yağmur, otomobilin bagajındaki piknik sepetini getirmişti. İlkten mermer masanın üstündeki kuru yaprakları eliyle iteledi. Sonra ıslak süngerle sildi mermeri. Sepetten çıkardığı keten örtüyü serdi.” (s.14)

Geriye Dönüş:

Yazarın eserde “Gerilere Dönüş” başlığına uygun olarak anlattığı bölümde Bediş Sultanın başından geçenleri anımsaması ile Perinaz Sultanın sırlarını en başından itibaren sıralayarak açığa vurması bu tekniğin kullanımına örnek yerler olarak gösterilebilir.

Aşağıdaki paragrafta Göksu Yazlık Saray Müzesini gezen Bediş Sultanın eski günlerini anımsayışları yer almaktadır:

“Yazlık sarayın eski hâli gözlerinde canlanmıştı Bediş Sultanın. Ne kadar sâkindi o zaman. İnsanlar yumuşak seslerle konuşurlardı... Şu masaların, şu gülüp söyleyen, çay içen, çörek pasta yiyen kimselerin yerlerinde tâze, nazlı cariyeler, kalfaları, bir dudağı yerde bir dudağı gökte harem ağaları dolanırdı...” (s.77)

Rapor Etme:

Eserde bu tekniğin yerinde kullanıldığı görülmektedir. Okuyucuya sunduğu bilgileri tekrardan anlatmayı gerekli görmeyen yazar ayrıca eseri gereksiz bilgilerden de arındırmıştır:

“Ben Osmanlı sarayına gelin giden bir İstanbul kökenli taşra kızıydım. Sevgili

sultanımı da yıllar önce yitirmiştim. Atamızın kurduğu genç Türk devleti kararıyla gerçek soydan Osmanlı hanedanı kişiler yurt dışına gönderildiler. Yaşadığım sarayı terk ederken sadece kendime ait ufak tefeğimi yanıma almıştım. Gerisi tümüyle kalmıştı.” (s.34).

Açıklama:

Doğa Savaşçılarında bu tekniğin kullanımı daha çok yazarın okuyucuya kazandırmayı amaçladığı davranışların anlatımında görülmektedir. Yerinde kullanılan bu teknik ile birlikte eğitsel iletiler daha anlaşılır olmakta ve yazarın amacına ulaşmasında kolaylık sağlamaktadır:

“İki çeşit güzellik vardır. Birisi gençliğin parıltısıyla gelen güzelliştir. Böylesi güzellikler yaş ilerledikçe solar. Biri de soydan gelme, anadan doğmuş gerçek güzellik... Bu güzellik, ikinci çeşit güzellik, ömrün her çağında, yaşına göre süren güzelliştir... Bir de bu güzellikleri besleyen sağduyu, anlayış kavramı, karşısındakine şüpheyile değil de inanarak bakma rahatlığı gönüllerini bütünler...” (s.98)

Ayrıca dil zenginliklerimizden olan deyimlerin anlamlarıyla birlikte verilmesi eserin dil iletileri bakımından da değerini yükseltmektedir:

“Sırta kadem basmak, gizliliklere ayak basmak anlamına gelir. Bak, mana demiyorum da anlam diyorum.” (s.40)

Mektup:

Perinaz Sultanın kırlangıç aracılığıyla dostu Bediş Sultana yeryüzünü ziyaret edeceğini anlatan kısa mektup bu tekniğin kullanımına örnek gösterilebilecek tek yerdir:

“İki sevdiğimin bir arada olduğu şu sırada sizlere sesleniyorum. Bediş kardeşim, dostum. İlk fırsatta sen, Güneş ve Yağmur Göksu'daki yazlık sarayın bahçesindeki çamın altında buluşun... Gündüz veya gece... Önemi yok... Yalnız üçünüz bir arada değil, teker teker geliniz. Orada topladığımızdan kısa bir süre sonra beraber olacağız. Sevgilerimle Perinaz.” (s.107)

Montaj:

Eserin yalnızca bir yerinde kullanılan bu teknik anlatıma bir yoğunluk, eserin kültürel dokusuna da bir zenginlik kazandırmaktadır:

“Sevgili Hünkârım her zaman iç dünyası hoş olan güzeller için bir anlamlı söz ederdi: Bir nüsha ki hattı hoş, fakat meâli boş.” (s.99)

İç Çözümleme:

Yazarın bu tekniği Yeşil Cennet’e Doğru’da sıklıkla kullandığı görülmektedir. Aşağıda Yağmur’un Bediş Ninesinin yokluğundan duyduğu üzüntünün anlatıldığı cümleler bu tekniğin kullanımına örnek olarak gösterilmiştir:

“Yağmur’un gözleri buğulanıvermişti. Kendisini tutmasa o buğular yaş oluvereceklerdi. Bediş sevgilisinin neleri özlediğini anlıyordu. Halâ yüreğini ısıtan büyük sevgisiyle unutamadığı hayal yoldaşını, onunla geçen doyulmaz yılların hasretini çekiyordu vakit vakit. Yağmur, bunu yüreğinin en derin hisleriyle duyuyordu.” (s.101)

İç Monolog:

Eserde oldukça az görülen bu tekniğe Bediş Sultanın müzeye giderken tarihsel bilinçten yoksun gençlerin gördükleri eserlere saygısızlık etmeleri durumunda üzülen içinden geçirdiği düşünceler örnek verilebilir:

“Bediş baktı; ‘Ne de güzel kızlar... Alımlı, taze... Ama neden böylesi davranıyorlar? Geçmişlerinde saygı değer hiç mi bir olay yokmuş..? diye üzülenek düşündü. Acaba bu gençler her güzel görüntüyü beğenmezlerse bir hiç mi sanıyorlardı kendilerini?...’” (s.96)

Betimleme, öyküleme tekniklerine sıklıkla; açıklama, rapor etme, montaj, mektup, geriye dönüş tekniklerine nadiren yer veren yazarın diyalog tekniğini kullanım sıklığı aşağıdaki gibidir:

Toplam Sayfa Sayısı	123 sayfa
Diyalog Bulunan Sayfa Sayısı	100 sayfa
Diyalog Bulunmayan Sayfa Sayısı	23 sayfa
En Kısa Diyalog	1 sözcük
En Uzun Diyalog	116 sözcük

Tabloda görüldüğü gibi Cahit Uçuk, Doğa Savaşçılarında en çok karşılıklı konuşma (diyalog) tekniğinin kullanımına yer vermiştir.

C. DİL ve ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ

a. Sözcük Seçimi

Yazarın daha önceki eserlerinde yer verdiği; Ab-ı Hayat, Cihannüma gibi sözcüklere bu eserde yeni anlamlar yüklediği görülmektedir. Ölümsüzlük suyu, can suyu anlamına gelen (F.E.B.1, s.15) Ab-ı Hayat, Doğa Savaşçılarında bir zamanlar susuz yolcuların susuzluğunu dindiren, fakat daha sonra harabeye dönüşen bir çeşmenin ismi olarak kullanılır:

“Ab-ı hayat çeşmesine bir an önce ulaşmak istiyorlardı” (s.16)

Gözlemevi anlamında (Sırlı Saray, s.8) kullanılan cihannüma sözcüğünün ise bu eserde av köşkü ismi olarak kullanıldığı görülmektedir:

“Orada Cihannüma diye adlandırılan bir av köşkü vardı” (s.52)

Yerel Sözcükler: Cahit Uçuk Doğa Savaşçılarında çok az olmakla beraber bazı yerel sözcüklerin kullanımına yer vermektedir: melisa (oğul otu); demirhindi (s.15), Leymûn (limon) (s.19); urba, döven dövmek (s.27), cigara (s.18) evermek (s.23).

Ağız Taklidi: Eserin yalnızca bir yerinde görülen bu kullanıma yazarın, yaşlı ve köylü bir kadın olan Leymûne Nineyi konuşturmasında görülmektedir:

“Sizi buraya atan hangi rüzgârlar? Şehirli konuklarım?” (s.22)

b. Türkçe Kullanımı

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.40, 50, 65, 86, 114) Türkçenin kullanımı bakımından incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Türkçe Sözcük	%91
Yabancı Sözcük	%9

Cahit Uçuk, Doğa Savaşçılarında arı bir dil kullanmaya özen göstermiştir.

c. Sözcük Türleri

Eserin farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 4 sayfa (s.7, 39, 73, 106) üzerinde sözcük türleri incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

İsim	%41
Sıfat	%22
Eylem	%9
Belirteç	%9
Adıl	%8
İlgeç	%2
Bağlaç	%4
Ünlem	%5

Cahit Uçuk bütün sözcük türlerine yer vermekle beraber; çocuk kitaplarında bulunması gereken özelliklere uygun olarak en fazla isimlere; en az ise ilgeçlere yer vermiştir.

2. CÜMLE İNCELEMESİ

a. Cümlelerdeki Sözcük Sayısı

Doğa Savaşçılarında cümlelerdeki sözcük sayısının belirlenmesinde kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfadaki (s.12, 29, 53, 89, 99) sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesi esas alınarak, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

En Kısa Cümle	1 sözcük
En Uzun Cümle	24 sözcük
Cümlelerde Ortalama Sözcük Sayısı	6 sözcük

Cahit Uçuk eserdeki ortalama sözcük sayısı ile çocuk kitaplarında olması gereken düzeyi yakalamıştır.

Eserdeki kısa cümleler genel olarak karşılıklı konuşma şeklinde kurulmuş olan ünlem cümleleridir:

“Ahh!..” (s.12)

“Evet!” (s.53)

Uzun cümleler ise daha çok bağlı cümle formatında düzenlenmiş olan örneklerdir:

“O zaman Fadiş ablasıyla kendisi de çok üzölmüşlerdi kuru oluklarının karşısında ve küçük kardeşleri Edişçiklerine armağan götürdükleri yağı ve balı çeşmenin hazinesine dökmemişler miydi?” (s.29)

b. Cümle Türleri

Doğa Savaşçılarında cümle çeşitliliğini belirlemek amacıyla kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilmiş olan 3 örnek sayfa (s.23, 63, 124) ve bu sayfaların incelenmeleriyle elde edilmiş olan sonuçlar aşağıda gösterilmiştir:

★
(s.23)

“Bediş sultan, bu kez Yağmur’u çekerek göğsüne bastırđı. ‘Telaşlanma meleğim!.. Leymüne ninenin bilmediğı çok şeyler, çok gizler var... Elbette şaşıracak..’

Sonra Leymüne nineye döndü.

'Çok zaman geçmiş üzerinden. Kardeşlerin en büyüğü bir başka şehirdeki yakınlarının yanına konuk gitmiş bir ara orada genç bir tüccar ona âşık olmuş. Galiba Fadiş de o gece tutulmuş. Akrabalar da onları evermişler. Bu evlilikten bir oğlu olmuş dokuz ay sonra. Ne yazık ki kocasını mal getirirken eşkıyalar öldürmüşler. Fadiş'in kocasının ailesi ona, bizimle kal, oğlunu burada büyüt demişler. O, "Köyüme, aileme döneceğim" diye diretince; kocasının anasıyla babası 'sen gidebilirsin ama, bizim oğlumuzun yadigârı torunumuzu seninle gönderemeyiz' demişler. Fadiş garip ellerde ailesinden uzak kalmayı göze alamamış. Bağına evladı yerine sabır taşı basmış. Dönüp gelmiş. Henüz on beş yaşında bir çocukmuş zavallıcık. İşte ben oğlundan dünyaya gelen torunuyum.'

Güneş, Yağmur, ailelerinin bu öyküsünü ilk duymanın şaşkınlığı içindeydiler. Gözlerini kırpmadan hikayenin sonuna gelmesini beklemişlerdi. Soru yağmuruna başlayacaklardı. Bediş baktı bir süre sonra, gözlerini yumdu açtı.

'İşte sevgili torunlarım bu bölüm burada noktalanır. Anlatabildim mi?'

Bediş Sultanın 'Soru yok' demek istediğini anlamışlardı.

Bediş sultan, o anda böylesi bir masal uyduruverdiğine kendisi de şaşmaktaydı. Ama başka yolu var mıydı? Nasıl açıklayabilirdi gerçekleri?"

Yüklemine Tüüne Göre (s.23)	
Toplam Cümle	31
İsim Cümlesi	6
Eylem Cümlesi	25

Yüklemine Yerine Göre (s.23)	
Toplam Cümle	31
Kurallı Cümle	24
Devrik Cümle	7
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre (s.23)	
Toplam Cümle	31
Olumlu Cümle	26
Olumsuz Cümle	1
Soru Cümlesi	3
Ünlem Cümlesi	1

Yapılarına Göre (s.23)	
Toplam Cümle	29
Basit Cümle	15
Bileşik Cümle	13
Bağlı Cümle	-
Sıralı Cümle	1

(s.55)

“Gözlem odasında Güneş’le Yağmur. Evin büyükleri yardımcılarının hepsi çoktan yatmışlardı.

İki kardeş omuz omuza yanaşmışlar, uzaya açılan büyük gözlem penceresinin önünde duruyorlardı; sessiz, kıpırtısız.

Beraber çalışmaya karar verdikleri zamandan beri içlerini birbirlerine kilitlemişlerdi sanki. İkisinin de beyinlerin gizli bölümlerindeki antenler açıldı artık. Telefonla haberleşmeleri gereksizdi. Yağmur kardeşine göndermek istedi bir haberi kolayca ona ulaştırabiliyordu. Bu uğraşı için kendini hiç de zorlamıyordu. Sadece tüm düşünce sistemini bir tek noktaya topluyordu. Gözlerini kapıyordu. İçinden sesleniyordu kardeşine: “Seni görmek istiyorum... Seni görmek istiyorum... Sana verecek haberlerim var, seni görmek istiyorum!” diyordu birkaç kez. Dileklerinin ışın gibi, göndermek istediği yere kesinlikle ulaşacağını biliyordu. Bu işlemi yaparken; vücuduna sağanak sağanak heyecan dalgaları çarpıyordu. Kısa bir süre sonra birdenbire rahatlıyordu. Bu beyin gücü, bu ışın yoluyla haberleşmeden iki kardeş de çok hoşlanıyorlardı.”

Yüklemine Türene Göre (s.55)	
Toplam Cümle	17
İsim Cümlesi	3
Eylem Cümlesi	14

Yüklemine Yerine Göre (s.55)	
Toplam Cümle	17
Kurallı Cümle	11
Devrik Cümle	6
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre (s.55)	
Toplam Cümle	17
Olumlu Cümle	15
Olumsuz Cümle	2
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	-

Yapılarına Göre (s.55)	
Toplam Cümle	16
Basit Cümle	8
Bileşik Cümle	7
Bağlı Cümle	-
Sıralı Cümle	1

(s.124)

“Bütün başlar yemek masasının üstünde çarklar atarak dolanan kırlangıcın üstündeydi.

Ne mekânîk, ne elektronik bir nesneydi bu kırlangıç. Bilinen, tanınan bir canlıydı ama tüm kendi cinsleri benzeri sadece öten bir kuş değildi. Bu konuşabilen bir kuştı ve konuşmuştu. İnsan sesine benzemeyen ince bir sesle, fakat konuşan bir kuş.

‘Ben ne elektronik bir haber uydusuyum... Ne de ileri bir teknolojinin iletişim aracıyım... Fakat ben gerçekten sizlerin ülkesinden daha çok ileri bir ülkenin konuşabilen, hem de çok duygulu bir kuşuyum ve ben çok sevdiğim saydığım, ona yaşamımı borçlu olduğum Perinaz Sultanımın buyruğunda olan bir kırlangıcım. Kendilerine bir haber iletmem için ülkesinden gönderildim...’

Ortalığa soluk bile alınmayan bir sessizlik çökmüştü. Bütün gözler Perinaz Hanımefendinin omzuna konan kırlangıçtaydı. Onun kulağına duyulmayan bir takım sözler fısıldıyordu. O söyledikçe Perinaz hanımefendi ‘anladım!’ dercesine başını sallıyordu.

Sonra kanatlandı kırlangıç. Siyah beyaz geniş kanatlarını açarak birkaç çark attı ve süzülüp girdiği pencereden uçup gitti.

Kuşla birlikte pencereye çevrilen gözler bir süre pencerenin dışındaki karanlıktan ayrılamadı.

Salonun havası elektriklenmişti sanki, kimse konuşamıyor, soramıyor, hatta kıpırdamıyorlardı bile.

Bu çözülemeyeceği sanılan durgunluğu Yağmur birden bire dağıttı”

Yüklemnin Türüne Göre	
(s.124)	
Toplam Cümle	24
İsim Cümlesi	10
Eylem Cümlesi	14

Yüklemnin Yerine Göre	
(s.124)	
Toplam Cümle	25
Kurallı Cümle	18
Devrik Cümle	6
Kesik Cümle	1

Anlamına Göre	
(s.124)	
Toplam Cümle	24
Olumlu Cümle	19
Olumsuz Cümle	5
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	-

Yapılarına Göre	
(s.124)	
Toplam Cümle	17
Basit Cümle	4
Bileşik Cümle	8
Bağlı Cümle	4
Sıralı Cümle	1

Cahit Uçuk'un Doğa Savaşçılarında cümle çeşitliliğine dengeli olarak yer vermediği, cümle türleri açısından en fazla eylem cümlesi (%74) ile kurallı (%73), olumlu (%83) ve bileşik cümleye (%45) yer verdiği görülmektedir.

3. EDEBÎ SANATLAR

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.9, 44, 60, 81, 99) edebî sanatlar açısından incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Benzetme	4
Deyim Aktarması (Eğretileme)	5
Değişmece	10
Ad Aktarması	-

Eserde en çok değişmece sanatının kullandığı görülmektedir. Belirlenen bu edebî sanatlardan birkaç örnek:

Benzetme:

“Benim *melek yavrum* yine düşüncelerinin uzaklarına saklandı.” (s.9)

“Zaten beni *bir kuş benzeri* salıverdiğiniz pencerenize yeniden dönebileceğimi şimdilik düşünemiyorum.” (s.60)

Deyim Aktarması (Eğretileme):

“Gelinliği düvağı havalarda buluttu. Sonra uçmuştu, *yıldızlı göklere doğru.*”
(s.81)

“Bu güzellikler konusundaki söyleviniz çok *tath.*” (s.99)

Değişmece:

“Bir heyecan dalgası *yüreğine, vücuduna çarpmıştı.*” (s.44)

“Sonra birdenbire *ayakları yerden kesilmişti.*” (s.81)

4. DEYİMLER

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfada (s.15, 26, 32, 49, 77) toplam 14 deyim tespit edilmiştir. Her sayfada ortalama deyim sayısı 2-3 kadardır.

Türkçeye varsılık kazandıran ve çoğu halk diline özgü olan bu deyimler anlatıma bir renklilik katmıştır:

“Belki de yerinde yeller esmiş, çeşme yıkıntılarında bile izler kalmamıştı”
(s.15)

“Bunu biliyorum ve seninle öylesine göğsüm kabarıyor ki!” (s.49)

“Çocukların böyle bağırıp ortalığı gürültüye boğmalarına izin verilmezdi.” (s.72)

5. İKİLEMELER

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfada (s.13, 26, 32, 49, 77) toplam 7 ikileme tespit edilmiştir. Önüne geldiği sözcüğün anlamını güçlendiren ikilemeler genel olarak ana dilde kullanımı yaygın olan örneklerdir:

“Seninle ben bu işi küçük patikada sandığa da yön vererek, ağır ağır yürüyen arabanın gücüyle caddeye çıkaracağız.” (s.36)

“Yağmur’un beyaz avucu içinde mini mini bir kaset durmaktaydı.” (s.58)

V. UÇAN SU

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET

İnsanoğlunun doğayı bilinçsizce kullanmasından dolayı bozulan dengelerin sebep olduğu susuzluk sorununu yeni su kaynakları bulma düşüncesiyle çözmeyi düşünen Çevre Koruma Savaşçılarının bu alanda vermiş olduğu mücadeleyi anlatan eserin özeti şöyledir:

Yer altı perilerinin sultanı Perinaz Çevre Koruma Savaşçılarını ziyaret eder ve onların susuzluk problemini iki ucu çatallı bir ağaç dalını yerlere sürterek gidereceğini söyler. Böylesine basit bir teknikle su kaynakları bulunacağını duyan savaşçılar hemen işe koyulurlar. Yağmur'a her konuda destek olan ve kendisi oldukça yoksul bir ailenin kızı olan Fıtnat babasından iki çatallı bir değnek yapmasını ister. Babası bu isteği yerine getirir. Gece yarısı, herkesin uykuda olduğu bir sırada Fıtnat yatağından kalkar ve değneği eline alarak bahçeye çıkar. Birkaç saatlik gezintiden sonra elindeki değneğin titrediğini görür. Bu arada ayın ışıklarıyla donattığı yeryüzü de aniden karanlığa döndürür. Olanlara bir anlam veremeyen Fıtnat topraktan suyun fişkırdığını görünce çok mutlu olur ve bu müjdeyi sevgili arkadaşı Yağmur'a vermek için onun evine doğru yol alır. Yağmur ise o gün periler ülkesine gitmiştir. Burada perilerin sultanı Perinaz, ona içinde yalnızca robotların hizmet ettiği ve yeryüzündeki barajların kontrol merkezi olan bir laboratuvara götürür. Fıtnat'ın bahçesinde suyun çıkmasını önceden planlamış olan Perinaz Sultan, Yağmur'a insanların ihtiyaçlarını karşılamak için de turuncu renkli 100 kamyon armağan eder. Bu laboratuvarda mühendis olarak çalışan ve kendisi de Yağmur gibi dünyalı olan Mahara ile Yağmur arasında duygusal bir yakınlaşma başlar. Yaşadığı güzel olaylar karşısında son derece mutlu olan Yağmur karın yağdığı bir gece Bediş Ninesinin yalısına giderken kötü niyetli insanların saldırısına uğrar. Onun zor durumda olduğunu gören Mahara yeryüzüne çıkar ve genç kızı kurtararak Bediş Ninenin evine götürür.

Bediş Nine Mahara ile Yağmur'un evine geleceklerini rüyasında gördüğünü söyleyerek onları büyük bir sevgiyle bağrına basar.

2. EĞİTSEL İLETİLER

a. TEMEL KONU ve İLETİLER

1. Doğa Sevgisi ve Çevre Bilinci

Cahit Uçuk diğer eserlerde ele aldığı bu konuyu Uçan Su'da yoğunluğuna işlemiştir. Yazarın hemen ilk sayfalarda çevreye acımasızca zarar veren insanlara karşı büyük bir öfke içinde olduğu görülmektedir. Yağışların yolunu kendine çeviren ve insanların ihtiyacını büyük oranda karşılayan genç ormanların yerine beton yapılar diken insanlar yazara göre yaş değil; bir insan başı kesmişlerdir. Çünkü orman yağış, yağış, hayat, hayat da can demektir:

“Ne yazık bu güzelim doğaya böylesine kara yaslar bağlatan acımasız insanlara... Hani küçük Çamlıca'nın, Büyük Çamlıca'nın güzelim çamları? Hani o Çamlıca tepesindeki çamlıkların altındaki pınarlar? Hani Beykoz ormanları? Hani Alemdağ ormanları? Eski büyüklerimiz söylerlerdi; ‘Yaş kesilen başı kesilen!’ Bir yetişmiş ağacın insan başı kadar değeri vardı bir zamanlar. Ormanlara odun kesmeye gidenler yaşlı, hasta ağaçları seçerlerdi kesmek için. Ağaçlara korku vermekten çekinerek baltalarını beze sararlardı. Bugünse hızar makineleriyle bir gecede bir ormanı yok ediveriyorlar. Hem de kaçak binalar, gecekondu yapımak için!” (s.5-6)

Doğaya zarar vererek onun dengesini bozanlar yalnızca ormanları kesip, yerine beton yığınlar yapanlar değildir. Teknolojiden gerektiği gibi yararlanmasını bilmeyen insanlar da aynı zamanda birer doğa katilidirler. Teknolojinin gelişmesiyle yüksek yüksek binalar yapıp, filtreler takmayan ileri düzeyde fabrikalar kurup, bunların atıklarını arındırmak yerine denizlere, hatta insan içeceği ırmaklara, derelere boşaltanlar, uçakları gökyüzünde gezdirip bunların egzozlarını görmezden gelenler, yeryüzünde yükselen çeşit çeşit dumanlar ozon tabakasını delmiş ve dünyayı korumasız bırakmışlardır. Bu tabakanın önemini ve delinmesinin verdiği zararları yazar şöyle dile getirir:

“Dünyayı korumasız bıraktı. Bugün dünya dört bir yanından ağulanmakta. Denizlerde yaşayan balıklar, göklere uçan kuşlar, verimli topraklar hızla ölmekte. Kutsal kitapların haber verdiği kıyamet işte budur. İnsanoğlu kendi ürettiği, kötü yanlarından korunma yolunu hiç düşünmediği teknoloji yüzünden ölmekte.” (s.12)

Dünyanın böylesine kötü bir durumda olduğunu gören yazar umudunu kaybetmek istemez. Çünkü gece gündüz çalışan, bu konuda büyük çabalar gösteren Çevre Koruma Savaşçıları vardır. Yazar gönüllü savaşçılardan bu kötü gidişata bir an önce “dur” demesini umutla bekler:

“Sizler ki Çevre Koruma Savaşçıları topluluğunu kurup başarılı işler yapabilenlersiniz! Siz en gençleri, yarının dünyası sizlerin olduğuna göre, şimdi birçok konulara el atmalı, ölüme giden dünyamızı canla başla kurtarmalısınız”..” (s.12)

Yazarın acılı dünya düzeyi diye tanımladığı düzene büyük sorumluluklar yüklenerek gönderilmiş olan ve Çevre Koruma Savaşçılarının en yetkin kişilerinden olan Yağmur aslında insanoğlunun horca kullanarak elinden gittiğini görmek istemediği yeryüzüne sunulmuş bir armağandır.

Doğaya karşı duyarlılığı oldukça gelişmiş olan kahraman hayatının ileriki safhalarında da sahip olduğu imkânları kullanıp elinden gelen çabaları göstererek insanoğlunun sebep olduğu tahribatı en aza indirmek için durmadan çalışacak ve çözüm yolları üretecektir:

“Şu fakülteyi bitirdiğimde beni konferans vermek üzere buyur eden yabancı ülkelere gideceğim. Bu konularda dizi konuşmalarım olacak. Dünyanın ölümüne göz yumanların gözlerindeki perdeleri açtırmak lazım... topa tüfeğe harcanan milyarlarca parayı, hasta dünyamızı kurtarmak için kullanmalılar. Çünkü yaşanmaz hale geldiğinde, dünyamızdan kaçacağımız başka sığınacak yerimiz yok şimdilik. Hayal kuruyor birtakım milletler. Dünyamızın sevgili gök feneri ayı, yaşanır biçime sokabilme hayali. Öylesine pahalı bir proje ki, bu hayâlê harcanacak paraları olan milletler, dünya nüfusunun çoğalmasını önlemekle işe koyulmalılar. Sonra kirliliklere neden olan çıbanbaşlarını kurutmalıdırlar. Orman kesiliyor, tarlalara gerekli ekim için. Ormanlar kesildikçe, yağmur bulutlarını çekip tutacak yeşil kalmıyor. Bir bozuk döngüdür başlıyor.” (s.105)

Özetle Cahit Uçuk; bu ileti ile insanoğlunun elinden yitip giden doğaya karşı

geliştirilen sorumluluğa çekilmiş olan perdenin bir an önce kaldırılması gerektiğini ve insanların sürüp giden yanlışlara bir set çekmesi gerektiğini vurgular.

2. Suyun Önemi

Yazarın üzerinde sıklıkla durarak önemini vurgulamaya çalıştığı ve esere ismini verdiği susuzluk problemi masalda geçen olayın başlıca nedenidir.

Çevre Koruma Savaşçılarından olan ve üzerine düşen sorumlulukları büyük bir özveriyle yerine getirmeye çalışan Fıtnat, İstanbul'a geliş sebebi olarak susuzluk problemini ileri sürer. Yemyeşil yamaçları ve bereketli toprakları olan köyleri bir fabrikanın kurulması ve atıklarını köylülerin su ihtiyacını karşılayan dereyi kirletmesi sonucu artık yaşanılmaz bir yer haline gelmiştir. Varını yoğunu satan ailesi ile birlikte İstanbul'un bir gecekondu mahallesine yerleşen Fıtnat, büyük şehirde de suyun yetersizliğiyle karşılaşmıştır.

Kendisini, ailesini ve çevresinde susuzluktan dert yanan insanlara bunları yaşatanlara büyük bir öfke içinde olan kahraman yüreğindeki sitemi de şu cümlelerle dile getirir:

“Gelin de bizim mahallede susuzluğun ne demek olduğunu görün... yeşile özlem...Güzel bir isim... Ama sadece fantezi bir kelime...Ormanımız yok oldu deniliyor...Gecekonducular suçlanıyor... Kim ister güzelim köylerinden gelip de buralarda sefil olmayı... Bizleri köylerimizden edenler Allah'larından bulsunlar. Köyümüz yeşil bir cennetti. Pınarlar, dereler , çeşmeler... Ne oldu pınarlara, çeşmelere, derelere? Bize sorulmadan bir fabrika kuruldu köyümüzün yakınına... Fabrikanın alçak bacalarından çıkan sarı renkli dumanlarsa tüm ağaçlarımızı kurutmakla kalmadı. İnsanlarımız, öncelikle bebelerimiz, gençlerimiz kötürüm olmaya, ölmeye başladı. Toprağımız buğday, arpa, mısır, sebze veremez hale dönüştü... Göç ettik İstanbul'a... Fakat büyüklerimizin gözleri hep yaşlı. Gecekonducuların suçu var mı bu göçlerde? Kim yol kıyısında atalarının mezarları olan topraklardan kopup gurbet ellere düşmek ister?” (s.7-8)

Elindeki iki ucu çatallı değnekle su bulmayı başaran Fıtnat, Perinaz Sultanın

periler ülkesinden gönderdiği turuncu kamyonlar aracılığıyla sokak sokak, mahalle mahalle dolaşarak dileyene para, dileyene de dua karşılığında su dağıtır. Çevre Koruma Savaşçılarıyla durmaksızın insanların su ihtiyaçlarını karşılamak için yoğun bir çalışmaya girişmiş olan kahramana, insanlar duyduğu minneti: “Su gibi aziz ol” (s.74) diyerek ifade ederler.

Sonuç olarak; Cahit Uçuk bu ileti ile suyun yaşamın temel ve öncelikli gereksinimi olduğunu ve insanların da sahip olduğu su kaynaklarına sahip çıkmaları gerektiğini; ayrıca bu kaynaklardaki suyu kurutmaya, kirletmeye çalışan dünya yüzeyindeki bütün nedenlerle mücadele edilmesi gerektiğini vurgulamaya çalışır.

3. Hayvan Sevgisi

Doğayı bir bütün olarak kucaklayan yazarın sevgi ve ilgisinden hayvanlar da payına düşeni almışlardır. İncelenilen diğer eserlerde olduğu gibi Uçan Su’da da insan hayvan dostluğunun güzel örnekleri görülmektedir.

Ailenin bir bireyi olarak görülen Torun, öteki kedilerden farklı olarak konuşma yeteneğine sahip bir varlıktır. Uysallığı, sevimliliği ve tatlı diliyle Bediş Nine soyunun aranılan fertlerindedir.

“ ‘Miyav!’

‘Pekala, anladık!.. Yalvartmak istiyorsun beni!’

‘Sana kıyamam ben!..’

‘Ah benim canımmmm! Biliyorum, birbirimize sevgilerimizin kökü çok derinlerde!..’

‘Hem derinlerde, hem de düzeylerde!’ ” (s.79)

Doğunun iki sporu olan karate ve judo da kuşak sahibi olmasına rağmen vakitli vakitsiz dışarı çıkmasından dolayı her genç kızın yaşadığı endişeleri yaşayan Yağmur

kendisini diğer insanlardan daha şanslı görür. Çünkü onun “Gobülüm!... Gobül’üm var ya!...” (s.49) diye ifade ettiği sevgili arkadaşı ve aynı zamanda koruma görevlisi köpeği Gobül vardır.

Gobül de sahibini sevmekte, onun uğruna bütün tehlikeleri göze alabilmektedir. İnsan ve hayvan arasında kurulmuş olan bu bağı yazar şu cümlelerle anlatır:

“Ormanı ve evlerini bekleyen kangallar içinde en çok sevdiği, onun da kendisi için öl dese ölebileceği ölçüde bağımlılığını biliyordu Gobül’ün. Yalnız çıktığı yürüyüşlerde eli hep Gobül’ün başında olurdu. Sessiz sakindi Gobül. Fakat için için yanan bir ateş gizliydi Gobül’ün yüreğinde. Önemsiz bile olsa bir tehlike anında aslan kesilirdi Yağmur’u korumak gerekirse.” (s.49)

Yazar bu ileti ile hayvanların insanoğlunun hayatında önemli bir yere sahip olduğunu ifade etmeye çalışmıştır.

4. Aile Sevgisi

Çevre Koruma Savaşçılarının önemli üyelerinden olan ve sorumluluğunu aldığı her işin üstesinden gelebilen Fıtnat, Anadolu’nun köylerinden birinden İstanbul’a göç etmiş olan yoksul bir ailenin sekiz çocuğundan biridir.

Babasının düzenli bir işinin olmaması, annesinin el kapılarında temizlik işlerinde çalışmasına sebep olmuştur.

Annesinin hasta ve çaresiz hâli Fıtnat’ı çok üzmektedir. Annesinin bu hâlinin genç kızın ruhunda yaptığı etki:

“Fıtnat’ın yüreğinin direği sızladı. ‘Yaşım biraz daha büyük olsaydı, okulumu da bitirmiş olsaydım... Bir işte hemen çalışabilseydim... Anacığım, seni el kapılarında çalıştırır mıydım?’ ” (s.25) cümleleriyle anlatılmaktadır.

Kızının içerlenmesine üzülen anne ise hayatından çok memnun olduğunu, bunu da iyi bir eşe ve sevgi dolu çocuklara borçlu olduğunu belirterek kızının yüreğine su

serper:

“Elbet açıklarım mutluluğumu yavruma... Bir kere bir kocam var ki dünyalar iyisi... Sekiz çocuğumuz da İstanbul çocuğu olarak yetişecekler. Akılları onlara yol gösterecek, güzel gelecekler hazırlayacak. Ben de babanız da ölesiye çalışıyorsak, tümünüzün iyi yetişebilmeniz içindir. Bu da bizler için mutluluktur evladım, sen gam çekme...” (s.26)

Uçan Su’daki aile sevgisi diğer eserlerde görülen sevgilerden farklı bir özelliğe sahiptir. Varsıl, kültür düzeyi yüksek, toplumun seçkin insanlarından kurulu de aile olan Bediş Nine soyunun bireyleri arasındaki örnek sevgiyi diğer eserlerinde (Fadiş, Ediş, Bediş; Sırlı Saray) ele alan yazar bu eserinde ise oldukça yoksul, kültür düzeyi düşük sıradan bir ailenin bireyleri arasındaki bağın kuvvetini ön plana çıkarır.

Özetle yazar; sosyal ve ekonomik konumu ne olursa olsun ailenin toplum yaşantısında önemli bir yere sahip olduğunu ve mutlu ailelerin varlığı için birbirini gerçekten seven, sayan, koruyan bireylerin varlığının önemini anlatmaya çalışır.

5. Allah Sevgisi

Eserde öne çıkan bir özellik de eserdeki kahramanların güçlü bir dinî kültüre sahip olmalarıdır. Eserde İslâm inancının motifleriyle yüklü olan cümlelere sık sık karşılaşılmaktadır:

“Tıpkı babası benzeri ‘Yaaa Allah Bismillah!’ döküldü dudaklarından. ‘böyle Allah’ın adıyla işe başlayanın gücünü artırır Cenabı Hak!’ derdi babası” (s.36)

Eserde insanın yaşam kaynağı su yüceltilmiş ve suyun sahibi tanrıya da telmihlerde bulunulmuştur:

“Su!... Tanrım’a yüz binlerce şükürler olsun, su!” (s.37)

“Oralardaydı uzayların büyük sahibi. Görünmüyordu hiçbir zaman. Ama anlayabilenlere gücünü en iyi, en güzel biçimlerde gösteren, o sonsuzlukların sahibi

oradaydı.” (s.37)

İnanç kültüründeki varsıllığı herhangi bir amaca araç yapmadan, sevgi ve şükranla yansıtmaya çalışan yazarın bu ileti ile tanrı sevgisinin önemini vurgulamaya çalıştığı görülmektedir.

6. Şehir Hayatının Gerekliliklerine Uyuma

Şehir hayatının hüküm sürdüğü yerlerden uzakta yaşam süren insanlar arasında çıkan küçük problemler hukuka uygun olarak halledilmek yerine gelenek göreneklere ya da insanların kişisel isteklerine uygun olarak çözüme kavuşturulmaya çalışılıyor. Kimi zaman dargınlık, kimi zaman kavga ile sonuçlanan bu anlaşmazlıklar kan davalarına kadar bile ileriye götürülebiliyor.

İstanbul büyüklüğü, güzelliğinin yanısıra ekonomik imkanlarının çeşitliliğinden de Anadolu insanını kendine çeken bir coğrafyadır. Daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak için köyünü, kasabasını bırakıp gelen insanlardan bazıları yaşam koşullarına hızlı ayak uydurmakta iken, bazıları da kırsal yaşamın kültürünü devam ettirmektedir. Yazar bu konuya dikkat çekerek; insanların yenilikleri bütün unsurları ile kabullenmeleri gerektiğini belirtir ve şehir hayatına uygun olarak yaşam sürdürmelerini ister:

(Fitnat): “Amâ yine sözün sonunu beklemiyorsunuz! Hele bir susun! Ben konuşayım, sonra siz konuşursunuz!... Bir kere burası su kavgaları ettiğiniz, senin bağına akacak, benim tarlama çevrilecek diye adam dövmelere, hatta adam öldürmelere kadar vardığımız köyünüz değil. Burası gecekondu bölgesi bile olsa, artık köyünüzdeki gibi davranamazsınız. Köylünün yaşamını köylerde bırakmayı, buralarda bu güzel şehrin yasalarına göre yaşamayı öğrenmelisiniz.” (s.43)

b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER

1. Arkadaşlık-Dostluk

“Kaptanoğlu yalısının torunu Yağmur’la can ciğer arkadaşlıklar. Hiç aksatmadan bu dostluğu sürdürüyorlardı ve sürdüreceklerdi de yaşam boyunca. O nasıl kendi konducularının çocuklarına yardımcıysa, Yağmur da ona kanat açmıştı.” (s.22-23)

2. Çocukların Evden Habersizce Çıkmaları Anne ve Babaları Üzer

“Evden habersizce çıkmıştı yine. Bilseler annesi babası tüzültürlerdi, ama ara sıra öyle çılgınlıklar yapıyordu.” (s.90)

3. Ağır Cezalar, Kötülükten; Kötülükler ise Canlılardan Kaynaklanır

“Bizim ülkemizde kötülük yoktur ki ağır cezalar olsun. Fakat ne de olsa çığ süt emmiştir canlılar. Yanıldıkları da olur. İki çeşit cezâmız vardır. Ya gıcıklanır, ya da düğümlenirler. İşte bunlar gibi...” (s.95)

Cahit Uçuk eserde verdiği yardımcı konu ve iletilerle arkadaşlık ve dostluğun önemini, çocukların ebeveynlerinden izinsiz dışarı çıkmamaları gerektiğini ve canlıların kötülüklerle sebep olduğunu belirtir.

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHIS KADROSU

Yağmur

Soylu ve varlıklı bir ailenin çocuğu olmasına rağmen alçakgönüllü, sevecen, arkadaş canlısı ve başarılı bir genç kızdır. On beş yaşında üniversite ikinci sınıf öğrencisi olan kahramanın en büyük emeli iyi bir yerbilimci olmaktır:

“Soyluydular, varlıklıydılar. Fakat bütün bu ayrıcalıkların hiçbir belirgin görüntüsü yoktu Yağmur’da. Alçakgönüllü, yürekte köprü kurmasını bilen sıcacık kişiliğiyle sevebilen, kendini sevdiren bir kızdı.” (s.23)

Yer altı perilerinin sultanı Perinaz’ı ziyarete gider, laboratuvarında genç bir mühendis olan Mahara ile tanışır. İki genç arasında duygusal bir yakınlaşma başlar. Torun’un yeraltından getirdiği haberlerle duygularının karşılıksız olmadığını gören Yağmur son derece mutlu anlar yaşar:

“Yerin yedi kat altı dedikleri sırlar ülkesindeki bir genç adamdan sevgi, sevdâ türküleri olabilecek dizeler getirerek okuyor. Tüm bunlar Yağmur’u da coşturuyor. Güzele güzelle, sevdaya sevdâyla dizeler söylüyor.” (s.84)

Kahramanın daha çok kişilik özelliklerinin yer aldığı eserde dış portre ile ilgili betimlemeler oldukça azdır:

“Çabuklukla soyundu. İçine yün fanilasını, uzun yün külotunu, üstüne soğuk geçirmez pantolonunu giydi. O kadar çabuktu ki hareketleri. On dakika sonra ayna karşısındaydı. Atkısını doladı boynuna. Eldivenlerini geçirdi ellerine.” (s.88)

Fıtnat

Fıtnat, köyüne kurulan fabrikanın atıklarının yaratmış olduğu susuzluktan dolayı İstanbul'a göç etmek zorunda kalan işçi bir baba ile evlere temizliğe giden bir annenin sekiz çocuğundan biridir.

Perinaz Sultanın yönlendirdiği iki ucu çatallı değnek sayesinde bahçesinde su bulmuş ve turuncu renkli kamyonlar aracılığıyla dağıttığı sudan ve dolaylı insanların susuzluk problemini gidermiştir. Su bulma olayından sonra gazete köşelerinde, radyo ve televizyonlarda ismi geçen kahraman bir anda tüm insanların tanıdığı ve takdir ettiği bir kız olmuştur:

“Ona ‘Çatal çubukla su bulan mucize kız’ adını takmışlardı. Bu mucize kıza ve ailesine yağdırılan armağanlar arasında en hora geçeni ise, memleketin ünlü iş adamlarından gelmişti. Onun ve yedi kardeşinin okuma ve tüm harcamalarını üstlenmişti.” (s.76)

On dört yaşında son derece akıllı, uyanık, bilgili, çalışkan bir öğrenci olan Fıtnat'ın iki büyük tutkusu vardır:

“Onun iki büyük tutkusu vardı. Matematik ve müzik. Matematiği seçecekti. Ya da müziği.” (s.22)

Yazarın dış portre betimlemelerine yer vermediği Fıtnat; ailesine bağlı, çevresine duyarlı; paylaşımcı... gibi olumlu niteliklere sahip bir insan olduğundan okuyucuya model teşkil edecek bir tiptir.

Mahara

Mahara, periler ülkesinin yeryüzündeki barajları denetleyen laboratuvarında çalışmakta olan bir baş mühendistir. Annesinin ölümünden sonra geleneklere uygun olarak dadıların elinde yetiştirilmek istenir. Fakat böylesi bir düzeni kendi yaradılışına uygun görmediğinden evinden ayrılır. Perinaz Sultan, Mahara'yı bulur ve ona her konuda yardımcı olur:

(Mahara) “Perinaz Sultan annem ve öğretmenim oldu, birçok konularda kabiliyetlerimin niteliklerini meydana çıkardı. Meslek konumu seçmekte, kendi ülkesinin en üstün profesörleriyle çalışmalarımı sağladı. Bütün bunlara karşılık ben de ona gerçek bir evlat sevgisiyle bağlandım.” (s.99)

Laboratuvarı gezmekte olan Yağmur'u görünce önce bir selam verir ve ardından da kendini tanıtır:

(Mahara) “ ‘Ben de sizler kadar dünyalıyım!... Hatta Müslüman!...

(Yağmur) ‘Dünyalı ve Müslüman!’

(Mahara) ‘Dünyalı, Müslüman, Hintli ve soylu kişizade bir aileden’ ” (s.98)

Yazar Mahara'nın dış portresini ise kahramanın Yağmur'da bıraktığı etkiyle vermeye çalışır:

“Bu genç adam ne kadar yakışıklıydı. Onurlu bir alçakgönüllülük vardı davranışlarında. Gözleri ne kadar iriydi ve ne kadar değişik renkliydi. Akdeniz'in koyu derinliklerinin laciverdi parlıyordu bu gözlerde, ne kadar sıcaktı. Yüreğine doğru yol alıyordu bu sırcacık bakışlar.” (s.63)

a. Fonksiyonlarına Göre Şahıs Kadrosu

Ana Güçler (Tematik)		Ara güçler	Karşı Güçler (Hasım)
kahramanlar	Fıtnat Yağmur Mahara	Perinaz Sultan, Atlıhan, Bediş Sultan, Bese Hanım ve eşi, Gobül, Torun, Çevre Koruma Savaşçıları, Hırsızlar, Gecekondu sakinleri	Dünyaya zarar verenler Susuzluğa neden olan insanlar
kavramlar	Doğa sevgisi Suyun önemini kavrama Paylaşım Azim ve kararlılık	Güven Özveri Yardımlaşma Dürüstlük	Doğaya zarar verme Su kaynaklarını kirlenme veya yok etme Bencillik Tembellik ve kararsızlık
leit motif	su		

Yukarıda belirtilen kahramanların birer tip olduğu eserde, yazar su sözcüğünü sık sık yineleyerek bir leit motif oluşturmaya çalışmıştır:

“...Allah’ına yakarıyordu ve ‘Su! Su! Su!’ diyordu sonunda.” (s.32)

“Hislerinin en ince alıcılarıyla onların dualarını, ‘Su!.. Su!.. Su!..’ diye yakarışlarını duyuyordu Fitnat.” (s.33)

b. Sosyal Konumları Bakımından Şahıs Kadrosu

Varlıklı İnsanlar: Yağmur, Bediş Sultan, Perinaz Sultan, Mahara, Atlıhan

Yoksul İnsanlar: Fıtnat ve ailesi, gecekondu sakinleri

Yazar Uçan Su’da sosyal açıdan dengeli bir tutum içerisine girerek hem varlıklı

hem de yoksul insanlara gerektiğince yer vermeye çalışmıştır

c. Cinsiyetleri Bakımından Şahıs Kadrosu

Kadın Kahramanlar: Fıtnat, Yağmur, Fıtnat'ın annesi, Bediş Sultan, Perinaz Sultan

Erkek Kahramanlar: Mahara, Fıtnat'ın babası, Atlıhan

Hem sayı itibariyle hem de olayın ağırlık noktasını kadın kahramanların teşkil etmeleri nedeniyle; yazarın kadın kahramanlara öncelik verdiği görülmektedir.

d. Yaşlarına Göre Şahıs Kadrosu

Çocuklar: Fıtnat'ın yedi kardeşi

Gençler: Fıtnat, Yağmur, Mahara ve Çevre Koruma Savaşçıları

Orta Yaşlılar: Fıtnat'ın annesi (Bese Hanım) ve babası

Yaşlılar: Perinaz Sultan, Bediş Sultan, Atlıhan

Yazar, kahramanların yaşlarına göre dağılımında daha çok genç kahramanlara yer vermiştir.

2.BİÇİMSEL ÖZELLİKLER

Tamamı 102 sayfadan oluşan Uçan Su, incelenen diğer eserlerden farklı olarak toplam yedi bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm esere ismini veren başlıkla belirtilirken, diğer bölümler ise anlatılan konulara uygun bir şekilde başlıklandırılmıştır: Uçan Su, Garip Kuşun Yuvası, Çatal Çubuğun Uçları, Yağmur'un Sırrı...vb.

Eserde kapaklar dışında herhangi bir görsel öge bulunmamaktadır. Kitabın ön kapağında Fıtnat'ın suyu bulma anını anlatan resmin eserde anlatılanlara uygun bir şekilde çizilmediği görülmektedir. Resimde on dört yaşından büyük gösteren bir kızın gündüz saatlerinde elinde kazmasıyla suyu bulduğu anlatılmaktadır.

Oysa; Fıtnat henüz on dört yaşında bir kızdır, gecenin ilerleyen saatlerinde

elindeki kazmanın yanı sıra iki ucu çatallı değnek aracılığıyla suyu bulmuştur.

Eserde biçimsel yönden dikkati çeken bir özellik de baştan sona düz yazıyla okuyucuyu sıkmak istemeyen yazarın eserini manzum bölümlerle renklendirmesidir. Genel itibarıyla mani tipi uyak örgüsü (aaba, ccde...) ile düzenlenmiş olan dörtlükler eserde anlatılan konularla örtüştüğünden eserin dokusuna varsıllık kazandırmıştır.

Eserdeki manzum bölümlerden birkaç örnek:

*"Her bireyi on sayın
Göğün güneşin ayın
Gelecek sahibiyiz
Dünyamızın uzayın!"* (s.13)

*"Neden dünyamız solsun
Neden ağular dolsun
Yüzünü güldürelim
Dünya gülistan olsun"* (s.15)

Yazarın incelenen diğer eserlerde (H.Ç., S.S., D.Ş.) belirttiği gibi kirlenen hava ve su kaynaklarıyla birlikte görülen yağış yetersizliğinin sonucu ortaya çıkan susuzluk sorununun bu eserde Çevre Koruma Savaşçıları Vakfının üyelerinin azim ve çabalarının yanı sıra doğüstü güçler yardımı ile çözüme kavuşturdukları anlatılmaktadır.

Uçan Su başlığının eserde anlatılan konuyu yansıttığı görülmektedir.

3. OLAY ÖRGÜSÜ

Uçan Su birbirini özleyen olayların bir zincir oluşturmasından meydana gelmektedir.Eserdeki olaylar şöyledir:

1. Yer altı perilerinin sultanı Perinaz, Çevre Koruma Savaşçılarını ziyaret eder ve onların çözmeyi bir an önce istedikleri susuzluk sorununun iki ucu çatallı bir değneğin toprağın üzerinde gezdirilmesiyle çözüleceğini söyler.

2. Çevre Koruma Savaşçıları insanların su gereksinimini karşılamak için hemen işe koyulurlar.

3. Köyden İstanbul'a daha iyi koşullara sahip olmak için gelmiş olan yoksul bir ailenin en büyük çocuğu olan Fıtnat da suyu bulmayı çok istemektedir.

4. Herkesin uyuduğu bir sırada eline değneği alarak bahçede gezinmeye başlar.

5. Bir anda elindeki değneğin titrediğini görür. Bu sırada ışıklarıyla geceyi ışıldayan ay da görünmez olmuş, yeryüzü simsiyah bir buluta dönmüştür.

6. Suyu bulduğunu fark eden Fıtnat bu olaya çok sevinir ve suyu ihtiyaç duyan bütün insanlara seve seve paylaşmaya başlar.

7. Perinaz Sultanı ziyaret eden Yağmur, periler ülkesinin yeryüzündeki barajları idare eden laboratuvarında genç bir mühendis olan Mahara ile tanışır. İki genç arasında duygusal bir yakınlaşma başlar.

8. Bir gece köpeği Gobül ile Bediş Sultanı ziyarete giden Yağmur'un yoluna kötü niyetli insanlar çıkar.

9. Yağmur'un zor durumda olduğunun sinyallerini alan Mahara yeryüzüne çıkar ve Yağmur'u kurtararak onu gitmek istediği yere götürür.

4. MEKÂN

Fıtnat'ın elindeki ucu iki çatallı değnekle suyu bulma olayı İstanbul'un bir gecekodu mahallesinde bulunan evlerinin bahçesinde gerçekleşmektedir. Yazar bahçeyi şöyle betimlemektedir:

“Evin önündeki bahçe, cömert ay ışığıyla yıkanmaktaydı. Baharda çiçek kesen kiraz ağacı henüz güzel güze karşı kendini koruyordu. Yaprakları yaldız yaldızdı. Şebboylar, güller hâlâ açıyorlardı. Daha bir sürü yan yana, kucak kucağa, baş başa, koyun koyuna bahçeyi kaplayan çiçeklerin tümü parıl parıldı.”(s.31)

Eserde geçen diğer mekân unsurları şöyledir:

a. Açık Mekânlar:

Fıtnat'ın köyü (s.7), gecekondu mahallesi (s.31) suyun yeryüzüne fişkırdığı bahçe (s.31) açık mekâna örnek yerlerdir.

b. Kapalı Mekânlar:

Çevre Koruma Savaşçılarının işlerini yürüttüğü daire (s.9), Bediş Sultanın evi, Pembe Köşk (Kaptanoğlu Yalısı) (s.7) ile Yağmur'un yatak odası (s.47) kapalı mekâna örnektir.

c. Olağanüstü Mekânlar:

Periler ülkesi (s.51-52) ile bu ülkede yeryüzündeki barajların komuta merkezi görevini üstlenmiş olan deney laboratuvarı (s.62) olağanüstü mekâna örnek verilebilir. Yazar dünyadaki teknoloji ile periler ülkesindeki teknolojiyi karşılaştırma imkânı bulduğu laboratuvarı şöyle betimlemiştir:

“Büyük bir sadelik içindeydi komuta merkezi. Öyle binlerce araç, bir sürü ekran, yanan sönen lambalar, çın çın öten bilgisayarların ve yüzlerce insanın çalıştığı dünyadaki komuta merkezlerine hiç de benzemiyordu. İlerlemiş teknoloji büyük bir sadelikle bütünleşmişti.” (s.62)

d. Labirent Mekânlar:

Kapalı bir alan olmasına rağmen Yağmur ile Mahara'nın karşılıklı duygu etkileşimlerinden sonra mutluluk veren bir mekâna dönüşen laboratuvar (s.63), ile küçük, basık ve başta su olmak üzere birçok eksikliği olan Fıtnat'ın yaşadığı gecekondu, aile bireylerinin birbirlerine duydukları sevgiden ötürü sevinç esintilerinin estiği bir atmosfere dönüşmesinden dolayı labirent uzama örnek verilebilir:

“Küçük aralığa ilk adımını attığında, yan odada yatan sevdiklerini düşündü... Babası azıcık horluyordu. Gültümsedi. ‘Horluyorsun baba! Dediklerinde cevabı ‘Yanıyorsunuz, ben horlamam!’ olurdu her zaman... Ne kadar seviyordu babasını ve annesini, Onların dürüstlükleri, vefalılıkları, birbirlerine bağlılıklarıyla her zaman güçlenir, onurlanırdı Fıtnat.” (s.30)

Ayrıca Yağmur'un, Bediş Ninesine gitmek için kullandığı ormanlık yolda

(s.92)karşısına çıkan insanlar karşısında duyduğu korkudan dolayı açık mekânın kahramanın psikolojisinden dolayı kasvetli bir alana dönüşmesi labirent mekâna örnek verilebilir.

5. ZAMAN

Eserdeki olaylar sonbaharın başında başlamakta ve kışın ilk günlerine kadar devam etmektedir. Yani eser; yaklaşık olarak bir mevsimlik zaman diliminde yaşanan olayları ele almıştır:

“Sonbahar ilkbahara benziyordu. Aralarında ayrıcalık sadece ilkbahar yağmurlarının yağmayıştıydı.” (s.5)

“Yağmursuz bir güz, yağmursuz bir kışa girmişti.” (s.74)

Yazar bu eserde güz mevsimini ön plana çıkarmıştır.

a. Olay Zamanı:

Fıtnat'ın bir gece vakti yatağından kalkıp birkaç saatlik zaman dilimi içerisinde su kaynağını bulmasını anlatır.

Diğer eserlerde olduğu gibi Uçan Su'da da “gece” eserdeki ana olayın yaşandığı zaman dilimi olarak görülmektedir.

b. En Heyecanlı zaman:

Fıtnat'ın gecenin bir saatinde ucu iki çatallı değneği eline alıp bahçeye koşması ve toprak üstünde gezdirilen değneğin bahçenin bir yerinde Fıtnat'ı sallarcasına titremeye başlaması bölümü, eserin en heyecanlı zaman dilimi olarak görülebilir:

“Tıpkı Perinaz büyüklerinin dediklerine benziyordu olay. Değneğin iki ucunu bütün kuvvetiyle tuttuğu halde değnek, ellerinin gücünü yok eden bir çekişle Fıtnat'ı toprağa doğru eğiyordu. Çatal değnekle beraber toprağa düşecekti sanki, tüm direnişine değin.” (s.34)

c. En Duygusal Zaman:

Fıtnat'ın evlere temizliğe giden ve çokça yorulan annesinin durumu karşısında hissettikleri ile fedakâr annenin kızının üzülmemesi için söyledikleri teselli ve mutluluk veren sözleri eserin en duygusal zaman dilimine örnek verilebilir:

“Fıtnat'ın yüreğinin direği sızladı. ‘Yaşım biraz daha büyük olsaydı, okulumu da bitirmiş olsaydım... Bir işte hemen çalışabilseydim... Anacığım, seni el kapılarında çalıştırır mıydım?’

Bese hanım karşısında dikilip nemli gözlerle kendisine bakan kızına gülümsedi. Başını iki yana çaresizce salladı.

‘Benim cevher yürekli, duygulu kızım!... Benim ilk göz ağrım, kıymetlim... Anana öyle acıyarak, yanarak bakma! Ben kadınların en mutlusuyum...’ ” (s.25)

Çocukların iç dünyalarını sarsmaktan, onları yaralayan, inciten olay, durum ya da kahramanlara yer vermektan kaçınan yazarın bu tutumunu Uçan Su'da bozmuş olduğu düşünülse de incelenen eserlere ve bu eserin geneline bakıldığı zaman yazarın bu bölüme okuyucuda kahramana karşı acıma duygusu uyandırma yerine eserin merkezindeki kahramanların sahip olduğu iç ve dış özelliklerin (fiziksel, sosyal, ekonomik, ruhsal..) daha iyi anlaşılmasına yardımcı olma düşüncesiyle yer verdiğini söylemek mümkündür.

d. Çeşitli Kipsel Zamanlar:

Açacağız (s.6), düşündü (s.24), yanıyordu (s.39), görebilirim (s.48), girişmeliyiz (s.72), duymasın (s.84)...

e. Diğer Zaman Unsurları:

Sonbahar, İlbahar (s.5), on dört yaşında (s.10), haftanın iki günü (s.22), otuz yaşında (s.24), şimdi (s.66), karlı bir gece (s.96), birkaç yıl (s.106)...

6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU

Uçan Su, hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniğiyle yazılmıştır. Eserdeki sunuş biçimleri ise şunlardır:

Betimleme:

Uçan Su'da yer ve iç portre betimlemeleri sıklıkla görülmektedir:

“Henüz on dört yaşındaydı Yağmur. Ama akli fikri yirmi dört, otuz dört belki de daha büyüktü. Aile sevgisi başta geliyordu...” (s.10)

Yazar eserde dış portre betimlemelerine yok denecek kadar az yer vermiştir:

“Annesi çok gençti. Henüz otuz yaşındaydı... Güzeldi de annesi. Ama bu gencelik ve güzel anne ne kadar yorgun görünüyordu. Dizleri üstünde yan yana duran elleri, hiç de onun yaşında bir kadının ellerine benzemiyordu. Küt ve kopuk tırnaklı, morarmış şiş ellerin ne kadar acılı bir görünüşleri vardı.” (s.24-25)

Öyküleme:

Öyküleme yazarın sıklıkla kullanmayı tercih ettiği tekniklerdendir:

“Odasından fırladı. Koşarak fakat sessizce merdivenleri indi...” (s.50)

“Göbül fırlamak istedi. Yağmur onu tasmaşından yakaladı. Yavaşça fısıldadı...” (s.91)

Rapor Etme:

Yazarın eserde bu tekniğe az yer verdiği görülmektedir.

“Fıtnat, evine dönerken şaşkın bir haldeydi. Gökte ay solmakta, ortalık ışıkmaktaydı. Gece bitmek üzereydi; saatler nasıl da geçivermişti.” (s.40)

Açıklama:

Bu tekniğin eserin yalnızca birkaç yerinde kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan en önemlisi İstiklâl Marşı'nda geçen “Medeniyet dediğin tek dişi kalmış

canavar” dizesinin açıklamasıdır:

“Şimdi düşünelim!... Sizin büyük şairiniz Mehmet Akif’in dediği gibi ‘Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar,’ insan uygarlık için böyle bir sözün yerinde olmadığını düşünebilir ilk önce... Teknoloji dev adımlarıyla yürürken atmosfere bacalar yükseldi. Fakat kimseler bu bacaların zehir saçacağını, havamızın oksijenini yok edeceğini aklına bile getirmedi. Atıklar denizlere, göllere, nehirlere, hatta derelere akıtıldı... İnsanoğlu kendi ürettiği, kötü yanlarından korunma yolunu hiç düşünmediği teknoloji yüzünden ölmekte. Büyük şair işte bütün olucakları yıllar önce görmüş ve o acı dizeleri yazmış.” (s.11-12)

Bu dizenin böylesine açık ve anlaşılır örneklerle açıklanması, marşın daha iyi anlaşılmasına yardımcı olduğu gibi eserin dokusuna da bir renklilik katmıştır.

Montaj:

İncelenen diğer eserlerde karşılaşılmayan bu tekniğe Uçan Su’da sıklıkla karşılaşılmaktadır.

“Garip kuşun yuvasını Allah yapar, Fıtnat’cığım” (s.27)

“Ama aşığa Bağdat yakındır, diye bir atalar sözümüz vardır.” (s.8)

İç Çözümleme:

Kahramanların iç portrelerinin açık bir dille ifade edilmediği durumlarda kullanılan bu teknik kahramanın daha yakından tanınması bakımından okuyucuya yardımcı olmaktadır:

“Küçücük aralığa ilk adımını attığında, yan odada yatan sevdiklerini düşündü... Ne kadar seviyordu babasını ve annesini. Onların dürüstlükleri, vefalılıkları, birbirlerine bağlılıklarıyla her zaman güçlenir, onurlanırdı Fıtnat” (s.30)

Betimleme, öyküleme tekniklerine sıklıkla yer veren yazar rapor etme, iç çözümleme, açıklama ve montaj tekniklerine gerektiğince yer vermiştir Eserin diyalog

dökümü ise aşağıdaki gibidir:

Toplam Sayfa Sayısı	102
Diyalog Bulunan Sayfa Sayısı	80
Diyalog Bulunmayan Sayfa Sayısı	22
En Kısa Diyalog	1 sözcük
En Uzun Diyalog	168 sözcük

Cahit Uçuk'un Uçan Su'da bu tekniği sıklıkla kullandığı ve oldukça uzun diyaloglara yer verdiği tespit edilmiştir.

C. DİL VE ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ

a. Sözcük Seçimi

Yazar Türkçeye girmiş ve yabancı kökenli olduklarının ayırımına pek varılamayan sözcükler dışında çok az sayıda yabancı sözcük kullanmıştır. Bunların çoğu özel isim durumundadır: Şehr-i İstanbul (s.6), gülistan (s.15), Gobül (s.49), Kino (s.54), Mahara (s.66), Mihrace (s.98)

Yerel sözcüklerin ve halka dayalı ağız taklidinin görülmediği eserde hayvanların eylem ve edimlerini anlatan yansıma sözcüklerin kullanıldığı görülmektedir:

“Puuu puuuu!... Puuu puuuu!” (s.35)

b. Türkçe Kullanımı

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.13, 21, 54, 62, 104) Türkçenin kullanımı bakımından incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Türkçe Sözcük	%90
Yabancı Sözcük	%10

Yazarın eserde öz Türkçe kullanmada büyük bir titizlik gösterdiği görülmektedir. Yapılan inceleme ana dilde yaygın kullanımlarından dolayı Türkçenin değerleri gibi görülen; dünya, tuvalet, elektrik, pencere, insan... gibi sözcükler de yabancı dilin söz varlıkları olarak değerlendirilmişlerdir.

c. Sözcük Türleri

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 4 sayfa (s.15, 35, 55, 86) sözcük türleri bakımından incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

İsim	%42
Sıfat	%19
Eylem	%12
Belirteç	%12
Adıl	%5
İlgeç	%2
Bağlaç	%1
Ünlem	%7

Cahit Uçuk anlatımı güçlendiren isimlere daha fazla yer verirken; çocuk kitaplarında kullanımlarındaki sıklığa özen gösterilmesi gereken ilgeç ve bağlaçlara ise oldukça az yer vermiştir.

2. CÜMLE İNCELEMESİ

a. Cümlelerdeki Sözcük Sayısı

Uçan Su'da cümlelerdeki sözcük sayısının belirlenmesinde kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfadaki (s.8, 17, 28, 72, 91) sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesi esas alınarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

En Kısa Cümle	1 sözcük
En Uzun Cümle	19 sözcük
Cümlelerde Ortalama Sözcük Sayısı	6 sözcük

Yazar cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı ile çocuk kitaplarında olması

gereken düzeyi yakalamıştır.

Eserdeki kısa cümlelerin genellikle karşılıklı konuşmalarda kullanıldığı görülmektedir:

Yağmur: “ ‘Söyle!...’

Fıtnat: ‘Uçan Sul..’ ” (s.20)

Uzun cümlelerin ise daha çok bileşik cümle tarzında oluşturulduğu görülmektedir:

“O unutamayacakları gecede Perinaz Hanımefendinin bir uzak ülkenin prensesi ve bu saygıdeğer harika insanın büyük büyük anneleri olduğu açıklanmıştı.” (s.17)

b. Cümle Türleri

Uçan Su’da cümle çeşitliliğini belirlemek amacıyla kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 3 sayfa (s.42, 68, 97) ve bu sayfaların incelenmeleriyle elde edilmiş sonuçlar aşağıda gösterilmiştir:

(s.17)

“Perinaz Hanımefendinin heyecanı ve şaşkınlığı sürmekteydi.

‘Bu nasıl bana ulaşmadı bugüne dek, bu güzel haberler?’

‘Ben de buna şaştım doğrusu Perinaz sevgilim. Siz ki çiçekler, böcekler, kuşlarla haberleşmek kolaylıkları içindesiniz. Torunlarınızdan size sesler gelmemesi garip!’

Yağmur’du muzipçe bir ciddiyetle bu sözleri söyleyen.

Perinaz Hanımefendi, Yağmur’un sözlerini can kulağıyla dinledikten sonra torunlarına döndü, kollarını açmıştı. İki taze çiçek güzelliğiyle parıldayan iki körpecik kız, büyük büyük ninelerinin kolları arasına atıldılar.

O unutamayacakları gecede Perinaz Hanımefendinin bir uzak ülkenin prensesi ve bu saygıdeğer harika insanın büyük büyük anneleri olduğu açıklanmıştı. Çevredeki

en gençlerin de heyecanları henüz dinmemiştir. Fakat Didem ile Çiğdem'in sevinçleri dağlar misali yüceydi. Öylesi bir sevinçti ki hâlâ etkisi sürüyor ve yaşamları boyunca da sürecekti. Çünkü o zamana kadar soylarının iki kuşak üstüyle ilgili hiçbir bilgileri yoktu. O zamana kadar sorduklarında büyüklerinden hiç de rahatlatıcı yanıtlar almamışlardı. Öyleyse unutulmaz geceden beri dinmeyen heyecanları ve sevinçleriyle yerlerinde duramaz olmuşlardı.

Geceleri bile rahatça uyuyamıyorlardı. Baba taraflarını biliyorlardı. Büyük büyük dedeleri Atlıhan eski bir İstanbul-

Yüklemnin Türüne Göre (s.17)	
Toplam Cümle	19
İsim Cümlesi	6
Eylem Cümlesi	13

Yüklemnin Yerine Göre (s.17)	
Toplam Cümle	19
Kurallı Cümle	16
Devrik Cümle	3
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre (s.17)	
Toplam Cümle	19
Olumlu Cümle	12
Olumsuz Cümle	5
Soru Cümlesi	1
Ünlem Cümlesi	1

Yapılarına Göre (s.17)	
Toplam Cümle	19
Basit Cümle	8
Bileşik Cümle	7
Bağlı Cümle	1
Sıralı Cümle	1

(s.68)

“Yağmur’un yüreğine bir sevinç sağanağı dalga dalga çarptı.

‘Dilerim dünyamızın geleceği, dünyamızı candan sevenlerin, koruyanların ellerinde biçimlenir!’

‘Bunu ben de diliyorum Yağmur güzel, buralarda bizler teknolojinin diyebilirim ki en üst çizgisindeyiz. Bizden bol bol taşanları dünyanıza mutlulukla aktarabilirsiniz.

Bizler yaşamın çok güzel ve değerli olduğuna inananlarız. Ulaştığımız güzeli, iyiyi, mutluluğu seve seve paylaşıyoruz dünyalılarla. Bu dünya, üstünde de, altında da yaşasak bizimdir!’

Yağmur’un yüreği duyguların sıcaklığıyla olmuştu. Bölüşmek, aktarmak, ne güzel verimlerdi. İnsana yaraşır özelliklerin en yüceleriydi.

Sabah kahvaltısı böylece sona erdiğinde, Perinaz Sultan konuştu.

‘Fitnat büyük merak ve üzüntü içinde. Seni bir süre sonra bulamazsa herkesi ayağa kaldırabilir. Seni uğurlamak zorundayım güzelim.’

‘Buradan, sizlerden ayrılmak çok zor geliyor bana... Ama orada ödevlerim bekliyor beni. Gitmeliyim; haklısınız herhalde... Beni gönlünüzden çıkarmayınız, Perinaz sevgilim!’

Perinaz Sultanla Mahara birlikte cevapladılar onu.”

Yüklemine Türüne Göre	
(s.68)	
Toplam Cümle	21
İsim Cümlesi	8
Eylem Cümlesi	13

Yüklemine Yerine Göre	
(s.68)	
Toplam Cümle	21
Kurallı Cümle	13
Devrik Cümle	8
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre	
(s.68)	
Toplam Cümle	21
Olumlu Cümle	18
Olumsuz Cümle	-
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	3

Yapılarına Göre	
(s.68)	
Toplam Cümle	20
Basit Cümle	8
Bileşik Cümle	11
Bağlı Cümle	-
Sıralı Cümle	1

★
(s.105)

“ ‘Şu fakülteyi bitirdiğimde beni konferans vermek üzere buyur eden yabancı ülkelere gideceğim. Bu konularda dizi konuşmalarım olacak. Dünyanın ölümüne göz

yumanların gözlerindeki perdeleri açtırmak lâzım... Topa, tüfeğe harcanan milyarlarca parayı, hasta dünyamızı kurtarmak için kullanmalılar. Çünkü yaşanmaz hale geldiğinde, dünyamızdan kaçacağımız başka sığınacak yerimiz yok şimdilik. Hayal kuruyor bir takım milletler. Dünyamızın sevgili gök feneri ayı, yaşanır biçime sokabilme hayali. Öylesine pahalı bir proje ki, bu hayâle harcanacak paraları olan milletler, dünya nüfusunun çoğalmasını önlemekle işe koyulmalılar. İnsanlar çoğaldıkça ekmek için toprak azalıyor. Ormanlar kesiliyor, tarlalara gerekli ekim için ormanlar kesildikçe, yağmur bulutlarını çekip tutacak yeşil kalmıyor. Bir bozuk döngüdür başlıyor.'

Birden durdu..Gülümsedi.

'Yine 'Çevre Koruma Savaşçıları' nöbetim tuttu. Bu yolda o kadar çok söylenecek söz, set çekilmesi gereken yanlışlıklar var ki...'

Bediş sultan, hayranlıkla bakıyor ve göğsü kabararak dinliyordu torununun torununu. Yağmur kız, başka Yağmur kızdı. Büyük ödevlerle doğmuştu acılı dünya yüzüne. Buna inanıyordu Bediş Sultan. Yağmur konuşmaya başladığında çevresindekilerin tümü gölgede kalıyorlardı. Işık ışık..."

Yüklemnin Türüne Göre (s.105)	
Toplam Cümle	21
İsim Cümlesi	3
Eylem Cümlesi	18

Yüklemnin Yerine Göre (s.105)	
Toplam Cümle	23
Kurallı Cümle	15
Devrik Cümle	6
Kesik Cümle	2

Anlamına Göre (s.105)	
Toplam Cümle	21
Olumlu Cümle	19
Olumsuz Cümle	2
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	-

Yapılarına Göre (s.105)	
Toplam Cümle	20
Basit Cümle	7
Bileşik Cümle	12
Bağlı Cümle	1
Sıralı Cümle	-

Cahit Uçuk'un Uçan Su'da cümle çeşitliliği bakımından dengeli bir dağılıma yer vermediği tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre yazar eserde en çok eylem (%72), kurallı (%70), olumlu (%80) ve basit (%51) cümleleri kullanmayı yeğlemiştir.

3. EDEBÎ SANATLAR

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.26, 53, 63, 77, 97) üzerinde edebî sanatlar incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Benzetme	1
Deyim Aktarması (Eğretileme)	14
Değişmece	5
Ad Aktarması	-

Cahit Uçuk eserde en çok deyim aktarması sanatını kullanmıştır. Belirlenen edebî sanatlarla birkaç örnek:

Benzetme:

“...Yüreği renkli duyguların vuruluşlarıyla *ateşten bir yel değirmeni misali* dönmeye koyuluyordu.” (s.77)

Deyim Aktarması (Eğretileme):

“Ve bekliyordu Yağmur'un *sevgi sağanaklarının* dinmesini.” (s.53)

“Perinaz Sultanın sesi gülümseyişi kadar *tatlıydı.*” (s.63)

“Ayaklarının altındaki *karlar yeniden seslenmeye* başlamıştı.” (s.97)

Değişmece :

“Bize ne büyü, ne fit, ne zorluklar *baş eğdiremez.*” (s.26)

“Perinaz Sultanın sesiyle *kendini toparladı* Yağmur.” (s.63)

4. ATASÖZLERİ ve DEYİMLER

Kitaptan örnek olarak seçilen beş sayfada (s.9, 23, 41, 55, 84) toplam 10 deyim

tespit edilmiştir. Bu durumda her sayfada kullanılan deyim sayısı 2'dir. Belirlenen deyimlere birkaç örnek:

“Tüm gençler yerlerinden fırlayarak kapıya koştular.” (s.9)

“Yağmur da ona kanat açmıştı.” (s.23)

“Hava aydınlanmıştı ama, onlar ışıklarını söndürmeyi akıl etmeyecek kadar heyecanlıydılar besbelli.” (s.41)

Yazar Uçan Su'da incelenen eserlerden (F.E.B., H.Ç., S.S) farklı olarak atasözlerine de yer vermiştir:

“Eski büyüklerimiz söylerdi; ‘Yaş kesilen, başı kesilen!’ ”(s.6)

“Çalışan demir pas tutmaz.” (s.36)

Ana dilin zenginliklerinden olan bu değerlere yer veren yazar hem eserin eğitici, öğretici yönünü pekiştirmiş hem de kültürel dokusuna renklilik katmıştır.

5. İKİLEMELER

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfada (s.18, 59, 69, 88, 100) toplam 7 ikileme tespit edilmiştir. Buna göre, yazarın her sayfada kullandığı ikileme sayısı 1 veya 2 kadardır. Ana dilde yaygın olarak kullanılan bu söz değerlerine birkaç örnek:

“Çam kokulu havayı derin derin soluyarak içine çekti.” (s.69)

“Sonra kapının büyük kanadı ağır ağır kıpırdadı.” (s.100)

VI. DÜNYAMIZ TEHLİKEDE

A. İÇERİK VE EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET

Yeryüzünde insanların gerçekleştirdiği nükleer denemeler sonucunda yok olma tehlikesiyle karşı karşıya gelen yerin yedi kat altındaki periler ülkesinin sultanı Perinaz'ın yaşadığı haklı endişelerin anlatıldığı eserin özeti aşağıdaki gibidir:

On yedinci yaş gününü kutlayan Yağmur sevdikleriyle birlikte olmanın sevinci ile Bediş Ninesinin solmayan gençliğinin ve güzelliğinin yanı sıra periler ülkesinin sırlarını öğrenmenin içini kemiren merakını bir arada yaşamaktadır.

Şölen bittikten sonra abisi Güneş ile gözlem evine çıkar ve tenis topu büyüklüğünde olan, uzaya günler öncesinden gönderilmiş uydudan gelen haberleri dinler. Uydu, uzayda dünyaya yakın duran ve ceviz büyüklüğünde yemyeşil bir gezegenle karşılaştığını belirtmektedir.

Kafası bilinmezlikleri öğrenmenin merakını sarmış olan Yağmur'a böylelikle bir sır daha eklenmiş olur. Çok geçmeden yeşil cevize benzeyen bu gezegenin Büyük Sahra'da nükleer denemeler yapan insanların yol açtığı yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalan periler ülkesinin ileri teknoloji sayesinde kurmuş oldukları yapay bir gezegen olduğu Perinaz Sultan tarafından Yağmur ve Güneş kardeşlere belirtilir. Ayrıca Perinaz Sultan, dünyadaki insanların periler kadar şanslı olmadığını belirterek dünyanın sonunu hazırlayan böylesi tehlikelere Çevre Koruma Savaşçılarının uluslararası bir dayanışma içerisine girmesini ister. Bediş Sultan ile Çevre Koruma Savaşçılarının ileri gelenleri 23 Nisan Çocuk Bayramı'nı fırsat bilerek Türkiye'ye gelen bütün çocukların katıldığı bir şölen düzenleyerek dünyanın içinde bulunduğu tehlikelerden bahsederler. Tam bir dayanışma ruhunun oluşturulduğu gece değişik dillerden edilmiş yeminlerle amacına uygun bir şekilde biter.

Bu sırada sırlı gençliğinden ve güzelliğinden dolayı dünyada fazlasıyla kaldığını düşünen Bediş Sultan her canlının ölümlü olduğu düşüncesinin içinde yarattığı sıkıntılardan ve sevdiklerinden ayrı kalmanın üzüntüsünün ikilemi içinde kıvrılırken,

kendisini merak etmemelerini istediğini belirttiği kısa mektubu çekmeceye bırakmasıyla ortadan kaybolur.

Bediî Ninelerinin ortadan kaybolmasının sevdiklerinde bıraktığı üzüntü ve endişeyle eser sona erer.

2. EĞİTSEL İLETİLER

a. TEMEL KONU ve İLETİLER

1. Dünya Sevgisi

Yazar eserde baştan sona dünyanın karşı karşıya kaldığı tehlikelerden bahsetmektedir. Bu tehlikelerin en korkuncu dünyanın dengesini altüst edecek olan nükleer denemelerdir:

“Dünyanın bağrında henüz ateş var. Güçlü ve genç. Fakat insanoğlu bu yanmakta olan gücü de söndürecek bu gidişle. Nükleer denemelerle toprak ananın bağrını delik deşik etmekte. Yüze hayat veren yer altı suları kurumakta bu yüzden. Daha bin bir çeşit uğraşlarla alt yapının bozulması, oksijen kaynakları çam ormanlarının kesilerek, yakılarak, besin yetiştirilmek üzere tarla haline getirilmesi veya bir iki yıllık üründen sonra çöle dönüşmesiyle yağmursuzluğa, kuraklığa neden olması.” (s.20)

Bilim adamlarının dünyaya, ölüme yaklaşmakta olan ağır bir hasta gözüyle bakmalarını ve onu iyileştirmek yerine başka dünyalar aramak, sihirli bir değnek yardımıyla! Suyu ve oksijeni olmayan ayı yaşanılır duruma getirmek gibi mümkün olmayan düşünceler içerisinde bulunmalarını akıl dışı olarak niteleyen yazar bu konudaki görüş ve düşüncelerini: “Ne akılsızlık! Bu harika cennet dünyamızın havasını, atmosferini, ağacını, yeşilini, bize sunduğu bin bir çeşit besinlerle doyuran toprağını, yaşatan sularını elleriyle boğarak, zehirleyerek öldürmek. Sonra da bize en yakın diye ayın zavallı, yaşanması mümkün olmayan yüzünde hayat kurma çabalarının hayallerini kurmak! Böyle çorak, kurak bir sığınağı onaracak, oturulur, yaşanır biçime sokabilecek parlar varsa, neden bu paraları dünyanın yaralarını sarmak için kullanmıyorlar? Neden toprak ananın sağlığının geri getirilmesine çalışılmıyor?” (s.21) şeklinde dile getirir.

Yer altı perileri sığınacakları bir gezegen kurmuşlardır. Bu gezegen yapay olsa da, periler ülkesi kadar güzel olmasa da; sonuçta yaşanılabilir özellikte bir yerdir. Yani; perilerin yaşamsal ihtiyaçlarına yanıt verebilecek niteliktedir. Onlar hallerinden gayet memnundurlar. Fakat ya insanlar dünyasız nerelere gidecekler, nasıl yaşayacaklar?

“İçinden ‘onların kaçabilecekleri bir dünyaları var uzayda. Ama bizim dünyalarımızın kaçacakları, sığınacakları bir yer yok!’ diye düşündü üzüntüyle” (s.32) cümleleri insanların yaşayacakları çaresizliği anlatmanın yanı sıra okuyucunun gerçek ile hayalin de sınırlarını kesin bir şekilde ayırabilmesine yardımcı olmaktadır.

Dünya sevgisini aile, vatan, bayrak, toprak sevgisi üstünde gören yazarın insanlardan isteği; el birliğiyle onu yok etmeye çalışan ve dünyanın maruz kaldığı tehlikelere gözünü ve kulağını kapatan insanların bir an önce gerçeklerin farkına varmalarıdır. Bunların önüne geçilmezse: “...havamızın tümü zehirli gazlarla dolacak, mavi göğümüz gri bir renk alacaktır. Pırıl pırıl denizin dipleri görünmeyen küf rengi bir karanlığın içinde boğulacaktır. Akan suların bir yudumunu içen, insan olsun, hayvan olsun, kuş olsun belki hemen o anda, değilse bile, bir süre sonra öleceklerdir. Çeşitli renkte, çeşitli kokuda yemişler veremeyeceklerdir. Denizlerimizdeki bin bir çeşit balıklarımız o nefî boyalı sularda, o ağulu sularda belki kendileri yaşayacaklar, fakat onları yakalayıp yiyenler öleceklerdir.” (s.52)

Bir öğretmen edasıyla benimsediği, önemsemiği öğretileri öğrencilerine üstüne basa basa bıkmadan, usanmadan elinden geldiğince kavratmaya çalışan yazarın dünyaya duyduğu sevgi takdire değerdir:

“İşte çocuklar! Sevgili çocuklar! Uzay boşluğunda dünyamıza benzeyen, içinde hayat olan bir başka dünya yoktur. Uzaydaki bu mavi bilye bizim dünyamızdır. Bizim barınağımız, bizim yuvamızdır. Acımasız, bilgisiz kimselerin bu mavi bilyemizin üstündekileri, mücevherleri andıran doğayı bozmalarına izin vermeyiniz. Dünyamızın, geceleri bize ışık verdiği halde kuru hurma dalı kadar cansız, ay benzeri yaşanmaz bir çöle döndürülmesine izin vermemelisiniz. Bu güzelim dünyada şimdi sizler, sizlerden sonra çocuklarımızın, torunlarımızın mutluluk içinde yaşayabilmeleri için, dünyamızı şimdi koruma altına almalısınız.” (s.53)

2. Nüfus Artışının Eleştirisi

Yazar bilinçsizce artan nüfusun birçok problemi beraberinde getirdiğini belirterek bunun önüne geçilmesi gerektiğini vurgular.

Ona göre insanoğlu dünyada boş bir nokta bırakmayacak ölçüde kontrolsüzce ve hesapsızca çoğalırken bu insanları besleyecek alanlar da gittikçe azalmaktadır. Ayrıca bu alanların kirletildiği, yağma edildiği düşünülecek olursa; geride kalan verimli topraklar ve içilecek su alanlarının kullanımı için de doğacak savaşların yaşanılması kaçınılmaz olacaktır. Uluslar da nüfus artışının sebep olduğu bu savaşta çıkarları doğrultusunda ileri düzeydeki silahlarını kullanmaktan geri kalmayacaklardır:

“Hem de sözlerin kavgası değil; korkunç nükleer silahların, güdümlü füzelerin kavgası başlayacak” (s.90)

3. Çocuklar Geleceğin Güvenceleridir

Doğanın eski sağlığına kavuşmasında ve uzayda mavi bir bilyeye benzettiği dünyanın huzurlu ve güvenli bir yer olarak yaşanılmasında çocuklara büyük görevler düştüğünü her fırsatta yinelemeye çalışan yazar onlara duyduğu sevgi ve inancı da ayrıca dile getirir:

“Öyle büyük bir inanç ve güven duymaktayım ki bugünün sizden önceki kuşaklarına, sizin kuşağınıza ve sizlerden doğacak yeni kuşaklara. Sizler dünyanın aydın çocukları, büyük birlik kuracaksınız. Bu birlik akılda, zekâda üstün gençlerin birleşiminden doğan gücünüz öylesine yenilmez, korunma kalkanlarınız öylesine sağlam olacak ki. Sizlere, sizlerin dünya korumacılığında kuracağınız ordulara, kötü art niyetli kimseler karşı koyamayacaklardır.

Sizleri çok seviyorum. Sevgim büyüklüğünde güveniyor, dünyanızı koruyarak, yarınki mutlu yaşamı elde edeceğinize inanıyorum, sevgili çocuklarım.”

23 Nisan, Türkiye Cumhuriyeti kurucusu Mustafa Kemal ATATÜRK'ün çocuklara armağan ettiği bir gündür. Çocuk Bayramı olarak kutlanan bu günde dünyanın dört bir yanından ülkelerini temsilen bir grup çocuk Türkiye'ye gelir ve

ülkede yaşanan şenliklerle güzel günler geçirmeye çalışır.

Yazar böyle bir günü bütün dünya çocuklarına seslenmek için bir fırsat olarak görür ve onları farklı dillere çevirdiği dünyanın korunması gerektiğini dair iletilerle evrensel bir bilince ulaştırmaya çalışır. Çünkü bu dünya yalnızca Türk çocuklarının değil; bütün dünya çocuklarıdır. Onun varlığını tehdit eden tehlikelerden korumak da yeryüzünde yaşayan bütün insanların görevi olmalıdır.

4. Ulusal Kültürden Ulusal Bilince

Yazar eserde Türk müziğinden, Türk milli bayramından, yöresel kıyafetlerden, geleneksel Türk mutfağından, örf ve adetlerden bahsederek, bu değerleri okuyucuyla buluşturur. Ulusal kültürü oluşturan maddî ve manevî öğelerin önemini anlattığı bu satırlar vatan sevgisini besleyen ve okuyucuda millî bilinci güçlendiren dikkate değer ifadelerdir.

“Arka bahçede pop müziği yapan topluluk sustuğunda; caz müziği, hafif Türk müziği çalan orkestralar sesleniyordu.” (s.7)

“Yağmur Alacadağ Yörüklerinin giysileri içindeydi. Belden aşağı tıpkı bir eteklik biçiminde sadece ayak bileklerinden mavi saten şalvarı üstüne, yine mavi saten üç etek giymişti.” (s.44)

“Açık büfede eski Türk tatlıları, çörekleri, börekleri yiyorlar, renk renk mis kokulu koruk, nane, nar, turunç, portakal şerbetlerini, limonatalarını içiyorlardı. Oynuyorlar, koşuyorlar vakit vakit müzik eşliğinde kendi milli danslarını yapıyorlardı.” (s.45)

“Bu çok eski bir töremizdir. Yarım karpuz kabuklarının içine petrolle ıslatılmış kül doldurularak ateşlenir...”

Bir yandan da kayıkta neşeli, hareketli Türk oyun havaları çalıyordu.” (s.49)

“23 Nisan Çocuk Bayramı'nın, sade Türk çocuklarına özgü olmamasını

diliyoruz.” (s.51)

b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER

1. Sağlıklı Beslenmenin Yolları

“Sofradaki tüm yiyecekler, sağlıklı yaşamın gerektirdiği üzere yapılmıştı. Renkleri bozulmamış, susuz pişirilerek sonradan pek az yağ eklenen sebzeler, kendi sıcaklığıyla pişirilmiş tavuk etleri, buğuda pişmiş balık etleri. Çeşitli salatalar, en sonunda komposto veya meyveler. Bu sevkli kurulmuş, görünümleri ve lezzetleri güzel sofranın çevresindeki insanlar yemek zevkini ağır ağır yiyerek ve konuşarak yapıyorlardı, tadıyorlardı.” (s.31)

2. Kardeş Sevgisi

“ ‘Sağ ol!... Sevgimiz o kadar büyük, o kadar köklü ve sağlam; hiçbir çatlağı yok ki o çatlaktan yabancı duygular sokulabilsin’ ” Güneş eğilerek kardeşini öptü.

‘Haklısın... Böyleydik!... Böyleyiz... Böyle kalacağız. Hep severek, sayarak, birbirini düşünerek, kollayarak sürdüreceğiz bu güzel kardeşlik ilişkilerimizi...’ ” (s.55)

3. Akrabalar İnsana Güç Verir; İnsanın Yalnızlığını Giderir

“Hep özenirdim çocukluğumda!... Birçok arkadaşımın ablaları, ağabeyleri, dayıları, teyzeleri vardı. Bizim ise kimsemiz yoktu, hele annemizi kaybedip benim küçüğüm Ediş’imiz de evlenince çok yalnız kalmıştım. İşte o zaman birbirimize kimi zaman anne, kimi zaman abla derdik.” (s.60)

4. Hayvanları Okşamak Vücutta Biriken Elektrikli Giderir

“Ah sevgili kedimiz! Sen bana her zaman ilaç benzeri sağlık verirsin. Herkesler vücutlarında biriken elektrikli yok etme ümitleriyle kollarına acayip bilezikler takarlar. Oysa seni birkaç kez okşamakla bana rahatlık verir, vücuduma yüklenen ağır yükü alıverirsin.” (s.98)

Cahit Uçuk masalda yer yer verdiği bu yardımcı konu ve iletilerle; sağlıklı beslenmenin yollarını, kardeşlik ve akrabalık bağlarının önemlerini ve hayvanları okşamamanın vücutta biriken elektrikli giderdiğini anlatır.

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHIS KADROSU

Yağmur

Yağmur 17 yaşında fakülteyi çok iyi bir derece ile bitirmiş bir kahraman olarak eserde yer alır. Fakülteyi bitirmiş olmasına ve kendisine gelen cazip iş tekliflerine rağmen çalışmak istemez. Çünkü onun gerçekleştirmek istediği öncelikli hedefleri vardır:

“Bu projelerin ilki, yedi kat yerin altı gizlerinin tümünün çözülmesi. Bediş sevgilisinin hiç solmayan, eskimeyen gençliği ve güzelliği. Yedi kat yerin altı sultanı Perinaz sevgilinin gerçek kişiliği. Uzay konularındaki bilgilerini artırarak işe başlama yolunda çalışmalar. Sadece kendi ülkesi için değil; dünya çevre koruma teşkilâtlarıyla işbirliklerini artırma.” (s.9)

23 Nisan şenliklerinde dünyanın dört bir yanından gelen insanlara Türk konukseverliğini gösteren kahraman giydiği elbiseyle de göz doldurur. Eserde Yağmur’un dış portre betimlemesi:

“...İncecik belinde zarif bir gümüş kemerle süslüydü bu üç etek. Başında gümüş tepelikli, önü altın dizili kulaklar üstünde halkalarda yıldız altınlarıyla bir Yörük başlığı vardı. Altın saçları kırk ince örgüyle sırtındaydı. Her bir saçının örgüsüne örülmüş yıldız altınları her adım atışında şıkır şıkır ötüşüyorlardı... Ayaklarına zarif kırmızı yemeniler giymişti.” (s.44) şeklinde verilir.

Ulusal değerlere bağlı, dünya sorunlarına duyarlı ve sevgi dolu bir insan olan Yağmur olumlu özellikleri taşımasından dolayı okuyucuya model olabilecek bir kahramandır.

Perinaz Sultan

Yerin yedi kat altında bulunan periler ülkesinin sultanıdır. Yılları geride bırakmasına rağmen Bediş Sultan gibi solmayan bir gençliğe ve güzelliğe sahiptir:

“Baş konuk, Perinaz Sultandı. Bediş sevgilisi benzeri, o ünlü ‘Ab-ı hayat’ çeşmesi suyundan içmişçesine, hâlâ taze ve güzeldi.” (s.6)

İnsanların nükleer denemelerinden dolayı sultanı olduğu periler ülkesi yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalınca; Perinaz Sultan da ileri düzeydeki teknolojileri sayesinde uzay boşluğunda halkının yaşayabileceği küçük, yeşil renkli bir gezegen kurar:

(Uydu): “Uzayın çok yüksekliklerinde kendilerine yeni bir dünya bulmuşlar sanıyorum. ‘Yeşil Cennet’ diye adlandırdıkları bir gezegenleri var... Yapay mı, yoksa doğal mı? Anladığım kadarıyla uzayda bulup biçimlendirdikleri bir yeni yaşam alanları var.” (s.90)

Perinaz Sultan Bediş isminde (Genç Bediş) bir kıza ve Çiğdem, Didem isimlerinde iki toruna sahiptir. Çevresindekilere sevgiyle yaklaşan kahraman dünyanın gidişatı konusunda da endişelidir. Bu endişeleri Çevre Koruma Savaşçılarıyla paylaşarak; onlara yapmaları gerekenler konusunda yardımcı olur.

(Çevre Koruma Savaşçıları): “Ah Perinaz sevgilimiz, sen bizim hızırımızsın, dünyamızın yardımına koşan kutsal bir insansın... Oysa biz artık tümüyle ayıldık. Hazırız ordularımızı kurmaya, ölesiye çalışmalara, cân-ı gönülden hazırız.” (s.107)

İnsana değin olumlu özellikleri taşıyan Perinaz Sultan okuyucuya model olacak bir kahramandır.

a. Fonksiyonlarına Göre Şahıs Kadrosu

Ana Güçler (Tematik)		Ara güçler	Karşı Güçler (Hasım)
Kahramanlar	Yağmur Perinaz Sultan	Güneş, Fıtnat, Bediş Sultan, Genç Bediş, Atlıhan, Çiğdem, Didem, Mahara, Füsunsaz 23 Nisan şenliklerine katılan çocuklar, Güvercin, Torun	Dünyaya zarar verenler ile bu zararlara tepkisiz kalanlar
Kavramlar	Dünya sevgisi Yaşam sevgisi Yok olan Periler Ülkesi Güç ve paylaşım Duyarlılık Milli değerlere bağlılık	Güven Huzur Özveri Saygı ve sevgi Konukseverlik Hoşgörü	Doğaya zarar verme Ölüm ve çaresizlik Nükleer deneyler Zayıflık ve yalnızlık İlgisizlik Ulusal bilinçte çözülme
leit motif	Dünya		Nükleer Deneyler

Bütün kahramanların birer tip olduğu eserde yazarın sık sık vurgulamaya çalıştığı “dünya” sözcüğü ve “nükleer deneyler” sözcük öbeğiyle bir leit motif oluşturmaya çalıştığı görülmektedir:

“Uzay boşluğunda dünyamıza benzeyen, içinde rahat bir dünya yoktur. Uzaydaki bu mavi bilye bizim dünyamızdır...”(s.53)

“Bediş sevgilisi nükleer deneylerin yedi kat yerin altına kadar uzanacağından korkuyordu.” (s.75)

b. Sosyal Konumları Bakımından Şahıs kadrosu

Tahsillerini Tamamlamış Olanlar: Perinaz Sultan, Bediş Sultan, Füsunsaz, Atlıhan, Genç Bediş, Güneş, Yağmur, Mahara

Tahsillerine Devam Etmekte Olanlar: Fıtnat, Çiğdem, Didem, 23 Nisan Şenliklerine katılan çocuklar

Yazar kahramanları sosyal statülerine göre değerlendirmede onların eğitim-öğretim sürecini esas almıştır.

c. Cinsiyetleri Bakımından Şahıs Kadrosu

Kadın Kahramanlar: Yağmur, Perinaz Sultan, Fıtnat, Bediş Sultan, Genç Bediş, Füsunsaz

Erkek Kahramanlar: Güneş, Atlıhan

23 Nisan şenliklerine katılan çocukların cinsiyetleri belirli olmadığından bu isimli kahramanlar incelemeye esas alınmamıştır. İncelemeye esas alınan kahramanlara bakıldığında yazarın bu eserde de kadın kahramanlara ön plana çıkardığı görülmektedir.

d. Yaşlarına Göre Şahıs Kadrosu

Çocuklar: 23 Nisan Şenliklerine Katılan Çocuklar

Gençler: Yağmur, Güneş, Mahara, Çiğdem, Didem

Orta Yaşlılar:-

Yaşlılar: Bediş Sultan, Genç Bediş, Füsunsaz, Atlıhan, Perinaz Sultan

Eserde, şenliklere katılan çocuklar sayıları yönünden fazla düşünülse de eserin ağırlıklı noktasını genç ve yaşlı kahramanlar teşkil etmektedir.

2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER

Dünyamız Tehlikede, tamamı 120 sayfa olan ve anlatılan her konuya uygun olarak başlıklandırılmış toplam 10 bölümden oluşmaktadır: Yeşil Boncuk, Toprak Ananın Bağı, Harika Bir Şenlik...

Eserde ön ve arka kapaklar dışında herhangi bir görsel öge bulunmamaktadır. Ön kapakta Bediş Sultan ve Yağmur'u anlatan resimde Bediş Sultanın çok güzel bir bayan

olarak, hemen arkasında duran Yağmur'un ise eserde anlatılan güzelliklere sahip bir genç kız olarak dış portre betimlemelerine uygun bir şekilde çizilmediği görülmektedir. Ayrıca bu sahne gecenin ilerleyen saatlerinde yaşanmıştır. Oysa ki resim (ay ve yıldızlar dışında) gündüzün herhangi bir saatinde yaşanmış bir olaya uygun olarak çizilmiştir.

Bediş Sultanın inzivaya çekildiğinin ve kardeşi Fadiş Nineye olan özleminin anlatıldığı resmin yanı sıra eserin ana konusu olan dünyanın içinde bulunduğu tehlikelerin veya 23 Nisan şenliklerinin anlatıldığı bir resim çizilmiş olsaydı resim, konu arasında tam bir uygunluk sağlanmış olacaktı. Kitabın arka kapağında ise diğer eserlerde olduğu gibi yazarın portresi ve ön kapaktaki resmin küçültülmüş şekli yer almaktadır.

Cahit Uçuk eseri baştan sona düz yazı ile yazmamış ezberlenilmesi son derece kolay olan manzum bölümlerle de renklendirmiştir. Düz uyak örgüsü ve yedili hece ölçüsü ile yazılmış olan manzum bölümlerden iki örnek:

“Bilim yolu açıktır.

Gitmeyenler kaçıktır” (s.84)

“Dizeler inci boncuk

Kapışır çoluk çocuk” (s.85)

Masalın konusu, nükleer denemeler sonucu ülkelerini kaybeden perilerin kendilerine “Yeşil Cennet” dedikleri yapay bir gezegen kurmalarının; dünyayı saran tehlikeleri gören periler sultanı Perinaz'ın dünyalıların kendileri gibi şanslı olmadıklarını ileri sürmelerinin ve Yağmur'un öncülüğünde gelişen çevresel duyarlılığın ulusal boyuttan evrensel boyuta bir an önce taşınması gerektiğinin anlatılmasıdır.

Dünyamız Tehlikede'de anlatılanlar ile eserin başlığının bir uyum içerisinde olduğu görülmektedir.

3. OLAY ÖRGÜSÜ

Dünyamız Tehlikede birbirini izleyen olayların bir zincir oluşturmasından meydana gelmektedir. Eserdeki olaylar şöyledir:

1. Eser on yedi yaşına basan Yağmur'un doğum günü şöleni ile başlar. Yağmur sevdikleriyle bir arada bulunmanın ve yeni bir yaşa basmanın sevinci içindedir. Böylesi mutlu bir günde onu düşündüren iki önemli konu vardır: Bediş ninesinin güzelliği ve gençliği ile periler ülkesi.

2. Şöleden sonra gözlem odasına çıkan Yağmur ve Güneş kardeşlere yeşil cevize benzeyen bir gezegenin uzayda görüldüğü günler öncesinden gönderilen uydu aracılığıyla belirtilir.

3. Bu gezegenin nükleer denemeler sonucu vatanını kaybeden perilerin yeni ülkeleri olduğu anlaşılır.

4. Perinaz Sultan Yağmur ve Güneş'e bu denemelerden dolayı yerkürenin büyük tehlikeler içinde olduğunu ve onun da önüne geçilmesi için evrensel bir bilincin oluşturulması gerektiğini anlatan bir iletiyi uydu aracılığıyla gönderir.

5. Bediş Sultanın girişimiyle dünyanın kurtarılması için 23 Nisan Çocuk Bayramı'nda Türkiye'ye gelen çocuklar için bir şölen düzenlenir ve çevre duyarlılığı konusunda öğretici, eğitici bilgilerde bulunulur.

6. Başta Yağmur olmak üzere Güneş, Bediş Sultan, Çevre Koruma Savaşçılarının diğer üyeleri dünyanın kurtarılması konusunda elinden gelen çabaları göstermenin huzurunu yaşarlar.

7. Basın ve medyada çok ses getiren bu eğlence vakfın daha çok tanınmasına da katkı sağlar.

8. Son günlerde içine kapanan ve sık sık Fadiş Ninenin mezarını ziyaret eden Bediş Sultan'ın ortadan kaybolması ile eser sona erer.

4. MEKÂN

Eserin ana konusu olan 23 Nisan şenlikleri Göksu nehri kıyısında bulunan Bediş Nine Yalısı'nın bahçesinde gerçekleştirilmektedir:

“Zaten daha önce ilk tasarı projeleri hazırlanmıştı bu 23 Nisan çocuk şenliği için. Bediî sevgilisinin perili köşkünün bahçesinde kurulacaktı bu şölen.” (s.43)

Eserde geçen diğer mekân unsurları şunlardır:

a. Açık Mekânlar:

Perili köşkün bahçesi (s.43), Göksu deresi (s.49), Göksu Saray Müzesinin bahçesi (s.70) ve Kaptanoğlu Yalısının arka bahçesi (s.101) açık mekâna örnek yerlerdir.

b. Kapalı Mekânlar:

Kaptanoğlu Yalısı'nın yemek salonu (s.30), yalının konuk odası (s.34) ve gözlem odası (s.105) kapalı mekâna örnek verilebilir.

c. Olağanüstü Mekânlar:

Periler ülkesi (s.9) ile perilerin uzayda kendileri için yapmış oldukları ve eserde “Yeşil Cennet” olarak geçen yeşil renkli yapay gezegen (s.90) olağanüstü mekâna örnek yerlerdir.

d. Labirent Mekânlar:

Nükleer denemelerin yapıldığı Büyük Sahra Çölü dünyanın geleceği konusunda kahramanlarca endişe yaratmıştır. Mekân açık, fakat insanoğlu sıkıntılı ve endişeli bir ruh hâli içindedir.

Diğer bir labirent mekân ise Fadiş Nine mezarıdır. İncelenen diğer eserlerde (Harika Çocuklar, Sırlı Saray) yakınlarına mutluluk veren bu mezar bu kez Bediî Sultana özlem, yaşama sevgisi ve sevdiklerinden ayrı kalma endişesi yarattığından labirent mekâna örnek teşkil etmektedir.

5. ZAMAN

Dünyamız Tehlikede yaklaşık olarak bir haftalık zaman diliminde yaşanan olayları konu almaktadır.

a. Olay Zamanı:

Eserdeki olay 23 Nisan gününün erken saatlerinde başlar ve gecenin ilerleyen saatlerinde ise sona erer. Yani; ana olay bir günlük zaman dilimi içinde geçmektedir.

b. En Heyecanlı Zaman:

23 Nisan şenliklerinde Yağmur, Güneş ve Bediş Sultan'ın konuşmalarından sonra dünyanın kurtarılmasına dair içilen antların insanlarda bıraktığı coşku eserin en heyecanlı zamanı olarak görölmektedir:

“Biz uzaydaki mavi bilyemizi, uzayın tek güzeli, tek yaşanır cenneti biçiminde koruyacağımıza, buradaki bizler, vatanlarımızda kardeşlerimizin namusları namına söz veriyoruz. Tanrı huzurunda ant içiyoruz...” (s.54)

c. En Duygusal Zaman:

Hayatta en sevdiği insan olan Bediş Ninenin bir daha geri dönmeyeceğini bıraktığı mektuptan anlayan Yağmur'un yaşadığı hüznün dolu anlar eserin en duygusal zaman dilimi olarak düşünölebilir:

“Yağmur bütün duyguları, hisleriyle taş kesilmişti. Elindeki mektuba bakıyordu. Hayatında böylesine hiçbir tek üzüntüyle karşılaşmamıştı. Mektuba baktığı halde görmüyordu. Sallanıyordu olduğu yerde. Gözleri kararıyor, başı dönüyordu.

Dudaklarında iki kelime tekrarlanıyordu.

‘Gitmiş!... Gitmiş!..’

Onu bir daha, bir an görebilmek için hayatını vermeye razıydı.

‘Gitmiş!... Gitmiş!.. Hem de bir daha dönmek üzere!’ ” (s.114)

d. Çeşitli Kipsel Zamanlar:

Sordu (s.9), zorlayacağım (s.28), yanıyordu (s.39), görebilirim (s.48),

girişmeliyiz (s.72), duymasın (s.84)...

e. Diğer Zaman Unsurları:

On yedinci yaş günü (s.5), bir süre (s.11), gece (s.16), iki yıllık (s.20), 23 Nisan'da (s.33), nisan gecesi (s.48), sabah (s.96), yirmi dakika (s.117), iki saat önce (s.109)...

6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU

Eser hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniğiyle yazılmıştır. Yazarın *Dünyamız Tehlikede* adlı eserde kullandığı sunuş biçimleri ise şunlardır:

Betimleme:

Yazar bu eserde daha çok açık mekân ve dış portre betimlemelerine yer vermektedir. Bu betimlemeler incelenen diğer eserlerde (F.B.E., S.S., D.Ş., U.S.) olduğu gibi betimlenen bir resme bakar gibi en ince ayrıntılarına kadar anlatmakla birlikte yazarın gözlem gücünü ve bu gücün anlatıma dönüştürülmesindeki ustalığının anlaşılmasına da yardımcı olmaktadır:

Dış Portre Betimlemesi

“Boyu artık bir yetmiş beş santimdi. Kilosu elli dört. Vücudunun biçimi, on beş yaşındaki görünümünden başkaydı.

Sirtında metrelerce ipek şifondan yapılma bir tuvalet vardı. Gece mavisiydi bu kumaşın rengi. İncecik beline dolandıktan sonra bir bahar yağmuru benzeri aşağı dökülüyordu kuşağı. Gür saçlarını bir balerin topuzuyla tepesine kaldırmış, çevresi Bediş sevgilisinin yaş günü armağanı ünlü gözyaşı pırlantalarından yapılma akarsu taçla dolalıydı. Kulaklarındaki iri birer findık büyüklüğündeki küpeler, kolundaki tek taşlı bileziği ise, Perinaz sevgilisinin armağanlarıydı...” (s.5)

Açık Mekân Betimlemesi

“Bahçe renk renk, biçim biçim güllerin coşkunca açtığı gerçek bir gülistandı. Yaseminler en iri çiçekleriyle taçlamışlardı çardaklarını. Hanımeliileri ise zarif, narin ve mis kokan elleriyle idanlarının tüm yapraklarını örterek çiçeğe kesmişlerdi.

Kokulu zambaklar narin sapsarı üstünde kuğu benzeriydiler. Filbahriler rozet rozettiler ağaçlarının dallarında. Bir cennetti bahçe. Sanki o da konuk olacak dünya milletlerinin çocuklarına tüm yüreğiyle 'hoş geldiniz, sefalar getirdiniz yarının sahipleri' demeye hazırlanıyordu bu coşkunluğuyla.”(s.43)

Mektup:

Yazarın eserinde sıklıkla kullandığı bir diğer tekniktir. Birçoğu Perinaz Sultandan Çevre Koruma Savaşçılara (Yağmur, Güneş ve diğer üyeler) gönderilen bu mektuplar dünyanın içinde bulunduğu tehlikelerden ve bu tehlikelere karşı yapılması gereken tavsiye niteliğindeki bilgilerden oluşmaktadır:

“...Şimdi size bu mektubu ulaştırmaktaki amacımın nedenlerinden söz edeceğim. Sizlerin, örneğin Güneş’le Yağmur’un uzay, gezegen uydular hakkında uğraşmalarınız ve bilgileriniz olduğunu biliyorum... Gerek Güneş, Yağmur gerekse Çiğdem, Didem el birliğiyle yapmalısınız, tüm dünyayı arındırma, yaşatma çabalarında, Güneş’in enteresan buluşları, Yağmur’un yer altı zenginliklerini bulabilme yetenekleri; sinema filmleri, televizyon ve kitap yayınlarıyla dünyaya seslerinizi duyurabilirsiniz. İlgi çekebilirsiniz... Sevgim büyüklüğünde güveniyor, dünyanızı koruyarak, yarınki mutlu yaşamı elde edeceğinize inanıyorum, sevgili çocuklarım. Sizleri çok seven, düşünen ve her zaman düşünecek olan ‘Perinaz Sevgiliniz’” (s.104)

Öyküleme:

Bu teknik incelenen eserlerin (F.B.E., S.S.,D.Ş.,U.S.) tersine daha çok durum belirten eylemlerin kullanımıyla oluşturulmuştur:

“Hâlâ ayaktaydılar üçü de. Perinaz Sultanın susmasıyla; Güneş ve Yağmur yaşadıkları zamanın, buldukları anın içine döndüler. Öylesine heyecanlıydılar ki göğüsleri kabarıp inmekteydi. Solukları sık sıkı, sanki dağlara tırmanmışçasına.” (s.29)

Rapor Etme:

Dünya yüzeyinde yaşanan tehlikeli olayların ayrıntılara yer verilmeden anlatıldığı bölümlerde bu tekniğe yer verilmiştir:

“Yer üstü dünyasına iyi niyetler besleyerek, cömertçe faydalıyı, güzeli verme çabasında olan yedi kat yerin altındaki vatanımıza insanoğlu peş peşe, üst üste nükleer denemeler yüzünden felâketler gönderdi. Bizler onarmaya çalıştıkça, başkalarını patlattılar. Bu acıklı konuyu uzunca anlatmak niyetinde değilim, sevgili çocuklarım. Sizi de hiç üzmem istemiyorum...” (s.102)

İç Çözümleme:

Yaygın olarak olmamakla birlikte daha çok Yağmur ile ilgili anlatımlarda bu tekniğe yer verilmiştir.

“Yağmur, en sevdiği bir müziği dinlercesine mutluydu kardeşinin anlattıklarıyla. Yumuşak, tatlı, sıcacık duygulardı yüreğini saran. Beklediklerine kavuşma sevinci, en belirgin hisleriydi...” (s.12)

İç Monolog:

Yazarın bu tekniğe eserin yalnızca bir yerinde yer verdiği görülmektedir:

“Daha çabuk! Daha çabuk! Daha çabuk!...Diye emirler veren beynine baş eğmişti.” (s.65)

Betimleme, mektup, öyküleme tekniklerine sıklıkla; rapor etme, iç çözümleme, iç monolog, montaj tekniklerine nadiren yer veren yazarın diyalog tekniğini kullanım sıklığı ise şöyledir:

Toplam Sayfa Sayısı	120
Diyalog Bulunan Sayfa Sayısı	92
Diyalog Bulunmayan Sayfa Sayısı	28
En Kısa Diyalog	1 sözcük
En Uzun Diyalog	168 sözcük

Cahit Uçuk eserde en çok diyalog tekniğini kullanmıştır. İncelenen diğer eserlerde (F.B.E., Ş.S., D.Ş., U.S.) olduğu gibi konuşma çizgisi yerine tırnak işaretleriyle belirtilmiş olan bu diyaloglar çocuk kitaplarında olması gereken uzunluğa

sahip örneklerdir:

(Yağmur) “ ‘Dilerim sözlerinizin tümü gerçek olur günün birinde’

(Perinaz) ‘Günün birinde değil!... Çok yakın bir gelecekte.’

(Yağmur) ‘Ah sağ olun Perinaz sevgilim!.. Siz varsınız ya... Sizi ne kadar sevdiğimi ve size ne kadar güvendiğimizi, gönül bağladığımızı bilmenizi isterim.’ ”
(s.25)

C. DİL ve ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ

a. Sözcük Seçimi

Yazarın arı bir dil kullanma konusundaki genel tutumunun bu eserde de sürdürüldüğü görülmektedir. Ayrıca hayvanların ve ulaşım araçlarının eylemlerini anlatan yansıma sözcüklerin de aslına uygun bir şekilde kullanılması esere doğal bir hava katmıştır:

“Mırrr!... Mırrrrrr!... Mırrr mırrrrrr!...” (s.17)

“ ‘Vınn vınnnn... vınnnnn vınnnnn vınn.’ Vites küçültürek süratini artırıyor du motosikletin” (s.65)

b. Türkçe Kullanımı

Cahit Uçuk’un öz Türkçe kullanımındaki tavrı eserden örnek olarak seçilen toplam 5 sayfadaki (s.12, 37, 54, 73, 89) sözcüklerin incelenmesiyle tespit edilmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Türkçe Sözcük	%93
Yabancı Sözcük	%7

Yazar eserde arı bir dil kullanmaya özen göstermiştir. Bu incelemede yaygın olarak kullanımından dolayı yabancı dilden Türkçeye girdiğinin ayırımına varamadığımız tenis, kaset, kavuşma, sanki, arzu, mavi, namus... gibi sözcükler de yabancı sözcük olarak değerlendirilmiştir.

c. Sözcük Türleri

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 4 sayfa (s.16, 26, 55, 109) sözcük türleri bakımından incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

İsim	%34
Sıfat	%13
Eylem	%12
Belirteç	%12
Adıl	%5
İlgeç	%3
Bağlaç	%3
Ünlem	%19

Tablodan görüldüğü gibi dengeli bir dağılıma yer vermemekle beraber Cahit Uçuk'un Dünyamız Tehlikede adlı eserde bütün sözcük türlerini kullanmaya özen gösterdiği ve çocuk kitaplarında bulunması gereken özelliklere dikkat ettiği görülmektedir.

2. CÜMLE İNCELEMESİ

a. Cümlelerdeki Sözcük Sayısı

Dünyamız Tehlikede'de cümlelerdeki sözcük sayısının belirlenmesinde kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfadaki (s.10, 35, 57, 82, 109) sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesi esas alınarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

En Kısa Cümle	1 sözcük
En Uzun Cümle	30 sözcük
Cümlelerde Ortalama Sözcük Sayısı	6 sözcük

Cahit Uçuk cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı ile çocuk kitaplarında olması gereken düzeyi yakalamıştır.

b. Cümle Türleri

Dünyamız Tehlikede'de cümle çeşitliliğini belirlemek amacıyla kitabın farklı

bölümlerinden örnek olarak seçilen 3 sayfa (s.39, 58, 73) ve bu sayfaların incelenmeleriyle elde edilmiş sonuçlar aşağıda gösterilmiştir:

“ ‘Hayır, sen gelme Güneş! Burada bekle! Bir mesaj iletebilirler. Ben bir koşu giderim!’

Sözlerinin gerisini duymadı Güneş. Yağmur, bir fırtına benzeri kapıdan fırlamıştı.

Oda karanlıktı. Perdeleri sıkı sıkı örtülü. Yağmur’un lambayı açmasına vakit kalmadı.

Karanlığın içinde bir parıltı gözlerine çarptı. Bu küçük bir ekrandı. Bir bilgisayar ekranı. Minik fakat şimşek şimşek yıldızların çakıp söndüğü bir ekran.

Sonra sesler duydu. Uzaklardan gelen bu sesleri yakalamakta zorluk çekiyor olmalıydı bu ufacık aygıt.

Yağmur şaşırılmıştı. Şaşırmakta haklıydı. Konuk odasında böyle bir minik bilgisayar yoktu şimdiye kadar. Konuk odasında bir televizyon bulunuyordu ama, bilgisayar konulmasına neden var mıydı ki!

‘Yoksa, yoksa bu Perinaz sevgilimin haberleşme aygıtı mı? Yoksa geri götürmeye vakti bile olmamış mıydı?’

Yağmur’un başında yıldırım hızıyla sorular birbiri peşindeydi. Çoğunu kendisi de anlamıyordu bu sıralanan nedenlerin, niçinlerin, acabaların!...

Sanki kendi bilincinin üstünde, o zamana kadar bilmediği düşünemediği bir gücün etkisi altındaydı. En belirgin hissi, duyduğu büyük merakın verdiği heyecandı. Heyecanı bu çizgide kalacaktı ve koşarak Güneş’e götürecekti. Fakat olduğu yerde kıpırtısız, heykelcesine kaldı.”

Yüklemnin Türüne Göre (s.39)	
Toplam Cümle	29
İsim Cümlesi	12
Eylem Cümlesi	17

Yüklemnin Yerine Göre (s.39)	
Toplam Cümle	29
Kurallı Cümle	23
Devrik Cümle	6
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre (s.39)	
Toplam Cümle	29
Olumlu Cümle	18
Olumsuz Cümle	4
Soru Cümlesi	2
Ünlem Cümlesi	5

Yapılarına Göre (s.39)	
Toplam Cümle	27
Basit Cümle	18
Bileşik Cümle	7
Bağlı Cümle	2
Sıralı Cümle	-

(s.58)

“ Bir başka gücün etkisinde rahatlamıştı. Gözleri salonun büyük boy aynasına değdi. Oradaki Yağmur hâlâ bahçe şenliği elbisesiyleydi. Uzun ve bol paçalı şalvarını örten üç eteği, başında altın başı, ayağında kırmızı yemenileriyle bir Yörük güzeliydi. Bir masalın içinden çıkmış bir Yörük güzeli. Bir başkasına bakarcasına, aynadaki Yağmur’a baktı. Gözleri ne kadar iriydi. Koyu renk kirpiklerinin gölgelediği bu gözlerde artık üzüntü, korku yoktu, rahatlamıştı. Hatta belirsizce gülümsüyordu. Bir daha, kendi görüntüsünden bir başka kıza bakıyordu sanki, hem de beğeniyle. Bir soru geçti beyninin çok uzak bir yerinde bir yel esmişçesine. “Mahara şimdi burana olsa acaba o da aynadaki kıızı beğenir miydi?”

Bu öylesine o dakikadaki duygularını gerilerinde, uzaklarındaydı ki cevap bile veremedi, uçup gitti beyninin daha gizli derinliklerine. Aynadaki gölge silindi. Yağmur açık kapıya yönelmişti. Bahçeye çıktı. Yolda ayaklarının kumlarda çıkardığı çıtırtıları duydu. Ne kadar sessizdi ortalık.

Arka bahçeye yürüyordu. Kendi isteğinin dışında bir yürüyüşü bu. Çıtır çıtır kumlar eşlik ediyordu ayaklarına. Bir serin esin çarpı yüzüne. Bu okşarcasına çarpan hava çiçek kokularıyla yüklüdü. İç içe, koyun koyuna yatmış yüzlerce, binlerce çiçeğin havaya taşan kokularıyla.

Bir ışık uzanmıştı Fadiş Masalcı Sultan ninenin çiçeklerle örtülü kabri üstüne. Tepelerden, bilinmeyen yerden sızan bu ışığın içindeydi Bediş sevgilisi. Sanki gökten inen bir nur sevgilisini sarmıştı, kuşatmıştı çevresini.”

Yüklemnin Türüne Göre (s.58)	
Toplam Cümle	29
İsim Cümlesi	9
Eylem Cümlesi	20

Yüklemnin Yerine Göre (s.58)	
Toplam Cümle	30
Kurallı Cümle	18
Devrik Cümle	11
Kesik Cümle	1

Anlamına Göre (s.58)	
Toplam Cümle	29
Olumlu Cümle	26
Olumsuz Cümle	2
Soru Cümlesi	1
Ünlem Cümlesi	-

Yapılarına Göre (s.58)	
Toplam Cümle	27
Basit Cümle	16
Bileşik Cümle	8
Bağlı Cümle	-
Sıralı Cümle	3

(s.73)

“Tepsiyi bıraktı komodinin üstüne. Öylece baktı Bediş sevgilisine, gerçekten uyumuştu. Solukları düzgündü. Yüzünün yarı görünüşünde rahat bir anlam vardı.

Yağmur, içini çekti memnunlukla. Sonra demlikten ıhlamur boşalttı bardağın birine, şeker attı. Sës çıkarmamasına özen göstererek şekerini karıştırdı. Sonra önce oturduğu tabureye yerleşti.

Yine içini çekti. Sessizce ıhlamurunu içmeye koyuldu. Yorulmuştu. Hem vücudu, hem de kafası yorgundu. Fakat bu yorgunluğun yanı sıra bir de rahatlık duygusu belirgindi. Bediş sevgilisi sakin, ölçülü soluklarla göğsü kabarıp inerek uyuyordu.

Boşalan bardağını yeniden doldurdu. Duyduğu rahatlık hissi artıkça uykusu gelmeye başlamıştı. Başını sağa sola çevirdi. Bediş sevgilisinin pencere önündeki şezlonguna baktı. Kimi zamanlar o şezlonga uzanıp dinlenir, o zamanlarda kitap okurdu.

Bediş sevgilisini bırakamayacaktı bu gece. Onu büyük bir felaketin eşiğinden çekip kurtardığını düşünmek bile istemiyordu. Zihninden rüzgârcasına geçen düşünce

kırıntıları bile onu iliklerine kadar ürpertmeye yetiyordu.

Derin bir soluk alarak boş bardağı usulca tepsiye bıraktı. Ağır ağır şezlonga yürüdü. Ucuna ilişti. Papuçlarını çıkardı. Bediş sevgilisinin dinlenmek üzere yattığında örtündüğü incecik yün battaniye ile tüy yastık güler yüzle çağırıyorlardı Yağmur'u. Başka çaresi yoktu. Yatacaktı oracıkta. Belki uyu-"

Yüklemine Türüne Göre (s.73)	
Toplam Cümle	32
İsim Cümlesi	5
Eylem Cümlesi	27

Yüklemine Yerine Göre (s.73)	
Toplam Cümle	32
Kurallı Cümle	25
Devrik Cümle	7
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre (s.73)	
Toplam Cümle	32
Olumlu Cümle	29
Olumsuz Cümle	3
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	-

Yapılarına Göre (s.73)	
Toplam Cümle	31
Basit Cümle	19
Bileşik Cümle	11
Bağlı Cümle	-
Sıralı Cümle	1

Kitaptan gelişigüzel seçilen toplam 3 sayfa (s.39, 58, 73) üzerinde yapılan cümle incelemelerinde yazarın dengeli bir dağılıma yer vermediği tespit edilmiştir. Ayrıca bu dağılımda daha çok eylem cümlesi (%71) ile kurallı (%72), olumlu (%81) ve basit cümlelerin (%62) kullanımına yer verilmiştir.

3. EDEBÎ SANATLAR

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.14, 29, 47, 98, 124) üzerinde edebî sanatlar incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Benzetme	2
Deyim Aktarması (Eğretileme)	5
Değişmece	8
Ad Aktarması	1

Dünyamız Tehlikede’de en çok benzetme sanatı kullanılmıştır. Eserde görülen sanatlara birkaç örnek:

Benzetme:

“*Bir tenis topu kadar küçüğüm!...*” (s.14)

“Ah sevgili kedimiz!... Sen bana her zaman *ilaç benzeri* sağlık verirsin.” (s.98)

Deyim Aktarması (Eğretileme):

“Ne yazık ki bu bakmakla göz kamaştırır *mavi bilyeyi* uzun zaman seyredemeyeceğim.” (s.14)

“Bugün bütün yüksek teknolojiyle donanmış ileri milletlerin bilim adamlarının *bu küçük cennetten* haberleri bulunmadığı gibi.” (s.29)

Değişmece:

“Yağmur’un ayrı ayrı birkaç dilde tekrarladığı konuşması bittiğinde; çocukların *alkışları koptu yüreklerinden.*” (s.47)

“Güzel mi güzel, *cana yakın* mı yakındı bu kedicik.” (s.124)

Ad Aktarması:

“Tüm çocuklar sırayla *portrenin* önünde onu selamladılar.” (s.47)

4. DEYİMLER

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.25, 59, 87, 97, 106) üzerinde deyimler incelenmiş ve toplam 15 deyim tespit edilmiştir. Her sayfadaki deyim sayısı 3 kadardır.

Yazı dilinde sıklıkla karşılaşılan bu deyimler eserin dokusuna ustalıkla yerleştirildiğinden anlatıma bir zenginlik kazandırmıştır:

“Sizi ne kadar sevdiğimizi ve size ne kadar güvendiğimizi, gönül bağladığımızı bilmenizi isterim.” (s.25)

“Boğazında düğümlenerek soluğunu kesen hıçkırık, bir balon benzeri çıkıverdi ağzından.” (s.59)

“Dördü birden gözlerini monitöre çevirdiler ve kulak kesildiler büyük bir heyecan içinde.” (s.87)

“ ‘Yoksa gözlerim mi görmüyor?’ Kuruntusuyla yerinden fırladı.” (s.97)

5. İKİLEMELER

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.11, 40, 69, 78, 99) ikilemeler açısından incelenmiş ve toplam 14 ikileme tespit edilmiştir. Buna göre her sayfadaki ikileme sayısı 2-3 kadardır.

Aynı kelimenin tekrarı ile kurulan bu ikilemeler yazı dilinde yaygın olarak kullanılan söz değerleridir:

“Birkaç soluk aldı derin derin.” 8s.11)

“Yağmur’un bütün bunları birer birer aklından geçirmesine sebep, Çiğdem ile Didem’in telefonlarıydı.” (s.78)

“Okşuyordu kuyruğu halka halka siyah sarı samur kediyi.” (s.99)

VII. YER ALTINDAKİ DOSTLAR

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET

Yer Altındaki Dostlar'da dünyanın kurtarılması uğrunda harcanacak olan paranın Madenci Dede masalındaki şifrenin Yağmur tarafından çözülmesi sonucunda bulunan hazineyle sağlanacağı anlatılmaktadır. Eserin özeti ise şöyledir.

Bir anda sessizce ortadan kaybolan Bediş Sultan İçin Yağmur ile Güneş kardeşler onun ağızından Perinaz Sultanın yurdunu ziyaret ettiğini anlatan bir mektup yazarak yakınlarını rahatlatırlar. Oysa onlara göre oldukça uzun yaşamış olan Bediş Sultan yaşamaktan sıkılmış ve kimseye haber vermeden ortadan kaybolmuştur. Öte yandan Yeşil Cennet'e yerleşmiş olan Perinaz Sultan Yağmur'a dünyanın kurtarılması için yapılacak ciddi çalışmalarda kullanılmak üzere güçlü bir parasal desteğinin gerekli olduğunu belirtir ve bu desteğinin de Madenci Dede masalındaki şifrede saklı olduğunu anlatır.

Güneş ile Yağmur kardeşler bu masalı çocukluğunu Fadiş Nine Yalışı'nda geçirerek Fadiş Ninenin masallarıyla büyümüş olan; fakat oldukça yoksul bir yaşam süren Hatice Ninede bulurlar. Masalda Fadiş ile Bediş kardeşlerin atalarından kalan hazineyi evlerinin bir köşesinde buldukları anlatılmaktadır. Yağmur da kazı çalışmaları için gerekli olan araç ve gereçleri yanına alarak Güneş, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan, Füsunsaz ve eşi Atlıhan Dede ile Fadiş Ninenin köyündeki evine giderler. Bir hafta süren yorucu çalışmaların ardından sonunda evin bir köşesinde hazineye ulaşırlar. Sandıkta altın külçeleri dışında bir de Madenci Cemal Dede'ye ait olan bir mektup ile karşılaşırlar.

Bu mektupta kendi yaşam öyküsünden, cevherlerin bulunduğu yerlerden bahseden Madenci Cemal Dede yazdıklarıyla gençleri oldukça mutlu eder.

2. EĞİTSEL İLETİLER

a. TEMEL KONU ve İLETİLER

1. Dünya Sevgisi ve Çevre Bilinci

İncelenen diğer eserlerde (H.Ç., S.S., D.Ş., U.S., D.T.) olduğu gibi bu eserde de yazarın öncelikli konusu dünyanın tehlikede olduğu sorunu ve bütün insanlığı ilgilendiren bu sorun karşısında bir an önce yapılması gerekenlerdir.

Yazarın, eserde sahip olduğu değerleri korumanın, yaşatmanın yollarını aramak yerine büyük miktarlarda paralar döküp geceli gündüzlü çalışan ve hedefleri dünya dışında canlıların yaşayabileceği bir yeri bulmak olan bilim insanlarına öfke karışımı bir alayla yaklaştığı gözlerden kaçmamaktadır:

“Büyük hayaller kurarak uzayda yaşama yollarını arama peşinde koşmayınız. Bu uzak, güç, zevksiz hayal belki kurulabilir. Belki uzaydaki herhangi bir gezegende kolonilerin yaşaması sağlanabilir. Fakat hiçbir zaman dünyanın yaşamıyla ilgisi olamaz böylesi bir hayatın. Oralarda doğacak bebekler çocukluklarında hiçbir zaman başı göğe yükselen kocaman bir ağacın kalın dallarına salıncak kurarak sallanamaz, kolan vuramazlar. Hiçbir zaman doğanın armağanı denizlerin mavi sularında kulaç atamazlar... Bu sözlerim kulaklarınıza, tümünüzün kulaklarına küpe olmalı.” (s.29)

Çevre Koruma Savaşçıları topluluğunu Perinaz Sultan aracılığıyla temel hedefleri doğrultusunda güdülemeye çalışan yazar onun ağzından bu gençlerin ihtiyacı olan maddi ve manevi öğelerin de karşılanması konusunda onlara rehberlik eder. Bilindiği gibi dünyanın üzüntü veren durumunun iyileştirilmesi için evrensel çapta bir bilince ve duyarlılığa ihtiyaç vardır. Bu da yüklü miktarda para ve ilkeli bir çalışma sistemi ile gerçekleşecektir. Para sorununun atalarından kalan mirası bularak karşılayacak olan kahramanların amaçlarına uygun çalışma yöntemlerini de eserde şöyle dile getirilmektedir:

“Güneş ve onun yardımcıları bizler bir koldan uzay konularıyla ilgileneceğiz. Didem, Çiğdem kardeşler masal müzikallerinden sonra daha yenilerini yapacaklar. Bu yapıtlar dünya gençlerinin ellerine teslim edilecek. Uyarıcı, uyandırıcı, tedbirler aldırıcı

mesajlar verecek bunlar. Sonra kitaplar, dergiler, broşürler, belgeseller, masallar, romanları peşpeşe üreteceğiz. Bizim grup yazarları tarafından yazılacakların yanında başkalarını teşvik ödüllü yarışmalar yapılacak.

Kazananları kendi grubumuzda çalışmalara alacağız. ‘Çevre Koruma Savaşçıları’ vakfı yeni bir bölümü lanse edecek dünyaya: ‘Çevre Koruma Gençliği’ Bütün bu çalışmaların sonunda vereceği mesajlar bu gün için dünyamızın üzerinde canlıların yaşadığı uzayın tek gezegen olduğunu belirtmek.

Bütün bu masalların, filmlerin, kitapların, belgesellerin mesajı, dünyamızın uzayda canlıların yaşadığı tek gezegen olduğu konusunda uyarılarda bulunmak ve dünyamızın gelecek sahipleri çocuklara bu dünyaya sahip çıkmaları, korumaları için tüm dünya çocuklarının el ele vermeleri. Tunç derilisi, sarı derilisi, kara derilisi, ak derilisi ‘tüm dünya çocukları bu dünya sizindir’ imajını heyecan fırtınalarını estirerek onların yüreklerine aşılacak” (s.124-125)

Yazar bu ileti ile; dünyanın korunması amacıyla film, kitap, belgesel, masal... gibi araçlarla insanların bilinçlendirilmesi gerektiğini; dünyanın dört bir yanında çevresel konularda dıyarlılığa sahip insanların para ve ilkeli çalışma sistemleriyle dünyayı yok olmaktan kurtaracağını anlatır.

2. Yoksul İnsanlara Yardım Etme

Hatice Nine, İstanbul’un gecekondu mahallelerinden birinde, konfordan oldukça uzak bir evde yaşamakta; oğlu, gelini ve torunlarıyla kıt kanaat geçinmektedir.

Madenci Cemal Dede masalını almak için Hatice Nineyi ziyaret eden Yağmur ve beraberindeki gençler gördükleri manzara karşısında etkilenirler. Hatice Nine ile birlikte yaşadığı insanların daha rahat yaşam sürecekleri olan Bediş Nine Yalısı’nın arka bahçesinde bulunan ve müştemilat denilen bir bahçe evini onlara armağan ederler.

Şirin bir bahçe evi olan ve insanın ihtiyacı olan gereksinimlere göre döşenmiş olan müştemilat Hatice Ninenin mutluluk kaynağı olur. Onun, kendisine yardım elini uzatan insanlara minnettarlığını:

“Sağ olunuz soylu Kaptanoğlu... Elbet rahat edeceğiz. Bu kadar köklü sevgilerin arasında insan nasıl mutlu olamaz? Bu mutlu kelimesi yeterli bile değil. Ben çok sevdiğim bir kelimeyle duygularımı söyleyeceğim; Çok mesudum ailem de mesut.. Allah’ıma sizleri bütün güzel sıcak duygulu gençlerin başından ayırmaması için her namazda dua edeceğim... Sağ olunuz, var olunuz.” (s.85) cümlelerinden anlamak mümkündür.

Yağmur ve beraberindeki gençler (Güneş, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan) sızlayan dizleri için yürümekte zorluk çeken Hatice Ninenin istediği yere rahatça gidebilmesi için ayrıca bir de tekerlekli sandalye almaya karar verirler.

“Bir tekerlekli sandalyede oturması ve bu tekerlekli sandalyesiyle kolayca dolaşabileceği bir başka yuva.” (s.65)

Hatice Nine tekerlekli sandalye karşısında mutluluk karışımı bir şaşkınlık yaşar;

“Artık gülümsüyordu Hatice ninenin yüzü. Gözleri parıl parıl sevinçliydi. Yavaş yavaş sırtını yasladığı ıhlamur ağacının yanından ayrıldı. Yürürken eliyle tekerlekli sandalyeyi işaret etti.

‘Bunu bana mı almıştınız?’

Güneş, biraz utanmışa benziyordu.

‘Evet, ama şimdi görüyoruz ki son derece rahatlıkla yürüyebiliyorsun Hatice ninemiz.’” (s.81)

Yazar bu ileti ile yoksul insanlara yardım etmenin güzel bir davranış olduğunu vurgulamaya çalışmıştır.

3. Çocuklara Masal Anlatmanın Önemi

Çocukluğu Fadiş Nine Yalısı’nda geçmiş olan Hatice Nine Fadiş Ninenin masallarıyla büyümüş ve masallardan aldığı lezzeti ömür boyunca unutamamış bir insandır.

Çocuk çocuğa karışıp, yaşı geçkin bir insan olsa da yüreğinin bir köşesinde çocukken dinlediği masalların özlemini duyan Hatice Nine, masalların eğlence unsuru olarak değerlendirilmesinin yanı sıra başka işlevlerinin olduğunu da altını çizer:

“Bizim zamanımızda bugünkü gibi sokaklarda sinemalar, evlerde televizyon, radyo ve çocuk kitapları yoktu. Çocukların küçükleriyle, büyükleriyle aralarında en sıkı bağları masallar oluştururdu. Her evin bir masal söyleyen yaşlısı, ninesi bulunurdu. Bunlar bilge kişilerdi hep. Çok görmüş geçirmiş kimselerdi. Masallarına gizlenen öğütler, çocuklara hiç sezdirilmeden aktarılırdı. Bir çeşit terbiye yoluydu masallar. Çocuklar ninelerinden, dedelerinden masal dinlerken, onların dizleri diplerinde, kucaklarında uyduklarında, şefkatle, sevgiyle kucaklanarak yataklarına götürülürlerdi. Tatlı rüyalar, renkli rüyalar görürlerdi rüyalarında.” (s.55)

Perinaz Sultanın, Yağmur’dan çözmesini istediği sır Madenci Cemal Dede masalında bulunmaktadır. Kütüphane kütüphane dolaşan kahraman onu nihayet torunu Cafer’in gizlice telefon etmesi sayesinde Hatice Ninenin evinde bulur. Hatice Nineden kitabı vermesini rica eder. Hatice nine ise kitabı vermeye razı olmamasının nedenini anlattığı cümlelerde: “Fadiş Masalcı Sultan nine ‘Madenci Dede’ masalını yalvar yakarlarımıza dayanamayarak kaç kereler anlatmıştı çevresindeki çocuklara. Fakat her nedense en çok isteyen, her dileğimde yine doymadığımı söyleyense bendim. Hele bir tekerlemesi vardı, bayılırım; hâlâ aklımdadır kelime kelime.” (s.58) masal kitabının Fadiş Nineyi anımsatan bir hatıra, çocukluğuna açılan bir pencere olduğunu ifade etmeye çalışır.

Yağmur’un ısrarlarına dayanamayan Hatice Nine, sonunda onu Yağmur’a vermeğe razı olur. Yağmur’un günlerce süren uğraşlarından sonra amacına ulaşmanın duyduğu mutluluğu yazar şöyle dile getirir:

“Yağmur büyük bir heyecan kasırgasının ortasında hissediyordu kendisini. Yaprak yaprak titriyordu için için... ‘Madenci Dede’ masal kitabı elindeydi. Hiç olmazsa bu masal kitabı bir takım bilinmezlerin su yüzüne çıkmasını sağlayacaktı.” (s.60-61)

Yazar bu ileti ile masalların çocukların yaşamında önemli bir yere sahip olmalarından dolayı onlara masal anlatılmasının gerekliliğini belirtmeye çalışır.

b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER

1. İnsanoğlu Elinden Geldikçe İyi ve Güzel İşler Yapmaya Özen Göstermelidir

“Yılların, yılların ardından onlara ‘namuslu olun, güzel ve iyi işler başarma yolunda çalışın!’ diyordu. (s.123)

2. Yavru Balıklar Avlanılmamalıdır

“Dinamitle tutulan parmak kadar yavru balıkları öldüren acımasızların sevinç çılgınlıkları attıkları yerde kalınamayacağıının nedenlerini anlamışlardı tümü de. ‘Çevre Koruma Savaşçıları’nın bir bölümü susamayacaklar, duramayacaklardı. Köyün muhtarına, jandarmasına öğütler yağdıracaklardı.” (s.100)

3. Ulusal Kültürü Oluşturan Maddi Değerlere Sahip Çıkılmalıdır

“Bir büyükçe kutuyu açtığıında; Yağmur’un heyecanlı sesi yükseldi.

‘Bu bir İznik Çinisi!.. Hiç görülmemiş, duyulmamış bir İznik!...’

Güneş, Didem, Çiğdem büyük kâse biçimli çininin üzerine eğildiler. O nasıl yapıldığı hâlâ keşfedilemeyen o güzelim kırmızı renkle şakayıklar, mavilerle sembolik sümbüllerle nakışlanmıştı kâsenin çevresi.”(s.38)

4. Yaşlı İnsanlara Sahip Çıksın - Onlar Huzurevi Köşelerinde Yalnızlıklarıyla Baş başa Kaderlerine Terk Edilmesin

“İlkten bir huzur evi demiştim. Fakat huzur evlerindeki değişik düzeydeki kimselerin arasında mutlu olamayacağını düşündüm. Torunlarından, torun çocuklarından uzakta, evlatlarından uzakta yaşayamaz dedim kendi kendime!” (s.65)

5. Ağacı Sevmenin ve Korumanın Dinsel Boyutta da Önemi Büyüktür

“Her zaman dua ederdim, Fadiş Masalcı Sultan ninemizin masallarını beraberce dinlediğimiz çocuklarla birlikte ektiğimiz bu ihlamur ağacını bir kerecik görebilsem diye.

Fadiş Sultan ninemiz her masalında, ağaç dikmenin Allah'a giden yollardaki pürüzleri, müşkülleri kaldırdığını anlatırdı. Bir yeşil dal koparanın ise Tanrı katında suçlu olduğunu söylérdi.” (s.80)

6. İnsanoğlu Geçmişini Araştırmalı ve Ona sahip Çıkmalıdır

“ ‘Bir ağaç ne kadar boylu olursa, toprağın üstünde dik durabilmesi için kökleri o kadar derinlere iner!’

‘Bu sözlerin anlamını açıklayabilir misin Yağmur?’

‘Açıklayabilirim elbet!.. Bizim soy ağacımız öylesine büyüdü, öylesine dal budak saldı ki... Ben şimdi soyumun köklerini araştırıyorum sanki... Henüz bir şeyler bulamadıksa, soyumun büyümesi ölçüsünde, aradıklarımız da daha derinlerde saklı demektir.” (s.115)

Sonuç olarak yazar eserde kısmen de olsa yer verdiği bu iletilerle; milli kültürün, geçmişe bağlılığın, ağaç sevgisinin, bilinçli hayvan avlamanın ve yaşlılara değer vermenin önemini anlatmaya çalışmıştır.

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHİS KADROSU

Hatice Nine

Fadiş Nine Yalısı'nda masallar dinleyerek mutlu bir çocukluk geçirmiş olan Hatice Nine daha sonraları yaşanan savaşlardan, depremlerden ve yokluklardan dolayı sıkıntılı günler geçirse de her zaman gönlü zengin bin insan olarak kalmasını başarabilmiştir:

“Yükseklerden uçarken kanatlarımız koptu. Varlıklıyken yoksul, fakat her zaman gözü tok, kökü soylu kişiler olarak yaşadık.” (s.81)

İstanbul'un gecekondu mahallerinden birinde oğlu, gelini ve torunlarıyla bir arada yaşarlarken “Madenci Cemal Dede” masalını yalnızca kendisinde bulan Yağmur tarafından “müştemilat” denilen konforlu bir eve taşınır.

Hatice Nine böylelikle çocukluğunda gölgesinde masallar dinlediği ıhlamur ağacına yakın olmanın büyük mutluluğuna sonunda ulaşır:

“Hatice Nine, ıhlamur ağacına iyice yanaştı. Önceden ellerini uzattı ağaca. Sonra bu eller bir sevdiğine kavuşurcasına ağacın gövdesine sarıldı...

(Hatice Nine)- Yıllar boyu rüyalarımın giren, düşüncelerime vakit vakit uğrayan bu ıhlamur ağacının bana gölgesini bağışlayacağını hiç ama hiç aklıma getiremezdim. Şimdi inanıyorum ki Allah’a uzanan dualar, mucizeler biçiminde geri dönüyor insanoğluna” (s.79-80)

Çevresindekileri seven, sayan, koruyan ve onlar tarafından da sevilen, sayılan Hatice Nine yardımsever, alçakgönüllü, cömert ve geçmişine bağlıdır. Yaşına özgü huysuzluğu ise onu daha da sevimli kılmaktadır:

(Yağmur): “Elinizi öpebilir miyim efendim?”

(Hatice Nine): ‘Hayır.. Öpemezsin. Ben elimin öpülmesinden hiç mi hiç hoşlanmam... Kendimi kocamış sanırım elim öpüldüğünde!’

(Yağmur): ‘Haklısınız, biz de en büyük ninelerimizin ellerini değil, yanaklarını öperiz!’

(Hatice Nine): ‘Hastalıklı değilim, sağlığım yerinde, üstelik her zaman temizdim, şimdi de temizim... Eğer canın çekiyorsa, yanaklarımdan öpebilirsin... Ama şarta bağlı!..’

(Yağmur): ‘Nasıl bir şart bu efendim?’

(Hatice Nine): ‘Ben de senin gül yanaklarından koklayacağım.’”(s.52)

Sonuç olarak; Hatice Nine olumlu nitelikleri taşıdığından okuyucuya model olabilecek bir kahramandır.

Yağmur

Ülkenin seçkin yer altı araştırmacılarından (jeolog) olan kahraman; yirmi dört yaşlarında sporla, baleyle ilgilenen son derece çekici ve güzel bir bayandır. Onun fiziksel görünümündeki özellikler ancak kusursuzluk sözcüğüyle tanımlanabilir:

“Günün gençliğinin en eksiksiz, eleştiri gerektirmeyen bir bütünsün sen, uzun boylusun. Sporla, egzersizlerle, baleyle, doğu sporlarıyla bakımlısın. Yüzünün güzelliği sana bakanların gözlerini bir daha üstünden ayıramayacakları bir çekicilikte.” (s.41)

Yağmur’daki üstünlük ve farklılık fiziksel görüntüsünün yanı sıra bebekliğinde, çocukluğunda ve düşünüş gücünde de kendini göstermiştir. Yağmur’la ilgili bilgiler Füsunsaz’ın ağzından dökülen övgü dolu şu sözlerden anlaşılabilir:

“Sen hiç benzeri olmayan bir bebektin doğduğunda. Dişlerinin tümü çıkmıştı. Aguların bir hafta sürmedi, anneni, Bediş sevgilini, Perinaz nineni, Güneş’i tanımaya başladın. Fakat nazar degecek diye ödümüz kopuyordu. Sen güzelim, harika bir bebek olarak doğdun; o harikalığı daha da büyüttün. Artık harikalar harikası, hem de dünya güzeli bir kızsın. Senin beynin bugünkü bilgisayarlara benziyor. Hem de Tanrı eliyle yapılmış bir bilgisayar. Bu bilgisayar benzeri beynin ışınlar salıyor, bir takım gizliliklerin duvarlarını aşarak istediği yerlere uzanabiliyor. (s.95)

Özetle; yazarın Yağmur’un bebekliğinde, çocukluğunda, düşünüş gücünde ve fiziksel görüntüsünde yaratmış olduğu abartılı kusursuzluk çizgileri onu gerçeklerden uzaklaştırıp, masal atmosferinin kahramanı durumuna getirse de kişiliğindeki erdemler (çalışkanlık, insan sevgisi, çevre duyarlılığı, cömertlik, yardımseverlik, insanlara saygı...) okuyucuya model olacak özelliktedir.

a. Fonksiyonlarına Göre Şahıs Kadrosu

	Ana Güçler (Tematik)	Ara güçler	Karşı Güçler (Hasım)
kahramanlar	Yağmur Hatice Nine	Güneş, Füsunsaz, Perinaz Sultan, Hünkâr Yâveri, Leymûne Nine, Cafer, Fadiş, Gülsüm Hanım ve eşi, Şaheste Dadı, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan	Dünyaya zarar verenler ile bu zararlara duyarsız kalanlar
kavramlar	Dünyayı sevme Fakirlik Paylaşım Merak ve çalışkanlık Evrensel dayanışma Geleceğe umutla bakma	Sadakat Geçmişe özlem Özverili olma Yardımsever olma Alçakgönüllü olma Ağaç sevgisi Hayvan sevgisi	Dünyaya zarar verme Zenginlik Bencilik İlgisizlik ve tembellik Ulusal dayanışma Yılgınlık
leit motif	“Madenci Dede” masalı		

Eserdeki kahramanların psikolojik derinliklerine yer verilmediğinden kahramanların hepsi birer tiptir.

Dünyanın kurtarılması için bir an önce okunması gereken ve içindeki şifrenin çözümlenerek hazineni bulunmasını sağlayacak olan “Madenci Dede masalı” eserin bütününde bir leit motif olarak tekrarlanır:

“Hayır, unutmuyorum... Masalcıbaşı Fadiş ninemizin ‘Madenci Dede’ masal kitabı!...” (s.40)

“Madenci Dede masalı bizim şimdilik tek ümidimizdir.” (s.77)

b. Sosyal Konumları Bakımından Şahıs Kadrosu

Yalı ve Köşklere Yaşayan Zengin İnsanlar: Yağmur, Güneş, Perinaz Sultan, Füsunsaz, Hünkâr Yâveri, Şaheste Dadı, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan

Konfordan Uzak Evlerde Yaşayan Yoksul İnsanlar: Hatice Nine, oğlu, gelini Gülsüm, torunları Cafer ve Fadiş, Leymune Nine

Yazarın bu eserde sosyal yönden kahramanları belirlemede ev unsurunu ön plana çıkardığı tespit edilmiştir.

c. Cinsiyetlerine Göre Şahıs Kadrosu

Kadın Kahramanlar: Yağmur, Perinaz Sultan, Füsunsaz, Şaheste Dadı, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan, Hatice Nine, Gülsüm, Fadiş ve Leymune Nine

Erkek Kahramanlar: Güneş, Cafer ve babası, Hünkâr Yâveri

Olayı yönlendirmede etkin rol oynayan kadın kahramanların aynı zamanda sayıca da üstünlüğü dikkat çekmektedir.

d. Yaşlarına Göre Şahıs Kadrosu

Çocuklar: Cafer, Fadiş

Gençler: Yağmur, Güneş, Çiğdem, Didem, Pelton, Nalan

Orta Yaşlılar: Hatice Ninenin oğlu ve gelini Gülsüm

Yaşlılar: Perinaz Sultan, Füsunsaz, Hünkâr Yâveri, Şaheste Dadı, Hatice Nine ve Leymune Nine

Yazarın Yer Altındaki Dostlarda da genç ve yaşlı insanlara ağırlık verdiği görülmektedir.

2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER

Tamamı 121 sayfadan oluşan eser genel olarak anlatılan konuyla uygun başlıklandırılmış toplam 10 bölümden oluşmaktadır: Bir Kördüğüm Daha, Ne Yazık ki, Madenci Dede...

Yalnız bu bölümlerden Hatice Nineyi anlatan bölümün “Hatice Kız” olarak başlıklandırılmış olduğu görülmektedir. Bu başlık anlatılan konuya uygun değildir. Çünkü Hatice Nine yaşını başını almış, torun sahibi bir insandır. Üstelik eserin hiçbir yerinde de Hatice Kız olarak anılmamaktadır. Bu adlandırmayla yazar yaşlı insanları sevimli kılmayı ve ruhlarının bir genç insan gibi olabileceklerini anlatmayı amaçlamış olabilir.

Eserin ön ve arka kapakları dışında herhangi bir görsel öge bulunmamaktadır. Eserin ön kapağında anlatılan konuya uygun olarak çizilmiş bir resim bulunmaktadır. Arka kapağında ise incelenen diğer eserlerde (H.S.,S.S.,D.Ş.,U.S.,D.T.) olduğu gibi yazarın gençlik yıllarına ait bir fotoğrafı ile ön kapaktaki resmin küçültülmüş şekli yer almaktadır.

Yer Altındaki Dostlar’da da manzum bölümleri görmek mümkündür. Genel olarak düz uyak şeklinde düzenlenmiş olan bu bölümler 7’li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur.

*“Güçlü yaprak büyümüş
Yapraklar altın gümüş
Parıltılar saçarmış
Bin bir çiçek açarmış” (s.68)*

Kitabın başlığı olan Yer Altındaki Dostlar, sözcük öbeği kazandıklarını boş şeylere harcamayıp ilerde faydalı işlerde kullanılması için bir sandığa saklayan Madenci Cemal Dede ile onun alın teriyle kazandığı birikimleri için kullanılmıştır.

Madenci Cemal Dedenin ölümünden yıllar sonra yer altından çıkarılan altınlar dünyanın kurtarılması ve tekrardan yaşanılır bir duruma gelmesi için kullanılacaklarından birer dost gözüyle değerlendirilmişlerdir.

Konu ile başlık arasındaki uyum esere daha seçkin bir hava katmıştır.

3. OLAY ÖRGÜSÜ

Yer Altındaki Dostlar birbirini izleyen olayların bir zincir oluşturmasından meydana gelmektedir. Eserdeki olaylar şöyledir:

1. Yağmur ile Güneş kardeşler kimsenin endişeye kapılmaması için Bediş Sultanın ağzından onun kayboluş nedenini anlatan bir mektup yazarak herkesi rahatlatırlar.

2. Yeşil Cennet'e taşınmış olan Perinaz Sultan, Yağmur'a dünyanın kurtarılması çalışmalarının daha büyük çapta yapılması gerektiğini ve bunun için de paraya ihtiyaç duyulduğunu belirterek, bu eksikliğin "Madenci Dede" masalındaki şifrenin çözümüyle gerçekleşeceğini belirtir.

3. Uzun süren aramalar sonunda torunu Cafer'in gizlice telefonu ile bu masalın Hatice Ninede olduğu anlaşılır ve onun evine gidilir.

4. Masal Hatice Nineden ödünç alınır. Okuduktan sonra hazinenin Fadiş Ninenin köydeki evinde olduğu tespit edilir.

5. Bu arada Hatice Nineye bir bahçe evi verilir. İşsiz oğluna da bir iş bulunur. Bir gecekonduda yoksul hayatı süren aile, böylelikle rahata kavuşur.

6. Fadiş Ninenin köyüne giden Yağmur ve beraberindekiler (Güneş, Füsunsaz, Yâver Dede, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan) bir hafta süren yorucu çalışmaların ardından içinde altın külçeleri olan sandığa ulaşırlar.

7. Sandıkta ayrıca içinde bir gümüş kutu ve kutunun içinde Madenci Cemal Dedeye ait olan bir mektup vardır.

8. Mektupta yazılanlardan Madenci Cemal Dede hakkında bilgi edinen insanlar onun Yağmur ile Güneş'in dedeleri olduğunu anlar ve oldukça duygulanırlar.

4. MEKÂN

Eserin konusu olan kazı çalışmaları Fadiş Ninenin yüksek kerpiç duvarları arasındaki bodrumunda (s.111) gerçekleşmektedir.

Bu evin hangi köyde ve şehirde olduğu belirtilmemekte; yalnızca Fadiş Ninenin köyünde olan bir yer olarak eserde belirtilmektedir. Eserdeki diğer mekân unsurları şöyledir:

a. Açık Mekânlar:

Fadiş Ninenin köyü (s.106), ormandaki çitlembik ağacının altı (s.22), Göksu'da Milli Park Ormanı'nın eteğindeki Perili Köşkün arkasındaki gecekondu mahallesi (s.48), ıhlamur ağacının altı (s.79) açık mekâna örnek yerlerdir.

b. Kapalı Mekânlar:

Perinaz Sultan tarafından gönderilen kutuların saklandığı yer olan Pembe Yalı'nın çatı katı (s.23) kapalı mekâna örnektir.

c. Olağanüstü Mekânlar:

Uzayın derinliklerinde bulunan Yeşil Cennet (s.19) olağanüstü mekâna örnektir.

d. Labirent Mekânlar:

Birer kapalı uzam olmalarına rağmen hazinenin bulunmasıyla birlikte şenlik alanına dönen Fadiş Ninenin evinin bodrumu (s.114) ile yeni sahiplerine mutluluk dolu dakikalar yaşatan müstemilat denilen bahçe evi (s.79) labirent mekâna örnek yerlerdir.

Mekân-insan ilişkisinin yarattığı psikolojik rahatlığı eserden izlemek mümkündür:

“Füsunsaz ninenin güler yüzü sevinçle parlayarak görüldü. Arkasında Hünkâr Yâveri merdivenlerden indiler. Sandığın çevresini kuşatıveren gençlerin arasına sokuldular... Heyecan son doruğuna varmıştı tümüyle.” (s.119)

(Hatice Nine) “Sağ olunuz soylu Kaptanoğlu... Elbet rahat edeceğiz. Bu kadar köklü sevgilerin arasında insan nasıl mutlu olamaz? Bu mutlu kelimesi yeterli bile değil. Ben çok sevdiğim bir kelimeyle duygularımı söyleyeceğim: Çok mesudum. Ailem de mesut...” (s.85)

5. ZAMAN

Eser 23 Nisan şenliklerinin ertesi gecesi bir anda ortadan kaybolan Bediş Ninenin sevdiklerinde bıraktığı üzüntü ile başlar; yaz mevsimi boyunca devam eder.

Eserin bitişi mevsimsel olarak belirgin olmamakla beraber bir haftalık sürecek olan kazı çalışmaları. öncesinde kahramanların eylemleri davranışları zamanı tespit konusunda okuyucuya yardımcı olmaktadır.

“Soğuk alkolsüz içecekler, serin yiyeceklerle bu kır sofrası gerçekten iştah açıcıydı. Yenilip içilmeye başlandı... Keyifliydiler. Mahallelerinden hoşnuttular.

Bir dut ağacının gölgesindeki keyif ta ki ilk eşek arısı ortadaki kuru köfte tabağına konuncaya dek sürdü.” (s.102)

a. Olay Zamanı:

Fadiş Ninenin bodrum katında hazineyi bulmaya yönelik yapılan kazı çalışmaları bir haftalık zaman-difiminde tamamlanmıştır.

“Sade gece değil... Belki bir hafta... Çalışacağız burada yapacağımız işlerimiz var.!” (s.110)

b. En Heyecanlı Zaman:

Uzun ve yorucu bir uğraş sonucunda Yağmur ile beraberindekilerin (Güneş, Füsunsaz, Yâver Dede, Çığdem, Didem, Peltan, Nalan) sandığı bulup, kilidi kırmaları eserin en heyecanlı zaman dilimini oluşturmaktadır.

“Birden durdu. Kazmasının ucu bir sertliğe dokunmuştu... yavaş yavaş küçük bir düzlük açığa çıktı. Temizleme sürdükçe daha rahat bir görünüm alıyordu düzlük

sandıkları yer. Bir sandığın kapak bölümü olmalıydı... Sandık meydana çıkmaya başladı. Çevresindekilerin tümü susuyorlar, kıpırdamaktan kaçınıyorlardı. Sandığın bulunuşunun gizli sevinciydi bu sessizlik. Belki daha sonra yüksek sesle konuşacak, belki de haykıracaklardı.” (s.118)

‘Kilidin kırılma işi biraz uğraştırdı Güneş’le Yâver Dedeyi. Kilidin halkasına bir demir küskü geçirilerek sonunda kırıldı. Heyecan son durağına varmıştı tümünde... Gözlerini alan ilk görüntü, el büyüklüğündeki altın külçelerinin orta yerinde duran gümüş kutuydu.” (s.119)

c. En Duygusal Zaman:

Çocukluğunu, diğer bir ifadeyle hayatının en güzel yıllarını ıhlamur ağacının altında diğer çocuklarla birlikte Fadiş Ninenin anlattıkları masalları dinlemekle geçiren ve oralara gitmeyi hayatı boyunca arzulayan Hatice Ninenin ıhlamur ağacına kavuşma sahnesi eserin en duygusal zaman dilimini oluşturmaktadır:

“Hatice nine, ıhlamur ağacına iyice yanaştı. Önceden ellerini uzattı ağaca. Sonra bu eller, bir sevdiğine kavuşurcasına ağacın gövdesine sarıldı.

Sonra başını yasladı. Alnını değdirdi. Öylece bir süre kıpırtısız durdu. Sonra birdenbire döndü kendisine bakanlara. Hem de çok kolay ve rahat bir dönüşle.

‘Yıllar boyu rüyalarıma giren, düşüncelerime vakit vakit uğrayan bu ıhlamur ağacının bana gölgesini bağışlayacağını hiç ama hiç aklıma getiremezdim. Her zaman dua ederdim, Fadiş Masalcı Sultan ninemizin masallarını beraberce dinlediğimiz çocuklarla birlikte ektiğimiz bu ıhlamur ağacını bir kerecik görebilsem diye...’ ” (s.79-80)

d. Çeşitli Kipsel Zamanlar:

Yazdım (s.8), uyumuştum (s.13), başaracağız (s.26), içsek (s.64), yıkanmış (s.72), gerekir (s.81), bakalım (s.98), bekleyin (s.105)...

e. Diğer Zaman Unsurları:

23 Nisan (s.6), bir gecede (s.12), bir yaşında (s.13), yıllardan beri (s.30),

ilkbahar, yaz, kış (s.69), on altı yaşında (s.72), kırk gün kırk gece (s.95), Cuma günü (s.88), bir hafta (s.95), yirmi beş gün (s.97)...

6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU

Yer Altındaki Dostlar, hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniğiyle yazılmıştır. Eserde yer alan sunuş biçimleri ise şunlardır:

Betimleme:

Yazarın gözlem gücü ve bunu sözcüklere yansıtmadaki ustalığı dış portre ve nesne betimlemelerinde kendini göstermektedir:

“Usulca elini içine sokarak elbiseyi çıkardı. Bu harika bir tuvaletti. Uçuk mavi tül üzerine, minik minik altın benekler, kimi yerlerde mavi benekler, pembe benekler serpiliydi. Belli incecik bir bele göreydi. Belinden başlayarak yavaş yavaş çoğalarak genişleyen eteğiye son derece zengindi. Elbisenin belinin sol tarafına ipek vualdan yapılmış bir deste pembe gül iliştilmişti.” (s.87)

Öyküleme:

Eserde sıklıkla kullanılan bir diğer teknik ise öykülemedir. Anlatı türlerinin temel tekniklerinden olan bu tekniğin hareket anlatan eylemlerle oluşturulması, eserin dokusuna bir canlılık kazandırmıştır:

“Füsunsaz nine, onun gözyaşlarını siliyordu öpücükleriyle. Kalkarak Bediş Sultanın –hiç boş bırakmadığı- sürahisinden onun bardağıyla Yağmur’a su getirerek içirdi. Elinden tutarak kaldırdı, şezlonga götürdü. Uzanmasına yardım etti. Dizlerine sevgili sultanın ince battaniyesini örttü..” (s.93)

Mektup:

Yazar eserin 5 yerinde bu tekniğe yer vermiştir. Birincisi Bediş Ninenin adıyla yazılan ve kayboluş nedenini anlatan mektup, ikincisi ve üçüncüsü Perinaz Sultanın Yağmur ile Güneş’e dünyanın kurtarılması konusunda yapılması gerekenleri anlatan öneri mektupları, dördüncüsü Bediş Sultanın Yağmur’a yazdığı mektup, sonuncusu ise gümüş kutudan çıkarılan ve Madenci Cemal Dede’ye ait olan mektuptur.

Rapor Etme:

İncelenen diğer eserlere (H.Ç., S.S., D.Ş., U.S., D.T.) oranla Yer Altındaki Dostlar'da rapor etme tekniğinin daha yaygın kullanıldığı görülmektedir:

“Bu yolda konuşmalar, tartışmalar, çapraşık fikirlerin çözümleri sabaha dek sürdü. Gün ışıırken, yapacakları tüm işler karara bağlanmıştı.” (s.76)

Montaj:

Sanatsal, tarihsel, sosyal, dinsel öğelerle desteklenmiş olan bu teknik eserin yapısındaki kültürel renklilikleri daha canlı ve zengin kılmaktadır:

“Öz ağlamayınca, göz ağlamaz.” (s.92)

“Tıpkı Nuh peygamberin gemisi benzeri.” (s.30)

“ ‘Yeşil başlı ördek olsam su içmem gölünüzden’ türküsünü söyleyen ördekler.” (s.113)

Açıklama:

Dünyanın içinde bulunduğu tehlikeler, bu tehlikelerle savaşıma yöntemleri açıklama tekniğinin kullanımına örnek olmaktadır:

“Eğer günün birinde size verilen plânlar, projeler yardımıyla uzay yolculukları yapabilecek duruma gelebilerseniz –sadece sizin gelmenize izin verilecektir-, ben ve sevgili kardeşim çok mutlu oluruz.”

İç Çözümleme:

Yalnızca Yağmur'un ruhsal durumunun anlatıldığı bölümlerde bu tekniğin kullanımı tespit edilmiştir:

“Yüreğine acılar üşüştü. Başının durgunluğundaki bulutlar dağıldı ama, yerlerinde kocaman, kocaman, cevapsız çengel çengel soru işaretleri sıralıydı. Nasıllar? Niçinler? Nedenler? Acabalar sıralıydı. Fakat hiçbirine de yanıt veremiyordu.” (s.91)

Yer Altındaki Dostlar'da betimleme, öyküleme tekniklerine sıklıkla yer veren Cahit Uçuk mektup, montaj, açıklama, rapor etme tekniklerini gerektiği yerde kullanmayı yeğlemiştir. İç çözümlene tekniğine çok az yer veren yazarın diyalog tekniğini kullanım sıklığı aşağıdaki gibidir:

Toplam Sayfa Sayısı	121
Diyalog Bulunan Sayfa Sayısı	97
Diyalog Bulunmayan Sayfa Sayısı	24
En Kısa Diyalog	1 sözcük
En Uzun Diyalog	128 sözcük

Eserde diyalogların önemli bir yer tuttuğu görülüyor.

C. DİL ve ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ

a. Sözcük Seçimi

Yazarın bu eserde de arı bir dil kullanma çabası içinde olduğu görülmekle beraber çocuğun anlamını bilemeyeceği bazı sözcükler de görülebilmektedir: Mongor (s.10), prelüt (s.35), müştemilat (s.60), mahfuz (s.60), vual (s.87), Hünkâr Yâveri (s.96), îâşe ve ibâte (s.97), sütire mahalli (s.111).

İâşe, İbâte ve sütire mahalli söz değerlerinin eserde somut örneklerle açıklanmaya çalışılması okuyucuya yeni sözcükler öğretme çabasında olan yazarın amacına son derece uygun bir tutum olarak görülmektedir:

“ İâşe, yedirip içirme, ibâte barındırıp yerleştirme manasına gelir.” (s.98)

“ Böylesi yerlere askerlikte sütire mahalli denirdi bizim zamanımızda. Yani gözlerden uzak gizlenebilecek yer.” (s.111)

Yer Altındaki Dostlar'da yazarın anlattığı kişi ve çevrenin söz değerlerinden de yararlandığı görülmektedir: Hayat (s.105), urba, Leymune (s.107), kerevet (s.108),

bakraç (s.109), paçalık kaftan (s.88).

b. Türkçe Kullanımı

Yazarın eserinde arı bir dil kullanma çabası kitabın farklı bölümlerinden seçilen 5 sayfa (s.7, 21, 45, 66, 98) üzerinde incelenmiş ve yapılan sayısal değerlendirmeler sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Türkçe Sözcük	%88
Yabancı Sözcük	%12

Yazarın ana dili kullanmadaki titizliğini devam ettirdiği görülmektedir. Bu incelemeye yaygın kullanımlarından dolayı Türkçe olmadığına ayırımına pek de varılamayan ya da artık ana dilin söz değerleri gibi düşünülen; dost, harika, çare, haber, merdiven, fırsat, dünya, kitap... gibi sözcükler de yabancı dile ait söz varlıkları olarak değerlendirilmişlerdir.

c. Sözcük Türleri

Kitabın farklı bölümlerinden seçilen 4 örnek sayfa (s.26, 48, 64, 116) üzerinde sözcük türleri incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

İsim	%42
Sıfat	%15
Eylem	%12
Belirteç	%12
Adıl	%5
İlgeç	%2
Bağlaç	%3
Ünlem	%9

Cahit Uçuk Yer Altındaki Dostlar'da isimlere çokça yer verirken; ilgeç ve bağlaçlara ise oldukça az yer vermiştir.

2. CÜMLE İNCELEMESİ

a. Cümlelerdeki Sözcük Sayısı

Yer Altındaki Dostlar'da cümle kullanımındaki çeşitliliği belirlemek için kitabın farklı bölümlerinden seçilen 5 sayfa (s.27, 53, 82, 101, 119) üzerinde yapılan incelemede aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

En Kısa Cümle	1 sözcük
En Uzun Cümle	24 sözcük
Cümlelerde Ortalama Sözcük Sayısı	6 sözcük

Yazarın uzun cümlelerden kaçınarak çocuk kitaplarında olması gereken düzeye uygun bir tutum içinde olduğu görülmektedir.

b. Cümle Türleri

Kitabın farklı bölümlerinden seçilen 3 sayfa (s.51, 74, 101) üzerinde cümle türleri incelenmiş ve çizelgelerdeki sonuçlara ulaşılmıştır:

(s.51)

"Bu yoldaki kuruntularını dağıtan bir küçük havlama sesiyle sevindi. Bu havlama bir an kadar kısaydı. Gelen kangal köpeği anlaşılan Yağmur'u kokusundan tanıdı."

Yağmur yere çömeldi. Sevdiklerini, dostlarını hiç unutmayan bu aslan başlı kangal her zamanki davranışıyla Yağmur'a sokuldu. Başını okşadı. Elinin üstünü törpülü diliyle yaladı. Sonra arkadan koruyucu kangallar beşi birden sükün ettiler. Konuklarını büyük sevgiyle karşıladılar. Güneş, Didem, Çiğdem de köpekleri sevip okşadılar.

Köpekler önlerinde arkalarında, patikadan aşağı doğru yürümelerini sürdürdüler. Patika orman bitiş noktasındaki çit kapının önünde sonuçlanıyordu. O kapı hiçbir zaman kilitlemezdi. Kangallar o kapının kilidi sayılıyorlardı. Kimse içeri giremezdi. Kapıdan çevre yoluna çıktılar.

Hatice ninenin kondusunu bulmak hiç de zor olmadı.

Hatice ninenin kahvede bekleyen torun çocuğu Cafer büyük çınarın altında idi. Onları karşıladı, selamlaşıp tanıştılar. Sonra yürüdüler Cafer önde, onlar arkada.

Kapıdaki genç kadın kendini tanıttı.

'Ben Cafer'in annesiyim, Gülsüm'

Yağmur da ağabeyini, Didem'le Çiğdem'i işaretledi.

'Bu ağabeyim Güneş, bu genç hanımlar da en yakın akrabalarım..'

Cafer'in annesi, içeri buyur etti. Küçük koridorun sonunda mutfak, iki yanda iki odaydı Hatice ninenin kondusu.

Cafer'in annesi sağdaki odayı göstererek yavaşça fısıldadı."

Yüklemnin Türüne Göre	
(s.51)	
Toplam Cümle	29
İsim Cümlesi	7
Eylem Cümlesi	22

Yüklemnin Yerine Göre	
(s.51)	
Toplam Cümle	29
Kurallı Cümle	27
Devrik Cümle	2
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre	
(s.51)	
Toplam Cümle	29
Olumlu Cümle	26
Olumsuz Cümle	3
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	-

Yapılarına Göre	
(s.51)	
Toplam Cümle	27
Basit Cümle	16
Bileşik Cümle	9
Bağlı Cümle	-
Sıralı Cümle	2

(s.74)

" Sonunda Yağmur, dördünün duygularını bin bir kelimecik içinde üzetledi.

' Bu dinlediğimiz ' Madenci Dede ' masalı bana çok değişik duygular vererek bir takım çözülmemiş sırlara yeni yeni düğümler attı.

Perinaz sevgilimiz de masalı okumamızı öğötlemele neleri açıklamak istemişti? Bediş sevgilimizin esrarlı gençlik ve güzelliğinin bir "Ab-ı hayat" suyuyla mı sürüp

gittiğini anlamamızı sağlamak istiyordu? Sonra Fadiş nineyle Bediş sevgilimiz kardeş miydiler? Kardeşeler, Fadiş kardeş Bediş sevgilimizin nasıl ninesi oluverdi?’

Güneş, son derece ciddi, kıpırtısız hatta soluk almaz bir sessizliğin içindeydi. Düşünüyordu. O sorular onun başında da dolanıp dolanıp başladıkları noktaya dönüyorlardı. En sonunda mırıldandı.

‘düşünüyorum da, henüz bir sonuca varamadım!gerçeklerle masal biçiminde anlatılanlar o kadar birbirinin içine kilitlemiş ki, açabilmek için anahtarını bulmamız gerekiyor...’

Didem sabırsızlanıyordu. Üst düzeydeki heyecanı, değişik düşüncelerini bir an önce açıklamaya zorluyordu onu.

‘Ben de bir şeyler söylemek istiyorum!’

Güneş, Yağmur, Çiğdem başlarını ona çevirdiler. Yüzü sararmıştı Didem’in. Gözleri parıl parıldı bu sararmış güzel yüzde.

‘Seni de dinliyoruz, konuş lütfen Didem!’

‘Sizlerden çok başka bir yönüyle ilgilendim bu ‘madenci’ masalı ile. Yağmur’un eskiden beri bir saplantısı vardı.’

Yüklemnin Türüne Göre (s.74)	
Toplam Cümle	24
İsim Cümlesi	4
Eylem Cümlesi	20

Yüklemnin Yerine Göre (s.74)	
Toplam Cümle	24
Kurallı Cümle	19
Devrik Cümle	5
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre (s.74)	
Toplam Cümle	24
Olumlu Cümle	17
Olumsuz Cümle	1
Soru Cümlesi	4
Ünlem Cümlesi	2

Yapılarına Göre (s.74)	
Toplam Cümle	21
Basit Cümle	10
Bileşik Cümle	8
Bağlı Cümle	1
Sıralı Cümle	2

★
(s.101)

“ ‘Sağlık memuru var!’

‘Ona söyleyin bu dere suyunun ağulu olduğunu, herkese duyurun!’

Oğlanın ağzı bir karış açıldı; elindeki torbayı tersine çevirdi. Parmak kadar balık ölülerini kumlara döktü.

Yağmur arkasına dönerken çocuğa acıyarak baktı.

‘Hoşça kal!’

Oğlan ağzını toparlayamadı, ‘Git güle güle’ diyebilmek için.

Kervan hareket ettiğinde, bir sürü sorguyla karşılaştı Yağmur.

O sakindi, biraz da üzgün.

‘Balık yavrularını öldürmelerine başka türlü nasıl set çekebilirdim? Hiç olmazsa içlerine bir damlacık ölüm korkusu düşmüştü. Belki bu dinamit avcılığından vazgeçerler!’

Sonra köylerin geçim zorlukları, ilgisizlik üzerinde konuşmalar yapıldı. Ta ki bir ekin tarlasının yol kenarındaki dut ağacına rastlanıncaya kadar sürdü bu konuşmalar.

Kervan, orada durdu. Yâver dede yine komut verdi.

‘Kilim seriniz çocuklar... Burada ne masa, ne iskemlelere göre yer yok!’

Kilim serildi. Ortaya büyük beyaz bir örtü açıldı. Gençler kızlı erkekli arabayla mola yeri arasında mekik dokudular. Tabaklar, çatallar, bardaklar, yiyecekler, içecekler taşındı.

İâşe bakam adı verilmişti Füsunsaz nineye. Gerçekten de kafilesinin sağlıklı beslenmesi için en ince ayrıntılarına kadar düşünmüştü.

Yüklemnin Türüne Göre	
(s.101)	
Toplam Cümle	27
İsim Cümlesi	4
Eylem Cümlesi	23

Yüklemnin Yerine Göre	
(s.101)	
Toplam Cümle	27
Kurallı Cümle	23
Devrik Cümle	6
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre	
(s.101)	
Toplam Cümle	27
Olumlu Cümle	19
Olumsuz Cümle	2
Soru Cümlesi	1
Ünlem Cümlesi	5

Yapılarına Göre	
(s.101)	
Toplam Cümle	24
Basit Cümle	12
Bileşik Cümle	9
Bağlı Cümle	-
Sıralı Cümle	3

Kitaptan örnek olarak seçilen toplam 3 sayfa (s.51, 75, 101) üzerinde yapılan cümle türleri incelemelerinde yazarın dengeli bir dağılıma yer vermediği tespit edilmiştir. Ayrıca bu dağılımda yazar daha çok; eylem cümlesi (%81) ile kurallı (%86), olumlu (%76) ve basit cümlelerin (%53) kullanımına yer vermiştir.

3. EDEBÎ SANATLAR

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.23, 46, 59, 87, 124) edebi sanatlar açısından incelenerek, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Benzetme	3
Deyim Aktarması (Eğretileme)	3
Değişmece	7
Ad Aktarması	2

Yer Altındaki Dostlar'da en çok değişmece sanatı kullanılmıştır. Edebî sanatlara birkaç örnek:

Benzetme:

“Tuvaletin pembe atlastan iç eteği etekliğinin altında *cebe benzer* bir fazlalık geldi ellerine.” (s.87)

“*Bizler ve bizlere benzer* düşünce, duygu, çaba, gayret sahibi...” (s.124)

Deyim Aktarması (Eğretileme):

“Fakat *gümiş kutu* gözlediği sırrını ele vermek istiyorcasına, göstermiyordu minik kırmızı düğmeyi” (s.33)

“*Taze planlar*, yeni, geçerli tasarılar peşpeşe bir koşu tutturdular.” (s.124)

Değişmece:

“Böyle can kulağıyla dinleyerek beklemelerine rağmen, telefonun zili, dördünü de *yerlerinden sıçrattı*.” (s.46)

“Hatice ninenin *gözleri dalmıştı*.” (s.87)

Ad Aktarması:

“*Sekiz göz* büyük bir dikkatle bakıyordu kutunun her yanına” (s.33)

“Kendi meslek konularını konuşsalar, birbirlerine anlatsalar da; dördünün de *kulağı* telefonun çalacak zilindeydi.” (s.46)

4. ATASÖZLERİ ve DEYİMLER

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.9, 29, 70, 80, 104) üzerinde deyimler incelenmiş ve toplam 10 deyim tespit edilmiştir. Buna göre, her sayfada bulunan deyim sayısı 2 kadardır.

Yazı dilinde yaygın olarak kullanılan bu deyimlere birkaç örnek:

“Bu sözlerim kulaklarınıza, tümünüzün kulaklarına küpe olmalı”(s.29)

“Vicdanı kadar alını da akmış.” (s.70)

“Hepsi ayrı ayrı çevreyi gözden geçiriyorlar ve umutla bir canlıya rastlamayı amaçlıyorlardı.” (s.104)

İncelenen diğer eserlerden (H.Ç., S.,S., D.S., D.T.) farklı olarak Yer Altındaki Dostlar’da yaşanan durumların olayların en öznlü ve en etkili bir biçimde anlatılmasına yardımcı olan atasözlerinin varlığıyla karşılaşılmaktadır. Ana dile zenginlik katan bu

değerler esere de bir renklilik, canlılık kazandırmıştır.

“Benim huyumu bilirsin, minareyi çalan kılıfını hazırlar demez miyim?” (8s.26)

“Öz ağlamayınca göz ağlamaz, Yağmur bebeğim!...” (s.92)

“Her zaman, ölüm hak miras helâl, diyen aile büyüklerimizi, bu hazinenin devlet payına düşen bölümünü nasıl bölüşeceğimizi de bize gösterirler elbet.” (s.76)

5. İKİLEMELER

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.36, 88, 92, 41, 114) üzerinde ikilemeler incelenerek her sayfada ortalama 2-3 ikilemenin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Birçoğu yazarın ana dile kazandırdığı özgün söz değerlerinden olan ikilemelerden bazıları şunlardır:

“Melodiler bir süre gözlem odasının havasından onların içine akıp, esin esin ruhlarında dolandı.” (s.36)

“Art arda peş peşe vuran yüreği bu koşuyu sürdürebilirse durabilirdi gerçekten.” (s.88)

“Füsunsağ ninesinin gözyaşları pınar pınar akıyordu gözlerinden.” (s.92)

VIII. MADENCİ CEMAL DEDE

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET

Prof.Dr. Yağmur Kaptanoğlu ile üç yabancı arkeologun Anadolu'nun Ab-1 Hayat köyünde yaptıkları kazı çalışmalarında elde edilen tarihi kalıntıların anlatıldığı eserin özeti şöyledir:

Dünyanın dengesini bozmaya çalışan faktörlerle mücadele eden Çevre Koruma Savaşçıları, maddi olanaklarını zenginleştirmek amacıyla Fadiş, Ediş, Bediş müzikalini hazırlarlar. Bu müzikal sonucunda hem topluluğu geniş kitlelere tanıtmaya fırsatı bulurlar; hem de amaçları uğrunda harcayacakları paraları kazanmış olurlar. Bunun yanı sıra Yağmur'un önderliğinde Atlıhan malikânesinde antika eşyaların satılmasıyla gerçekleştirilen müzayedede oldukça iyi gelir elde edilir.

Elde ettikleri paranın her kuruşunu dünyanın daha huzurlu ve yaşanılır bir yer durumuna gelmesinde harcayan bu insanlar kendilerini mutlu hissetseler de Bediş Ninesinin yokluğuna alışmamış olan Yağmur hâlâ üzgün bir ruh hâli içindedir. Hiç ummadığı bir anda yatağının üstünde evin samur kedisini gören kahraman, Torun'un anlattıklarıyla büyük mutluluk yaşar. Çünkü Bediş Sultan, Yağmur'un tahmin ettiği gibi perilerin yeni yurdu Yeşil Cennet'tedir.

Mahara ve Perinaz Sultanın uzaydan gönderdikleri iletiler sonucunda; oraya ulaşabilmeleri için yeni bir uzay aracı yapmaları gerektiğini anlayan Yağmur, bu haberi kendisi gibi profesör olan abisi Güneş ile paylaşır.

Bir yandan dünya için verilen mücadele ile; bir yandan Madenci Cemal Dedenin madenin sorumluluğu ile ve bir yandan da Bediş Sultana ulaşabilmek için yapılacak olan uzay aracı ile meşgul olan Yağmur asıl görevi olan arkeolojinin de getirdiği yükümlülüklerle başa çıkma durumundadır. Ülkenin önde gelen arkeologlarından olduğu için yabancı bilim adamlarından oluşmuş bir heyetle Fadiş Ninesinin köyü olan Ab-1 Hayat'a gider. Güçlü beyin sinyalleri sayesinde beş gün gibi bir sürede eski medeniyetlere ait birçok çanak, çömlek ve içi altınlarla dolu yeşil renkli bir küp bulur. Bunca tarihi kalıntıyı üstün zekâsı ve olağanüstü güçleriyle bulmuş olan kahramana yabancı arkeologlar büyük bir hayranlık duyarlar.

Ertesi gün elde ettikleri bulguları valiliğe teslim eden Yağmur, Türk tarihine ışık tutacak önemli çalışmalar gerçekleştirmiş olmanın sevinciyle evinin yolunu tutar.

2. EĞİTSEL İLETİLER

a. TEMEL KONU ve İLETİLER

1. Dünyanın Kurtarılması:

İncelenen diğer eserlerde (H.Ç., S.S., D.Ş., U.S., D.T., Y.A.D.) üzerinde durulan bu konu Madenci Cemal Dede'de de vurgulanmaya çalışılmıştır. Dünyanın kurtarılması amacıyla düzenlenecek olan Yağmur'un yakın arkadaşları ve aile dostlarından olan Çiğdem'in sözlerini yazdığı; Didem'in de müziğini yaptığı "Fadiş, Ediş, Bediş" masal müzikali ile Çevre Koruma Savaşçıları Vakfı hem seslerini bir kere daha duyurur hem de sağlanan gelirle parasal gücünü artırır.

Yazar, dünyanın daha yaşanılır bir duruma gelmesi için yazılmış olan masal müzikalinin özelliklerini:

"Konusu gerçek bir masaldı. Padişahlar, sultanlar, şehzadeler, dadılar, tayalar, saraylılar, cariyeler, bir dudağı yerde bir dudağı gökte harem ağalarıyla muhteşem bir sarayda yaşam sergileniyordu. Periler vardı, güzeller güzeli. Konuşan kediler vardı, kuyrukları halka halka siyah sarı samur kediler. Konuşan ceylanlar; yolunu kaybetmiş bir garip âşığa postacılık yaparak sevgilisinden mektup getiren kanatlarının içleri süt beyaz, üstleri siyah harika kırlangıçlar. Kılavuzluk yapıp hak âşığı dervişe yol gösterip onu sevgiliye kavuşturan kırlangıçlar. Ve masal müzikalinin beş perdesi içine sığan daha neler neler vardı; ne sevdalar, ayrılıklar, acılar, sevinçler, gözyaşları, kahkahalar. Daha neler neler." (s.47) cümleleriyle anlatırken müzikalin seyircide bıraktığı izlenimi de:

"Seyirciler daha ilk görüntüleriyle büyülenmişler, kendilerini masalın sihirli havasına kaptırmışlardı." (s.47) şeklinde dile getirir.

Masal müzikalinden sonra kazandıklarını yeterli görmeyen ve daha çok işler yapma, dünyanın insanoğluna sundu armağanlara duyduğu minnettarlığı sahip olduğu imkân ve olanaklarla gösterme düşüncesinde olan Yağmur (Kaptanoğlu) Atlıhan malikânesinde ülkenin ileri gelen insanların davet edildiği bir müzayedeye de ev sahipliği yapar. Davetiye metninde kazanılacak her kuruşun da Çevre Koruma Savaşçıları Vakfı'na aktarılacağını belirtmeyi de ihmal etmez.

“Ekleme

Ancak rüyalarda görülebilecek eşsiz nadide eserlerin gelirlerinin, ‘Çevre Koruma Savaşçıları’ vakfına armağan edileceğini bildirmekle onur duymaktayız.

Atlıhan Ailesi” (s.36)

Yazar bu ileti ile dünyanın korunması, sevilmesi gerektiğini; onun canlılara sunduğu sayısız güzellikler karşısında insanoğlunun da sahip olduğu veya sahip olabileceği imkân ve olanaklar ölçüsünde elinden gelen çabayı göstermesi gerektiğini anlatmaya çalışır.

2. Dünya Uygarlıklarının Merkezi Anadolu:

Yazar Anadolu’nun çok eski bir tarihî geçmişe sahip olduğunu; yapılan kazılarda çıkarılan antik kalıntıların zenginliğinin ve çeşitliliğinin bu düşüncesini desteklediğini anlatmaya çalışır. Genç ve ünlü bir arkeolog olan Prof. Dr. Yağmur Kaptanoğlu Anadolu topraklarının sadece kendi ulusal geçmişine değil; dünya medeniyetlerinin tarihlerine de ışık tutacak zenginlikte bir coğrafya olduğunu anlattığı eserinde bu düşüncelere genişçe yer vererek bu savı doğrulamaya çalışır:

“Topraklarımızın dünya uygarlığının beşiği olduğu yıllarca söylenmesine karşın, dış dünya, bu yüce onurun Türk topraklarında saklandığına inanmak istemiyordu. Bu iddialara önderlik eden komşularımız Yunanlılardı. Bu heyecanlı, sıcak kanlı Akdeniz milleti bile artık bu konuda fazla konuşmuyor. Çünkü başka ve daha iddialı sesler yükselmekte. Topraklarda köklerini arama izni istenmekte. Neler bulacakları bizlerce bilinmektedir... Topraklarımızın uygarlığın doğum yeri, beşiği olduğunu ispatlayan ve bugün müzelerimizde sergilenen eserlerin araştırmalarının Türk arkeologları yanında çalışan yabancı bilim adamlarının sözleri de ayrıca kanıtlamakta! Öyle tabletler bulunmuştur ki bu çivi yazısıyla yazılmış tabletlerde çok hoş öyküler okudum. Tıpkı bugün yazılanların benzeri. Bir mahkeme ilâmı, borcunu ödemeyen bir kişinin malına el konulması gibi... Ve yine bu tabletlerin gösterdiklerine göre uygarlığın bugünkü Türk toprakları olan Anadolu yarımadasında gömülü olduğu açığa çıkmış bulunmaktadır.” (s.18-19)

Yazar bu ileti ile Anadolu’nun zengin bir medeniyetler beşiği olduğunu, bu

mirasa sahip çıkılması gerektiğini belirtir. Ayrıca milli kültürün önemli yapı taşlarından olan ulusal tarih bilinciyle de geçmişini sahiplenen ve yaşadığı coğrafyayı anlatmaktan onur duyan okuyucu kitleleri oluşturmayı hedefler.

b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER

1. İnsan Mutlu Olmak İstiyorsa Öncelikle Kendini Tanımalı; Hayattan Ne İsteddiğini Bilmelidir

“İnsan ilk önce kendini tanımalı, yalnız dış görünüşüyle değil; iç dünyası ile tanışmalı. Becerilerinin değerlilik ve işe yararlılık derecelerini mihenge vurmali. Ben neyim? Ben kimim diye kendi kendine sorduğunda, kesin çizgileriyle çizilebilecek olmalı bu cevaplar.” (s.26-27)

2. Hayvan Sevgisi

“Kuyruğu halka halka siyah sarı sevgili kedileri, öz malıymışçasına yatağın ortasında sere serpe yatıyordu. Bir yandan da şımarık ama küçücük bir sesle ‘miyavvv!’ diyordu. Yağmur’un yüreğini büyük bir sevinç avuçlayıverdi. Okşayan bir sevinçti bu. Tatlı bir çabuklukla tüm vücuduna yayıldı.” (s.27)

3. Türkler Konuksever İnsanlardır

(Yabancı Arkeolog): “Çok içten söylüyorum, arkadaşlarım adına da... Töreleriniz bizleri mıknaş benzeri çekmekte. Öylesine bir dikkatle inceliyoruz ki davranışlarınızı... Gece bizim için hazırlanan gonca kokulu yatakların temizliği, özenle hazırlanışları. Konuklara gösterilen ilgi ve candanlık, hayranlık duygularımızı uyandırmakta gecikmedi...” (s.84)

4. Gençlere. Güven Duyulmalı, Onların Her Şeyi Başarabileceklerine İnanılmalıdır

“Yağmur ‘Süt dökmüş kedilere benzedi bizim ünlü konuklarımız!... Neden acaba kendilerinden başka kimselerin, özellikle gençlerin bir şeyler bildiklerine inanamazlar! Önemli başarılar elde edeceklerini bir türlü anlayamaz kimi bilim adamları’ diye düşünürken bütün muzipliği ile şeytanca gülümsüyordu.” (s.65-66)

5. Toplumların Gelenek ve Göreneklerine Uygun Hareket Etmek Gerekir

“ ‘Memleketlerimize döndüğümüzde Türk kahvesi pişirilecek evlerimizde. Dostlarımıza da tanıtacağız Türk kahvesini’

Yağmur onların ellerindeki bardaklarına bakıyordu dikkatle.

‘Ama gerçek Türk kahvesi böyle kocaman bardaklarda içilmez ki!.. Siz belki farkına varamadınız ama bu kadar çok ölçüde Türk kahvesi hepimize ağır gelebilir.’
(s.105)

6. İnsanlar Eleştirilere Açık Olmalıdırlar

“Her zaman büyüklerimiz söylerler, marifet iltifata tabidir diye.

Büyüklerimizin sözleri çok güzel, ama ben şunu bizim dilimizle söyleyeyim. Yani, ancak güzel sözler sayesinde beceriler doğar anlamına geliyor.

İnsan karşısındakilerin beğenilerine olduğu kadar tenkitlerine de gereklilik duymakta.” (s.19)

7. Kazılar Sonucu Elde Edilen Bulguların Yanı Sıra Sözlü Edebiyat Ürünlerinin (öykü, destan, ninni, fıkra...) De tarihin Karanlıklarına Işık Tutacağı Unutulmamalıdır

“Biz Türkler bu toprakların geçmiş tarihini, hangi devirlerde hangi uygarlıkların yaşadıklarını çok iyi biliriz. Sadece bilim yoluyla değil, kuşaklardan kuşaklara anlatıla anlatıla masal biçimi almış öykülerimizle, saz şairlerimizden çok eskiden beri söyledikleri, çaldıkları destanlarla. Bu masallaşmış çağların ninnileriyle, bize anlattıklarıyla, öykülerle, fıkralar, hikâyelerle de biliriz. Arkeolojik haritalardan, plânlardan çok daha iyi...” (s.70)

8.İnsanlar Konuşma Becerilerine Göre Değil; Üstlendikleri İşi Yapabilme Yeterliliklerine Göre Değerlendirilmelidirler

“Ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz; şahsın görünür rütbe-i aklı eseridir... Aynası iştir kişinin söze bakılmaz. İnsanın aklının ölçüsü yaptığı eserinde görülür.” (s.27)

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHIS KADROSU

Yağmur

Yağmur bu eserde Türkiye'nin en genç ve en yetenekli bilim adamlarından biri olarak görülmektedir. Olağanüstü güçleri ve güçlü içgüdülerinden ve kazı çalışmaları sırasında antik kalıntıların yerlerini çok kısa bir süre içinde tespit edebilmesinden dolayı ülkenin gözde profesörlerinden sayılmaktadır. Üç yabancı profesörden kurulu heyete başkanlık etmesi için görevlendirilen kahraman beş günlük bir süre içinde yeşil renkli içi Roma medeniyetine ait altınlarla dolu bir küp bulur ve Anadolu Medeniyetinin bütün dünya medeniyetlerine kaynaklık eden tezini de somut delillerle bir kez daha kanıtlamanın haklı gururunu ve sevincini yaşar.

Onun diğer bilim adamlarından farklı olarak yaratıldığını yazar Yağmur'un ağzından dökülen şu cümlelerle anlatır:

“Kazıya başlamadan bir ek daha yapacağım sözlerime. Ben içgüdülerime çok güvenirim!... duygularım, bana yedi kat yerin altında bile olsalar antik eserlerin bulunabileceği yerleri elektrik sinyallerine benzer ürpertilerle haber verirler.” (s.70-71)

Dünyanın kurtarılması uğrunda gereken parasal desteğin sağlanmasında gerek masal müzikalini hazırlatma ve gerekse müzayedeyi gerçekleştirme önerileriyle çevresindekileri harekete geçirir, Çevre Koruma Savaşçıları Vakfının kasalarının paralarla dolmasına yardımcı olur.

(Tufan Dağlı): “ ‘Bir hafta önce yapılan rüyalar müzayedesinin müthiş gelirleri de gerçekten vakfa mı verilecek?’ ”

(Didem): ‘Devredildi bile... Bilgisayarlarımızın kazanç hanelerinde yer kalmadı diyebiliriz...’ ” (s.51)

Yağmur'la ilgili dış portre betimlemeleri eserin yalnızca bir yerinde görülmektedir. Bu bölümde Yağmur'un kazı alanına doğru yol aldığı anlatılmaktadır.

“Yağmur, gözleri yarı kapalı, yüzünün pembeliği uçmuş, çevresiyle ilgisi kesilmiş bir durumda ağır ağır yürüyordu. Bastığı yere hiç bakmıyordu. Fakat attığı adımlar sanki ayaklarının altında görünmeyen bir tehlike varmışçasına, son derece ölçülü ve dikkatliydi. Her adımda bir an duruyor sağlamca bastığı yeri inceliyor, ölçüp biçiyordu sanki. Bu ağır tempolu gezinti onu kazı alanı diye gösterilen yerin dışına vardırılmıştı.”(s.71)

Yağmur, kendine güvenen, güzel işleri yapma konusunda başkalarına önderlik yapan, kendi vatanının maddi ve manevi değerlerine sahip çıkan bir kahramandır.

a. Fonksiyonlarına Göre Şahıs Kadrosu

Ana Güçler (Tematik)		Ara güçler	Karşı Güçler (Hasım)
kahramanlar	Yağmur	Güneş, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan, Torun (kedi), Atlıhan, Tufan Dağlı, Hasan Çoban, Mahara, Leymune Nine, Genç Bediş, Füsunsaz, Hünkâr Yaveri, üç yabancı bilim adamı.	Dünyaya zarar verenler
kavramlar	Akıl ve zekâyaya güven Paylaşım Milli değerlere bağlılık Dünyayı koruma Başarma isteği Kalkınma ve kalkındırma	Dostluk Hayvan sevgisi Azim ve kararlılık Özveri Saygı ve sevgi Konukseverlik Hoşgörü	Yaş ve tecrübeye güven Bencillik Milli değerlerden uzaklaşma Dünyaya zarar verme Parasal destek Bayındırlıktan uzak olma

Eserdeki kahramanların psikolojik derinliklerine yer verilmediği için kahramanlar birer tiptir.

b. Sosyal Konumları Bakımından Şahıs Kadrosu:

Arkeologlar: Yağmur, Peltan, Nalan ve üç yabancı bilim adamı

Güzel Sanatlarla İlgilenenler: Çiğdem, Didem, Hasan Çoban, Tufan Dağlı

Herhangi Bir İşte Çalışmayanlar veya Emekliler: Atlıhan Dede, Leymune nine, Genç Bediş, Füsunsaz, Hünkâr Yâveri

Mühendisler: Prof. Dr. Güneş Kaptanoğlu ve Mahara

Yazar kahramanların sosyal konumlarını belirlemede onların meslek alanlarını esas almıştır.

d. Yaşlarına Göre Şahıs Kadrosu

Çocuklar:-

Gençler: Yağmur, Güneş, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan, Mahara, Tufan Dağlı, Hasan Çoban

Orta Yaşlılar:-

Yaşlılar: Leymune Nine, Genç Bediş, Füsunsaz, Hünkâr Yâveri, üç yabancı bilim adamı.

Yazar eserde genç ve yaşlı kahramanlara dengeli yer vermiştir.

c. Cinsiyetlerine Göre Şahıs Kadrosu

Kadın Kahramanlar: Yağmur, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan, Leymune Nine, Genç Bediş, Torun (Kedi), Füsunsaz

Erkek Kahramanlar: Güneş, Mahara, Hasan Çoban, Tufan Dağlı, Atlıhan Dede, Hünkâr Yâveri ve üç yabancı bilim adamı

Yazar eserde kadın ve erkek kahramanlara dengeli yer vermiştir.

2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER

Tamamı 103 sayfadan oluşan eser anlatılan konularla başlıkların uyum gösterdiği toplam 10 bölümden oluşmaktadır: Geceye Sunulan Destek, Perde Açılırken, Yeşil Sırlı Küp ve Gerisi...

Madenci Cemal Dede incelenen diğer eserlerde olduğu gibi (H.Ç, S.S, D.Ş, U.S., D.T.,Y.A.D.) ön ve arka kapaklar dışında herhangi bir görsel öğeye rastlanılmamaktadır. Ön kapakta Yağmur'un yabancı arkeologla kazı çalışmaları yaptığını anlatan resim eserde anlatılan konuya son derece uygundur. Arka kapakta ise yine yazarın gençlik yıllarına ait bir fotoğrafı ile ön kapaktaki resmin küçültülmüş şekli yer almaktadır.

Eserde ayrıca yer yer serpiştirilmiş manzum bölümler de görülmektedir. Düz yazının yaratmış olduğu monotonluğu yıkan ve ezberlenilmesi kolay olan bu bölümler esere bir hareketlilik katmaktadır. Düz uyak örgüsü ve 7'li hece ölçüsü ile yazılmış manzum bölümlere birkaç örnek:

*"Çin çin akçe
Bir ışık saçılıyor"* (s.46)

*"Perdemiz açılıyor
Öğrenemem Japonca"* (s.45)

Başlığın içerikle uyumu bakımından değerlendirmesinde; eserde arkeolog Prof. Dr. Yağmur Kaptanoğlu ile yabancı üç bilim adamının Ab-ı Hayat köyünde yaptıkları kazı çalışmaları sonucunda elde edilen ve eski çağ medeniyetlerine ait olun Anadolu coğrafyasının bütün dünya uygarlıklarının merkezi olduğunu kanıtlayan bulguların ortaya çıkarılması anlatılmaktadır.

Masalın başlığı olan Madenci Cemal Dede'nin eserin içeriğiyle uyummadığı dikkatlerden kaçmamaktadır. Yağmur, dedesinden miras kalan (Y.A.D.) madenin yönetimini üstlenmiştir; Fakat bu, eserde ön plana çıkarılan veya yazarın sıklıkla üzerinde durduğu bir mesele değildir. Yani; eserde oldukça önemsiz görünen bir ayrıntıdır. Yazarın başlık konusunda titizlik göstermemesi başlığın içerikle uyumunu sağlamamıştır.

3. OLAY ÖRGÜSÜ

Madenci Cemal Dede birbirini izleyen olayların bir zincir oluşturmasından meydana gelmektedir. Eserdeki olaylar ise şöyledir:

1. Yağmur dünyanın kurtarılmasında ihtiyaç duyulan paranın karşılanması için bir müzikalin yapılması önerisini Çevre Koruma Savaşçıları ile paylaşır.

2. Çiğdem ve Didem kardeşler Fadiş, Ediş, Bediş masal müzikalini hazırlarlar. Müzikal seyirciler ve eleştirmenler tarafından tam not alır.

3. Müzikalden sonra Atlıhan ailesinin malikânesinde geliri dünyanın daha yaşanılır bir yer haline gelmesi amacıyla kullanılacak olan bir müzayede gerçekleşir. Müzayede büyük bilgi görür. Bu durum Çevre Koruma Savaşçıları üyelerini (Yağmur, Güneş, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan ve diğerleri) oldukça mutlu olur.

4. Evin samur kedisi Torun tarafından Bediş Nineden güzel haberler alan Yağmur kendini işine vererek Anadolu'nun diğer dünya medeniyetlerinin beşiği olduğunu kanıtlamak amacıyla kazı çalışmalarına girişir.

5. Bu çalışmalarda çanak, çömlek ve içi Roma altınlarıyla dolu yeşil renkli bir küp bulan kahraman, bunları valiliğe teslim ederek büyük bir mutluluk ve gururla evine döner.

4. MEKÂN

Eserde anlatılan kazı çalışmaları Dirlik köyü kıyısındaki Ab-1 Hayat köyünde geçmektedir. Eserde geçen diğer mekân unsurları şöyledir:

a. Açık Mekânlar:

Bir zamanlar Anadolu'nun tipik köylerinden biri iken Çevre Koruma Savaşçılarının çalışmalarıyla bayındır duruma gelen Ab-1 Hayat köyü (8s.99) ile kazı çalışmaları sırasında mola verilen Ab-1 Hayat Çeşmesi (s.90) açık mekâna örnektir.

Yazar kalkınmakta olan Ab-1 Hayat köyünün yaşadığı değişimleri şöyle

anlatmıştır:

“Ab-ı Hayat köyü örnek bir köy olma yolunda kalkınıyordu. Hem de büyük bir çabuklukla. Düzenli bir plânlama, finansman kolaylığı, mesleğini iyi bilen seçilmiş kimselerin iş başında bulunmasıyla bu kalkınma oluyordu...”

Madenin hemen yanında bir süpermarket açılmıştı. ‘Ab-ı Hayat’ köyüne dönenlerin, köy pansionlarında tatil yapan turistlerin tüm gereksinmelerini karşılayacak bir biçimde, paketli ihtiyaçlara cevap verecek düzeydeydi bu süpermarket.

Jandarma karakolunun öbür yanında sivil korumacı komandolar ve ailelerinin yaşayacakları başka bir bina da yapılmıştı...” (s.99)

Ayrıca Türkiye (s.69), Avrupa, Amerika (s.58), Anadolu yarımadası (s.19) eserinde ismen geçen diğer açık mekânlardır.

b. Kapalı Mekânlar:

Çevre koruma Savaşçıları Vakfı binası (s.6), Leymune Ninenin evi (s.83) ile Anadolu Uygarlıkları Müzesi (s.107) kapalı mekâna örnek yerlerdir.

c. Olağanüstü Mekânlar

Yerin yedi kat altı (c.30), Yeşil Cennet (s.31) olağanüstü mekâna örnektir.

Yazar nükleer denemeler sonucu bir bölümünü kaybetmiş olan yer altı ülkesi hakkındaki bilgileri:

“Yedi kat yerin altında harika uygarlığın çoğu bugün yok... Ancak daha derinliklerde gizli fabrikaları son süratle çalışır durumda. Ayrılık hazırlıkları için araçlar hazırlamaktalar...” (s.30-31) şeklinde dile getirir.

d. Labirent Mekânlar

Kapalı bir mekân olan Atlıhan malikânesi müzayedeye gösterilen ilgi ve destek sayesinde bu alanda emek harcayan insanlara mutluluk veren bir yer haline dönüşmüştür. Kapalı mekân-mutlu insan ilişkisini yazar eserde şöyle dile getirmiştir:

“...muhteşem müzayedenin akşamıydı. Atlıhan Malikânesinin yemek salonunun yanındaki müzik odasındaydılar. Heyecanlı bir hava esmekteydi.

Yağmur, Didem, Çiğdem, Nâlan, Peltan toplanmıştılar.

Güneş ve Atlıhan dede kütüphane odasındaydılar...

Yaşamlarının unutulmayacak bir gününden sonra hep anacakları bir gece olmuştu. Gülümseyecekler, birbirlerine sevgiyle bakacaklar, konuşacaklardı yıllar geçse de o günü ve o geceyi düşündüklerinde...” (s.39-40)

5. ZAMAN

Madenci Cemal Dede yaklaşık olarak bir aylık zaman içinde gerçekleşen olayları konu almaktadır.

a. Olay Zamanı:

Eserin ana konusu olan kazı çalışmaları, 6 günlük bir zaman dilimi içinde tamamlanmaktadır. Arkeolog Yağmur, kazı çalışmalarının ilk günlerinde eski medeniyetlere ait antik çanak çömlek gibi eşyaları; 5. gününde ise Roma uygarlığına ait altınlarla dolu yeşil renkli bir küpü bulur. Ertesi gün ise buldukları kalıntı ve altınları valiliğe teslim eder.

b. En Heyecanlı Zaman:

Eserin en heyecan verici bölümü; Yağmur’un altınlarla dolu küpü bulmaya yaklaştığı zamandır:

“Bir tümsek belirdi çukurun ortasında. Parmaklarıyla eşleyemeyecek kadar sertti çukurun orasındaki tümsek...

Tümseğin çevresindeki sertlik incelerken yumuşamaya başlayınca, yine eller ödevi devraldı. Yavaş yavaş, okşarcasına fırça vuruşlarıyla temizleniyordu ellerinin arasındaki tümsek. Sonunda bir fırçanın süpürdüğü incecik toprağın altında sihirli bir yeşil leke görüldü...

Duyduğu öylesine büyük, öylesine dayanılmaz ölçüde bir sevinçti ki Yağmur'un. Gözlerindeki buğular görüntüyü gizlemeye başlamıştı..."(s.88)

c. En Duygusal Zaman:

Müzayedede sevdikleriyle bir arada bulunan Yağmur'un Bediş Sultanı yokluğunu derinden hisseden insanlar için yaptığı içtenlik dolu konuşma eserin en duygusal zaman dilimini oluşturmaktadır:

"Tümünüzün içindeki üzüntü bende de var. Bediş sevgilimin sandalyesi boş. Görüntüsü boş, ama bana hiç de öyle gelmiyor. Bir insan ölse bile, onu sevenler, onu konuşanlar, onu özleyenler yaşadıkça ölmüş sayılabilirler mi? Hayır, onu bilenler yaşadıkça o da yaşayacaktır. Ve kuşaktan kuşağa yaşamını sürdürecektir... O sevgilerimizle dolu yüreğinin bir köşeciğinde kalan bir damlacık başına buyruk kendine ait yaşama isteğini sürdürmekte..." (s.41)

d. Değişik Kipsel Zamanlar:

Söylüyor (s.9), bulmuştu (s.13), duymuyoruz (s.25), olmayabilir (s.35), olmalıyız (s.49), başlayalım (s.70), göstereceğim (s.78), sormayınız (s.92)...

e. Diğer Zaman Unsurları

Harika bir gece (s.5), ilk gece (s.21), bu akşam (s.22), perdenin ilk dakikalarında (s.48), ilk günümüzün ilk saatleri (s.67), yarın (s.80)...

6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU

Madenci Cemal Dede, yazar anlatıcı ve hâkim bakış açısı tekniğiyle hazırlanmıştır.Eserdeki sunuş biçimleri şunlardır:

Betimleme:

İncelenen diğer eserlerde yazarın yaygın olarak yer verdiği dış ve iç portre betimleri yerini bu eserde çevre betimlemelerine bırakmıştır. Bu betimlemelerde yazardan izler görülmemekte; betimleneni görülen özellikleriyle tanıtan açıklayıcı ifadeler bulunmaktadır:

“Yağmur, onları eski şosenin geçtiği az ilerdeki, yere çok eskiden yolculara dinlenme, yüzlerini yıkama ferahlığı sağlayan, şimdi de kuşlara ve yaban geyiklerine, sincaplara, tavşanlara, cömertçe suyunu içiren pınara götürdü. Bu pınar çok eski zamanlarda kervanlarla yolculuk yapanlar için toprağın bağrından çıkarılmıştır. Şimdi yeni, modern yollar başka başka yönlerden gelmekte...” (s.67)

Geriye Dönüş:

Kazı çalışmalarını hızlandırdığı bir sırada Yağmur’un çocukluk günlerinin doyulmaz sevincinin Yâver Dedenin elleriyle yetiştirdiği Berrak’ın (kısarak) sırtında yaşadığı günleri anımsaması bu tekniğin kullanımına örnek teşkil etmektedir.

“Çocukluğunda Yâver dedenin en sevgili kısrağı Berrak sırtındaki sevgili çocuğun gizli isteklerini sezmişçesine: onu alıp bilinmeyen yerlere uçurur, uçururdu. Yâver dedesi hiç merak etmezdi Yağmur Berrak’ın sırtında olduğunda. Hem sevgili Yağmur’a, hem de Berrak’a güveni büyüktü... İnsan yavrusuyla, at annenin beraberliğinde sevginin tadına doyamazdı. Yağmur... Sevgi ve güven... Kendisini Berrak’ın bir parçası sanırdı hep.

Bunları düşünürken, o geçmiş günlerin unutulmayan harika anılarını sanki yeniden yaşıyormuşçasına gülümsüyordu Yağmur.” (s.86-87)

Açıklama:

Yazarın eserde sıklıkla kullandığı bu teknik eserin özüne eğitici, öğretici bir nitelik kazandırmaktadır:

(Peltan): “Senin çalışmalarının birbaşka yönünü ele aldık. Örneğin, dünya uygarlıklarının doğum yeri, beşiği olduğunu ispatlayacak bir başka kanıt yolu. Paralar.

Son zamanlarda bulunan çok eski tarihlerde bu topraklarda ululuk etmiş milletlerin paraları. Henüz düzgün biçimlerini almamış, kenarları çarpık çurpuk altın, gümüş, bakır sikkeler. Bilen kişiler bunları inceledikçe gerilere doğru sayfa sayfa tarih kitaplarını açıyor insanın önüne.” (s.19-20)

Rapor Etme:

Olayları aşama aşama ayrıntılarıyla anlatmayı tercih eden yazarın bu tekniği oldukça az kullandığı görülmektedir.

Montaj:

Gerek düz yazı ve gerekse manzum bölümlerde eserin birkaç yerinde kullanılmasına rağmen, telmihlerdeki zenginlikten dolayı esere ayrı bir hava katmıştır.

“Modern bir Nuh’un Gemisi olacak Perinaz sevgilimin ülkesi canlılarıyla uçup yükseleceği gök gemisi... İçinde her çeşit canlıdan bir çift, bir erkek, bir dişi.

Başka türlü nasıl yeni vatanlarında üreyebilirlerdi! Yeşili, çiçeği, çimeni, ağacı, yemişlisi, çiçeklisi! Güzel bir yolculuk. Keşke ben de gidebilseydim!” (s.57)

Öyküleme:

Eserde bu tekniğin kullanımı hareket anlatan eylemlerin kullanımıyla yaygınlık kazanmaktadır:

“Bir ses duymuştu az önce ayrıldığı odasından. Kulak verdi. Kapıdan yana bakındı. O sesi bir kez daha duydu, eli hızlandı, dişlerini ovmayı çabuklukla bitirdi, ağzını çalkaladı, yüzünü yıkadı, fırçasını silkeleyerek öbür fırçaların durduğu bardağın içine yerleştirdi. Saçlarının bağlarını çözdü...” (s.27)

İç Çözümleme:

İncelenen diğer eserlerde olduğu gibi (H.Ç., S.S., D.S., D.T., Y.A.D.) Madenci Cemal Dede’de de bu tekniğe yalnızca eserin ana kahramanı Yağmur’un iç dünyasının anlatımında yer verilmektedir:

“Yağmur, arada bir rüzgâr esmişçesine, hafızasından gerilere doğru dönüşe başlıyordu. Çocukluğunu, o günlerin büyüğü tadını, pürüzsüz eksiksiz mutluluklarını yeniden yaşıyordu; Yüreği özlemlerle dalgalanıyordu. Sonra yine bir başka esin, aklını yaşadığı dakikaların içine çeviriyordu. Böylece bir git gel havası içindeydi.” (s.86)

Betimleme, öyküleme, açıklama tekniklerine sıklıkla; rapor etme, geriye dönüş,

montaj ve iç çözümlene tekniklerine ise nadiren yer veren yazarın diyalog tekniğini kullanım sıklığı aşağıdaki gibidir:

Toplam Sayfa Sayısı	103
Diyalog Bulunan Sayfa Sayısı	71
Diyalog Bulunmayan Sayfa Sayısı	32
En Kısa Diyalog	1 sözcük
En Uzun Diyalog	187 sözcük

Eserde diyalogların önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

C. DİL ve ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ

a. Sözcük Seçimi

Madenci Cemal Dede'de ana dile yerleşmiş ve yabancı kökenli olduğunun ayırımına varılamayan bazı sözcükler dışında çok az yabancı sözcükle karşılaşmaktadır: lahit (s.19), müzayede (s.36), promiyer (s.38), rain (s.66), iâşe (s.83), yâver (s.86), Ab-ı hayat (s.90).

Yazar ayrıca halkın yaşayışını anlatan kimi sözcüklere yer vererek okuyucunun sözcük dağarcığını zenginleştirmektedir: demirhindi şerbeti, dürmeç (s.75), ayakyolu (s.78), sini (s.83), pike, çıkın (s.95).

b. Türkçe Kullanımı

Yazarın Madenci Cemal Dede'de Türkçe kullanımını belirlemek amacıyla kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.5, 7, 36, 61, 91) üzerinde Türkçe ve yabancı sözcükler incelenmiş, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Türkçe Sözcük	%85
Yabancı Sözcük	%15

Cahit Uçuk eserde öz Türkçe kullanmaya özen göstermiştir. Yapılan incelemede

ana dilde yaygın olarak kullanılan; zaman, çare, devlet, ve, dost, aile, heyecan... gibi Türkçe olmadığı için ayırımına pek de varılmayan sözcükler de yabancı sözcük olarak değerlendirilmişlerdir.

c. Sözcük Türleri

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilmiş 4 sayfa (s.9, 49, 76, 99) üzerinde sözcük türleri incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

İsim	%44
Sıfat	%20
Eylem	%12
Belirteç	%8
Adıl	%17
İlgç	%2
Bağlaç	%4
Ünlem	%4

Dengeli bir dağılıma yer vermemekle beraber Cahit Uçuk, Madenci Cemal Dede'de bütün sözcük türlerini kullanmaya özen göstermiştir. Bu kullanımda çocuk kitaplarında bulunması gereken sözcük türlerinin kullanım oranlarına da özen göstermiştir.

2. CÜMLE İNCELEMESİ

a. Cümlelerdeki Sözcük Sayısı

En Kısa Cümle	1 sözcük
En Uzun Cümle	23 sözcük
Cümlelerde Ortalama Sözcük Sayısı	8 sözcük

Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı, kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 örnek sayfadaki (s.15, 28, 47, 74, 105) toplam sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir.

Eserdeki kısa cümleler karşılıklı konuşma (diyalog) şeklinde düzenlenmiş olan ünlem cümleleridir:

“Var!..” (s.12)

“Pekâlâ!...” (s.70)

Eserde yer alan bağlı cümleler ise uzun cümlelerin kullanımına örnek teşkil etmektedir:

“Kendilerini, kendi hayatlarını yok sayarak bir çalışmaydı bu ve ancak bu sıcak çalışmaların içinde, o yüreğindeki sızım sızım sızı az da olsa diniyordu.” (s.15)

b. Cümle Türleri

Madenci Cemal Dede’de cümle çeşitliliğini belirlemek amacıyla kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 3 örnek sayfa (s.13, 60, 89) ve bu sayfaların incelenmeleriyle elde edilmiş sonuçlar aşağıda gösterilmiştir:

(s.13)

“Yağmur, evine döndüğünde, sanki o zorlu çalışmaları, soyunun köklerinden gelen armağanları bulma sevinçleriyle dolup dolup taşıdığını unutmuştu. Öz yaşamına dönüvermişti. Değişik olayların akışındaki heyecanların baskısı altında o sızım sızım sızlayan sızı hafiflemişti yüreğinde. Ama hayır, daha evine döndükten, çevrelerine toplanan sevdiklerine, dört günlük serüvenlerini büyük coşkuyla anlattıktan sonra, birdenbire bütün o olayları yaşamamışçasına başlangıç noktasında bulmuştu kendini.

Duyguları büyük ve yakıcıydı. Her anında beraberdi üzüntüleriyle. Özlemin böylesi dayanılır çeşitten değildi. Ölüm bile daha güzeldi bu hasretin yanında. İnsan bir sevdiğini ölümlle yitirdiğinde, dönüşü olmayan bir uğurlamaya yavaş yavaş katlanılabiliyordu; ama sağlam, güzel yaşamın en canlı örneği olan birinin birdenbire gözleri önünden kayboluvermesi, tesellisi, avutucu bir yanı olmayan büyük bir acıydı.”

Yüklemnin Türüne Göre (s.7)	
Toplam Cümle	11
İsim Cümlesi	6
Eylem Cümlesi	5

Yüklemnin Yerine Göre (s.7)	
Toplam Cümle	11
Kurallı Cümle	7
Devrik Cümle	4
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre (s.7)	
Toplam Cümle	11
Olumlu Cümle	10
Olumsuz Cümle	1
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	-

Yapılarına Göre (s.7)	
Toplam Cümle	9
Basit Cümle	3
Bileşik Cümle	4
Bağlı Cümle	2
Sıralı Cümle	-

★
(s.60)

“ ‘Buraya geldiğimden beri bileğimdeki verici pırlantamla oynuyordum. Farkına vararak değil. Sadece okşuyor; elimde evirip çeviriyordum. Sanıyorum bir yerlere ulaştı, yüreğimdeki dilekleri bir yerlere ilettili. Çünkü kafam da bir başka çalışıyordu dünden beri. Sanki beynimdeki alıcılar kadar vericilerim de hareket halindeydiler...’

Çın çınlar sıklaştı. Kumanda tablosundaki yeşilli allı, sarılı morlu benek benek ışıklar yanıp sönmeye başladı.

Kardeşler artık susmuşlar, kulak kesilmişlerdi. Beklemekten başka çareleri yoktu ki.

Bir süre uzun muydu, kısa mıydı, bilemiyorlardı Güneş’le Yağmur. Sonunda kompitürün ekranında ışıklar belirdi. Renk renk uzun çizgiler, titrek, karışık siyah noktacıklar bir koşu tutturdular ve ilkten seçilemeyen bir mirilti duyuldu. Çizgiler silindi. Bir gölge görüldü. O da açık seçik değildi. Yavaş yavaş gölge biçimlenmeye başladı.

Yağmur kendini tutamadı.

'Ahhh!. Mahara bu gerçekten Mahara...

Yüzü daha da netleşti. Mahara'nın gülümseyen yakışıklı yüzü, iri gözleri ekranı doldurdu ve sesi duyuldu.

'Evet gerçekten Mahara karşınızda. Frekansınıza girebildiğime sevinçliyim. Kısa da olsa söyleyeceklerimi iletceğim sözlerle. Zamanım çok kısıtlı... Lütfen beni dinleyiniz... Söyleyeceklerim çok önemli... Çalışmalarınızı izleyebiliyorum henüz... Uzay gemisi yapımı konusunda başlamayı düşündüğünüz plânlar içinde birtakım değişiklikler yapıldı. Siz lütfen üçüncü dosyadan değil, sekiz sayılı dosyadaki plânlarla işe girişiniz.'

Yüklemnin Türüne Göre	
(s.60)	
Toplam Cümle	39
İsim Cümlesi	13
Eylem Cümlesi	26

Yüklemnin Yerine Göre	
(s.60)	
Toplam Cümle	40
Kurallı Cümle	32
Devrik Cümle	7
Kesik Cümle	1

Anlamına Göre	
(s.60)	
Toplam Cümle	40
Olumlu Cümle	33
Olumsuz Cümle	6
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	1

Yapılarına Göre	
(s.60)	
Toplam Cümle	30
Basit Cümle	12
Bileşik Cümle	10
Bağlı Cümle	2
Sıralı Cümle	6

(s.89)

"Mırıl mırıl titrek sesiyle söyleniyor, bir yandan da yumuşak bir bezle küpün üstünde kalan son toprakları temizliyordu. Küpün ağzında taşlaşmış bir deri parçası bağlıydı. İpini çözmeye gerek yoktu, çünkü çürümüştü. Deri de yer yer delinmişti.

'Bu işin en özen gösteren noktası Yağmur kız... Göster ustalığını!'

Gülümseyerek, deriyi bağlayan çürük ipi kopuk bir yanından yavaşça çıkardı. Çantasından aldığı ince kâğıdın içine koyarak katladı. Sonra deri kapağı yırtık bir ucundan tutarak yavaşça kaldırdı.

Birdenbire gözleri kamaştı. Küpün içine güneş doluvermişti. Hiç de yabancı olmadiğı kendi rengindeki çil çil altın sikkelerle sarılmıştı güneş.

'Hoş geldin dünya yüzüne!... Seni ilk selâmlayan gök yüzünün altın güneşi oldu!...'

Artık yapacak iş, bu yeşil sırlı altın dolu küpü gereğince koruyarak, kazı arkadaşlarına götürmektir. Küpü dizlerinin önüne koyarak sırt çantasından yumuşak bir bez çıkardı. Yere açtı, deri kapağını da kâğıda sardı. Sonra küpü sarıp sarmaladı büyük yumuşak bezin içine. Kazı araçlarını sırt çantasına yerleştirerek omzuna vurdu.

Küpü elleri arasında göğsüne bastırdı. Kazı alanına doğru yürüdü, güzel ve sevinçli bir dönüşü bu."

Yüklemnin Türüne Göre	
(s.7)	
Toplam Cümle	25
İsim Cümlesi	5
Eylem Cümlesi	20

Yüklemnin Yerine Göre	
(s.7)	
Toplam Cümle	25
Kurallı Cümle	19
Devrik Cümle	6
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre	
(s.7)	
Toplam Cümle	25
Olumlu Cümle	21
Olumsuz Cümle	1
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	3

Yapılarına Göre	
(s.7)	
Toplam Cümle	21
Basit Cümle	6
Bileşik Cümle	11
Bağlı Cümle	1
Sıralı Cümle	3

Cahit Uçuk'un Madenci Cemal Dede'de cümle çeşitliliğine dengeli olarak yer

vermediği; cümle türleri açısından en fazla eylem (%68), kurallı (%76), olumlu (%84) ve bileşik (%42) cümlelere yer verdiği tespit edilmiştir.

3. EDEBÎ SANATLAR

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.14, 23, 39, 59, 104) üzerinde edebî sanatlar incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Benzetme	8
Deyim Aktarması (Eğretileme)	3
Değişmece	6
Ad Aktarması	-

Cahit Uçuk Madenci Cemal Dede'de en çok benzetme sanatını kullanmıştır. Kitapta belirlenen edebî sanatlara birkaç örnek:

Benzetme:

“Tıpkı bir *kasa benzeri* çelikten...” (s.23)

“Bunu genişlet; insanlar tıpkı *kaplumbağalar benzeri* ödevleri sırtlarında, yaşam çizgileri alınlarına çizilmiş olarak mı doğuyorlar?” (s.104)

Deyim Aktarması (Eğretileme):

“*Bilgisayar* da hiç kıpırdamamıştı.” (s.14)

“Ama bizim *gizli frekansımız* konuşacak.” (s.59)

Değişmece:

Bu hazineleri *hafife mi aldık* acaba?” (s.23)

Koşar adımlarla her gün biraz daha *ilerlediler, tırmandılar ve erişilmesi güç tepelere yükseldiler.*” (s.39)

4. DEYİMLER

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.11, 35, 41, 67, 77) üzerinde yapılan incelemede toplam 7 deyim tespit edilmiştir. Bu deyimlerin birçoğu yazı dilinde yaygın olarak kullanılan söz değerleridir:

“Hayal kırıklığına uğrarsın diye işi bitirince anlatacaktım!...” (s.35)

“Gelini yerinden fırlatarak ninesinin seccadesini içeri götürdü.” (s.77)

Yazarın ayrıca özgün deyimlere yer vererek ana dile katkıda bulunduğu görülmektedir:

“Geniş yolun iki yanında kedi gözleri ateş ateş yanıyordu.” (s.11)

“Tabağın yanındaki vazoda bir gül goncasıyla bir deste yasemin tütsü tütsü onun yokluğunu fısıldıyordu sanki.” (s.40)

Yazı dilinde sıklıkla karşılaşılan kimi deyimlerin ise değiştirilerek eserde kullanıldığı görülmektedir.

“Yağmur yüreklerine serin bir su serpmişçesine ferahladı.” (s.41)

“Açılan perdenin ardından tüm dertlerini kovan, üzüntülerini, sinir gerginliklerini önüne sürüp götüren bir dünyayla, bir masal dünyasıyla karşı karşıyaydılar.” (s.48)

5. İKİLEMELER

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.7, 20, 33, 78, 100) üzerinde ikilemeler incelenmiş ve toplam 7 ikileme tespit edilmiştir. İncelenen diğer eserlere oranla yazar bu eserinde ikilemelerin kullanımına daha az yer vermiştir. Ana dilde yaygın olarak kullanılan bu söz varlıklarına birkaç örnek:

“Bilen kişiler bunları inceledikçe gerilere doğru sayfa sayfa tarih kitaplarını

açıyor insanın önünde.” (s.20)

“...Ab-ı hayat köyünün bütün evlerine bol bol su veriyordu.” (s.100)

Yazarın eserde ana dile kazandırdığı özgün kullanımlara da yer verdiği görülmektedir:

“Hepsinin gözleri önünde canlanıyordu resim resim.” (s.7)

“Sanki doğa da kendisine sunulan destan destan güzelliklerden mutluydu.” (s.10)

“Güneş kardeşine soru soru baktı.” (s.92)

Yazı dilinde yaygın olarak kullanılan kimi ikilemelerin ise yazarın kalemle farklı şekillerde kullanıldığı görülmektedir:

“Bilen kişiler bunları inceledikçe gerilere doğru sayfa sayfa tarih kitaplarını açıyor insanın önüne.” (s.20)

“Usul usul kumaşın üstünden yoklamaya başladı bohçanın içindekini.” (s.93)

IX. ÖZLENEN DOSTLAR

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET

Dünyanın kurtarılması ve insanların yaşadığı çevrenin değerini bilmesi amacıyla ulusal boyutta çalışmalar sürdüren Çevre Koruma Savaşçıları ile yine bu vakfın liderlerinin kurmuş olduğu Dünya Koruma Gençlik Savaşçıları vakıflarını Ab-ı Hayat köyünde bir araya getiren şölenin anlatıldığı eserin özeti şöyledir:

Uzun süre yurt dışında çalışmalar sürdüren anne ve babasına kavuşmanın mutluluğunu yaşayan Yağmur, aynı zamanda da özlem duygusunun tadını öğrenmiştir. Anne ve babasına kavuşmuş olmasına rağmen, onu içten içe kemiren bir acı vardır ki; o

da Bediş Ninesinin yokluğudur.

Ailesiyle yemek yerken pencereden içeriye uçan bir kırlangıcın ęevresinde daireler ęizmesi ve kulağına peşinden gelmesini fısıldamasıyla bahęeye ęıkar; kimsenin olmadığı bir yerde kırlangıç ile konuşur. Kırlangıç Yağmur'a, Bediş Ninesinin sesinin kaydedildiği mekanik bir ęiçek getirmiştir. Bediş Ninesi Yağmur'a Yeşil Cennet'te olduğunu, sırlı güzellik ve genęlięini yitirerek ęok yaşlı bir fiziksel görünüme sahip olduğunu ve kendisinin de isterse yapacakları uzay aracıyla yanlarına gelebileceğini anlatmaktadır. Bu haberlerden sonra Yağmur ęok mutlu olur; dünyanın kurtarılması ęalıřmalarına ağırlık verir.

Ulusal boyutta önemli ęalıřmalara imza atmış olan evre Koruma Savaşçılarına bir olimpiyat düzenleme nerisi gttrr. Bu olimpiyatta evrensel düzeyde ęalıřmalar gösteren Dünya Koruma Genęlik Savaşçıları da davet edilecektir. Ab-1 Hayat köyünde  gün üç gece sürdürmeyi düşündükleri olimpiyatta kendini dünyayı korumaya adanış insanlar karşılaştıkları sorunların ciddiyetini bttn dünyaya haykırabilmek için ellerinden geleni yapacaklarına dair birbirlerine sözler verirler.

Oldukça coşkulu ve sevinçli 2 günün anlatıldığı olimpiyatın, insanlarda bıraktığı sorumluluk ve duyarlılık duygularıyla eser sona erer.

2. EğİTSEL İLETİLER

a. TEMEL KONU ve İLETİLER

1. Dünyanın Kurtarılması:

evre Koruma Savaşçıları ile Dünya Koruma Genęlik Savaşçıları vakıflarını Ab-1 Hayat köyünde buluşturan olimpiyatın amacını Yağmur binlerce kişiye hitaben yaptığı konuşmasında:

“Bizleri bir araya toplayan, ölmek istemeyen dünyamızın, büyük bir sırla gizli gücü olduğuna inanışlarımızdır. Dünyamız, üstünde yaşayan canlıların tümüne ne kadar cömert davranmakta hem de hiç karşılık beklemeden. Tıpkı ak sütünü yavrusuna emziren bir ana benzeri. Fakat insanoğlu, bize ışık, su, yiyecek veren bu eli ve yüreği sevgi dolu tabiat anamıza nasıl karşılık verdi? Billur sularına ağı, duru havasına zehirli

dumanlar, denizlerine asitli atıklar doldurdu. Ozon tabakasını deldik. Bunları kimler yaptı? Uygarlık adı verilen tek dişi kalmış canavar. Bunları saymaya gerek yok, biliyoruz... Biliyor ve uzaydaki mavi bilyemizin göz göre göre ölmesine izin vermeyeceğimizi dünyaya haykırmak için buraya toplanmış bulunuyoruz. Bizler, bugünün en gençleri, daha gençleri ve çocukları yarının dünyasının sahipleri değil miyiz?" (s.64) şeklinde duygu ve düşüncelerini dile getirir.

Bu olanlara bir "dur" denilmesi gerektiğinin altını çizen kahraman kendini ve ait olduğu toplulukları, (Çevre Koruma Savaşçıları, Dünya Gençlik Koruma Savaşçıları) dünyanın bekçileri, sahipleri olarak görerek onları bu konuda ant içmeye davet eder:

"Şimdi burada... dünya gençliklerinin, çocuklarının tümünün adına burada toplanan yarınların büyükleri, yarınların gerçek sahipleri, dünyamızı acımasızların ellerinden kurtaracağımıza, onu bağrımıza basarak yaralarını saracağımıza, yeniden canlandıracağımıza, bu mavi göğün altında bu temiz Anadolu topraklarının üstünde, din, millet, renk ayrılığı gözetmeden, büyük ve kutsal beraberliklerimizle, Tanrı önünde ant içecek miyiz?" (s.65)

Üyelerin büyük bir hayranlıkla dinledikleri bu coşku dolu konuşmaya gereken yanıt da gecikmez. Sayıları binleri bulan bu dünya koruma askerleri hep bir ağızdan:

"Ant içiyoruz... Yarınların sahipleri bizler, dünyamızı kurtaracağımıza, el birliğiyle, güç birliğiyle, yürek ve sevgi birliği içinde, Tanrı huzurunda ant içiyoruz." (s.65) karşılığını verirler.

Yazar isimlerini vermediği binlerce gönüllüyü dünyayı korumada bir orduya benzetirken; bu topluluğun ileri gelenlerini de (Yağmur, Güneş, Çiğdem, Didem, Tufan Dağlı, Hasan Çoban) bir generale benzetir:

"...bu vakfi hep beraber daha genişleteceğiz, belki de, dünyanın sonunu getirecek savaşlara dur diyebilecek bir gençlik ordusu kurmaktayız. Bize her savaşçı kadar her kolda seçme generaller de gerekli. Sizlere ihtiyacımız var." (s.87)

Yazarın topluluğun ileri gelenlerini, birer generale ve kazı çalışmaları sonucunda çıkarılmış olan altı kollu bir şamdana benzetmesi gerek benzetme sanatındaki ustalığını göstermesi, gerekse dünyanın kurtarılması için insanların kenetlenip güçlerini birleştirmelerinin önemini anlatması bakımından övgüye değerdir:

“Altı kollu ve altı kolunda altışar sihirli mum yanan bir gümüş şamdan. Bu şamdan, bir ağaç benzeri gözlemlerimde; büyümekte her an. Kollar atmada... kollar büyüyerek çoğaldıkça yanan mumların sayıları da çoğalmakta... bu gümüş şamdan bizim vakfımız... büyüyecek kolları dünyaya ışıklar saçacak... Mumlar ise dünyanın gelecek sahipleri... Işıklarını köşelere gözlenmiş karanlık güçlere kadar yayacaklar...” (s.88)

Yazar bu ileti ile dünyanın sadece bir ulusa ait olmadığını; dünyada var olan bütün topluluklara ait olduğunu; dilleri, dinleri, ırkları, töreleri, görgüleri...ne olursa olsun bütün insanların dünyanın yok oluş tehlikesine karşı evrensel bir duyarlılık ve sorumluluk anlayışını benimsemeleri gerektiğinin önemini vurgulamaya çalışır.

2. Özlemler İnsanları Birbirlerine Yaklaştırır

Yağmur uzun bir süredir yokluğunu yaşadığı ve çok sevdiği insanlar olan anne, baba ve Bediş Ninesinin yanında olmamalarının yarattığı özlem duygusundan dolayı oldukça üzüntülü günler geçirir. Yazar onun yaşadığı duyguları:

“Hasret duyguları buram buram tütmekte yüreğinde geçen çocukluğunun güzel günlerini, solan güllerin yeniden açmasını, sevdiklerinin ayrıldığı dakikalarda başlayan özlemlerin hiç eksilmeyen yanarlığını bile özlüyordu.

Öylesine özlüyordu ki, kimi zamanlar bu duyguların birikmesinden doğan baskılarına dayanamaz hale geliyordu.” (s.7) şeklinde dile getirir.

Sonunda anne ve babası işlerini tamamlamış ve sevgili yavrularına (Yağmur’a) kavuşmuşlardır. Onları karşısında gören genç kız:

“Biliyorum anne!... Biliyorum, hem de nasıl sizi özlediğimi biliyorum!... sizin de beni özlediğinizi biliyorum... Bilmez olur muyum hiç”(s.7) cümleleriyle duygularını

ifade eder.

Henüz hayatının başında olan, sevdiklerinden uzakta olmanın vermiş olduğu dayanılmaz özlem ateşinin yarattığı duygusal atmosferden hoşlanmadığını söyleyen Yağmur'a anne ve babası:

“Özlemler olmasa, kavuşmalar bu kadar tatlı gelir miydi insana... daha çok gençsin yavrum... Daha sonraları gözden her kayboluşun ölüm olmadığını kabul edeceksin, özlemlerin güzelliğiyle dostluk kuracaksın.” (s.7-8) cümleleriyle özlemin insan ilişkilerinde önemli bir yere sahip olan gerekli ve güzel bir duygu olduğunu anlatmaya çalışırlar.

Yazar bu ileti ile insan benliğinde istenmeyen bir duygu olarak görülen özlemin, aslında düşünüldüğü gibi olumsuz bir durum olmadığını, hatta yaşama anlam kazandıran duyguların (sevgi, bağlılık...) tetikleyicisi olduğunu anlatmaya çalışır.

b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER

1. Geçmiş Uygarlıklarının Tarihlerine Işık Tutan Yerler Gezilip Görülmeli ve Koruma Altına Alınmalıdırlar

“Güneşin sesiyle durdu. Kocaman mermer bir kaldırım taşı vardı ayaklarının altında. Sanki o taşı zorlayarak kaldırırsa, altındaki gizliliklere inen sihirli merdivenler çıkıverecekti.

‘Niye durdun Güneş?’

Çünkü geldik!.. İşte burası. Geçmiş çok eski günlerin anılarıyla dolu bir mekân burası.” (s.95)

2. Sağlıklı Bir İletişim İçin İnsanlar Konuşmaya, Hayvanlar Koklaşmaya İhtiyaç Duyarlar

Yağmur: “İnsanlar konuşa konuşa, hayvanlar koklaşa koklaşa anlaşırlar! Atasözünü söyleyen Yağmur’un bu sözlerini çok beğenmişlerdi.” (s.5)

“Beraber geçen günlerimizdeki tatlı söyleşilerimizde, yenilip içmelerde, kazı

çalışmalarında, her gün her dakika sizleri tanıma fırsatını bulduk. Tanıdıkça içimizin yabancılik kabukları çatladı, dağıldı.” (s.6)

3. Doğal Bir Olgı Olan Ölümün Varlığını Kabullemek Gerekir

“Ama Bediş sevgilimden sonra iyi biliyorum; sevdiğini yakınında, gözlerinin önünde görmediğinde, yüreğinde büyüüp devleşen korkuyu, bir daha görememe, tümüyle kaybetme korkusunu şimdi daha iyi biliyorum anne!...Ölümü hoşgörüyle kabullenmek istiyorum. Hayatın bir parçası olduğuna kendimi alıştırmak istiyorum...”(s.8)

4. Bayanlar Evlendikten Sonra Kızlık Soyadını Kullanma Hakkına Sahiptirler

“...babamın da, büyük ailenin uzaklardan gelmesine değin Kaptanoğlu soyadını taşıdığına çok seviniyorum, zaten ben evlensem de hep Kaptanoğlu soyadını taşıyacağım... Benimle evlenmeyi isteyen bir erkek isterse benim soyadımı kullanabilir, fakat ben yüzlerce yıllık soyadımın çocuklarıma, torunlarıma kadar sürmesini istiyorum!..” (s.9)

5. İnsanların Birbirleriyle İyi İlişkiler Kurmalarında Yaş Engel Değildir

“Öyle anlaştık, öyle sevdik ki birbirimizi. Dostlukların böyle kuvvetlileri ancak eski eserleri aramak için kentlerden kopup doğanın koynuna atıldığında kurulabiliyor. Şehirlerin katı, kuru kurallarından ayrılmanın verdiği rahatlık içinde, yabancı insanlar, yaş farkı gözetmeden birbirlerine yakınlaşabiliyorlar.” (s.6)

6. Dünyamızı Süsleyen Güzellikler Yok Edilmemelidir

“Bir gelincik tarlasına girdiğimizde, gördüğümüz güzellik karşısında soluğumuz kesilir. Sonra hepsini toplayarak deste deste evlerimize götürme hevesine kapılırız. Ve bu isteğimize karşı koyamaz, ateşten yüreklere benzeyen gelincikler, çaresizdirler. Sesleri solukları çıkamaz ki. Onlar kendileri konuşamazlar, onları köklerinden koparan, bağrından çekip yollara diyemezler ki bizleri sevdiğiniz için evlerinize götürmek, büyüklerinize, okullarınıza, öğretmenlerinize vermek için koparıyorsunuz. Ama gelecek yıl bu tarlada bir tek gelincik açmayacağını sizlere söyleyemiyoruz ki...”

Ama gelinciklerin yerine ben söylüyorum. Dünyamızı güzelleştiren, bizlere yaşama heyecanı veren çiçekleri yolmayalım. Gelecek günlerimizi düşünelim ve bu örneği bütün yaşatıcı dünya güzellikleri için söylemek isterim. Dünyamız çiçeksiz, yeşilsiz kalırsa, sularımız balıksız, göklerimiz kuşsuz kalırsa, ağaçlarımız çiçek açamaz, yemiş veremezse, topraklarımız bizi yaşatan yiyecekleri üretemezse, böyle kurak, çorak bir dünyada yaşayabilir miyiz? (s.107)

7. İnsanlar Dinlenmeye Zaman Ayırmalıdır

“Sağ ol... Böylesi iş, meslek, vakıfça çalışmaların dışında soluklanmaya ihtiyacım varmış meğerse. Öylesine rahat, öylesine huzurlu hissediyorum ki kendimi... sanki uzun zamandan beri bir başka dünyada yaşıyormuşum; şimdi o havanın içinden çıkmış hissediyorum.” (s.91)

8. Uyumsal Bir Birliktelik İçin Aile Üyelerinin Üzerine Düşen Görev ve Sorumlulukları Yerine Getirmeleri Gerekir

“Öylesine büyük bir mutluluğun barınması ‘iâşe ibâtesi’ büyük bir organizasyon gerektiriyordu. İş bölümü yapılmıştı aralarında. Zorlu çalışacaklardı. Hem de büyük ailenin küçüklü büyüklü bütün bireyleri görevliydi büyük şölen kurulunda.

Ailenin yerleştirilmesini ben plânladım... Benim görevim... Yiyecek işlerini Füsunsaz ninemizle Yâver dedemiz üstlendiler...” (s.36)

9. İnsanı İnsan Yapan Değerler Milletleri Tek Potada Eritebilir

“Tanidikça içimizin yabancılık kabukları çatladı, dağıldı. Hele Yağmur kızın ‘milliyet insanlığın beş adım gerisinde gitmeli!’ sözü bizleri büsbütün ayılttı. Gerçekten milliyet, üstünlük, daha buna benzer birçok teorileri gerilerde bırakarak yakınlaştık. Yürekllerimizle...” (s.6)

10. İnsanlar Gibi Hayvanların da İlgiye ve Yardıma İhtiyaçları Oldukları Unutulmamalıdır

“ ...Artık yavaş yavaş eğitecek yavrusunu. İnsan yavruları ne kadar zayıfsalar, bakıma ne kadar muhtaçsalar hayvanların da benzer şekilde korunma ihtiyaçları vardır.” (s.33)

11. Kùltür Düzeylerindeki Birliktelik, İnsanları Birbirine Yaklaştırır

“... Kùltür beraberliği, yaş yakınlıklarından daha kolay anlaşma sağlıyordu insanlar arasında. Altısının da yaşları çok genç, kùltürleri üstün düzeydeydi. Çok yeni tanıdıkları iki genç adam böylece, birbirini çok seven dörtlünün çevrelerine girivermişlerdi.” (s.90)

Cahit Uçuk eserde yer yer verdiği yardımcı konu ve iletilerle; tarihi yerlerin gezilip görülmesinin önemini, ölümün doğal bir olgu olarak algılanması gerektiğini, bayanların sahip olduğu temel hak ve hürriyeti, insanların dinlenmeye zaman ayırmalarının yararını, insanlar gibi hayvanların da ilgi ve yardıma ihtiyaçları olduğunu ve insanların iyi ilişkiler kurmalarında kùltür eşitliğinin önemini anlatır.

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHIS KADROSU

Yağmur

Bu eserde Yağmur’un vakıfların çalışmalarını yürütmesinde oynadığı liderlik rolü ön plandadır. Uzun süre uzakta kaldığı anne ve babasına sonunda kavuşan ve çok sevdiği Bediş Ninesinden haberler alan kahraman mutluluk fışkırان ruh hâliyle kendini çevreyi koruma çalışmalarına verir. Çevre Koruma Savaşçıları topluluğunun sunduğu öneriler sayesinde Ab-1 Hayat köyünde bir olimpiyat düzenlenir. Bu olimpiyata Dünya Koruma Gençlik Savaşçıları da davet edilir.

Dünyanın dört bir yanından gelen bu insanlara vatanının tarihi yerlerini, doğal güzelliklerini, müziğini, halk oyunlarını, yemeklerini, gelenek ve göreneklerini tanıtmmanın da fırsatını bulan Yağmur vücutlarında her zaman dolaşak olan bir çevre sevgisi de aşılır. Yazar, onun insanları etkileyebilme yeteneğini eserde şöyle anlatmaktadır:

“Dünya gençliğini, dünya çocuklarını yerlerinden yurtlarından çekip getirebilmişlerdi. Onlara çevre koruma, dünyayı ölümden kurtarma çabası için öylesine bir aş vürmüşlardı ki, en büyük güçler bile bu genç beyinlere yazılan yazıları silemezler, yüreklere vurulan aşının etkisinden kurtaramazlardı onları.” (s.69-70)

Aile bireyelerine, dost ve arkadaşlarına değer veren, ulusal değerlerin bilincinde olup onlara sahip çıkan ve dünya sevgisiyle donanmış bir kahraman olarak eserde yer alan kahramanın, eserin yalnızca bir yerinde görülen dış portre betimlemesi ise şöyledir:

“Bu ince, zarif vücutlu, boylu poslu, altın saçlı, gök gözlü, pembe gül teni güneşle gül kurusu rengi almış güzel kıza ne kadar yakışmıştı bu sultan geceliği.” (s.26)

a. Fonksiyonlarına Göre Şahıs Kadrosu

Ana Güçler (Tematik)		Ara güçler	Karşı Güçler (Hasım)
kahramanlar	Yağmur	Güneş, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan, Saruhan, Tufan Dağlı, Hasan Çoban, Mahara, Bediş Sultan, Füsunsaz, Hünkâr Yâveri, Sadık, Gülfem, Kırlangıç, Çevre Koruma Savaşçıları, Dünya Koruma Gençlik Savaşçıları	Dünyaya zarar verenler ile bu zararlara tepkisiz kalanlar
kavramlar	Özlem Dünya sevgisi Başarma isteği Birliktelik Aşk Yaşam	Güven Özveri Yardımlaşma Dürüstlük	Ayrılık Dünyaya zarar verme Yılgınlık Yalnızlık Engeller Ölüm
leit motif	Dünya		

Özlenen Dostlar’da yer alan kahramanların psikolojik derinliklerine yer verilmediğinden kahramanların bütünü birer tiptir.

Yazar, gerek manzum gerekse düz yazıyla oluşturulmuş bölümlerde “dünya” sözcüğünü sık sık kullanarak eserde bir leit motif oluşturmuştur:

*“Çiçekler açacak
Güzellikler saçacak
Dünyamız kurtulurken
Kötülükler kaçacak.”* (s.54)

“Fırtına benzeri güreledi dünyayı kurtarma yemini.” (s.108)

b. Sosyal Konumları Bakımından Şahıs Kadrosu

Dünyayı Kurtarma Çalışmalarında Etkin Rol Oynayanlar:Yağmur, Güneş, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan, Saruhan, Çevre Koruma Savaşçıları Vakfı'nın diğer üyeleri ile Dünya Koruma Gençlik Savaşçıları üyeleri

Dünyayı Kurtarma Çalışmalarını Yalnızca Destekleyenler:Hasan Çoban, Tufan Dağlı, Mahara, Bediş Sultan, Füsunsaz, Hünkâr Yâveri, Sadık, Gülfem

Cahit Uçuk kahramanların sosyal yönden konumlarını belirlemede dünyayı kurtarma çalışmalarındaki duruşlarını esas almıştır.

c. Cinsiyetleri Bakımından Şahıs Kadrosu

Kadın Kahramanlar: Yağmur, Saruhan, Peltan, Nalan, Gülfem, Bediş Sultan, Didem, Çiğdem, Füsunsaz, Kırılancı

Erkek Kahramanlar:Güneş, Mahara, Tufan Dağlı, Hasan Çoban, Hünkâr Yâveri, Sadık

Çevre Koruma Savaşçıları ile Dünya Koruma Gençlik Savaşçıları üyelerinin cinsiyetleri verilmediğinden üyeler incelemeye esas alınmamıştır. Eserde cinsiyetleri verilen kahramanlara bakıldığında ise; Cahit Uçuk'un masalda kadın kahramanlara ağırlık verdiği görülmektedir.

d. Yaşlarına Göre Şahıs Kadrosu

Çocuklar: Çevre Koruma Savaşçılarının sayıları verilmemiş üyeleri

Gençler: Yağmur, Güneş, Saruhan, Mahara, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan, Hasan Çoban, Tufan Dağlı ile Dünya Gençlik Koruma Savaşçılarının sayıları verilmemiş üyeleri

Orta Yaşlılar: Sadık, Gülfem

Yaşlılar: Bediş Nine, Füsunsaz, Hünkâr Yâveri

Cahit Uçuk bu eserde gençleri ön plana çıkarmıştır.

2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER

Eser, anlatılan her konunun uygun olarak başlıklandırıldığı toplam 10 bölümden ve 103 sayfadan oluşmaktadır. Bu başlıklardan birkaç örnek; Özlemler Özlemler, Büyük Gün, Gümüş Şamdan...

Kitabın ön kapağındaki resim konuyla uyumlu olup, okuyucunun dikkatini çekecek özelliكتedir. Yazarın incelenen diğer eserlerle olduğu gibi Özlenen Dostlar'da da manzum bölümlere yer verdiği görülmektedir.

Dünyanın kurtarılmasının gerektiğini anlatarak okuyucuya dünya sevgisi vermeye çalışan bu bölümler mani tipi uyak örgüsünde düzenlenmiş ve 7'li hece ölçüsüyle yazılmışlardır:

“Dünyamızı kurtarmak

Yaralarımı sarmak

Kanayan yüreğini

Sevgimizle onarmak.” (s.100)

Özlem duygusu eserde ele alınan konulardan biridir. Hatta eserin ilk bölümünde işlenir ve “Özlemler Özlemler” başlığıyla eserde yerini bulur. Fakat eserin başlıca konusu; üç yılını geride bırakmış Çevre Koruma Savaşçıları Vakfının 4. yıldönümü kutlamaları için düzenlenen şöendir. Ulusal sınırlar içinde gerçekleştirilen bu şöen katılan davetlilerin dünyanın dört bir yanından gelen konuklar olması dolayısıyla evrensel bir değer kazanır.

Davetlilerin yanı sıra şöenin asıl amacının dünyanın kurtarılması olduğundan

amaç itibari ile de evrenselliği özünde taşımaktadır. Yazar, esere ağırlığını koyan bu şöleni doğrudan ya da dolaylı olarak telkin eden bir başlık ile eserini okuyucuya sunmuş olsaydı daha isabetli davranmış olacaktı.

3. OLAY ÖRGÜSÜ

Özlenen Dostlar birbirini izleyen olayların bir zincir oluşturmasından meydana gelmektedir. Eserdeki olaylar şöyledir:

1. Yağmur uzun süre görmediği anne ve babasına sonunda kavuşur ve onlara duyduğu özlemi dile getirir.

2. Yağmur'un mutluluğunu Yeşil Cennet'te yaşamını sürdüren Bediş Sultanın elçi olarak gönderdiği kırlangıç tamamlar. Bediş Ninesinden haberler getiren kırlangıç genç kızın kendini mutlu hissetmesini ve görevlerinin başına dönmesini sağlar.

3. Çevre Koruma Savaşçıları derneğinin 4. yıldönümü olması nedeniyle Dünya Koruma Gençlik Savaşçılarının da davet edileceği bir olimpiyat düzenlenir.

4. Ab-1 Hayat köyünde gerçekleştirilen ve üç gün, üç gece süren bu şölenle dünyanın dört bir yanından gelen insanlar Türk kültürü ve konukseverliğiyle tanışır.

5. Yağmur'un samimi ve coşkulu konuşmalarıyla dünya sevgisiyle bir kez daha aşılırlar.

6. Yaşamlarını dünyanın kurtarılmasına adanmış olan bu insanların içtikleri antlarla eser sona erer.

4. MEKÂN

Eserin ana konusu olan Çevre Koruma Savaşçılarının 4. yıldönümü kutlamaları, Ab-1 Hayat köyünde düzenlenen bir olimpiyatla gerçekleşmektedir. Eserdeki diğer mekân unsurları şunlardır:

a. Açık Mekânlar:

Şölen yemeğinin verildiği Ab-1 Hayat köyü meydanı, çeşitli gösterilerin yapıldığı açık hava tiyatrosu (s.62), kamelyalı sera (s.82), Marmara Denizi (s.49), Göksu kıyısı

(s.23) ile İstanbul'un eski mahalleleri (s.39) açık mekâna örnektir.

b. Kapalı Mekânlar:

Pembe köşkün yemek salonu (s.5), Perili köşk (s.35), Çiğdem'in çalışma odası (s.80), Dirlik köyündeki oteller, konukevleri, tesisler (s.60) ile Ab-ı Hayat köyü pansiyonları ve otelleri (s.61) kapalı mekâna örnektir.

Yazar Ab-ı Hayat köyünde bulunan ve yapımında Türk mimarisinin geleneksel motiflerinden izler taşıyan otelleri şöyle betimler:

“Bu iki otelin yapımlarında da eski Türk kervansaraylarından esinlenilmiştir. Ahşap ve taş işçilikleri göz kamaştırarak güzellikteydi. Ve gelen konukların gerçekten gözleri kamaşıyordu. Eski büyük kültür miraslarını böyle modern donatımlarla bütünleştirmekteki ustalık öylesine sıcak, öylesine gönül ve göz okşayıcıydı ki... çok genç çocuklar bile bu güzellikler karşısında hayranlıklarını, çaldıkları keskin ışıklarla açıklıyorlardı.” (s.61)

c. Olağanüstü Mekânlar:

Periler tarafından uzayın derinliklerinde yapılmış olan Yeşil Cennet (s.21) ile yerin yedi kat altındaki periler ülkesi 8 (s.76) olağanüstü mekâna örnektir.

d. Labirent Mekân:

Uzun süredir görüşemediği anne ve babasıyla Kaptanoğlu yalısının yemek odasında bir araya gelen Yağmur, ebeveynleri ile birlikte olmaktan sonsuz bir huzur ve mutluluk duyar. Kapalı mekân-mutlu insan ilişkisini yazar eserden şu cümlelerle dile getirmektedir:

“Genç annesi de tıpkı Yağmur kadar duyguluydu özlemlerinin kavuşma sevincinin sıcaklığında eriyip buharlaştığını hissetmekle.

‘Biliyor musun Yağmur?’

‘Biliyorum anne!... Biliyorum, hem de nasıl sizi özlediğimi biliyorum!.. Sizin de

beni özlediğinizi biliyorum... Bilmez olur muyum hiç?"

Cahit Uçuk Özlenen Dostlar'da bütün mekân unsurlarına yer vermiştir.

5. ZAMAN

Eser yaklaşık olarak bir haftalık zaman diliminde yaşanan olayları konu almaktadır.

Özlenen Dostlar'da tespit edilen zaman unsurları şöyledir:

a. Olay Zamanı:

Çevre koruma Savaşçıları Vakfının 4. yıldönümü şenliklerinin tarihi (gün-ay-yıl) belirtilmemiş olsa da bu şenliklerin üç gün üç gece devam edildiğinden bahsedilmektedir:

“ ‘Ab-ı hayat’ köyünde üç gün, üç gece süren fırtınalı, heyecanlı günler sona erince, birdenbire kendisini büyük bir boşluğun içinde tek başına kalmış hissediyordu.”
(s.69)

b. En Heyecanlı Zaman:

Yıldönümü şenliklerine katılan binlerce insanın dünyayı koruma adına hep bir ağızdan verdikleri sözler eserin en heyecanlı zaman dilimini oluşturmaktadır. Yazar bu heyecanı ünlem cümleleri ve kelime tekrarını ustalıkla kullanmasıyla yakalayabilmiştir.

“Bu kez genç sesler daha da güçlü haykırdılar beraberce.

‘İzin vermeyeceğiz asla!... Asla!...

Sesler yükseldi, yükseldi, dağlara çarptı, yankılandı; çoğaldı, arttı, büyüdü...

‘Ant içiyoruz... yarınları sahipleri bizler, dünyamızı kurtaracağımıza el birliğiyle, güç birliğiyle, yürek ve sevgi birliği içinde tanrı huzurunda ant içiyoruz.’ ”
(s.65)

c. En Duygusal Zaman:

Anne ve babasından uzun bir süre ayrı kalan ve onların özlemiyle tutuşan Yağmur'un ebeveynlerine kavuşma sahnesi eserin en duygusal zaman dilimini oluşturmaktadır.

d. Değişik Kipsel Zamanlar:

Biliyorum (s.7), takacağım (s.26), kaçmaz (s.33), kızarmıştı (s.47), getirdik (s.55), oluştu (s.64), anlatabilirsen (s.75), alayım (s.83)...

e. Diğer Zaman Unsurları:

Gecenin ilerlemiş bir saati (s.23), sabahın erken bir saati (s.25), akşamüstü (s.56), üç gün üç gece (s.69), bir süre sonra (s.77), gecenin bu geç saatinde (s.22).

6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU

Özlenen Dostlar hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniğiyle yazılmıştır. Masalda tespit edilen sunuş biçimleri ise şunlardır:

Betimleme:

Portre ile çevre betimlemelerine dengeli bir şekilde yer veren yazar, kendi duygu ve düşüncelerini dile getirerek yine sanatsal betimlemenin ağırlıkta olmasına neden olmuştur.

Portre Betimlemesi

“İnce fakat güçlü vücut yapısı ne kadar orantılıydı. Omuzları geniş ve sağlam görünüşlü. Bu biçimli vücudun başı da ne kadar uygundu bu vücuda. Mat buğday tenli yüzünde iri bebekleriyle siyah gözleri ne kadar derin anlamlıydı.” (s.26)

Çevre Betimlemesi

“Bilinmezliklerin sınırları ardında, görülmemiş çiçeklerin açtığı, bahçeler seriliyordu gözlerimin önüne... Rüzgarlar saçlarımda; saçlarımda köklerinde hissediyordum bu çiçek kokularıyla yüklü esinleri. Kucak kucak yıldızların parıldadığı lacivert göğün altındaydı bahçeler...”(s.52)

Öyküleme:

Özlenen Dostlar'da durum ve hareket eylemlerine dengeli yer veren yazarın sıklıkla kullandığı bir diğer teknik ise öykülemedir.

Öyküleme durum eylemlerinde

“Bir koşuşma vardı Hünkâr Yâveri ailesinde. Nâlan’la Peltan da henüz üzerlerinden çıkarmadıkları anlaşılın pijamalarıyla yalınayak evle ahır arasında koşuyorlardı. Yağmur, hayal oyunlarına daldığına kendi kendine kızdı...” (s.27)

Öyküleme hareket eylemlerinde

“... Yağmur, birden döndü. Füsunsaz ninesiyle yüz yüze geldi, gözlerinden yaşlar akmaya başlamıştı Füsunsaz ninesinin. Yağmur’u görünce kollarını açtı... Füsunsaz, eliyle onun dudaklarını örttü. Yağmur bu anlayışlı, seven eli öptü, öptü”.

Montaj:

Özlenen Dostlar’da yazarın, Mehmet Akif Ersoy’un İstiklâl Marşı’na yer verdiği “Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar!” dizesine telmih de bulunduğu görülmektedir. Berrak sulara atılan kimyasal atıklar, temiz havasına zehirli dumanlar, denizlere asitli atıkları doldurarak insan zekâsının ürünü olan teknolojiyi insana yakışır şekilde kullanılmadığının eleştirisini “Uygarlık adı verilen tek dişi kalmış canavar.” (s.64) cümlesiyle özetlemeye çalışan yazarın bu tekniği yerinde kullanmadaki ustalığı övgüye değerdir. . . .

Açıklama:

Eserin genelinde nadiren kullanılan bu tekniğe Çevre Koruma Savaşçılarının düzenlediği 4. yıldönümü kutlama şenliklerinde konuşma görevini üstlenen Yağmur’un dünyanın kurtarılması konusundaki amaçlarının anlatıldığı açıklama metni eseri daha anlaşılır kılmıştır:

“...Hepimizi buraya toplayan, yüreklerimizi birbirine yakın edip birbirimize yakınlaştıran, bizlerin artık uykuda olmamamızdır. Uyandık. Geç bile kalınmış olsa uyandık ve bu uyananlar da çığ hızıyla artmakta, büyümekte; uyuyanları sarsmakta, uyandırmaktalar. Gözleri kırpmadan çalışacağız, dünyamızın yaşaması için gerekenleri yapacağız...” (s.106)

İç Monolog:

Eserin yalnızca bir yerinde kullanılan bu teknikte Yağmur’un başarıyla tamamlanan şöleden sonra basın ve medya tarafından kendisine gösterilen yoğun

ilgiye duyduğu şaşkınlık anlatılır:

“ ‘Ben ne ünlü bir tenisçi, ne futbolcuyum; ne altın madalyalı bir güreşçi, ne de meşhur bir sinema, tiyatro sanatçısıyım. Bizim dünyamızda en çok böyle meslekleri olanlara kıymet verirler. Şunun şurasında harita üzerinde büyük milletlerin pek tanımadıkları memleketin çocuğuyum ve saydıklarımın hiçbirisi ile ilgisi olmayan bir arkeoloğum... Nedir bu tuhaf ilgi?’

Bu sorusunun da yanıtını veremiyordu.” (s.70-71)

İç Çözümleme:

Bu teknik Özlenen Dostlar’da yalnızca ana kahramanın ruhsal durumunun anlatımında kullanılmıştır:

“Yağmur’un gözlerinde buğular yağ olamadı. Duyguları öylesine sıcak ki. İçine sindirmeye çalıştı tüm hislerini. Bu ayrılığın artık sonsuza dek süreceğini kavramaktaydı.” (s.22)

Betimleme, öyküleme tekniklerini sıklıkla; montaj, açıklama, iç monolog, iç çözümleme tekniklerine nadiren yer veren yazarın eserinde diyalog tekniğini kullanım sıklığı ise aşağıdaki gibidir:

Toplam Sayfa Sayısı	103
Diyalog Bulunan Sayfa Sayısı	70
Diyalog Bulunmayan Sayfa Sayısı	33
En Kısa Diyalog	1 sözcük
En Uzun Diyalog	116 sözcük

Yazar eserde diyalog tekniğinin kullanımına sıkça yer vermiştir.

C. DİL ve ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ

a. Sözcük Seçimi

Yazar bu yapıtında da diğerlerinde olduğu gibi arı bir dil kullanmaktadır. Eserde Ab-1 Hayat 8s.6), ibâte, iâşe (s.13), firkete (s.27), yamak (s.14), plesenta (s.31) komprime (s.48) gibi okuyucunun anlamakta zorlanacağı sözcükleri görmek mümkündür. Fakat bu sözcüklerin bir kısmının serinin diğer kitaplarında açıklanmış olması ve bir kısmının ise cümlelerin bütünü içinde bakıldığında anlam kazanması eserin kolaylıkla anlaşılmasını sağlamaktadır.

b. Türkçe Kullanımı

Yazarın Özlenen Dostlar'da Türkçe kullanımı belirlemek amacıyla kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.17, 24, 38, 74, 101) üzerinde Türkçe ve yabancı sözcükler incelenmiş, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Türkçe Sözcük	%89
Yabancı Sözcük	%11

Cahit Uçuk öz Türkçe kullanmaya özen göstermiştir. Ayrıca bu incelemede Peltan, Nalan, Füsunsaz gibi özel isimlerle; henüz, heyecan, sabır, belki, masa, müzik, dünya... gibi ana dile girmiş ve kullanıla kullanıla Türkçenin söz değerleri gibi düşünülen sözcükler de yabancı unsur olarak esas alınmıştır.

c. Sözcük Türleri

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 4 sayfa (s.16, 28, 68, 103) sözcük türleri açısından incelenerek ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

İsim	%43
Fiil	%15
Sıfat	%13
Zarf	%13
Zamir	%4
İlgeç	%2
Bağlaç	%3
Ünlem	%7

Cahit Uçuk Özlener Dostlar'da en çok isimlere; en az ise ilgeçlere yer vermiştir.

2. CÜMLE İNCELEMESİ

a. Cümlelerdeki Sözcük Sayısı

En Kısa Cümle	1 sözcük
En Uzun Cümle	29 sözcük
Cümlelerde Ortalama Sözcük Sayısı	6 sözcük

Yukarıdaki sonuçlar kitabın farklı bölümlerinden örnek seçilen 5 sayfada (s.8, 31, 52, 75, 91) bulunan sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında; yazarın çocuk kitaplarında, cümlelerde olması gereken ortalama sözcük düzeyine özen gösterdiği görülmektedir.

Yazarın incelenen diğer yapıtlarına göre Özlener Dostlar'da uzun cümlelerin azaldığı görülmektedir. Kısa cümleler genel olarak basit yapıli karşılıklı konuşma (diyalog) cümleleridir:

Kırlangıç: "Ben kuş değilim... Nerelerdesin?" (s.18)

Yâver Dede: "Kalkacaktır elbet!..."(s.31)

Uzun cümleler ise devrik ve birleşik cümle yapısında oluşturulmuş örneklerdir:

"Bastığım kaldırım taşlarının biçimsizliklerindeki düzen, çok eski zamanlardan

kalma lokantalar, meyhaneler, balıkçı barınakları, kıyıya bağlı renk renk sandallar, her yana serpiştirilmiş çiçekler bile geçmiş yıllardan kalma hissini veriyor bana.” (s.91)

b. Cümle Türleri

Özlenen Dostlar’da cümle çeşitliliğini belirlemek amacıyla kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 3 sayfa (s.10, 41, 98) ve bu sayfaların incelenmeleriyle elde edilmiş sonuçlar aşağıda gösterilmiştir:

(s.10)

“Yağmur, çevresini unutmaması gerektiğini biliyordu. Çünkü sofranın başındakilerin yaşlısı, genci tümü onlara bakıyorlardı gülümseyerek ve heyecanla.

Yağmur, kollarını çekti, babasıyla annesinin omuzlarından yanaklarına birer özlüm öpücüğü bırakarak.

Yerinden kalktı; masanın başındaki boş koltuğun yanına gitti. Tabakları boştu. Bardağa dudak değmemişti. Peçetesi açılmamıştı boş koltuğun önündeki servisin.

Bir antika vazo vardı tabağın az ilerisinde, sağ yanda. İçinde bir deste yasemin ve tek bir pembe gül. Ak yaseminlerle pembe gülün birleşik kokuları kanat kanat yayılmıştı çevreye.

Yağmur, durdu bir süre, bakışlar da onunla birlikte oraya dönerek.

‘Bediş sevgilim sanıyorum ki sandalyesinde oturmuyor değil mi? Fakat o yana baktığımızda o sandalyeyi boş gören var mı içimizde? Hayalimdeki resimler gözlerime yansıyor, vazodaki çiçekleri sık sık eğilip kokladığımı görüyorum. Çatal ve bıçak kullanımındaki özenilir zarafeti görüyorum. Peçetesinin katlarını açarken ellerinin hareketlerindeki yumuşaklığı görüyorum. Sesini duyuyorum. İnsanın gözlerinin içinden yüreğine sokulan bakışlarını yüreğimde hissediyorum. Bütün vücudum en küçük duyu alabilmek güçleriyle onun varlığını algılıyor... O, en çok sevdiğimiz bü-”

Yüklemnin Türüne Göre (s.10)	
Toplam Cümle	23
İsim Cümlesi	4
Eylem Cümlesi	19

Yüklemnin Yerine Göre (s.10)	
Toplam Cümle	24
Kurallı Cümle	16
Devrik Cümle	7
Kesik Cümle	1

Anlamına Göre (s.10)	
Toplam Cümle	23
Olumlu Cümle	18
Olumsuz Cümle	3
Soru Cümlesi	2

Yapılarına Göre (s.10)	
Toplam Cümle	19
Basit Cümle	6
Bileşik Cümle	10
Bağlı Cümle	1

(s.41)

“ ‘İçeri girildiğinde sıkıca çekip örtülüyor bu kepenkler.’

Yağmur, böyle geçmiş zaman atmosferi içinde uzay çalışmalarının ne kadar zıt anlamlar taşıdığını düşündü. Geçmiş zamanın içinde yaşamı sürdüren insanların yaşadığı bir sokakta, geleceğe yönelik bir aracın yapılmaya başlanması çok hoştu.

‘Heyecan duyuyorum Güneş...’

‘Yalnız gidip gelişlerimde alışmıştım ama, şimdi seninle olunca ben de heyecanlandım...’

‘Bizim heyecanlarımız, çalışmalarımıza bir çeşit yakıt ödevi yapmakta sanıyorum... Heyecanlanınca daha çok hızlanıyorum, ne çeşit işle uğraştıysam heyecan beni iteliyor. Gücümü çoğaltıyor. Fikirlerim saydamlaşıyor. Görüşlerim aydınlanıyor. Dedim ya, bir çeşit kendi içimizi yakınlaşma hisleri heyecanlarımız.’

Kapı ödevi yapan gri boyalı kepengin önüne varmışlardı. Kepenk, değişik biçimli bir kilitle güvenli bir korumada görünüyordu.

Güneş, kardeşinin kilide baktığını görünce güldü.

‘Ne kadar baksan bir şey anlamayacaksın... Bu anahtarsız bir kilittir. Güneş Kaptanoğlu icadıdır!’

Yağmur daha da heyecanlanmıştı.”

Yüklemının Türüne Göre (s.41)	
Toplam Cümle	21
İsim Cümlesi	4
Eylem Cümlesi	17

Yüklemının Yerine Göre (s.41)	
Toplam Cümle	21
Kurallı Cümle	17
Devrik Cümle	4
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre (s.41)	
Toplam Cümle	21
Olumlu Cümle	19
Olumsuz Cümle	1
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	1

Yapılarına Göre (s.41)	
Toplam Cümle	18
Basit Cümle	8
Bileşik Cümle	7
Bağlı Cümle	1
Sıralı Cümle	2

(s.98)

“Altısı birden bu dörtlükleri az önce Tufan Dağı'nın yaptığı melodiyle okuyorlardı. Çevre masalardaki insanlar susmuşlardı. Dinliyorlardı çıt çıkarmadan.

Altılar sustuklarında; bir alkıştıır koptu. Şaşırıldılar birdenbire. Öylesine kendi alemlerinin hayalindeydiler ki...

Ellerini kaldırarak alkışlara teşekkür ettiler. Masalarına baş eğdiklerinde, renk renk yeşillerin, kırmızılarının, siyah zeytinlerin bezemeleriyle salatalar, peynirler, rokalarla içecekler de gelmişti.

Fakat onlar hâlâ Çiğdem'in müziği, Didem'in dizeleriyle ilgiliydiler. Söylüyorlar; yeniden baştan alıyorlardı.

Çiğdem, bir peçete kağıdı almıştı önüne. Beş nota çizgisi çizmeye uğraşıyordu. Peçete kağıdını yırtmamak için yumuşak bir özenle, dikkatle çizme çabasındaydı. Didem ise az önce sıraladığı dizelerine yenilerini ekliyordu peçete kağıdı üzerine. Kalemlerin

ucu kâğıtları deliyordu. Fakat onlar daha da dikkatle notaları dökmeye, dizeleri sıralamaya gayret ediyorlardı.

Bir el uzandı Çiğdem'in peçete kâğıdı yanına. Nazikçe kâğıdı kenara çekti. Bir büyük tabaka beyaz kâğıt koydu onun yerine, bir de kalem. Çiğdem, başını kaldırarak kendisine istenmeden yardım eden garsona gültümsedi, teşekkür kelimeleri mırıldanarak. O el Didem'in önüne de”

Yükleminin Türüne Göre	
(s.98)	
Toplam Cümle	21
İsim Cümlesi	2
Eylem Cümlesi	19

Yükleminin Yerine Göre	
(s.98)	
Toplam Cümle	22
Kurallı Cümle	14
Devrik Cümle	7
Kesik Cümle	1

Anlamına Göre	
(s.98)	
Toplam Cümle	21
Olumlu Cümle	21
Olumsuz Cümle	-
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	-

Yapılarına Göre	
(s.98)	
Toplam Cümle	20
Basit Cümle	9
Bileşik Cümle	10
Bağlı Cümle	-
Sıralı Cümle	1

Cahit Uçuk'un Özlener Dostlar'da cümle çeşitliliği bakımından dengeli bir dağılıma yer vermediği tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre yazar eserde en çok eylem incelenmesi ile (%65), kurallı (%70), olumlu (%89) ve bileşik (%44) cümleyi kullanmıştır.

3. EDEBÎ SANATLAR

Kitabın farklı bölümlerinden gelişigüzel bir yöntemle seçilen 5 sayfa (s.7, 27, 49, 65, 105) edebî sanatlar açısından incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Benzetme	5
Deyim Aktarması (Eğretileme)	6
Değişmece	9
Ad Aktarması	2

Cahit Uçuk eserde en çok değişmece sanatını kullanmıştır. Belirlenen edebî sanatlara birkaç örnek:

Benzetme:

“Çocukluğunda *yaptığının benzeri, ata binercesine* tırbzana sıçradı.” (s.27)

“Uzun süre ant içen o büyük beraberliğin derin susuşları ortasında bir müzik duyuldu. Tıpkı bir toprağın bağrında birikmiş dolmuş bir *suyun birdenbire fışkırması benzeri.*” (s.65)

Deyim Aktarması (Eğretileme):

“*Sabah esini* hafifçe nemli vücudunu yakalayiverdi serin serin... Vücudunun her zerresinde *sarmaş dolaş oldu* sabahla.” (s.27)

“Biz *dünyamızın* birtakım duygusuzların, acımasızların dört bir yanından ağulararak öldürülmesine izin vermeyeceğiz, değil mi?” (s.65)

Değişmece:

“Hasret duyguları *buram buram tütmeğe yüreğinde*” (s.7)

“Söyleyecek söz bulamıyorum *bu ince düşüncelerin* hakkında.” (s.49)

Ad Aktarması:

“Üç katlı ahşap evlerinin arasında bir de zarif minareli cami görüntüsünden sonra, güneş ışıklarıyla parıldayan *Marmara*’ya baktı gülümseyerek.” (s.49)

“Yeniden aydınlandığında; ‘*Çevre Koruma Savaşçıları*’ orkestrası yerlerini almışlardı.” (s.105)

4. DEYİMLER

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.9, 22, 35, 61, 90) üzerinde deyimler incelenmiş ve toplam 14 deyim tespit edilmiştir. Buna göre, her sayfadaki deyim sayısı ortalama 2 veya 3 kadardır.

Yazı dilinde yaygın olarak kullanılan deyimlere birkaç örnek:

“İçine sindirmeye çalıştı tüm hislerini” (s.22)

“Büyük annelerin sağlığı yerindeydi artık.” (s.35)

“Şimdi artık yemişlerini toplama zamanı gelip çatmıştı” (s.61)

5. İKİLEMELER

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (11, 57, 63, 73, 88) üzerinde yapılan incelemede toplam 8 deyim tespit edilmiştir. Buna göre her sayfadaki ikileme sayısı ortalama 1 veya 2 kadardır. Ana dilde kullanımı yaygın olan ikilemelerin yanısıra özgün örnekleri de görmek mümkündür:

“Bu kadar büyük sevgilerimizle, ateş ateş özlemlerimizle yanıp tutuşmalarına dayanamaz gelirdi.” (s.11)

“Birbirlerine soru soru bakıyorlardı.” (s.57)

“Yağmur ellerini kıpırdatmadan değerli konuğunu ürkütmeden korkarak usul usul Bediş sevgilisinin şezlonguna kadar yürüdü.” (s.73)

“Güneş, hepsine birer birer baktı.” (s.88)

X. MUTLULUK YAĞMURLARI

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET

Güneş'in ileride evlenmeyi düşündüğü insan olan Saruhan'ın ailesine tanıştırılmasının anlatıldığı eserin özeti şöyledir:

Eser Çevre Koruma Savaşçıları Vakfının 4. yıldönümünü kutlamak amacıyla gerçekleştirilen şölenin ikinci günü başlar. Bu şöleninde dünyanın içinde bulunduğu tehlikeler Çiğdem ve Didem kardeşlerin düzenlemesini yaptığı Yedi Başlı Dev balesi ile anlatılmaya çalışılır. Gösteriler insanlar tarafından çok beğenilir.

Şölenin amaçlara uygun bir şekilde tamamlanmasından sonra genç bir profesör Güneş, kendisi gibi fizikle uğraşan ve Çevre Koruma Savaşçıları Vakfına üye olan Saruhan ile evlenmeyi düşünmektedir. Genç adam ailesinin verdiği bir yemekte gelin adayı Saruhan'ı aile bireyleri ile tanıştırır.

Bu tanışmadan mutluluk duyan ve yıllarca hasret kaldığı aile sevgisini evlenmeyi düşündüğü erkeğin ailesinde bulan Saruhan evlendikten sonra Kaptanoğlu ailesi (Güneş'in ailesi) ile yaşamak istediğini Güneş'e söyler. Zaten ailesini terk etmek istemeyen Güneş de bu karar karşısında son derece mutlu olur. Öte yandan Çevre Koruma Savaşçıları tarafından dünyayı kurtarma çalışmaları devam etmektedir.

Periler ülkesinin sultanı Perinaz yerin yedi kat altından yerkürenin kurtarılması için Güneş ve Yağmur kardeşlere gümüş kutular içinde yükte hafif pahada ağır armağanlar göndererek cömertliğini bir kere sergilemiş bulunmaktadır.

Çatı katındaki gözlem odasına saklanmış olan bu kutuların Yağmur ve Güneş tarafından şifrelerinin çözülüp birer birer açılmasıyla eser sona erer.

2. EĞİTSEL İLETİLER

A. TEMEL KONU ve İLETİLER

1. Aile Sevgisi:

Genç ve başarılı bir mühendis olan Saruhan iyi bir eğitim almak için ailesinden uzaktaki okullarda okumuş, fakat bu tahsil dönemi süresince sevdiklerini birer birer yitirmiştir.

Yıllarca ailesinden ayrı kalmasından ve onlarla bir arada yaşama ümidini tamamen yitirmesinden dolayı Saruhan hep sıcak bir ailede yaşamının özlemini çeker. Yüreğinde ukde olarak kalan aile sevgisini hayatını birleştirmeyi düşündüğü Güneş tamamlayacaktır. Çünkü onun birbirinden hoşgörülü, sorumluluk sahibi, saygı ilkelerinden asla ödün vermeyen sevgi dolu bir ailesi vardır.

Güneş ve kız kardeşi Yağmur da kendilerini bu konuda oldukça şanslı görmekte; ve bu büyük hazineye değer vermektedirler:

“ ‘Tanıyabilme yeteneklerimiz ve sevmeye güçlerimiz atalarımızdan bizlere süzülme süzülme gelen en güzel miraslardır. Bizim ailelerimizin temelleri, saygı, anlayış ve sevgi üstüne atılmış, aile yapılarımızın bu yüzden güçlü, güvenli çatıları var’

‘Çok talihli insanlarız değil mi Güneş?’

‘Talihliyiz. Çünkü bebekler kendilerini dünyaya getirecek kadınlarla erkekleri seçemezler. Elbet ki mutlu insanlarız’ ” (s.33-34)

Güneş’in aile bireyleri ile bir akşam yemeğinde tanışan Saruhan; sıcakkanlılığı, samimiyeti ve güzelliği ile insanların gönüllerini fethederken; yeni tanıştığı insanlardan da yıllarca yüreğinde bastırıldığı ama bir türlü söndüremediği aile sıcaklığını ve şefkatini bulur. Yani evlenen çiftlerin uzaklara gidip kendilerine ayrı ev açmaları yerine Saruhan bu kalabalık; ama sevgi dolu aile ile bir arada yaşamak istediğini Güneş’e ve onun ailesine belirtir.

Kaptanoğlu (Güneş’in ailesi) ve Atlıhan aileleri de bu karar karşısında sevinç

duyarak onların bu konuda oldukça doğru bir karar verdiğini belirtirler:

“Bu konu böylece hal yoluna girmiştir. Genç çocuklar bizimle beraber yaşayacaklar. Akıllı bir seçim bu. Ekonomik, mantıklı bir yoldur, gençlerin kurulu düzeni sürdürüp giden bir yuvada, büyükleriyle birlikte yaşamayı istemeleri. Genç kuşaklar aile kurmaya karar verdiklerinde, bin bir çeşit zorlukları da göze alıyorlar. Her küçük aile için ayrı tüten bacalar, ayrı ayrı ocaklarda kaynayan tencerelerin küçük ailelere yüklediği zorunlu masraflar. Sonra doğanın kutsal armağanı, korkular engel oluyor. Genç evlilerin kadın ve erkeği de çalışmakta. Doğacak bebeğe kim bakacak? Kim göz kulak olacak? Bu günün bebeğinin aileye yüklediği masrafların yükü altından nasıl kaldıracabilecekler? Bütün bunlar, bu mühim problemler eski Türk aile sisteminde yoktu. Genç anneler evin dışında çalışmazlardı ama evde oldukları halde tecrübesizliklerine, yeni anneliğin verdiği şaşkınlıklarına yardımcı olan büyükleri bulunurdu başlarında. Her konuda büyük anneliğin bir de dede olmanın sevinciyle coşup yeniden gençleşen, güçlenen en üst kuşak insanları canla başla evlatlarının yüklerini paylaşır; gerek bebeğin bakımı, gerekse maddi yüklerine destek olurlardı.

Aileler içinde saygı başta gelirdi. Sevgi, hoşgörü hem büyüklerde, hem de gençlerde töreydi.” (s.44-45)

Yazar ayrıca huzurevlerinde bir başına bırakılmış yakınlarının ilgi ve şefkatinden uzak kalmış; bir yandan sağlık sorunlarıyla diğer yandan yalnızlık ve özlem duygularıyla mücadele eden huzurevi sakinlerine telmihde bulunarak; genç evlilerin yalnız kalmayı istemek yerine huzurevine gönderdikleri yakınlarıyla bir arada yaşamalarının gerekliliğini vurgulamaya çalışır. Çünkü yazara göre en konforlu bir huzurevi bile sevgi ve huzur dolu mütevazı bir yuvanın yerini asla tutamaz:

“Bugünün birçok yaşlılarının başlarına gelen: ‘Artık senin yerin bizim yanımız değil, huzur evidir’ sözlerinin korku veren ümitsizliğinden kurtulma mutluluğudur. Bu huzur evi, dünyanın en mükemmel bakımıyla donanmış da olsa, bu evler üzüntülerin büyüyüp beslendiği, kederlerin, hasretlerin yakıp kavurduğu bahtsızlıkları da beraberinde getirmektedir.” (s.46)

Sonuç olarak Cahit Uçuk bu ileti ile ister çocuk, isterse yaşlı olsun; bütün insanların sıcak bir aile ortamına ihtiyaç duyduklarını, eğitim adına insanın en hassas ve sevgiye en çok ihtiyacı olduğu bir dönemde çocuklarını kendilerinden uzakta yetişmelerini istenilmelerinin ve yeni kurulan yuvada yaşlı insanların istenmeyen birer varlık olarak huzurevlerine gönderilmelerinin yanlışlığını vurgulamaya çalışır.

2. Dünyanın Kurtarılması

Yazar eserde dünyanın karşılaştığı tehlikeleri Yedi Başlı Dev balesi ile anlatmaya çalışır. Balede yer alan dev dünya için büyük bir belâdır. Çünkü onun yedi başı vardır ve her bir baş dünya için ayrı bir tehlike demektir: “hava kirliliği, suların kirliliği, denizlerin kirliliği, ozon tabakasının delinmesi, egzoz dumanları, bacalardan tüten kükürt zehirleri ve bütün atık sular.” (s.22)

Bu devin karşısına “İnsanları, çiçekleri, kuşları, böcekleri, tavşanları, geyikleri, tüm canlıları seven minik orman perileri” (s.20) çıkar ve diğer hayvanların işbirliğiyle dev ortadan kaldırırlar.

Yazarın minik orman perileri dediği varlıklar Çevre Koruma Savaşçıları Vakfı'nın üyeleridir. Kuruluşunun 4. yılında uluslararası düzeyde tanınan ve takdir edilen bu savaşçılar içtikleri antlarla mücadele konusunda asla ödün vermeyeceklerinin altını bir kere daha çizerler.

“Bizler, dünya çocukları el ele, yürek yüreğe birleştik. Dünyamızın başına belâ olan yedi başlı dev, belki de bin başlı dev beyinlerimizin ışıklarıyla yok etme kararı aldık. Dünyanın yarınlarının gerçek sahipleri bizleriz. Sekiz kollu şamdanımız ‘Çevre Koruma Savaşçıları’ vakfını kuranların sembolüdür.

Gün gelecek bütün bu zincirin halkaları benzeri tüm dünya çocukları birleşeceğiz. Bugün güçlüyüz, yarın daha güçlü olacağız, dünyamızı koruyacağız. Bunun için ant içtik.” (s.22)

Cahit Uçuk bu ileti ile dünyanın insanoğlunun ellerinden kayıp gittiğini; fakat bu son derece üzüntü verici duruma dur demenin zor olmadığını ve bunu başaracak

olanların da yarının sahipleri olan çocuklar ve gençler olduğunu belirtmektedir.

b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER

1. Kardeşler Birbirlerini Sevmeli ve Her Konuda Birbirlerine Yardımcı Olmalıdırlar

“(Yağmur) ‘Başka türlü düşünüyorum desen bile inanmam!... Çünkü seni öyle seviyorum ki;

(Güneş) ‘Ben de seni Yağmur!... Ben de seni! Biz belki dünyanın birbirlerini seven, ama tanıyarak seven sayıları pek az kardeşlerinden ikisiyiz.’ ” (s.33)

2. Her Çekirdek Bir Ağacın Annesidir

“Sonra meyveler canlandı düşüncelerinin içinde. Bir limon ve onun çekirdekleri. Her çekirdek bir ağacın anasıydı ve bir incir. Bu yumuşak morumsu veya beyaz yemişin içindeki minik çekirdekler.

‘Aman Allah’ım!.. Her bir çekirdek bir incir ağacı olabilecek güçte. Ya bir dut tanesi. Onun da çekirdeklerinin her birinde binlerce dut fidanı verebilecek, o kocaman ağaçların yetişmesine gerekli tüm güç depo edilmiş durumda!’ ” (s.30)

3. Doğa Kendine Çevrilmiş Tehlikeler Karşısında Sanıldığı Kadar Aciz Değildir

“Evet, tohumlarla! Birdenbire bir çiçek tohumunun içinde tabiatın büyük sırlarla gizli, büyük gücünü gördüm. Sanki bana ‘Üzülme! Bizler doğanın güçlü çocuklarıyız. Kolay kolay baş eğmeyiz bizi düşüncesizce yok etmek isteyenlere’ diyorlardı.

‘Sevgili Yağmur, elbet ki doğanın da kendine özgü korunma silahları var. İnsanların, durmadan ölüp yenileri doğan hücreleri benzeri. Doğa da kendini her zaman yenileme gücüyle bilinçlidir.’ ” (s.30)

4. Umut Etmek, Güzelliklere Açılan Bir Kapıdır

“Umut insanların yüreklerinde güneştir. O olmasa üşürüz, yaşayamayız. Çatışma gücümüzü ateşleyemeyiz. Umut küçük bir nokta biçiminde bile bizimle birlikte

yaşadığı için, yavaş yavaş büyür, güçlenir. Üzüntülü zamanlarımızda bize sığınaktır. Bizi korur, tehlikelere karşı koyma gücünü sağlar... Umut işte, umut bu. Böylesi de, varlığını hissetmemiz de güzel!...” (s.74)

Cahit Uçuk, Mutluluk Yağmurlar’ında yer yer verdiği yardımcı iletilerle kardeş sevgisinin önemini, bitkilerin tohumlarla neslini devam ettirdiğini, doğanın kendine özgü korunma silahlarına sahip olduğunu ve insanın yaşam kaynağının umut etmek olduğunu belirtir.

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHIS KADROSU

Saruhan

Eğitimini ailesinden uzakta olan okullarda tamamlamaya çalışırken anne ve babasını kaybeden Saruhan sonunda çok başarılı bir mühendis olur; fakat yıllardır içini kemiren aile özleminden kendini bir türlü kurtaramaz.

Kendisi gibi bir fizik mühendisi olan Güneş (Kaptanoğlu) ile tanışması onun hayatında bir dönüm noktasıdır. Çünkü Saruhan, bu insanın ailesi sayesinde yıllarca tadamadığı, hep uzak kaldığı aile sıcaklığı ve sevgisini tadacaktır:

“Saruhan, daha çok sokuldu Güneş’in Gülfem annesine ve fısıldadı.

‘En büyük pay elbet ki sizin Gülfem anne.’

‘Bana Gülfem anne mi diyeceksin güzel yavrum?’

‘Elbet, yüreğimin bütün özlemleriyle, yangınlarıyla, anne acısıyla tutuşan tüm varlığımla... Elbet ki Güneş’in sevgili, güzel annesi benim de annemdir. Hem de gerçek annemin bütün hasretiyle.’ (s.48)

Birbirinden anlayışlı, sevgi ve saygı zinciriyle birbirlerine bağlı olan bu insanlardan ayrılmak istemeyen Saruhan evlendikten sonra bile onlarla yaşamak

istediğini belirtir. Onun bu kararını son derece yerinde bulan Güneş ve ailesi ise Saruhan'a daha çok yakınlık gösterirler. Sevgiye ve şefkate kavuşmanın doyulmaz mutluluğunu yaşayan Saruhan ise duygularını;

“Asıl ben teşekkür borçluyum sizlere ve Güneş’e. Beni bu kadar sevdiği için, sizler daha ilk görüşünüzde böylesi büyük ve derin bir anlayışla yüreklerinizi açarak beni sevdiğiniz için... Bu gece hayatımın mutluluklara bir dönüş kapısı açılışının gecesidir. Artık ben de ailesiz, yalnız bir insan değilim... Beni ezelden tanıyormuşçasına seven, koruyan, benim de minnetle şükranla seveceğim, sayacağım bir ailem var. Sevincimi, mutluluğumu söyleyecek kelime yok ki. Olsaydı en seçmeleriyle hislerimi anlatacaktım.” (s.47)

Yazarın; “Saruhan’ın zarafeti, inceliği güzelliğinin kusursuzluğunu tamamlıyordu. Yağmur kadar sarışındı. Ten rengi, yaz güneşiyle bronzlaşmıştı. Gözleri iri parlak zümrütler kadar koyu yeşildi. Vücudu narin biçimli; boyu Yağmur’un boyu kadar uzundu. Son derece sade beyaz bir elbise giymişti. Düz altlı iskarpinleri de beyazdı.” (s.37) cümleleriyle dış portresini anlattığı Saruhan başarılı bir işkadını, candan bir arkadaş, Çevre Koruma Savaşçıları Vakfında yaptığı çalışmalarla bilinçli bir vatandaş ve temiz yürekli bir genç kızdır.

a. Fonksiyonlarına Göre Şahıs Kadrosu

Ana Güçler (Tematik)		Ara güçler	Karşı Güçler (Hasım)
kahramanlar	Saruhan	Güneş, Yağmur, Genç Bediş, Füsunsaz, Yâver Dede, Gülfem, Sadık, Peltan, Nalan, Çiğdem, Didem, Mahara, Perinaz Kaptanoğlu, Hasan Çoban, Tufan Dağlı, Bediş Nine,	Saruhan'ın anne ve babası Dünyaya zarar verenler
kavramlar	Aile Sevgisi Dünya sevgisi Umut etmek Yaşlılık	Güven Paylaşım Cömertlik Aile Bağlarında Çözülme	Ayrılık Dünyaya zarar verme Umudunu yitirmek Yalnızlık ve terk edilmişlik

Mutluluk Yağmurlarında anlatılan kahramanların psikolojik derinliklerine yer verilmemesi ve onların tek yönlü ele alınmalarından dolayı hepsi birer tiptir.

b. Sosyal Konumları Bakımından Şahıs Kadrosu

Arkeologlar: Yağmur, Peltan, Nalan

Sanatçılar: Çiğdem, Didem, Tufan Dağlı, Gülfem, Sadık

Mühendisler: Saruhan, Güneş, Mahara, Gülfem, Sadık

Ev Hanımları: Füsunsaz, Genç Bediş, Perinaz Kaptanoğlu

Cahit Uçuk masalda çeşitli meslek gruplarında çalışan kahramanlara yer vererek; kahramanların sosyal konumunu belirlemiştir.

c. Cinsiyetleri Bakımından Şahıs Kadrosu

Kadın Kahramanlar: Saruhan, Yağmur, Genç Bediş, Füsunsaz, Gülfem, Peltan, Nalan, Çiğdem, Didem, Bediş Nine, Perinaz Kaptanoğlu

Erkek Kahramanlar: Güneş, Mahara, Tufan Dağlı, Hasan Çoban, Yâver Dede,

Atlıhan Dede, Sadık

Cahit Uçuk bu eserde de kadın kahramanlara daha çok yer vermiştir.

d. Yaşlara Göre Şahıs Kadrosu

Çocuklar:-

Gençler: Yağmur, Saruhan, Güneş, Mahara, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan

Orta Yaşlılar: Gülfem, Sadık

Yaşlılar: Bediş Nine, Genç Bediş, Atlıhan Dede, Yâver Dede, Füsunsaz, Perinaz Kaptanoğlu

Cahit Uçuk eserde genç ve yaşlı insanlara daha çok yer vermiştir.

2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ

Tamamı 84 sayfa olan Mutluluk Yağmurları, her bölümün anlatılan konuya uygun olarak adlandırıldığı toplam 7 bölümden oluşmaktadır: Ertesi Gece, Yedi Başlı Dev, Topumlar, Saruhan...

Ön kapaktaki resim dışında herhangi bir görsel unsurun bulunmadığı kitapta ne yazık ki resim de anlatılan konuya uygun çizilmemiştir. Yağmur'un bir gece vakti tekneyle yaptığı gezintiyi anlatan resim; ne şenlikleri, ne yedi başlı devi, ne de eserin asıl konusu olan Saruhan'la tanışma sahnesini anlatmaktadır. Eserin ana iletisi olan aile sevgisiyle de hiçbir ilgisi yoktur. Kapaktaki resmin içeriği anlatması daha uygun olurdu.

Eserin bir diğer özelliği de yazarın baştan sona düz yazıya yer vermemesi ve okuyucuda yarattığı durağanlığı esere yer yer serpiştirdiği manzum bölümlerle renklendirmesidir. Mani uyak örgüsü ve yedili hece ölçüsüyle yazılmış olan bu dörtlükler genel olarak dünyanın içinde bulunduğu tehlikeleri anlatmaktadır. Ezberlenilmesi kolay, okuyucuyu eğiten, düşündürten, düşündürürken öğreten bu bölümler, yazarın paragraflarca verdiği iletileri kısa ve özlü bir şekilde vermelerinden dolayı eserin eğitimsel ve dilsel değerini yükseltmektedir.

*“Ağı oldu ak sular
Karardı berrak sular
Fabrikalar kurmakta
Denizlere pusular” (s.13)*

Eserin başlığı olan Mutluluk Yağmurları ile mutlu bir ailenin özlemini çeken Saruhan’ın beklentilerine uygun bir aileye, Kaptanoğlu ailesinin (Güneş’in ailesi) ise kendileriyle birlikte yaşamaktan mutluluk duyacak bir geline kavuşmaları anlatılmak istenmektedir. Başlık anlatılan konu ve kahramanların ruh hâlleriyle uygunluk taşımaktadır. Çünkü kahramanlar sevinçten gözyaşı dökmektedir:

“Masa başındaki aile fertlerinin tümü de bu görüntünün güzelliği karşısında heyecanlanmışlar, göz pınarlarına yaşlar birikmişti.” (s.41)

Bu gözyaşlarını yazar, mutluluk yağdıran bir yağmura benzetmektedir. Böylesi bir benzetme takdire değerdir.

3. OLAY ÖRGÜSÜ

Mutluluk Yağmurları birbirini izleyen olayların bir zincir oluşturmasından meydana gelmektedir. Eserdeki olaylar şöyledir:

1. Şölenin 2. ve 3. gününde yapılan gösteriler insanlar tarafından çok beğenilir ve vakfın daha çok tanınmasına yardımcı olur.

2. Saruhan ile evlenmeyi düşünen Güneş şölenlerin bitiminin ertesi günü akşam yemeğinde kız arkadaşını ailesiyle tanıştırır.

3. Güneş’in ailesine yakınlık duyan ve içindeki aile sıcaklığının özlemini bir anda sona erdiğini hisseden Saruhan oldukça mutlu saatler geçirir.

4. Yıllarca uzak kaldığı aile ortamına kavuşan kahraman Güneş’e evlendikten sonra ailesi ile birlikte yaşamak istediğini söyler.

5. Bu duruma çok sevinen Kaptanoğlu ailesi ise aralarına yeni giren bu insanın kararını doğru bularak; Saruhan'ı bağırlarına basarlar.

4. MEKÂN

Güneş'in Saruhan'ı ailesiyle buluşturması Pembe Yalı'da gerçekleşmektedir. Bu yalının yemek odası (s.39) ise Kaptanoğlu ailesinin Saruhan'ı; Saruhan'ın aileyi tanımaya çalıştıkları mekândır. Eserdeki diğer mekân unsurları ise şöyledir:

a. Açık Mekânlar:

Çevre Koruma Savaşçılarının düzenlediği şölenin 3. gecesinde halka sunulan Yedi Başlı Dev balesinin sahnelendiği yer olan Açık Hava Tiyatrosu (s.14) açık mekâna örnektir.

b. Kapalı Mekânlar:

Yâver Dedenin at yetiştirdi ahır (s.57) ile Pembe Yalı (s.72) kapalı mekâna örnektir.

c. Olağanüstü Mekânlar:

Yerin yedi kat altı (s.68) ile uzayın derinliklerindeki Yeşil Cennet (s.68) olağanüstü mekâna örnek teşkil etmektedir.

d. Labirent Mekânlar:

Kapalı bir mekân olan Pembe Yalı'nın yemek salonu (s.35) Saruhan ile Kaptanoğlu ailesi arasında kurulan bağdan dolayı mutluluk dolu bir ortama dönüşür. Kapalı mekân-mutlu insan ilişkisini yazar şu cümlelerle dile getirmiştir.

“ ‘Gel gel!... Güzel, duygulu çocuğum... Seni kucaklamak, bağrıma basmak istiyorum’

Saruhan yerinden fırlayarak masayı dolandı. Sol başa koştı. Ayağa kalkarak kollarını açan Perinaz Kaptanoğlu'nun göğsüne attı kendini. Onun kolları genç kızın taze narin vücudunu sardı.

Gözlerinden yaşlar damlıyordu Perinaz sevgilinin. Masa başındaki aile fertlerinin

tümü de bu görüntünün güzelliği karşısında heyecanlanmışlar, göz pınarlarında yaşlar birikmişti.” (s.41)

Bunun yanı sıra açık bir mekân olan Karadeniz’in kendisine boşaltılan atıklarla kirli bir denize dönüşmesi Karadeniz’e hayran olan, ekmeğini ondan kazanan yöre insanını kara kara düşündürmektedir. Açık mekân-mutsuz insan ilişkisin ise yazar düz yazı yerine dörtlüklerle anlatmayı yeğlemiştir:

*“Yeşil Yeşildi bağlar
Zümrüt zümrüttü dağlar
Karadeniz karardı
Karadenizli ağlar.”* (s.14)

5. ZAMAN

Eser üç günlük bir zaman diliminde yaşanan olayları konu almaktadır.Eserdeki diğer zaman unsurları şöyledir:

a. Olay Zamanı:

Eserin ana konusu olan Saruhan’ın Güneş’in ailesiyle tanışma olayı akşam yemeği saatlerinde yaşanmaktadır:

Güneş “ ‘Bu akşam Perinaz sevgilimizde şöyle küçük bir davet var. Akşam yemeğine bir misafirimiz gelecek.’

Yağmur’un yüzü aydınlandı. Gözleri parıldadı sevinçle.

Yağmur ‘Bu misafirimiz Saruhan mı?’

Güneş güldü. Mutlu, memnun bir gülümsemeydi bu.” (s.32)

b. En Heyecanlı Zaman:

Yağmur ve ailesinin akşam yemeği öncesi Saruhan’ı bekleme anları eserin en heyecanlı zaman dilimini teşkil etmektedir.

c. En Duygusal Zaman:

Saruhan'ın yaşadığı acı dolu yıllarla birlikte gittikçe büyüyen aile sevgisinin doğurmuş olduğu özlemin dile getirildiği içtenlik dolu sözler eserin en duygusal zaman dilimini oluşturmaktadır:

“Ben kendi aile büyüklerimle, dışarılarda okutulduğum için beraber yaşayamadım. Sonra onları yine memleketin dışında bulunduğum zaman sırayla kaybetmek mutsuzluğuna uğramış bir kimse olarak, yüreğim yalnızlıkların hüznleriyle doludur...” (s.40)

d. Çeşitli Kipsel Zamanlar:

Sustu (s.14), çıkıyordu (s.21), sayılmazlar (s.31) diyemeyeceğiz (s.43), oluvermişti (s.58), bulmalıyız (s.77), çağırmasaydı (s.80)...

e. Diğer Zaman Unsurları:

Bir gecede (s.5), bir sabah (s.8), yarın gece (s.17), üç kutsal gece (s.24), üç gecelik (s.31), bir yıl sonra (s.67), bu gece (s.87)...

6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU

Mutluluk Yağmurları hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniğiyle yazılmıştır. Eserdeki sunuş biçimleri ise şöyledir:

Betimleme:

Yazarın bu eserde çevre ve portre betimlemelerine dengeli bir yer verdiği; bu betimlemelerde nesnel bir tavır içinde olduğu görülmektedir.

Çevre betimlemesi

“Artık ailenin töresi ydi masanın sağ başındaki boş koltuk... Henüz gelmemiş bir konuğu bekleyen koltuk... Tabaklar, bardaklar, bıçaklar, çatallar, kaşıklar, katlanmış peçete yerli yerindeydi. Tabağın sağ yanındaki vazoda bir pembe gül, bir deste yasemin unutulmamıştı.” (s.35)

Portre betimlemesi

“Bütün aileyi şaşırtmıştın doğumunla ve doğumundan sonra. Çünkü bütün dişlerin tamamı ağzında. Ve bir tek kere olsun meme emerken dişlerinin varlığını hissettirmedin bana. Birkaç gün sonra ‘agulara’ başlamışım ve bütün aile bireylerini tanımışım. Fakat bu doğum öyküsünün en ilginç yanı Güneş’ten dinlediklerimdi. Kısa bir zaman sonra büyüklerimizden gizli Güneş’le konuşmaya başlamam...” (s.63)

Mektup:

Eserin yalnızca bir yerinde görülmektedir. Bediş Ninenin, Güneş’e Saruhan konusunda duygu ve düşüncelerini anlattığı uzun mektubu bu tekniğe örnek bir kullanımdır.

“Sevgili Güneş yavrum. Uzun söze ne gerek. Bir küçük ziyaret için indiğim yedi kat yerin altından dönemedim... Hoşça kal yavrum. Bediş Sevgilin” (s.81-83)

Rapor Etme:

Eserde yaygın olarak kullanılan bu teknik, uzun anlatımları birkaç cümleyle ifade edilmesini sağladığından eserin kolaylıkla anlaşılmasına yardımcı olmaktadır:

“Kasete çektiklerim bize gelecekteki çalışmalarımıza yol gösterme niteliğinde. Dünyamızın, çevremizin korunması konularında tavsiyeler, çok yerinde, yol gösterici bilgiler” (s.74).

Öyküleme:

Anlatı türlerinin vazgeçilmez tekniği olan öykülemenin bu eserde de sıklıkla kullanıldığı görülmektedir:

“Ağzından fişkırان alevler yavaş yavaş küçülmeye, ufalmaya başlıyordu. Sonunda yedi başının yedi ağzındaki alevler birer birer söndü böylece. Kendisi de eridi, küçüldü, yere serilerek kayboldu.” (s.22)

Sayısal Değerlerden Yararlanma:

Güneş ile Yağmur çatı katındaki gözlem odalarında sakladıkları gümüş kutuları

açmak için Bediş Ninesinin kendilerine gönderdikleri sözlerden şifreyi çözerler ve kutuları açmayı başarırlar:

“Dikkatle baktılar kapakçığın altındaki boşluğa... Orada birden ona kadar rakamlar sıralı bir numarnatöre. Basmaya başladı birer birer

‘00+3+000+1+00077’

‘İşlem tamam, şimdi beklemekten başka yapacağımız bir şey yok sanıyorum!’”
(s.78)

Açıklama:

Yaygın olmamakla beraber Çevre Koruma Savaşçıların amaçlarının anlatıldığı bölümler bu tekniğin kullanımına örnek teşkil etmektedir:

“Şunu belirtmek istiyoruz ki dünya çocukları candan ilgileri, çalışmalarıyla kendilerinden büyükleri, gençleri uyandırdılar. Gençler de kendilerinden büyüklere ulaştılar... Savaşız, mutlu, sağlıklı yaşamak istiyorlar. Büyük annelerinin, büyük babalarının ellerini öpmek istiyorlar. Babalarının kollarının bacaklarının yerinde olmasını istiyorlar...” (s.23)

Betimleme, öyküleme, rapor etme tekniklerinin sıklıkla; sayısal değerlerden yararlanma, açıklama, mektup tekniklerinin nadiren kullanıldığı eserin diyalog dökümü şöyledir:

Toplam Sayfa Sayısı	84
Diyalog Bulunan Sayfa Sayısı	66
Diyalog Bulunmayan Sayfa Sayısı	18
En Kısa Diyalog	1 sözcük
En Uzun Diyalog	4 sayfa

Cahit Uçuk eserde en çok diyalog tekniğini kullanmıştır.

C. DİL ve ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ

a. Sözcük Seçimi

Yazar bu eserde de İstanbul Türkçesini kullanmaya özen gösteriyor. Eserdeki birkaç yabancı sözcük dışında (monej, s.58; methü senası, s.58; keçe, s.60, steno, s.80) okuyucunun anlamakta güçlük çekeceği sözcük bulunmamaktadır.

Ayrıca günümüz insanının yaşam tarzını anlatan kullanımları görmek mümkündür: tiyatro (s.19), bale, mikrofon (s.22), sinyal ışıkları (s.68), numarator (s.78), elektronik sistem (s.76), uzay (s.85), telefon (s.86)...

b. Türkçe Kullanımı

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen toplam 5 sayfa (s.10, 34, 50, 65, 86) Türkçe kullanımı bakımından incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Türkçe sözcük	%93
Yabancı sözcük	%7

Cahit Uçuk'un Mutluluk Yağmurları'nda öz Türkçe kullanmada büyük bir titizlik gösterdiği görülmektedir. Yapılan incelemede; İstanbul, devlet, asker, kasaba, insan, peçete, akıl... gibi kullanımla kullanımla ana dilin öz değerleri gibi düşünülen sözcükler de yabancı dilin söz varlıkları olarak değerlendirilmiştir.

c. Sözcük Türleri

Eserin farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 4 sayfa (s.14, 31, 61, 88) üzerinde sözcük türleri incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

İsim	%44
Sıfat	%14
Eylem	%12
Belirteç	%11
Adıl	%3
İlgeç	%2
Bağlaç	%5
Ünlem	%9

Cahit Uçuk Mutluluk Yağmurları'nda en fazla isimlere, en az ise ilgeç ve bağlaçlara yer vererek çocuk kitaplarında bulunması gereken özelliklere dikkat ettiğini göstermiştir.

2. CÜMLE İNCELEMESİ

a. Cümlelerdeki Sözcük Sayısı

Mutluluk Yağmurları'nda cümlelerdeki sözcük sayısının belirlenmesinde kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfadaki (s.5, 16, 27, 60, 77) sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesi esas alınarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

En Kısa Cümle	1 sözcük
En Uzun Cümle	19 sözcük
Cümlelerde Ortalama Sözcük Sayısı	7 sözcük

Cahit Uçuk cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı ile çocuk kitaplarında olması gereken düzeyi yakalamıştır.

İncelenen diğer eserlerde olduğu gibi kısa cümleler karşılıklı konuşma şeklinde kurulmuş olan ünlem cümleleridir:

“Yaaaaa!...” (s.62)

“Tohumlar!... Tohumlar!...” (s.27)

Uzun cümlelerin ise genellikle sıralı ve birleşik cümle şeklinde oluşturulduğu görülmektedir:

“Bu sözlerle belirtmek istediklerimiz, sevgili bağı yanık hemşerilerimizin yaralarına sadece merhem sürmek değil; parasal gücümüz, bilgi, beceri, tecrübe güçlerimizi de ortaya koyarak, onları büyük dertlerinden kurtarabileceğimizi onlara müjdelemektir.”(s.16)

b. Cümle Türleri

Mutluluk Yağmurları’nda cümle çeşitliliğini belirlemek amacıyla kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilmiş olan 3 sayfa (s.23, 56, 74) ve bu sayfaların incelenmeleriyle elde edilmiş sonuçlar aşağıda gösterilmiştir:

(s.23)

“Yine alkışlar koptu uzun süre. Alkışlar dinip ortalığa sessizlik çökünce, Güneş, gecenin kapanış konuşmasını yaptı.

‘Buraya gelerek beraberliğimizin kanıtı halinde toplaşanlar, gelemeyenlerin ne kadar büyük boyutlara ulaştığının ispatıdır. Şunu belirtmek istiyoruz ki dünya çocukları candan ilgileri, çalışmalarlarıyla kendilerinden büyükleri, olacak çocuklar gördüler. Yarınların karanlıklarından korktular. Yarınlarının aydınlık gökleri altında, masmavi engin denizlerinde, ormanı yeşil, tarlaları altın başaklı. Çayırıları çimenli, çiçekli dereleri, çayları, ırmakları pırıl pırıl olması gerekli yıllarda yaşamak istiyorlar. Bugünlerin tehlikeli boyutlara varan tüm kirliliklerine paydos demek istiyorlar. Gelecekteki hayatlarının ağılar, kirler, paslarından arınmasını istiyorlar. Savaşsız, mutlu, sağlıklı yaşamak istiyorlar. Büyük annelerinin, büyük babalarının ellerini öpmek istiyorlar. Babalarının kollarının bacaklarının yerinde olmasını istiyorlar. Geleceklerine korkuyla, üzüntüyle kuşkuyla değil; güvenle bakmak istiyorlar. Ayrıntısız tüm dünya çocukları, hangi kıta üstünde yaşıyorlarsa yaşasınlar, derilerinin rengi ne olursa olsun; bu isteklerde birleşiyorlar. Bugünleri elleri altında tutan büyüklerinden hakları olan isteklerine kavuşmayı istiyorlar. İnatla, bıkmadan, usanmadan isteyeceklerdir de. İlkten üç beş hevesliyle”

Yüklemnin Türüne Göre (s.23)	
Toplam Cümle	21
İsim Cümlesi	2
Eylem Cümlesi	19

Yüklemnin Yerine Göre (s.23)	
Toplam Cümle	21
Kurallı Cümle	19
Devrik Cümle	2
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre (s.23)	
Toplam Cümle	21
Olumlu Cümle	20
Olumsuz Cümle	1
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	-

Yapılarına Göre (s.23)	
Toplam Cümle	17
Basit Cümle	3
Bileşik Cümle	11
Bağlı Cümle	1
Sıralı Cümle	2

(s.56)

“Her zamanki gibi loştu içerisi. Kuru yonca, gübre, biraz da atların kendilerine özgü mis mis kokuyordu içerisi. Öne arkaya açılan yarı boylu kapıyı itti Yağmur. İçeri girdiler Saruhan’la birlikte.

Kapı arkalarından açıldı, kapandı. Kapandı, açıldı, sonra durdu.

Ayrı ve özel bölmesindeydi Berrak üç anneyle yavrusu Berrak dört. Kapıdan içeri ilk adımını attığında Yağmur, bir an bekledi. Biliyordu, geldiğini anlayacaklardı.

‘Şimdi kişneyecekler... Dinle, bak!...’

Gerçekten de anne Berrak’la yavrusu zaman geçirmediler. Birisi Yağmur’un çok iyi bildiği büyükçe ve kesik kesik kişnemesiyle ‘hoş geldin’ dedi. Yavru Berrak tıpkı anneannesine benzeyen fakat küçük, sevimli çocuk sesiyle kişnedi.

‘Kapıları açıldığında gelenleri kokularından tanıyorlar.’

Tertemizdi ahırın içi. Aralıklı tahtalarla kaplıydı geçit koridoru. Kuru yonca, hafiften gübre, atların kendilerine özgü kokuları doluydu içeride.”

Yüklemnin Türüne Göre (s.56)	
Toplam Cümle	23
İsim Cümlesi	5
Eylem Cümlesi	18

Yüklemnin Yerine Göre (s.56)	
Toplam Cümle	23
Kurallı Cümle	15
Devrik Cümle	8
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre (s.56)	
Toplam Cümle	23
Olumlu Cümle	20
Olumsuz Cümle	1
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	2

Yapılarına Göre (s.56)	
Toplam Cümle	18
Basit Cümle	9
Bileşik Cümle	5
Bağlı Cümle	-
Sıralı Cümle	4

“ ‘Umut insanların yüreklerindeki güneştir. O olmazsa üşürüz, yaşayamayız. Çalışma gücümüzü ateşleyemeyiz.

Umut küçücük bir nokta biçiminde bile bizimle birlikte yaşadığı için, yavaş yavaş büyür, güçlenir. Üzünfülü zamanlarımızda bize sığınaktır. Bizi korur, tehlikelere karşı koyma gücünü sağlar... Umut işte, umut bu. Böylesi de, varlığını hissetmemiz de güzel!...’

Yağmur, ürkek, çocuksu sordu.

‘Mahra onlarla ‘Yeşil Cennet’e giderse nasıl geri dönebilir?’

‘Orasını bilemiyorum ama onun geleceğini kuvvetle hissediyorum... Bu duygu umutlarından daha güçlü. Umut ediyorum...’

Birden sözü değiştirdi.

‘Kasete çektiklerim bize gelecekteki çalışmalarımıza yol gösterme niteliğinde. Dünyamızın, çevremizin korunması konularında tavsiyeler, çok yerinde yol gösterici bilgiler.

'Daha sonra dinleyelim...Artık gücüm tükendi!'

'Ben de öyle düşünüyordum zaten. Ama şimdi Bediş sevgilimizin yapmamız için üzerinde durduğu konulara eğilelim.'

'Çatı kasamıza girerek gümüş kutunun ilkini açalım, onun yazılarıyla yazdığı mektubu okuyalım...' "

Yüklemine Türüne Göre	
(s.74)	
Toplam Cümle	25
İsim Cümlesi	7
Eylem Cümlesi	18

Yüklemine Yerine Göre	
(s.74)	
Toplam Cümle	25
Kurallı Cümle	24
Devrik Cümle	1
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre	
(s.74)	
Toplam Cümle	25
Olumlu Cümle	19
Olumsuz Cümle	3
Soru Cümlesi	1
Ünlem Cümlesi	2

Yapılarına Göre	
(s.74)	
Toplam Cümle	21
Basit Cümle	12
Bileşik Cümle	5
Bağlı Cümle	1
Sıralı Cümle	3

Cahit Uçuk'un Mutluluk Yağmurları'nda cümle çeşitliliği bakımından dengeli bir dağılıma yer vermediği tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre yazar eserde en çok eylem (%80), cümlesi ile kurallı (%84), olumlu (%86) ve basit (%41) cümleyi kullanmayı yeğlemiştir.

3. EDEBİ SANATLAR

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfa (s.19, 28, 38, 62, 83) üzerinde edebî sanatlar incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Benzetme	7
Deyim Aktarması (Eğretileme)	1
Değişmece	9
Ad Aktarması	1

Eserde en çok değişmece sanatı kullanılmıştır. Kitapta tespit edilen sanatlara birkaç örnek:

Benzetme:

“Alkışlar sustuğunda, bu kez *gün ışığı benzeri* sarı bir ışık sahneyi aydınlattı.”
(s.19)

“Sonra *içini çekercesine* derin bir soluk aldı.” (s.62)

Değişmece:

“*Sevgili ve geniş bir ailem* var.” (s.83)

“Yağmur, çok daha *yakın bir sıcaklıkla* sıraladı sözcüklerini çabuk çabuk.” (s.62)

Deyim Aktarması (Eğretileme):

“Birdenbire *rüya çiçeklerinin* söylemek istediklerini kavradı Yağmur...
Dünyanın sırlarıyla yüklüydüler.” (s.28)

Ad Aktarması:

“Birbirine doğru yaklaşmış *üç genç baş*, gülümseyerek ayrıldı.” (s.38)

4. DEYİMLER

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfada (s.6, 15, 32, 44, 81) toplam 17 deyim tespit edilmiştir. Her sayfada ortalama deyim sayısı 3 veya 4'tür. Ana dilde yaygın olarak görülen bu söz değerlerine birkaç örnek:

“...Çevre Koruma Savaşçıları Vakfı sadece ellerinizi sıkmakla kalmayacak, sizleri bağrına basacaktır.” (s.15)

“Hiçbir ipucu olmayan konuların bile derinlerine girebiliyor, oralandaki karanlıklarda saklıları gün ışığına çıkarıyorsun” (s.32)

“Genç kuşaklar aile kurmaya karar verdiklerinde, bin bir çeşit zorlukları da göze alıyorlar.” (s.44)

5. İKİLEMELER

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfada (s.7, 18, 37, 53, 79) toplam 11 ikileme tespit edilmiştir. Buna göre her sayfada yaklaşık olarak 2-3 ikileme bulunmaktadır. Bu ikilemelerin bir kısmı ana dilin sahip olduğu değerler iken, bir kısmı da yazarın özgün kazanımlarıdır:

“Bu sözleri birer birer tüm aile bireylerimiz de tekrarlayacaklardır, buna inanabilirsin” (s.37)

“O acının yerinde güneş güneş sıcak bir sevgi var.” (s.53)

“Çiçeğe kesmiş kiraz ağaçlarında oğul oğul asılı bal arılarının ağız birliği etmiş vızıltıları sardı ortalığı.” (s.18)

XI. YEŞİL CENNET'E DOĞRU

A. İÇERİK ve EĞİTSEL İLETİLER

1. ÖZET

Yerin yedi kat altındaki periler ülkesinde yaşayan kahramanların (Perinaz Sultan, Bediş Sultan, Mahara ve Periler) uzay gemisi aracılığıyla Yeşil Cennet'e yolculuklarının ve Mahara ile Yağmur'un birbirlerine kavuşmalarının anlatıldığı eserin özeti şöyledir:

Çiğdem ile Didem kardeşlerin evlenmeyi düşündükleri Tufan Dağlı ve Hasan Çoban'ı akşam yemeğine davet ederek aileleriyle tanıştırmaları olayıyla başlayan eser, Güneş ile Saruhan'ın dillere destan düğünüyle devam eder. Bu arada çevresindeki insanların sevdiklerine kavuşmalarından mutluluk duyan Yağmur, Mahara'dan uzakta

olmasından dolayı da bir burukluk içindedir.

Genç kızın hüznünü yer altından gelen samur kedi giderir. Zaten Yağmur'la güzel bir dostluk kurmuş olan kedi, ona ayrıca insan diliyle yer altındaki dostlarının eylül ayının 15. gecesinde uzay gemisiyle boğazın Karadeniz'e açılan sığ kıyısındaki koyda Yeşil Cennet'e uçacaklarının haberini verir. Belirtilen zamanda uçuşun olacağı yere gelen Yağmur, Mahara ve diğerlerini sonsuza kadar göremeyeceğini düşünürken; sandalla kıyıya yaklaşan Mahara'yı görünce son derece mutlu olur. Perilerin sultanı ve Mahara'nın efendisi olan Perinaz Sultan birbirlerini çok sevdiklerini bildiği Mahara ve Yağmur'u birbirinden ayırmak istememiş ve genç mühendisin dünyada kalmasını istemiştir. Mahara ve Yağmur'un sevinç taşan yürekleriyle Kaptanoğlu Yalısı'na doğru yol almalarıyla eser sona erer.

2. EĞİTSEL İLETİLER

a. TEMEL KONU ve İLETİLER

1. Dünya Sevgisi

Yeryüzünde gerçekleştirilen teknolojik denemeler, yerin yedi kat altında son derece mutlu ve huzurlu bir şekilde yaşayan perileri rahatsız ederek onların vatanlarını terk etmelerine ve yeni yerleşim yerleri aramalarına yol açmıştır. Sahip oldukları ileri teknoloji sayesinde uzayın derinliklerinde yapay bir gezegen yapan periler Nuh'un gemisine benzettikleri uzay gemisine her şeyden çiftler olarak Karadeniz açıklarında gökyüzüne uçarlar. Onların uçacakları haberini samur kediden olan Yağmur, adına türküler yakılan, şiirler yazılan ve yeşil örtüsüyle övünülen Karadeniz kıyılarını görünce üzüntülü anlar yaşar:

“Ne yazık ki artık senin için insanoğlunun kurduğu bütün hayaller yok oldu. Artık bu parıltılı güzel görünümünün havasız, yeşilsiz, cansız bir koruluktan başka bir özelliği olmadığını biliyoruz. ‘Keşke sana ulaşmasaydı insanoğlu. Keşke çorak kumsal topraklarından kendi artıklarını bırakmasaydılar. Bir bayrak dikmeseydiler bir tümseğin üstüne’. Keşke keşke. O zaman, insan sana baktıkça düşler kuracak, hakkında masallar söyleyecek, türküler yakacaktı.” (s.98)

Dünyanın diğer yerlerine zarar verildiği gibi Karadeniz'e de ulaşılmış ve

insanoğlu yeşilin bin bir tonuyla göz kamaştıran bu coğrafyada güzellik adına bir şey bırakmamıştır. Ulaştıkları her yeri beton yığına, çorak topraklara dönüştüren insanlara karşı yazar çaresiz değildir. Çünkü dünyayı kişisel ya da ulusal çıkarları uğruna yok etmeye çalışan insanlarla mücadele etmeye ant içmiş Çevre Koruma Savaşçıları ve Dünya Gençlik Koruma Ordusu vardır:

“En büyük idealimiz ise, dünyanın yaşamını sağlığa kavuşturma çabaları yolundaki çalışmalarımızdır.” (s.79)

Cahit Uçuk, bu ileti ile dünyanın yok olmaya doğru sürüklendiğini; fakat buna “dur” demenin zor olmadığını; azimli, kararlı ve çevre sevgisiyle dolu insanların bunu başarabileceklerine inandıklarını anlatmaya çalışmıştır.

2. Hayvan Sevgisi

Yerin yedi kat altındaki periler ülkesinden fare deliklerinden yeryüzüne çıkmayı başaran samur kedi, Yağmur’un Bediş Ninesinin yokluğundan ve sevdiği insan Mahara’dan uzakta kalışından dolayı yaşadığı üzüntülerin tek tesellisidir. Hem kedi hem de insan diliyle konuşabilen Samur Kedi ile Yağmur arasındaki ilişkiyi yazar şöyle anlatır:

“Geldiği zamandan beri, küçük konukla öylesine dost olmuşlardı ki. Kedicik bir dakika yanından ayrılmak istemiyor. Yağmur’u evin neresindeyse hemen buluyordu. Gece yatak odasının kapısı örtülüyse, bahçedeki manolya ağacına tırmanarak açık pencereden ulaşmayı beceriyor, oradan içeri giriyordu. Aralarında güçlü bir sevgi başlamıştır. Ölçüye vuramıyordu Yağmur, adeta tutkuydu bu bağlılıktaki büyük ve karşılıklı sevgi.” (s.8)

Yazar insan ve hayvan arasında kurulan bu bağı sevginin yanı sıra tutku sözcüğüyle anlatmaya çalışır:

“Bir yetişkin bilim kızıyla, bir minik harika kedicinin dostlukları öylesine büyük, öylesine derinlerdeydi ki. Sadece dostluk da değildi bu. Dostluğun temelleri üzerine kurulmuş bir sevgiydi, bir tutkuydu.” (s.40)

Yağmur'un sevgisi sadece Samur Kedi'ye yönelik değildir. Bütün hayvanları içtenlikle kucaklayan kahramanın sevgi pınarından atlar da nasibini almaktadırlar. Dünyaya gözlerini yeni açmış olan tayın (Berrak Dört) yanına sık sık giden kahraman yiğit taya içini dökmek istediğini söyler:

“Ahhh!... Ne olur Berrak Dört, Ahhh!... Ne olur benimle konuş... Çünkü benim senin dostluğuna, yardımlarına ne kadar ihtiyacım var. Senden başka hiçbir canlıya yüreğimi açamam, dertlerimi söyleyemem...” (s.68)

Berrak Dört ise kollarını boynuna dolayan sevimli sahibinin bu teklifine kafası ve gözleri ile yanıt vermeye çalışır:

“Anlıyorum!... Seni beni sevdiğin kadar, ben de seni seviyorum ve senin dostunum... Benimle rahatlıkla, güvenle dertleşebilirsin!” (s.69)

Bu şaşkınlık verici durum karşısında yazar, Yağmur'un duygularını şöyle dile getirir:

“Yağmur'un duyduğu heyecan kasırga, fırtına benzeriydi. Sevinçleri böylesine hiç tatmamıştı o dakikalara kadar. Olamayacakların oluşması, Berrak Dört ile beyinlerinin yoluyla iletişim kurmanın yüceler yücesi sevinciydi bu.” (s.69)

Cahit Uçuk bu ileti ile hayvanların insanoğlunun üzüntülerini, sevinçlerini paylaşacak içgüdülere sahip olduğunu belirterek, onlara gereken değerin verilmesinin önemini anlatmaya çalışır.

b. YARDIMCI KONU ve İLETİLER

1. Ulusal Kültürün Değerlerine Sahip Çıkılmalıdır

“Bahçenin bir bölümüne açık büfeler kurulmuştu. Eski ihtişamlı devirlerden özenle saklanmış kapaklı sahanlar, yine geçmiş yıllarda yenilen en tadına doyumaz soğuk, sıcak, tatlı, tuzlu yiyeceklerle doluydu.” (s.77)

“Yalının ön rıhtımına bakan sağ bölümündeki kameriyelerde Türk müziği sanatçıları, klasik müzik çalmaktaydılar. Mikrofon kullanılmaması, geçmiş yılları tümüyle yansıtmak düşüncesiyle kararlaştırılmıştı.” (s.78)

“Bu eski bir Türk deyimidir, Kalburla su taşımak.” (s.80)

2. Başarılarla Ulaşmak İçin Önce Ümitli Olmak Gerekir

“ ‘Belki diyorum, günün birinde onların ‘Yeşil Cennet’ diye adlandırdıkları sığınaklarına gidebiliriz!’

‘Sahi böyle bir olasılık var mı?’

‘İnsan ümit ettiği sürece olmazlar bile olur!’ ” (s.94)

3. Sevmek ve Sevilmek İnsanı Mutlu Eder

“Gülümsedi Yağmur. Sevmek kadar güzeldi sevmek de. Bir damlacık canı olan bir kediciğ tarafından sevilmeğe de bir başka sevinç kaynağıydı.” (s.95)

4. Yakın Akraba Evliliğinin Sakıncaları Unutulmamalıdır

“ ‘Haklısın Yağmur, güzel dostum...Benim sözlüm kendi soyumdan ama, yakın bir akrabam değil, çok uzaktan bir bağımız var. Yeni evlendiğimizde akraba evliliği yüzünden, sakat, gerizekalı yavrularımız olmayacaktır!...’

‘Sen minicik bir kedisin ama bizim kocaman insanlarımızdan daha bilgili, daha akıllısın...Yakın akraba evlilikleri yüzünden yeryüzünde ne acı öyküler yaşanmakta. Kutlarım seni...’ ” (s.38)

5. Vatan ve Bayrağımızı Sevmeli, Çalışmalarımızla Kalkındırmalıyız

“Yurdumuzun üstünde dalgalanan bayrağımızı canımızdan çok seviyoruz. Topraklarımızı seviyoruz; Vatanımız için bütün gençlik gibi bizler de el birliğiyle, canla başla çalışmaktayız.”(s.79)

6. İnsanlar Baskı ve Dayatmalardan Uzak Olarak İstedikleri İnsanlarla Evlenmeli veya Evlendirilmelidirler

“(Atlıhan) ‘Güzel Saruhan kızımıza acaba emrivaki mi yapıldı? Yani demek istedim ki baskı mı yapıldı büyükler tarafından? Yoksa bu karara kendi isteğiyle mi vardı? Kızımız sakın bizimkilerin fikrinde olmasın?’

Heyecanla, talaşla peş peşe soruların duraklamasıyla Saruhan cevap verebildi.

‘Ben sizi kısaca yanıtlayacağım efendim... Ben, böyle bir kararın verilmesinden mutluyum... sevinçliyim! Hiç kimse Güneş’le beni zorlamadı.’ ” (s.26)

7. Uzun ve Sağlıklı Bir Ömür Çalışma İle Doğal Beslenmeden: Her Bilgiye Kucak Açan Taze Bir Beyin Okumadan; Uzun Yıllar Sürececek Bir Evlilik ise Karşılıklı Sevgi ve Saygıdan Geçer

“Sebze ve meyve yetiştirdiğimiz arka bahçemizde doğayla baş başa ırgat benzeri çalıştık. Çapa yaptık. Dem vurduk. Toprak kürekledik. Bütün bunlar vücudumuzun kan dolanımını sağlıklı korudu. Beyin tazeliğimizi ise, okumak suretiyle koruduk... Bizim, karı koca baş başa, el ele birlikte sürdürdüğümüz sevgi ve saygıyla kurduğumuz düzen çocuklarımıza da örnek oldu.” (s.15)

8. Aynı Dili Konuşmak Dostluğa Açılan Bir Penceredir

“(Yağmur) ‘Türkçe konuş güzelim, rica ederim!...’

(Samur Kedi) ‘Ama bizim dilimizi de öğrenmelisin!’

(Yağmur) ‘Çocukluğumda birazcık biliyordum ama sonraları tümüyle unuttum. Ama seninle dostluğumuzu arttırmak için senin ana dilini öğrenmeliyim.’ ” (s.38)

Cahit Uçuk eserin bütününde yer yer verdiği yardımcı konu ve iletilerle ulusal kültüre sahip çıkılması gerektiğini, ümit etmesinin insanı başarıya ulaştıracağını, sevmek ve sevilmek kavramlarının güzelliğini, vatan ve bayrak sevgisiyle birlikte sağlıklı çocukların dünyaya gelmesi için yakın akraba evliliğinden uzak durulması

gerektiğini anlatmaya çalışır.

B. MASALIN UNSURLARI

1. ŞAHIS KADROSU

Yağmur

Yağmur incelenen diğer eserlerde (H.Ç., S.S, D.Ş, U.S., D.T., Y.A.D , M.C.D., Ö.D., M.Y.) olduğu gibi çevresindeki insanlara değer veren, hayvanlarla dost olmayı başarabilen, dünyanın kurtarılması konusunda etkin rol oynayarak toplumsal duyarlılığı tetikleyen ve tahsil hayatını sürdürdüğü arkeoloji alanında ismini duyuran genç bir bilim insanıdır.

Aynı zamanda duygusal bir insan olan kahraman, diğer yakınlarının Bediş Sultanın yokluğuna alışmalarına rağmen; kendisi Bediş Ninesini bir an olsun bile yüreğinden çıkaramaz:

“İçi, bağı özlem ateşlerinin en yakıcılarından biriyle tutuşmuştu yine. Özlemişti Bediş sevgilisini. Dayanılır çeşitten değildi bu kasırga, sağanak sağanak yüreğine çarpan hasret.”(s.61)

Özlemine saran sevdiklerinden biri de Yeşil Cennet'in yapımında büyük emekleri geçen ve son günlerini yaşayan yer altı ülkesinin genç, akıllı ve yakışıklı mühendisi Mahara'dır.

Mahara da Yağmur'u sevmektedir. Fakat kendisine ihtiyacı olan ve göç hazırlıklarında bulunan perileri de yalnız bırakmak istememektedir. Mahara Perinaz Sultanın isteği üzerine yeryüzünde kalır ve uzay aracının kalkışı sırasında Yağmur'a doğru gider. Ümitsiz bir bekleyiş içinde olan Yağmur ise Mahara'nın Yeşil Cennet'e gitmediğini görünce çok mutlu olur.

Yazarın dış portre betimlemelerine yer vermediği kahraman iç portre betimlemeleri bakımından okuyucuya model olabilecek özelliklere sahip bir insandır.

a. Fonksiyonlarına göre Şahıs Kadrosu

Ana Güçler (Tematik)		Ara güçler	Karşı Güçler (Hasım)
Kahramanlar	Yağmur	Mahara, Güneş, Saruhan, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan, Genç Bediş, Atlıhan Dede, Bediş Nine, Füsunsaz, Yâver Dede, Berrak 4, Samur Kedi, Kırlangıç, Çevre Koruma Savaşçıları, Dünya Gençlik Koruma Savaşçıları, Şaheste Dadı.	Dünyaya zarar verenler Perinaz Sultan
kavramlar	Aşk Dünyayı sevmek Paylaşım Ümit etme Sabır	Yardımselik Hayvan sevgisi Sadakat Dürüstlük Özgüven	Engeller Dünyaya zarar verme Yalnızlık Ümitsizlik Umulmayan güzelliklere kavuşma

Tek yönlü anlatılan ve psikolojik derinliklerine yer verilmeyen kahramanların hepsi birer tiptir.

b. Sosyal Konumları Bakımından Şahıs Kadrosu

Arkeologlar: Yağmur, Peltan, Nalan

Sanatçılar: Çiğdem, Didem, Hasan Çoban, Tufan Dağlı

Mühendisler: Güneş, Saruhan, Mahara

Çalışmayanlar: Füsunsaz, Atlıhan Dede, Bediş Sultan, Genç Bediş, Yâver Dede, Şaheste Dadı

Sultanlar: Perinaz Sultan

Yazar kahramanların sosyal konumlarını belirlemede çalıştıkları alanları esas almıştır.

Eserin genel dokusuna bakıldığında Saruhan ile Güneş'in evlilikleri, Çiğdem ile Didem kardeşlerin evlenmeyi düşündükleri Tufan Dağlı ve Hasan Çoban'ı ailelerine tanıştırmaları ve ömür boyu sürecek bir mutluluğu dileyen Yağmur ile Mahara'nın derin sevgileri dikkati çekmektedir. Eserde evlilik kavramının böylesine ön plana çıkarılmasından dolayı kahramanlar ayrıca bu kuruma duruşlarından dolayı sosyal konumları bakımından değerlendirilmişlerdir:

Evliliği Yaşamış Olanlar: Güneş, Saruhan, Perinaz Sultan, Bediş Sultan, Füsunsaz, Yâver Dede, Genç Bediş, Atlıhan, Anne Kedi

Evliliği Yaşamamış Olanlar: Yağmur, Mahara, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan, Hasan Çoban, Tufan Dağlı, Şaheste Dadi

c. Cinsiyetlerine Göre Şahıs Kadrosu

Kadın Kahramanlar: Yağmur, Saruhan, Çiğdem, Didem, Peltan, Nalan, Füsunsaz, Genç Bediş, Bediş Sultan, Perinaz Sultan, Samur Kedi, Berrak 4, Anne kedi, Şaheste Dadi

Erkek Kahramanlar: Güneş, Mahara, Hasan Çoban, Tufan Dağlı, Yâver Dede, Atlıhan Dede

Yazarın eserde kadın kahramanlara daha fazla yer verdiği görülmektedir.

d. Yaşlarına Göre Şahıs Kadrosu

Çocuklar: Çevre Koruma Savaşçılarının sayıları belli olmayan isimsiz kahramanları

Gençler: Yağmur, Güneş, Mahara, Saruhan, Çiğdem, Didem, Hasan Çoban, Tufan Dağlı, Dünya Koruma Gençlik Ordusunun sayıları verilmemiş isimsiz kahramanları

Orta Yaşlılar:-

Yaşlılar:Füsunsaz, Yâver Dede, Atlıhan Dede, Genç Bediş, Perinaz Sultan, Bediş Sultan, şaheste Dadı

Cahit Uçuk, Yeşil Cennet'e Doğru adlı eserinde en çok genç ve yaşlı kahramanlara yer vermiştir.

2. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER

Tamamı 107 sayfa olan eser toplam 10 bölümden oluşmaktadır. Her bölümün başlığı anlatılan konuyla uygunluk taşımaktadır: Düğün Hazırlıkları, Son Dilek, Yağmur ve Kedicik...

Bu uygunluk ne yazık ki kapağın resmi ile eserde anlatılanlar arasında görülmemektedir. Saruhan, Güneş ve Yağmur'un ahırda kısırağı ziyaretini anlatan resim, serinin 9. kitabı olan Mutluluk Yağmurları'nda yaşanmaktadır. Mutluluk Yağmurları'nda kapağa konu olan tekne gezintisi ile Yeşil Cennet'e Doğru'da anlatılmaktadır. Resimler konulara uygun çizilmiş; fakat yanlış kitaplara kapak olmuşlardır.

Esere ait başka bir özellik ise yazarın manzum bölümlere hiç yer vermemesidir.

Kitabın başlığı olan Yeşil Cennet'e Doğru, eserde anlatılan olayla doğrudan ilişkilidir. Çünkü uzun zamandan beri yaptıkları hazırlıklardan dolayı yerin yedi kat altındaki varlıklar sonunda ileri teknolojileri sayesinde yaptıkları Yeşil Cennet isimli gezegene uçmaktadırlar. Yazar başlık konusunda isabetli davranmıştır.

3. OLAY ÖRGÜSÜ

Yeşil Cennet'e Doğru, birbirini izleyen olayların bir zincir oluşturmasından meydana gelmektedir. Eserdeki olaylar şöyle gelişmektedir:

1. Çiğdem ile Didem evlenecekleri gençler olan Hasan ve Tufan'ı evlerine davet ederek; aileleriyle tanıştırlar.

2. Güneş ile Saruhan görkemli bir düğün ile dünya evine girerler.

3. Samur kedi ile tutku derecesinde bir dostluk kurmuş olan Yağmur, dostundan yer altından gelen uzay aracının Yeşil Cennet'e kalkış saatini ve yerini öğrenir.

4. Belirtilen zamanda uzay gemisinin kalkacağı yere gelen Yağmur ümitsiz bir şekilde sevdiklerinin Yeşil Cennet'e göç edişlerin izler.

5. Perinaz Sultanın izni ile yeryüzünde kalan Mahara bir tekne ile kıyıya doğru yaklaşır ve orada beklemekte olan Yağmur'un yanına gelir.

6. Birbirlerini seven iki insanın kavuşmaları ile eser sona erer.

4. MEKÂN

Eserin ana konusu olan uzay gemisinin yeryüzünden Yeşil Cennet'e doğru kalkışı ile Mahara ve Yağmur'un birbirlerine kavuşmaları İstanbul Boğazı'nın Karadeniz'e açılan sağ kıyısındaki koyda (s.92) gerçekleşmektedir.

“Dur bakayım uzay gemisi... Boğaz'ın Karadeniz'e açılan sağ kıyısındaki koya çıkacakmış! İnsan yokmuş o kıyıda... Bir göl kadar sakin...Gözlerden uzak... Oraya gidecek uzay gemisi kutsal yürekleriyle... Hepsi bu duyduklarımın...” (s.92)

a. Açık Mekânlar:

Karadeniz kıyıları (s.92), Göksudaki Yalı Köşkü'nün bahçesi (s.7), Göksudaki kayıkhanesi (s.50) açık mekâna örnek verilebilir.

b. Kapalı Mekânlar:

Pembe Yalı (s.7) ve gözlem odası (s.59) kapalı mekâna örnek verilebilir.

c. Olağanüstü Mekânlar:

Yerin yedi kat altındaki periler ülkesi (s.10) ile Yeşil Cennet (s.94) denilen yapay gezegen olağanüstü mekânlardır.

d. Labirent Mekânlar:

Kapalı mekân – mutlu insan ilişkisinin bu eserde de ele alındığı görülmektedir.

Atlıhan Dedenin yalısında Çiğdem ile Didem kardeşlerle evlenmeyi düşünen Tufan Dağlı ve Hasan Çoban'ın şerefine verilen akşam yemeği başta gelin ve damat adaylarını olmak üzere herkesi mutlu eder. Yazar bu mutluluğu eserinde şöyle dile getirir:

“Sofranın bir başında Atlıhan dede, öbür başında Genç Bediş oturmuşlardı. Güneş, Tufan Dağlı, Hasan Çoban masanın öbür yanında sağdaydılar. Solundaysa Yağmur, Saruhan, Çiğdem, Didem beraberdiler.” (s.11)

“Üç genç erkekle üç genç kız hayranlıkları, saygılarıyla bir sevgi çemberi oluşturmuşlardı iki yaşlı büyük insanın çevrelerinde.”(s.19)

Eserde ayrıca açık mekânın kahramanların ruh hâllerinde üzüntü ve sıkıntı verdiği de gözlemlenmiştir.

“Denize çıktığında; kıyı lambalarının denize uzanan kıpırtısızlığına baktı. Karadeniz yönünden bir büyük şilep geliyordu hızla. Başka çık yoktu sularda. Artık yunuslar da yoktu ki Boğaz'da, motorun çevresinde hoplayıp sıçrasınlar ve yakalamak istedikleri büyük balıkları kovalasınlar. Büyüklerinden dinlerdi hep bir zamanların Boğaziçini. Yunusların her vapuru karşılamaları, uğurlamalarındaki sıçrayış güzellikleri artık yoktu.

Sonuç olarak Cahit Uçuk, Yeşil Cennet'e Doğru adlı eserinde bütün mekân unsurlarına yer vermiştir.

5. ZAMAN

Eser bir yıl içerisinde yaşanan olayları konu almaktadır. Sonbaharda başlayan olaylar, bir sonraki sonbahara kadar devam eder.

a. Olay Zamanı:

Yer altından gelen ve Yeşil Cennet'e doğru uçacak olan uzay aracının yeryüzüne uğraması eylül ayının 15. günü gerçekleşecektir:

“Eylül ayının on beşi!... Boğaz'ın Karadeniz'e açılan sağ yakasındaki koy,

sevdiklerine götürecektir uzay aracının çıkış kapısı olacaktır.” (s.97)

b. En Heyecanlı Zaman:

Uzay aracı kalktıktan hemen sonra denizde kim olduğu anlaşılamayan birinin tekneyle kıyıya doğru ilerlemesi ve bu insanın Yağmur’da uyandırdığı coşku seli eserin en heyecanlı zaman dilimini oluşturmaktadır:

“Yağmur’un acıyla burkulan yüreğini birdenbire büyük bir heyecan çarptırmaya koyuldu.

Sandal küreklerin mavi sulara her dalıp çıkışında biraz daha yakınlaşıyor, kürekleri çeken kişi belirleniyordu.

Yağmur’un gözlerindeki buğular yağ oluverdi ansızın. İçinde bir ses ‘yoksa, yoksa?’ diye sonunu getiremediği, anlamını çözemediği bir kelimeyi tekrarlıyordu.”(s.109)

c. En Duygusal Zaman:

Yeşil Cennet’e doğru uçan uzay gemisinde sevdiklerini kendilerinden habersizce uğurlayan Yağmur’un yaşadığı hüznün dolu anlar eserin en duygusal zaman dilimini oluşturmaktadır:

“Yüreğindeki boşluğa yavaş yavaş su benzeri damla damla bir ateş düşmeye başlamıştı. Bu ateş Bediş sevgilisini artık tümüyle yitirdiğinin acısıydı. Onu görmek, onun sesini işitmek, ‘sıcak göğsünün o kendine özgü kokusuna duymak isteği her saniye daha kuvvetlenerek artıyordu. Bir taraftan da bu çaresiz aranımların nedenlerini bulmaya çalışıyordu ruhunun derinliklerinde. Onu tümüyle yitirdiğine, örneğin ölümle yitirdiğine inanabilseydi, ona ulaşma ümitleri yavaş yavaş sönerdi belki. Ama uzayın bilinmezliklerindeki ‘Yeşil Cennet’te sonsuz yaşamını sürdürecektir. Ya da yaşadığı halde mutlu değilse, işte böylesi düşüncelerin yüküne dayanacak gücü yoktu. Çapraşık, çok kuvvetli duyguların kendisini daha hangi sonuçlara götüreceğini de tüm çabalarına değin çözemeyecekti.” (s.107)

d. Çeşitli Kipsel Zamanlar:

Anlarsınız (s.6), söylüyordu (s.37), unutmayacağım (s.23), sanıyorum (s.13), toplanmışlardı (s.41), çıktı (s.93)...

e. Diğer Zaman Unsurları:

Bu gece (s.5), sabah (s.21), güz (s.30), sabahın üçü (s.50), yarın gece (s.76), sonbahar (s.77), eylül ayının on beşi (s.96)...

6. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU

Yeşil Cennet'e Doğru adlı eser, hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniğiyle yazılmıştır. Eserde görülen sunuş biçimleri ise şöyledir:

Betimleme:

Eserde portre, çevre, olay betimlemelerinin yanı sıra hayvan betimlemelerine de yer verildiği görülmektedir:

Hayvan betimlemesi

“Açık pencerenin çerçevesi içinde biri büyükçe, öbürü daha küçük iki siyah gölge belirivermişti. Bahçe lambalarının ışığında birer biblo benzeriydi ana kız kediler. Halka halka sarı siyah kuyruklu güzel anne kedinin yanında minik yavrusu... Minik yavru pervazın kenarından atlayarak koştu ve Yağmur'un kucığına sıçradı. Anne kedi daha temkinli, daha ağırdan alıyordu. Yavaşça indi. Usul usul yürüyerek Yağmur'un oturduğu kanepenin önünde durduğunda, ana kız yüksek mır mır türküsüne başlayıverdiler.” (s.33)

Montaj:

Eserin yalnızca bir yerinde görülmektedir. Şair Mehmet Akif Ersoy'un İstiklal Marşı'nda “Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar” dizesine telmihte bulunularak uygarlığın dünyaya zarar veren yönü eleştirilmeye çalışılır:

“Ne yazık ki ‘medeniyet denilen tek dişi kalmış canavar’ bir taraftan dev adımlarıyla ilerlemeler yaparken; bir yandan da ileri uygarlıkları acımasızca parçalamakta.” (s.63)

Mektup:

Bediř Sultanın Yađmur'a dűđűn hazırlıkları konusunda yapması gerekenleri içeren mektup, bu tekniđin kullanımına ۆrnek verilebilecek tek bۆlűmdűr:

“benim sevgili gűzel yavrum Yađmur’um!.. Yakında ailemizde mutlu, muhteřem bir dűđűn yapılacak. Bu dűđűnűn tűműyle benim dűđűnűműn benzeri olmasını istiyorum. İstiyorum, ünkü Gűneř ocuđumla Saruhan kızım bۆylesi bir dűđűne lāyıktırlar... Ve bu dűđűne memleketimizde bulunan bařka milletlere mensup ۆnemli kimselerin de çađrılmasını istiyorum. Onlara tۆrelerimize uygun gerçek bir Tűrk dűđűnűnűn tűm inceliklerinin gۆsterilmesini istiyorum... İřte seni hasretle gۆđsűme bastırarak ۆpűyorum sevgili, gűzeller gűzeli yavrum.

Bediş Sevgilin” (s.63)

Rapor Etme:

Olayları, mekānları ve insanları uzun uzun anlatmayı yeğleyen yazarın bu tekniği Yeřil Cennet’e Dođru adlı eserde de az kullandığı gۆrűlmektedir:

“Ayn denize dűřen parıltıları pembeleşmeye başladığında, konuklar gelinle damadın oturdukları tahtın boşaldığını fark etmediler.

Onlar yavaşça yerlerinden kalkarak yalının içine girmişlerdi. Yağmur, iğdem, Didem, Peltan, Nalan beraberdiler onlarla.” (s.83)

İ özűmleme:

İncelenen diđer eserlere (F.E.B., H.., S.S., D.ř., U.S., D.T., Y.A.D., M.C.D., .D., M.Y.) karřılařtırılıđında bu eserde i özűmleme tekniđinin daha yaygın kullanıldıđı g�rűlmektedir. Bu kullanım yerlerinden biri de Gűneř ile Saruhan’ın dűđűn gecesinde çevresini saran kalabalıđa rađmen Bediř Ninesinin yokluđundan dolayı Yađmur’un yařadıđı psikolojik yalnızlıđın anlatıldıđı bۆlűmdűr:

“...Hep gűlűmseyan yűzűndeki kocaman gۆk gۆzlerinde bir aranıř, bir hűzűn gizliydi. Bir ses, bir soluk bekliyordu. zlemine ektiđi Bediř sevgilisinden. Onun

ailenin başında bulunmayışının gizli üzüntüsü yüreğindeydi. ‘Neden, niçin aramızda yok?’ soruları yanıtsızdı. Ama yine bir küçücük umut parıltısı yanıp söntüyordu hep içinde. Bu duygular gecenin her anında hiç dinmeden bir sızı biçiminde yüreğinde dinmedi.” (s.83)

Geriye Dönüş:

Atlıhan Dede ile Genç Bediş’in evlilikleri öncesi yaşadıkları üzüntü verici olayların anlatıldığı bölüm bu tekniğin kullanımına verilebilecek tek örnektir:

“Sanıyorum sizlerin yaşındaydık ve ben Atlıhan delikanlı ve Bediş adlı güzel kız birbirimize aşık olduk... Çok başka toprakların insanlarıydık. Törellerimiz, görgülerimiz tümüyle birbirine yabancıydı... Aile bu genç kızı kaçırdılar delikanlıdan. Delikanlı kendisini çılgınlık ölçülerine götüren bir acıyla ayaklarına demir çarık giydi. Sırtına yoksul giysiler geçirdi. Bir mendille azağını düğümleyerek bir sopanın ucunu takıp omzuna vurdu. Eline bir değnek aldı, düştü yollara...” (s.13)

Açıklama:

Eserin genelinde yer yer kullanılan bu teknikte yazarın kavramlara bakış açısını da görmek mümkündür:

“Yaşlar sayıdır!.. Kişilere göre değişir, kimileri çok az sayılara vardıklarında kocarlar, kimileri sayıları arttıkça parıldar, ışıldarlar. Sizler, benim bütün sevdiklerim, yaşamlarına özenilecek örneklerimsiniz... Yaşamı severek, ona saygı göstererek, bizlere verdiklerini bırakmama sanatınıza hayranım... İnsanın örnek alacağı büyükleri olması mutlulukların en yücesidir bence. Hele bizler gibi imrenerek, benzemeye çalıştığımız böyle harika büyükleri varsa, hayat tadına doyum olmaz bir zevkle sürdürülür.” (s.72)

Öyküleme, betimleme tekniklerinin sıklıkla; montaj, mektup, rapor etme, geriye dönüş ve iç çözümleme tekniklerinin nadiren kullanıldığı eserin diyalog dökümü şöyledir:

Toplam Sayfa Sayısı	107
Diyalog Bulunan Sayfa Sayısı	62
Diyalog Bulunmayan Sayfa Sayısı	35
En Kısa Diyalog	1 sözcük
En Uzun Diyalog	124 sözcük

Eserde diyalogların önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

C. DİL VE ANLATIM

1. SÖZCÜK İNCELEMESİ

a. Sözcük Seçimi

Eserinde arı bir dil kullanma çabasında olan yazarın sayıları az olmakla beraber okuyucunun anlamını bilmediği sözcüklere yer verdiği görülmektedir: metih (s.16), goblen (s.18), iştirak (s.23), flmester (s.44), rölantide (s.54), ferforje (s.54), kombinezon (s.75).

Gerek Türkçenin gerekse yabancı dilin söz değerlerinden olsun eserde birçok sözcüğü anlamdaşıyla birlikte kullanan yazarın okuyucunun sözcük dağarcığını zenginleştirdiğini söylemek yerinde olur:

(s.37 sırlı, gizli), (s.39 cesur, korkusuz), (s.72 hayat, yaşam), (s.83 harika, muhteşem), (s.80 misafir, s.82 konuk), (s.106 hayal, düş), (s.57 havadis, s.37 haber), (s.66 yürek, s.100 kalp), (s.16 konu, s.17 mesele).

Ayrıca hayvanların eylem ve edimlerini anlatan yansıma sözcüklere yer veren yazar eserin dokusuna bir renklilik katmıştır:

“cik cik!” (s.60)

“mır mır mır mır!” (s.37)

b. Türkçe Kullanımı

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 örnek sayfa (s.25, 39, 49, 68, 77) Türkçenin kullanımını bakımından incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Türkçe Sözcük	%91
Yabancı Sözcük	%9

Yazarın eserde öz Türkçe kullanmada büyük bir titizlik gösterdiği görülmektedir. Yapılan incelemede ana dilde yaygın kullanımlarından dolayı Türkçenin öz değerleri gibi düşünülen sabah, kahraman, pembe, suç, keyif, havuz, sahan, bahçe... gibi sözcükler de yabancı dilin söz değerleri olarak değerlendirilmiştir.

c. Sözcük Türleri

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 4 sayfa (s.7, 29, 66, 100) üzerinde sözcük türleri incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

İsim	%37
Sıfat	%17
Eylem	%12
Belirteç	%10
Adıl	%5
İlgeç	%2
Bağlaç	%2
Ünlem	%15

Cahit Uçuk, Yeşil Cennet'e Doğru adlı eserinde en çok isimlere; en az ise edat ve bağlaçlara yer vererek çocuk kitaplarında bulunması gereken özelliklere özen gösterdiğini kanıtlamıştır.

2. CÜMLE İNCELEMESİ

a. Cümlelerdeki Sözcük Sayısı

Yeşil Cennet'e Doğru'da cümlelerdeki sözcük sayısının belirlenmesinde kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfadaki (s.15, 22, 38, 65, 111) sözcük

sayısının cümle sayısına bölünmesi esas alınarak; aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

En Kısa Cümle	1 sözcük
En Uzun Cümle	55 sözcük
Cümlelerde Ortalama Sözcük Sayısı	7 sözcük

Yazar cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı ile çocuk kitaplarında olması gereken düzeyi yakalamıştır.

Eserdeki kısa cümleler daha çok diyaloglar (karşılıklı konuşma) şeklinde düzenlenmiş ünlem cümleleri ile olay betimlemelerinde görülmektedir:

“Sustu. Bir yudum su içti, gülümsüyordu.” (s.15)

“ ‘İnan Sevgili yağmur!...’

‘Kaptanoğlu yalısına!’ ” (s.111)

Eserin en uzun cümlesi bir bağlı cümle olsa da, yazarın uzun cümlelerde genellikle birleşik cümle düzenini yeğlediği tespit edilmiştir:

“Bakınız sevgili gençler, ben hiç de küsen, darılan tipte bir kimse değilim; ama kendi yetiştirdiğim hayvanların sütlerinden üretilen peynirlere, tereyağlarına, bahçemizin ağaçlarından toplanan zeytinlere, yine bahçemizin meyve ağaçlarının ürünlerinden Bediş sevgilinizin yaptığı güneşle pişirilen reçellere, marmelatlarla ve yine mutfağımızın fırınında az önce taze kepekli undan yapılmış ekmeklere, çöreklerle iltifat etmezseniz, fena halde alınırım, bilirsiniz.” (s.22)

b. Cümle Türleri

Yeşil Cennet’e Doğru’da cümle çeşitliliğini belirlemek amacıyla kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 3 sayfa (s.17, 56, 95) ve bu sayfaların incelenmeleriyle elde edilmiş sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

(s.17)

"Atlıhan dede gülümsüyordu mutlulukla

'Doğrusu ben de sizin kadar şaşırđım bu güzelliklerin karşısında. Çünkü bütünüyle bu sofraya servislerini ben de ilk defa görüyorum!'

Birden torunlarına döndü.

'Bu takımlar yeni mi alındı çocuklar?'

Çiğdem, bir an Bediş sevgilisine soruyla baktı. Bediş sevgilisi başını önüne eğdi onun sonsöz sorusuna.

O zaman Çiğdem, kardeşine dokundu.

'Sırrımızı açıklayacağız. Sence bir sakınca var mı?'

'Bu kadar konuştuğuna göre, açıklayabiliriz!'

'Açıklıyoruz Atlıhan dedeciğim... Bu takımlar Perinaz sevgilimizin Didem'le bana çeyizlerimiz için gönderdiği armağanlardır.'

'Şimdi anlaşıldı mesele!... Konuklarımıza bir de ben açıklamada bulunacağım... Kayınvalidem Perinüz Hanımefendi işte böyle harika armağanlarla her zaman bizleri sevindiren, gönül almayı bilen, hepimize sevgileri olan kıymetli bir hanımefendidir. Çok uzaklarda yaşamaktadır. Kendisini özlediğimizi bilir ve bizleri ziyarete gelirler ara sıra...'

Saruhan, eline aldığı bardağı inceliyordu.

'Böylesi bir güzelliğı, zarafeti, ahengi bir arada görmek şöyle dursun, düşünemezdim bile. Bugüne kadar hayatım dışarı ülkelerin saygın okullarında geçmişti. Okul arkadaşlarımdın davetlerine gitmişim. Şatolara, konaklara, villalara... Hepsi varlıklı, görgülü, soylu ailelerdi. Sofralarına oturmuşum. Böylelerini hiç görmedim. Bütün bu yalının görüntü-'

Yüklemnin Türüne Göre	
(s.7)	
Toplam Cümle	27
İsim Cümlesi	5
Eylem Cümlesi	22

Yüklemnin Yerine Göre	
(s.7)	
Toplam Cümle	28
Kurallı Cümle	19
Devrik Cümle	8
Kesik Cümle	1

Anlamına Göre (s.7)	
Toplam Cümle	27
Olumlu Cümle	20
Olumsuz Cümle	2
Soru Cümlesi	2
Ünlem Cümlesi	3

Yapılarına Göre (s.7)	
Toplam Cümle	25
Basit Cümle	18
Bileşik Cümle	5
Bağlı Cümle	1
Sıralı Cümle	1

(s.56)

“ ‘Uyumuşum!...’

Gülmeye başladı. Yatağına çıkmaya üşenen bir kimse denizin tokadını hak etmişti. Sular akıyordu başından. Bütün vücudu sıırılsıklamdı. Gülüyordu. Bu sevinçli bir gülümseyişti. O bir süre önce duyduğu yorgunluk, isteksizlik kalmamıştı. Dinlenmiş, durulmuş, keyfi yerine dönmüştü.

Görkemli kapının iki yanında iki büyük mermer saksı güz çiçekleriyle doluydu. Sağdakinin yapraklarıyla gizli köküne doğru elini uzattı. Anahtarı orada saklardı hep.

Bu büyükçe bir anahtardı. Ufak kısmında oymalı, nakışlı bölümü gümüşlendi. Yağmur, öylesine severdi ki bu anahtarı. Hiçbir anahtar bu harika kapının kilidine böylesine yakışmazdı. O kapının yapıldığı zamanda devrin en ünlü ustasının elinden bir sanat eseri biçiminde ortaya çıkarılmıştı.

Her zamanki gibi anahtarı yeşilliklerin altından çıkardı. Bir süre üstüne bulaşan kırmızı kuru yaprak kırıntlarıyla toprakları okşayarak temizledi. Sonra yuvasına soktu. Bakımlı kilit büyük bir uysallıkla sessizce açıldı.

İçeri girmeden bir süre silkelendi. Papuçların içleri bile su doluydu. Çıkararak paspasın üzerine bıraktı. Üst kata çıkan şahane merdivenlerin iki yanındaki fanuslar buğulu pembeliklerinin rüyalı ışığını cömertçe sunuyorlardı.

Yağmur, merdivenleri ve ortalığı ıslaklığıyla kirletmemek için uçarcasına çıktı.

Az sonra odasının yanındaki banyodaydı. Kısa sürede deniz suyunun tuzlarından, kirlerinden arınmanın rahatlığına kavuşarak en üst kata, gözlem odasına

giriyordu.”

Yüklemnin Türüne Göre (s.56)	
Toplam Cümle	30
İsim Cümlesi	7
Eylem Cümlesi	23

Yüklemnin Yerine Göre (s.56)	
Toplam Cümle	30
Kurallı Cümle	27
Devrik Cümle	3
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre (s.56)	
Toplam Cümle	30
Olumlu Cümle	28
Olumsuz Cümle	1
Soru Cümlesi	-
Ünlem Cümlesi	1

Yapılarına Göre (s.56)	
Toplam Cümle	28
Basit Cümle	17
Bileşik Cümle	10
Bağlı Cümle	-
Sıralı Cümle	1

(s.95)

“ ‘Belki diyorum, günün birinde onların ‘Yeşil Cennet’ diye adlandırdıkları sığınaklarına gidebiliriz!..

‘Sahi böyle bir olasılık var mı?’

‘İnsan ümit ettiği sürece olmazlar bile olur!’

‘Hiçbir şey anlayamadım sözlerinden!’

‘Daha çok küçüksün; miniciksin, kediciğim... Bazı sözleri anlayamazsın güzelim!...’

‘Ama sen istersen benim anlayabileceğim biçimde sözler edersin!’

‘Haklısın... Bak şöyle diyeyim. Güneş, ben hep çalıştık...Ama çok daha çalışırsak, günün birinde o senin anneciğinin de yaşayacağı ‘Yeşil Cennet’e beraberce bir yolculuk yaparız, onları görebiliriz!’

Kedicikten hiç de umulmayan kocamanlıkta bir sevinç çığılığı yükseldi.

'Ahhh, sahi mi? Bu söylediklerin gerçek olabilir mi? Anneciğimi bir yol daha görebilir miyim?

'İşte şimdi az önce söylediklerimin anlamını kavrayabilirsin, insan ümit ettiği sürece olmazların olmasını bekleyebilir.'

'Evet gerçekten anlıyorum sözlerini!...'

Yağmur, yatağından çıkıyordu. Kedicik merakla sordu.

'Nereye gidiyoruz şimdi?'

'Sen yat, uyu güzelim!... Ben gözlem odasına kadar çıkacağım...'

Kedicik Yağmur'un omzuna tırmandı.

'Senden ayrılmak istemiyorum!''

Yüklemine Türene Göre (s.95)	
Toplam Cümle	30
İsim Cümlesi	6
Eylem Cümlesi	24

Yüklemine Yerine Göre (s.95)	
Toplam Cümle	30
Kurallı Cümle	24
Devrik Cümle	6
Kesik Cümle	-

Anlamına Göre (s.95)	
Toplam Cümle	30
Olumlu Cümle	14
Olumsuz Cümle	-
Soru Cümlesi	5
Ünlem Cümlesi	11

Yapılarına Göre (s.95)	
Toplam Cümle	24
Basit Cümle	14
Bileşik Cümle	5
Bağlı Cümle	-
Sıralı Cümle	5

Cahit Uçuk'un Yeşil Cennet'e Doğru'da cümle çeşitliliği bakımından dengeli bir dağılıma yer vermediği görülmektedir. Bu sonuçlara göre yazar eserinde en çok eylem cümlesi (%60) ile kurallı (%80), olumlu %71) ve basit (%66) cümleyi kullanmayı yeğlemiştir.

3. EDEBÎ SANATLAR

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 örnek sayfa (s.10, 28, 54, 82, 93) üzerinde edebî sanatlar incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Benzetme	6
Deyim Aktarması (Eğretileme)	7
Değişmece	10
Ad Aktarması	2

Eserde en çok değişmece sanatı kullanılmıştır. Belirlenen edebî sanatlara birkaç örnek:

Benzetme:

“Yaşları hayli ilerlemiş fakat sağlıklı ve zarif büyüklerin yanında buket buket, renk renk *taze çiçekler benzeri* gençlerin, çocukların beraberliği göz alıcı bir görüntüydü.” (s.82)

“Maviliklerin ortasında şu gördüğün *limon dilimi benzeri* incecik görünen ay sonra bir portakal dilimi rengi alır.” (s.93)

Deyim Aktarması (Eğretileme):

“Kızların dördü de kızarmış yanaklarında *güller* açmış; inci dişler meydanda, gözler parıl parıl.” (s.28)

“Yine birkaç *sıcacık kelime* vardı düşüncelerinde.” (s.93)

Değişmece:

“Lütfen duygularımızın girift yanlarını *çözmeye çalışınız*” (s.10)

“Biz Çiğdem ve Didem kardeşler, bizi bu güne dek *ısıtan, koruyan yürekleri* kadar *sevgi dolu geniş kanatların altında* bundan sonra da yaşabileceğimizi duyarsak, çok mutlu olacağız.” (s.28)

Ad Aktarması:

“*Motoru* kayıkhaneye soktu, *küt motoru* sudan çıkardı.” (s.54)

“Eylül ne demek? *Ayın on beşi* ne demek?” (s.93)

4. DEYİMLER

Kitaptan örnek olarak seçilen 5 sayfada (s.6, 14, 35, 45, 87) toplam 14 deyim tespit edilmiştir. Bu durumda her sayfada kullanılan deyim sayısı yaklaşık olarak 2 veya 3’tür. Eserden tespit edilen deyimler genellikle ana dilde yaygın olarak kullanılan örneklerdir:

“Ben kilitliyim ama, sizin başımız bağlı değil.” (s.14)

“İçine çekercesine derin bir soluk aldı.” (s.35)

“Yağmur onun sözünü kesti heyecanla.” (s.45)

“Birden canı sıkıldı” (s.87)

5. İKİLEMELER

Kitabın farklı bölümlerinden örnek olarak seçilen 5 sayfada (s.33, 59, 73, 99, 107) toplam 8 ikileme tespit edilmiştir. Bu sonuca göre her sayfada yaklaşık olarak 1 veya 2 ikileme bulunmaktadır.

Aynı sözcüğün tekrarı ile oluşturulmuş ikilemelerin birçoğu yazarın ana dile kazandırdığı söz değerleridir:

“Halka halka sarı siyah kuyruklu güzel anne kedinin yanında minik yavrusu.”
(s.33)

“Kutunun içinde anılar, mutlulukların başladığı masal masal sürdüğü geçmiş zaman yatmaktaydı.” (s.73)

“Eğer tüm gördüklerim resim resim kafamın içinde olmasaydı, bunların hiçbiri gerçek değil derdim.” (s.107)

III. BÖLÜM

İNCELENEN MASALLARIN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

A. İÇERİK İLE İLGİLİ UNSURLARIN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

1. EĞİTSEL İLETİLER

İnsanı insan yapan, yaşadığı toplumla iyi ilişkiler kurmasını sağlayan, gelişen dünya düzeyine ayak uydurarak yarınlara umutla, güvenle bakmasına yardımcı olan değerlerin okuyucuya kazandırılmasında edebî işçiliğe sahip eserlerin önemi yadsınamaz bir gerçektir.

Amacı sadece öğreticilik olan ve son derece kuru bir anlatıma sahip bir yapıt, işlediği konular ve vermeyi amaçladığı iletilerle okuyucu üzerinde oldukça az bir etkiye sahipken; edebî bir incelikle işlenmiş bir eser okuma kültürünün yerleşmesinde, insanı hayata hazırlayacak bir çok iletinin kazandırılmasında ve edebî doyumun sağlanmasında önemli bir işleve sahiptir.

Doğrudan veya dolaylı olarak, telkin yoluyla okuyucuya aşılması amaçlanan değerleri, Sayın Kavcar şöyle sınıflandırır:

“I) FERTLERDE GERÇEKLEŞMESİ İSTENEN DAVRANIŞLAR

a) Yaşama Sevgisi

b) İyi Bir İnsan Olmanın Şartları:

1. Doğruluk ve Dürüstlük
2. Çalışkanlık
3. Dayanıklılık (Azim, Sabır, Cesaret)
4. Yardımseverlik (Sevgi ve Merhamet)
5. Fedakarlık
6. Namus ve Şeref
7. Aşırı İsteklerden Uzak Durma
8. Aşırı Kıskançlıktan Kaçınma

II) SOSYAL HAYATLA İLGİLİ TELKİNLER

- a) Hürriyet ve Adalet Sevgisi
- b) İnsan Sevgisi
- c) Aile Sevgisi
- ç) Medeniyet Sevgisi
- d) Bilgisizlikle Savaş
- e) Taasup ve Batıl İnançlarla Mücadele
- f) Yanlış Batılılaşma ile Savaş
- g) Ahlak ve İdeal
- ğ) Evlilik Hayatı
 - 1) Görücü ile Evlenme
 - 2) Evlilikte Yaş Farkı
 - 3) Birden Fazla Kadınla Evlenme
 - 4) Yabancı Kadınla Evlenme
- h) Kadının Medeni Hakları

III) YURT MİLLET ve DİN DUYGULARI

- a) Yurt ve Millet Sevgisi
- b) Din ve Tanrı Duygusu^{»51}

Böylesi bir ayrımın sistematiklik ve kolaylık sağlamak için yapıldığını belirten Kavcar, ayrıca; “Nihayet toplum da fertlerden meydana gelir ve fertlere refah sağlamakla yükümlüdür. O halde fertler için, onların iyi birer insan olabilmesi için yapılan telkinler, fertlerden meydana gelen toplum için de geçerli ve değerli demektir.”⁵² cümleleriyle toplum ile bireyin birbirinden ayrılamaz bir bütün olduğunu ifade etmeye çalışır.

Çalışmaya konu olan eserler de özlerine uygun olarak “Temel Konu ve İletiler, Yardımcı Konu ve İletiler ” başlıklarıyla okuyucuya kazandırılmak istenen iletiler bakımından incelenmeye esas alınmış; bu incelemeler sonucunda yazarın üzerinde

⁵¹ Cahit Kavcar, II. Meşrutiyet Devrinde Edebiyat ve Eğitim, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara 1974, s. 4-5

⁵² age., s.93

sıklıkla durduğu değerler aşağıda belirtilmişlerdir:

a. Doğa Sevgisi ve Çevre Bilinci

Doğa sevgisi, doğaya önem verilmesi gerektiği, dünyamızın sonunu hazırlayan tehlikeler, bu tehlikeleri elleriyle hazırlayan insanlar ile bu bilinçten yoksun duyarsız insanlar incelenen masalarda yazarın üzerinde durduğu öncelikli konulardır.

Yazar *Fadı, Bedi, Edi'te*; ağacı bir arkadaşına benzetip, ona duyulan sevgiyi dile getirirken; *Harika Çocuklar'da*; henüz üç yaşında olan Güneş'in ağzından havada, suda, toprakta yaşanan kirlilikle birlikte dünyanın sonunun geleceğini ve canlı hayatının son bulacağını anlatır. "Bu günleri, geçmiş günleri değil, yarınları düşünüyorum hep." (s.84) diyerek dünyanın geleceği konusunda kaygılı bir ruh hâli içinde olduğunu anlatmaya çalışır.

Sırlı Saray'da; çevrenin beton yığınları ve gecekondular yerine ormanlarla donatılmasını istediğini ifade eden yazar, çevrenin acımasızca yağmalanmasına, kirlenmesine, doğanın ağulu maddelerle hırpalanmasına razı olmayan insanlar olan Güneş ve Yağmur kardeşlerin önderliğinde çevreyi koruyan, seven insanların bir araya gelerek oluşturdukları "Çevre Koruma Savaşçıları Vakfı"nın kurulması olayını ele alır.

Doğa Savaşçıları'nda, sayıları her geçen gün artan Çevre Koruma Savaşçılarının dış görünüşlerini (üniformalarını) ve hizmetlerini anlatmakla birlikte; dünyanın sahip olduğu güzelliklerden dolayı Tanrı buyruğuyla bir cennet olduğunu ve bu cennetin değerinin bilinmesi gerektiğini anlatır.

Uçan Su'da; insanoğlunun ürettiği teknolojinin kötü yanlarının dünyayı dört bir yandan ağulayarak acılı bir dünya düzeyine getirdiğini, insanlık için asıl kıyametin bu olduğunu ve büyük ümitler besleyerek övgüler yağdırdığı Çevre Koruma Savaşçılarının elimizden kayıp gitmekte olan doğaya tekrardan can verebileceği anlatılmaya çalışılır.

Dünyamız Tehlikede'de nükleer denemelerin dünyanın dengesini altüst eden yıkıcılık etkisinden söz edilir. Ayrıca dünyadaki güzellerin değerini bilmeleri gerektiği

yerde haddi hesabı olmayan paralar döküp, değerli zamanlarını suyu ve oksijeni olmayan uydu ve gezegenlerde yaşam arama umuduyla geçiren bilim adamlarına yönelik bir eleştiri yapılır.

Yer Altındaki Dostlar'da dünyanın üzüntü veren durumunun iyileştirilmesi için evrensel boyutta bir bilince ve duyarlılığa ihtiyaç duyulduğu; bunun da yüklü miktarlarda para ve ilkeli bir çalışma sistemi ile gerçekleşeceği anlatılır. Ayrıca; masallar, filmler, kitaplar, broşürler, belgeseller aracılığıyla insanlara ulaşmaya çalışan çevre dostu insanların ulaştıkları kişilerin yüreklerine “tüm dünya çocukları bu dünya sizindir” imajını coşkuyla aşılamları ele alınır.

Madenci Cemal Dede'de ulusal çapta dünyanın karşı karşıya kaldığı tehlikelerle mücadele eden “Çevre Koruma Savaşçıları” ile aynı hizmete yönelik olarak uluslararası düzeyde çalışmalar sürdüren “Dünya Koruma Gençlik Savaşçıları” üyelerinin Ab-1 Hayat köyünde bir araya getiren şölen anlatılır. Bu şölende dilleri, dinleri, ırkları, töreleri, gelenekleri... vb. farklı olan insanların bu uğurda elinden gelen bütün özverileri göstermek adına coşkuyla ant içmeleri ele alınır.

Özlenen Dostlar'da dünyayı korumaya yönelik gerçekleştirilen şölen çerçevesinde amaca uygun coşkulu konuşmalar yapılır. Yarının sahipleri olarak görülen vakıfların başkanlarını birer generale, üyelerini bir orduya benzeten yazar onların el birliği, güç birliği ve yürek birliğiyle dünyayı kurtaracaklarına inandığını belirtir.

Mutluluk Yağmurları'nda dünyanın içinde bulunduğu tehlikeler “Yedi Başlı Dev” balesi ile anlatılır. Dünya için devi bir bela olarak gören yazar, yedi başı da doğanın dengesini bozan yedi tehlike olarak görür. Bu tehlikeler; hava kirliliği, suların kirliliği, denizlerin kirliliği, ozon tabakasının delinmesi, egzoz dumanları, bacalardan tüten kükürt zehirleri ve bütün atık sulardır.

Bu devin karşısına insanları, çiçekleri, kuşları, böcekleri, tavşanları, geyikleri ve canlıları seven orman perilerini çıkaran yazar diğer hayvanların da işbirliğiyle bu tehlikelerden kurtulabileceğini anlatır.

Uzaydaki Mavi Bilye dizisinin son kitabı olan *Yeşil Cennet'e Doğru'da* ise; yeşilin bin bir tonuyla göz kamaştıran, türkülere konu olan yerlerin bile çıkarlarından başka bir şey düşünmeyen acımasız insanlar tarafından beton yığınlarına, çorak topraklara dönüştürülmesinin eleştirisi yapılır. Gerek kişisel ve gerekse ulusal çıkarlar uğrunda güzelim doğayı yok etmeye çalışan insanların karşısına Çevre Koruma Savaşçıları ve Dünya Gençlik Koruma Ordusu'nu çıkararak yazar bu konuda çocuklar ile gençlere güven duyduğunu anlatmaya çalışır.

Sonuç olarak denilebilir ki Cahit Uçuk; incelenen bütün masalarda ele aldığı doğa sevgisi ve çevre bilinci konusıyla okuyucuya doğa sevgisini aşılıyarak; onların çevresel konularda toplumsal duyarlılıkları gelişmiş bireyler olmasına yardımcı olmak istemiştir.

b. Aile Sevgisi

Anılarından hareketle son derece mutlu ve huzurlu bir aile ortamına sahip olduğu öğrenilen yazarın bu konuyu incelenen birçok eserde içten ve sıcak bir anlatımla ele aldığı görülmektedir:

Fadiş, Bediş, Ediş'te; Fadiş ve Bediş kardeşler doğacak yeğenleri için Ediş'e her konuda yardımcı olarak onu mutlu etmeye çalışırlar. Perinaz önceleri sevdiği erkekle evlenmelerine karşı çıkan ve kendi mutluluğunu istemediklerini düşünen anne ve babasına sitemlerde bulunur. Daha sonra ebeveynlerinin kızlarına uygun gördüğü gencin kendisinin evlenmeyi düşündüğü delikanlı olduğunu görünce; her anne, babanın çocukları için en iyisini istediklerini anlar.

Eserde ayrıca, torunlarına masallar anlatarak onların gönüllerini fetheden Fadiş Ninenin sevgi dolu yaklaşımı da torun-nine arasındaki kuvvetli bağın göstergesi olarak aile sevgisine örnek verilebilir.

Harika Çocuklar'da yoğun iş temposu yüzünden çocuklarına yeterli zamanı bulamayan çiftlerin (Gülfem, Sadık) yardımına anne ve babaların bu sorumluluğu

zevkle yerine getirecekleri anlatılır.

Sırlı Saray'da birbirlerini arayıp soran, geleneklerine bağlı, bayramlarda birbirlerini ziyaret etmekten mutluluk duyan aile bireyleri arasındaki bağın güçlülüğüne dikkat çekilir.

Uçan Su'da kalabalık bir aileye sahip olan, konfordan uzak bir evde kıt kanaat yaşayan Fıtnat ile aile bireyleri arasındaki ilişkilerin içtenliği ve güzelliği anlatılır.

Yer Altındaki Dostlar'da ebeveynlerin huzurevi köşelerine atılmaması ve onlara sahip çıkılması gerektiği üzerinde durulur.

Özlenen Dostlar'da uzun bir zaman aile büyüklerinden ayrı kalan Yağmur'un onlara duyduğu derin özlem ele alınır. Bunun yanı sıra yazar mutlu ve huzurlu ailelerin varlığı için sorumluluk sahibi bireylerin olması gerektiğinin de altını çizer.

Mutluluk Yağmurları'nda ister çocuk, isterse yaşlı olsun; bütün insanların sıcak bir aile ortamına ihtiyaç duyduklarının üstünde durulur. Ayrıca; daha iyi bir eğitim almak adına insanın en hassas ve sevgiye, şefkate en çok ihtiyacı olduğu bir dönemde çocuklarını kendilerinden uzakta yetişmelerini isteyen ebeveynler ile yeni kurulan yuvalarda yaşlı, hasta, bakıma muhtaç büyüklerini birer istenmeyen varlık olarak gören gençlerin davranışlarının eleştirisi yapılır.

Yeşil Cennet'e Doğru'da ise; sağlıklı çocukların doğması için evlenecek insanların yakın akraba evliliklerinden sakınmaları gerektiğinin önemi anlatılır.

Sonuç olarak denilebilir ki Cahit Uçuk; masallarında işlediği bu konuyla toplum yaşamında aile kurumunun önemine dikkat çekmiş ve mutlu, huzurlu ailelerin sevgiyi, saygıyı, hoşgörüyü bir ilke olarak benimsemiş, sorumluluk sahibi insanlar tarafından kurulabileceğinin altını çizmiştir.

c. Hayvan Sevgisi

Yazar, incelenen masallarda hayvan-insan arasındaki dostluğun güzel örneklerinden hareket ederek okuyucuya hayvan sevgisini aşlamayı amaçlar:

Fadiş, Bediş, Ediş'te; konuşmak, hissetmek gibi insanlara has özelliklere sahip bir varlık olan Torun (ailenin samur kedisi) Füsunsaz ile Yüzbaşı Hikmet arasındaki mektuplaşmalarda postacılık görevini gerçekleştirir. Genç Bediş'e üzülmemesi konusunda teselli verici açıklamalarda bulunur. Ayrıca bu eserde aşkından yollara düşmüş olan Atlıhan'a haber göndermesi için hayvanlar aleminden yardım isteyen Genç Bediş'e zamanında soğuktan koruyarak, yaşamasını sağladığı kırlangıçtan dostluk eli uzanır.

Harika Çocuklar'da kahramanların (Yağmur, Güneş, Yâver Dede...) gözleri görmeyen, duru bir kısrak olan Berrak'a duydukları sevgi ile son derece sağlıklı ve cılız bir yavru tayın Yağmur'un büyümlü güçleri yardımı ile sağlığına kavuşturulması anlatılır.

Yer Altındaki Dostlar'da yavru balıkların avlanmasının eleştirisi yapılır.

Özlenen Dostlar'da hayvanların dünyaya güzellik veren bir süse benzetilmeleri ve bu canlıların olmaması durumunda dünyanın çekiciliğini kaybedeceği anlatılır. Yazar bu güzelliklerin devamlılığı için hayvanların yaşamlarına son verilmemesi ve insanoğlunun dünyayı yaşanılır bir yer olmaktan çıkarmaması gerektiğini anlatır.

Uçan Su'da; sahibini tehlikeler karşısında yalnız bırakmayan Gobül ile Yağmur arasındaki bağın güçlülüğüne dikkat çekilir.

Mutluluk Yağmurları'nda; Yağmur'un atlara verdiği değer ve bu canlıların sahiplerine gösterdikleri sevgi ele alınır.

Yeşil Cennet'e Doğru'da ise; Samur Kedi'nin yerin yedi kat altından edindiği bilgileri Yağmur'la paylaşması ve ona yapması gerekenler konusunda yardımcı olması

anlatılır.

Sonuç olarak denilebilir ki Cahit Uçuk; incelenen birçok masalda hayvan-insan dostluğuna değinerek okuyucuda hayvanlara karşı bir sevgi ve duyarlılık oluşturmayı amaçlamıştır.

d. Ulusal Kültür Bilinci

“Milli kültürümüz, Türk insanının yarattığı maddi ve manevi değerler bütünü, Türk insanına özgü düşünce ve sanat ürünlerini kapsar.

Atatürk, ‘Milli kültür, milli bilinci güçlendirir. Geleceğe güvenle bakmayı sağlar. Bundan dolayı kültürümüzün her alanda yükselmesini sağlamak görevimiz olmalıdır.’ diyerek kültürümüzün gelecek nesillere aktarılmasını, korunmasını ve gelişmesini istemiştir.”⁵³

Bu amaç doğrultusunda yeni nesilleri bilinçlendirmek toplumda aydın görevini üstlenmiş yazarlara ve onların kalemleriyle can bulan eserlerine düşmektedir. Cahit Uçuk da bu konuya duyarsız kalmamış ve eserlerini ulusal kültürün değerleriyle süsleyerek; geçmişle övünen, bugününe sahip çıkan, yarınlarına güvenle bakan okuyucu kitleleri oluşturmayı amaçlamıştır:

Fadı, Bedi, Ede’te; Türk insanının konukseverliği, *Harika Çocuklar’da* güzel bir gelenek olan Diş Buğdayı Şöleni anlatılmaktadır.

Sırlı Saray’da gerek maddî ve gerekse manevî açıdan paha biçilmez özellikteki eserlerin korunduğu yer olan müzelerin birer önemli toplumsal kurum oldukları ve bu yerlerin korunmasında yetkililerin daha titiz davranmaları gerektiği anlatılmaya çalışılır.

Doğa Savaşçılarında atalarımızdan bizlere miras kalan eserlerin layık oldukları gibi korunmamalarının eleştirisi yapılır. Ayrıca ulusların geçmişlerine ışık tutan

⁵³ Komisyon, Milli Kültür, İlk Öğretim Ders Kitabı Türkçe 7, Evos Basım, Ankara 2006, s.30

müzelerin ziyareti sırasında daha saygılı olunması gerektiği ve bu konuda tarih bilincinden yoksun insanlara ulusal tarihin öğretilmesinin önemi anlatılır.

Uçan Su'da anlatılan konuyla uygun bir şekilde ilişkilendirmek üzere ulusal şairimiz Mehmet Akif'e ve ulusal marşımız İstiklâl Marşı'na yönelik telmihlerde bulunulur.

Dünyamız Tehlikede'de Türk insanının müziğinden, millî bayramlarından, geleneksel mutfağından ve yöresel kıyafetlerinden bahsedilir.

Yer Altındaki Dostlar'da İznik Çinisi'nin güzelliği ve değerinin anlatımıyla birlikte insanoğlunun geçmişini araştırmasının, öğrenmesinin ve ona sahip çıkmasının önemine değinilir.

Madenci Cemal Dede'de; Anadolu sahasının dünya uygarlıklarının merkezi olduğu tezi ileri sürülmekte, ulusal tarih bilinciyle geçmişini sahiplenen ve yaşadığı coğrafyayı anlatmaktan onur duyan okuyucu kitleleri oluşturulması hedeflenmektedir.

Özlenen Dostlar'da tarihsel bir özelliğe sahip olan yapıların korunma altına alınması gerektiği düşüncesi savunulur.

Yeşil Cennet'e Doğru'da ise; Türk mutfağının soğuk, sıcak yemekleri ile Klasik Türk Müziği'nin güzelliklerinden bahsedilir. Ayrıca vatan ve bayrak sevgileriyle de bu değerler yüceltmeye çalışılır.

Sonuç olarak denilebilir ki Cahit Uçuk, masallarında gerek doğrudan ve gerekse dolaylı olarak ele aldığı bu konu ile ulusal kültürü öğrenmenin ve ona sahip çıkmanın önemine değinerek okuyucuda ulusal değerlere karşı bir sevgi oluşturmayı amaçlar.

2. ŞAHİS KADROSU

Masallarda yer alan kahramanlara tür açısından bakıldığında insanların, hayvanların ve doğüstü varlıklar olan yer altı perilerinin varlığı görülmektedir. Bu

kahramanların birçoğunun bir ismi bulunmaktadır. Ayrıca bu isimlerin sembolik anlamlarla yüklü olması yazarın niyeti ve ruh hâlinin anlaşılması bakımından okuyucuya yardımcı olmaktadır.

Yağmur, Güneş gibi özel adlarla doğayı sevdiğini, doğaya dönük olduğunu anlatan yazar Berrak, Fitnat, Ab-ı Hayat, Göksu gibi isimlerle de canlıların temel yaşam kaynağı olan suya göndermelerde bulunarak suyun öneminin bilinmesi gerektiğini vurgulamaya çalışır.

a. Fonksiyonlarına Göre Şahıs Kadrosu

Fonksiyonları açısından bakıldığında, tematik gücü (ana) temsil eden kahramanların doğayı seven, dünyayı korumaya kendini adanmış, hoşgörülü, alçakgönüllü, özverili, sevmeye ve sevilmeye değer veren, özverili, çalışkan... varlıklar olduğu; fakat karşı gücü (hasım) temsil eden kahramanları ise; genel olarak doğa sevgisinden yoksun, kişisel ya da ulusal çıkarlarını ön planda tutup diğer dünya uluslarını düşünmeyen, yarının sahipleri çocukların ve gençlerin kendilerinin tadına vardığı birçok güzellikten yoksun kalacağına kaygısını gütmeyen varlıklar olduğu görülmektedir.

Yazar *Fadiş*, *Bediş*, *Ediş*'te karşı gücü belirli tanımlamalarla (hakan, hükümdar) anlatırken; Uzaydaki Mavi Bilye masal dizisinde yer alan eserleri ise genel tanımlamalarla (Doğaya zarar verenler, Çevreye zarar verenler...) anlatmayı yeğlemiştir. Yazarın bu tutumu karşı gücü temsil eden kahramanların sayıca çokluğuyla ya da dünyada yaşayan her insanın kendisine bir pay çıkarıp bu konuda gereken hassasiyeti göstermesi gerektiğinin bilincine varmasına yardımcı olması ile ilişkilendirilebilir.

Fadiş, *Bediş*, *Ediş* masalında insan-insan, insan-değerler çatışması, Uzaydaki Mavi Bilye dizisindeki masalarda insan-doğa çatışmasıyla başlasa da doğayı korumayı ve ona zarar veren bütün etmenlerle savaşmayı kutsal bir görev bilmiş kahramanlar aracılığıyla da insan-insan çatışmasına dönüşür.

Kahramanların tek yönlü ele alındığı eserlerde olaylar olumlu özellikleri taşıyan kahramanların üstünlüğüyle sonuçlanır.

b. Sosyal Konumları Yönünden Şahıs Kadrosu

Masallardaki kahramanlar sosyal yönden incelendiklerinde yazarın; *Fadiş*, *Bediş*, *Ediş*'te varlıklı ve soylu insanlara; *Harika Çocuklar*'da akademisyenlere, emekliler ve çocuklara; *Doğa Savaşçıları*'nda periler, emekliler ve öğrencilere; *Uçan Su*'da varlıklı ve yoksul insanlara; *Dünyamız Tehlikede*'de tahsillerini tamamlamış olanlar ile tahsillerine devam etmekte olanlara; *Yer Altındaki Dostlar*'da yalı ve köşkte yaşayan zengin insanlar ile konfordan uzak evlerde yaşayan yoksul insanlara; *Madenci Cemal Dede*'de çeşitli meslek dallarında görev yapanlar ile çalışmayanlara, *Özlenen Dostlar*'da dünyayı kurtarma çalışmalarında etkin rol oynayanlar ile bu çalışmalarını sadece desteklemekle yetinen kahramanlara; *Sırlı Saray*, *Mutluluk Yağmurları* ile *Yeşil Cennet'e Doğru*'da ise çeşitli meslek alanlarında çalışanlara yer verdiği tespit edilmiştir.

Bu sonuçlara bakıldığında, yazarın kahramanları sosyal yönden ele almasında onların mesleklerini, yaşadıkları evi, sahip oldukları ekonomik imkânlarının sağladığı yaşam düzeyleri ile katıldıkları etkinliklere duruşlarını dikkate aldığını söylemek yerinde olur.

c. Cinsiyetleri Bakımından Şahıs Kadrosu

"Türk masallarındaki insan çehrelerini bâzı çizgileriyle belirtmeyi denerken 'kadın kişiler'den başlayacağız. Masallarımızda çokluk erkeğe bakan kadın önde bir yer aldığı görülür. Buna şaşmamalı. Masal bizim memleketimizde -mâni, ağıt... gibi - kadın çevresinde gelişmiş, sanki kadının imtiyazı diye tanınmış bir sanattır. Masalı yoğuran, şekillendiren kadın sanatçı olunca, kendi cinsini daha keskin çizgilerle ve özene bezene belirtmesini, onun alın yazısı üzerinde ısrarla durmasını, dâvalarını ön plâna almasını yadırgamamak gerekir."⁵⁴

Bilindiği gibi Türk edebiyat dünyası kadın yazarlar bakımından zengin bir

⁵⁴ Pertev Naili Boratav, Masal, Çocuk Edebiyatı Yıllığı-1987, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987, Yayıma Hazırlayan ve Yöneten: Mustafa Ruhi Şirin, s.114

edebiyat değildir. Bu dünyanın sayılı kadın yazarlarından olan Cahit Uçuk, Bâbüali'ye adımını atar atmaz her kadının, her yazarın karşılaşacağı sorunları yaşamış fakat pes etmemiştir. Yazdıklarıyla sevilen, sayılan bir insan olmuştur.

Yazarın gerçek yaşamındaki mücadele eserlerinde yer verdiği kadın kahramanlarda da görülmektedir. Cesaretli, özgüven sahibi, hayata karşı dik duran, temel hak ve hürriyetlerinin farkında olan... bu kahramanlar gerek sayıları gerekse olayın merkezindeki kişiler olmaları dolayısıyla hep ön planda tutulmuşlardır.

Erkek kahramanlar ise genel olarak kadın kahramanların başarılarını takdir eden, toplum içinde onlara saygı gösteren, gerçekleştirmek istedikleri konularda kendilerine destek ve yardımcı olan kahramanlar konumundadırlar.

Sonuç olarak, kadın kahramanların hep ön planda olması yazarın kadın kimliğiyle; onların çağdaş, girişimci, lider... olmaları da kadını idealize etmeye çalışan yazarın niyetiyle ilişkilendirilebilir.

d. Yaşları Bakımından Şahıs Kadrosu

Yaşları bakımından ele alındıklarında ise yazarın *Sırlı Saray*, *Harika Çocuklar* ve *Doğa Savaşçıları*'nda çocuk kahramanlara; *Uçan Su* ve *Özlenen Dostlar*'da genç kahramanlara; *Fadiş*, *Bediş*, *Ediş*, *Dünyamız Tehlikede*, *Mutluluk Yağmurları* ve *Yeşil Cennet'e Doğru*'da ise genç ve yaşlı kahramanlara daha fazla yer verdiği tespit edilmiştir.

Yaşlı insanlarla çocuk ve gençlerin gayet güzel ilişkiler kurabileceğini anlattığı eserlerinde işlediği konular ve verdiği iletilerle umudun saklı olduğu çocuk ve gençleri hedef kitle olarak gören yazar niyetine uygun yaş düzeylerini ön planda tutmuştur.

3. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER

Her biri kendi içinde bir bütünsellik ifade eden ve aynı zamanda mekân, kahramanlar ve anlatılan konulardan dolayı birbirine bağlanarak oldukça uzun bir masal dizisi oluşturan eserler 9 yaş ve üstü okuyucular için kaleme alınmıştır.

Genel olarak anlatılan konuların uygun başlıklarla birbirinden ayrıldığı bu eserler yazarın az da olsa yer verdiği manzum bölümlerle de renklendirilmiştir.

İncelenen eserlerdeki resimlerin içerikle uyumuna bakıldığında ise Fadiş, Bediş, Ediş isimli masalın anlatılanlarla uygunluk taşıyan resimlerle desteklendiğini söylemek mümkündür. Resimlerin sayısı bakımından zengin bir görüntüye sahip olan bu eser dışında kalan eserlerde görsellik yalnızca kapaklarda sınırlı kalmıştır.

Dünyamız Tehlikede, Mutluluk Yağmurları ve Yeşil Cennet'e Doğru isimli masallar dışında kalan eserlerde (H.Ç., S.S., D.Ş, U.S., Y.A.D., M.C.D., Ö.D.) kapaklardaki resimlerin anlatılan konularla örtüştüğü görülmektedir. Mutluluk Yağmurları'nda kapak olan resmin *Yeşil Cennet'e Doğru'da* yaşandığı; *Yeşil Cennet'e Doğru'da* kapak olan resmin ise *Mutluluk Yağmurları'nda* anlatıldığı ve resimlerin yanlış basıldığı tespit edilmiştir.

Başlığın içerikle uyumu bakımından değerlendirmesinde ise; *Fadiş, Bediş, Ediş; Doğa Savaşçıları ve Madenci Cemal Dede* isimli eserler dışında kalan eserlerde (H.Ç., S.S., D.T., Y.A.D., Ö.D., M.Y., Y.C.D.) anlatılanların başlıklarla desteklendiği tespit edilmiştir.

4. OLAY ÖRGÜSÜ

İncelenen eserlere bakıldığında anlatılan olayların bir zincir oluşturarak olay örgüsünü oluşturduğu tespit edilmiştir. Bir anlatsal tür olan masalların oluşumunda da yaygın olarak yeğlenen bu kuruluş düzenini açıklamak için Şerif Aktaş'ın tanıklığına başvurmak yerinde olacaktır:

“Vaka, tek bir zincir hâlinde nakledilir: Bu gruba girenler, daha ziyâde, Sergüzeşt romanı cinsinden eserlerdir. Bir merkezi insan vardır, onun belirli bir zaman dilimi içinde sürdürdüğü yaşayış tarzı söz konusudur. Eserde anlatılan her şey bu şahısla ilgilidir. Birbirine zincirleme bağlanmış metin halkaları tek bir vakanın parçaları

durumundadır. Hüsn-ü Aşk mesnevisi böyledir.”⁵⁵

5. MEKÂN

“Bazı yaşlarda çocukların büyük bir alâka duydukları masallar, olağanüstü olayları anlatan, zaman ve yer kavramı belirli olmayan edebî eserlerdir.”⁵⁶

Tanımdan da anlaşılacağı üzere masallarda anlatılan olayların nerede geçtiği açık olarak belirtilmemektedir. Bu tür eserlerde sık sık karşılaşılan köşkler, dağlar, ovalar, köyler, ormanlık alanlar, hanlar... mekân olarak düşünülse de bunların hangi şehirde, hangi ülkenin sınırları içinde olduğuna yer verilmez. Yani; masallarda belirgin bir mekân kavramı yoktur. Oysa, incelenen eserlerin birçoğunda olayın hangi köyde, şehirde ve ülkede geçtiği açık olarak belirtilmektedir. Ayrıca bu mekânların büyük bir bölümünü de gerçek yaşamda görmek mümkündür:

Fadiş, Bediş, Ediş'te İstanbul ve İstanbul sınırları içinde bulunan Göksu nehri kıyısındaki Fadiş Nine Yalısı ile Hükümdar Sarayı; *Harika Çocuklar'da* Boğaz Köprüsü ile Göksu nehri civarı; *Sırlı Saray'da* Göksu'daki Hükümdar Sarayı; *Doğa Savaşçıları'nda* İstanbul'un Anadolu Yakasındaki Köprülü Yalı; *Uçan Su'da* İstanbul'un gecekondulu mahalleleri; *Dünyamız Tehlikede'de* Göksu nehri kıyısındaki Bediş Nine Yalısı (Perili Köşk); *Yer Altındaki Dostlar'da* Fadiş Ninenin yüksek kerpiç duvarları arasındaki bodrumu; *Madenci Cemal Dede ve Özlenen Dostlar'da* Ab-ı Hayat köyü; *Mutluluk Yağmurları'nda* İstanbul sınırları içinde bulunan Kaptanoğlu Yalısı (Pembe Yalı); *Yeşil Cennet'e Doğru'da* ise İstanbul Boğazı'nın Karadeniz'e açılan sağ kıyısındaki koy incelenen eserlerde tespit edilen mekân unsurlarındandır.

Yazar eserlerinde mekânı açık olarak belirtmekle kalmamış; onun insan psikolojisi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkisini de yansıtmaya çalışmıştır.

Nükleer denemelerden dolayı bir korku alanına dönüşen Büyük Sahra Çölü (D.T.), çeşitli atıklardan dolayı zehir saçan Karadeniz (Y.C.D.), İstanbul Boğazı (H.Ç.) ve bir zamanlar yeşilin bin bir çeşidini barındıran Karadeniz Bölgesinin (Y.C.D.)

⁵⁵ Şerif Aktaş, Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, Akçağ yayınları, Ankara 2001, s.76

⁵⁶ Kemal Demiray, age., s.21

bugünkü durumu yazarı oldukça üzmektedir. Oysa; birer kapalı olan ve müzayedeye ev sahipliği yapan Atlıhan Malikhânesi (M.C.D.), birbirlerine güçlü bağlarla bağlanmış olan aile bireylerini bir araya getiren Pembe Yalı'nın yemek salonu (M.Y.) yazarın mutluluk duyduğu yerler arasındadır.

Bunun yanı sıra incelenen eserlerde masal türünün karakteristiğine uygun olarak olağanüstü mekânlarâ da yer verildiği tespit edilmiştir:

Yerin yedi kat altı (M.C.D.), periler ülkesi (F.B.E.), Perinaz Sultanın sarayı ve dünyadaki barajları kontrol eden laboratuvar (U.S.) ile uzayın derinliklerinde bulunan Yeşil Cennet (M.Y.)... olağanüstü mekâna örnek yerlerdir.

Sonuç olarak denilebilir ki Cahit Uçuk açık, kapalı, olağanüstü ve labirent mekânla eserlerine mekân bakımından zengin bir görüntü kazandırırken; eserlerinde yer verdiği belirgin mekân unsurlarıyla da masal türünde kendine özgü bir anlayışı yakalamayı başarabilmiştir.

6. ZAMAN

“Anlatı ister söz, ister yazıyla sunulsun, inşa edilmiş bir yapıdır. Doğal olarak, belirli bir amaç doğrultusunda inşa edilen bu yapı zamana bağlı olarak asıl değerini bulur ve zaman içinde idrak edilir.”⁵⁷

İncelenen eserlere bakıldığında yazarın kesin tarihsel ifadeler yerine daha çok belirsiz kozmik unsurlarını kullanmakla beraber masalların yapılarını oluşturmada yapıya değer kazandıran zaman unsurunun kullanımına gerektiğince yer verdiği tespit edilmiştir.

Eserlere coşku kazandırarak gerilimi artıran düğümlerin oluşmasını sağlayan ana olaylar *Fadiş*, *Bediş*, *Ediş*’te “sabahın erken saatinde”; *Harika Çocuklar*, *Sırlı Saray* ve *Uçan Su*’da “gece” vakitlerinde; *Dünyamız Tehlikede*’de ve *Doğa Savaşçılarında* “bir günlük” zaman diliminde; *Yer Altındaki Dostlar*’da “bir haftalık” zaman diliminde;

⁵⁷ Mehmet Tekin, Roman Sanatı- Romanın Unsurları 1, Ötüken Yayınları, Ankara 2001, s.110

Madenci Cemal Dede'de "altı gün" içinde; *Özlenen Dostlar*'da "üç gün, üç gecede", *Mutluluk Yağmurları*'nda "akşam saatlerinde"; *Yeşil Cennet'e Doğru*'da ise "eylül ayının 15. gecesinde" gerçekleşmektedir.

Eserlerin anlatıldığı zamanın sürelerine bakıldığında ise: *Fadiş*, *Bediş*, *Ediş*'in "25 yıllık", *Harika Çocukların* "8 Yıllık", *Sırlı Saray*'ın "iki mevsimlik" (ilkbaharın başı, sonbaharın sonu), *Doğa Savaşçılarının* "bir mevsimlik", *Dünyamız Tehlikede*'nin "bir haftalık", *Yer Altındaki Dostlar*'ın "dört aylık", *Madenci Cemal Dede*'nin "bir aylık", *Özlenen Dostlar*'ın "bir haftalık", *Mutluluk Yağmurları*'nın "üç günlük" ve *Yeşil Cennet'e Doğru*'nun ise "bir yıllık" sürede yaşanan olayları konu edindiği tespit edilmiştir.

Yaşanan olayların insan psikolojisi üzerindeki yıpratıcı ve onarıcı etkileri tespit edilerek; "En Heyecanlı Zaman ve En Duygusal Zaman" başlıkları ile belirtilmeye çalışılmıştır.

Ayrıca yazarın masal türünün zaman bakımından karakteristiği olan duyulan geçmiş zamanın (-miş) dışına çıkarak esere kipsel açıdan zengin bir görüntü verdiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak denilebilir ki Cahit Uçuk; belirgin tarihsel kullanımlara yer vermemiş olsa da kozmik zamana, zamanın insana psikolojisi üzerindeki etkisine ve değişik kipsel zamanlara yer vererek anlatı türünün yapılarını meydana getirmede önemli bir işlevi olan zaman unsuruna gerektiğince yer vermiştir.

7. SUNUŞ BİÇİMİ ve ANLATIM DURUMU

İncelenen bütün eserlerin hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniği ile oluşturulduğu tespit edilmiştir. Bu bakış açısında anlatıcı "itibari alemde sınırsız güce sahiptir. Vaka ve şahıs kadrosu ile ilgili geçmişe ve geleceğe ait her şeyi en ince teferruatına kadar bilmekte, onlar arasından yaptığı bir seçimi dikkatlere sunmaktadır. Bu durumda o, itibarî alemin hâkim mevkiindedir. O, anlattıklarını nasıl, nereden, kimden öğrendiğini söylemek ve belirtmek mecburiyetinde değildir. Uymak zorunda

olduğu kaideleri eser vasıtasıyla ifade edilmek istenen mesajda, eserin estetik gayesinde ve okuyucunun muhayyilesinde cisimleştirilmek istenilen itibarı alemde, kısacası eserin kendisinde aramak yerinde olur.

Bütün bu vasıfları taşıyan anlatıcı, eser vasıtasıyla dikkatlere sunduğu vaka, şahıs kadrosu ve mekân ile ilgili hususları kendisine has bir bakış açısından nakletmektedir. Bu bakış açısının hâkim vasfı ilahi karakterli oluşudur. Öyleyse üzerinde durduğumuz tarzda anlatma işinin gerçekleştiği eserlerde hâkim bakış açısından ve bu bakış açısına bağlı anlatıcıdan söz edebiliriz...

Bu bakış açısı ile kaleme alınmış eserler, gerçekçi oldukları iddia edilse bile, masal ve destanlara has hususiyetleri bünyelerinde taşırlar. Destan ve masallarda ilahlarla insanlar iç içedir. Yaratıcı, yalnızca naklettiklerinin olabilirliği ile okuyucu veya dinleyici üzerinde gerçeklik duygusu uyandırır. Kendi belirleyici tavrını, okuyucu ile eser arasında kendiliğinden yapılan bir anlaşmanın arkasında gizler. Okuyucu, eline aldığı kitabın itibarı bir eser olduğunu bildiği anda, masal veya destan dinlemeye hazırlanmış dinleyici tavrıyla eserle kendisi arasında zımnî bir anlaşma hâsıl olur. Bu anlaşmaya göre okuyucu -biraz da alışkanlıkla- eserde neyin, nasıl ve kim tarafından nakledildiğine değil, anlatılanlara dikkat eder, onlar arasındaki münasebet üzerinde düşünür ve onlarla aynıleşmeye gayret sarf eder.”⁵⁸

Kahramanların geçmişini, bugünü, yüreğindeki, beynindeki bilen bir anlatıcı ile her duruma müdahale edebilecek tanrısal bir kudrete sahip bir bakışın bir araya gelmesi ile oluşan “hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniği” bir anlatsal tür olan masalların kuruluşlarıyla bütünleşse de çocuk edebiyatı alanında yapılan çalışmalar göstermiştir ki:

“...özellikle kafa sesi ile düşünceleri yansıtan üçüncü kişi, anlatımı zorlaştırdığı, inandırıcılığını yitirdiği gibi çocukların da hoşlarına gitmemektedir. Çünkü, bir kişinin diğer bir kişinin beyninden geçenleri aynen okuyabilmesi mümkün değildir. Birinci kişi ağız ile yapılan anlatımın daha samimi olduğu, karşısındaki ikinci bir kişi ile karşılıklı

⁵⁸ Şerif Aktaş, age., s.94-96

bir sohbet içtenliği oluşturduğu görülmüştür. Bir çeşit duygu, düşünce ve sırlarını paylaştığı izlenimi veren bu anlatım tekniğinin çocuklar tarafından daha çok beğenildiği ve benimsendiği görülmektedir.”⁵⁹

Sunuş biçimi bakımından değerlendirildiklerinde ise yazarın eserlerde birçok tekniğin kullanımına yer verdiği tespit edilmiştir: betimleme, öyküleme, rapor etme, sayısal verilerden yararlanma, mektup, montaj, geriye dönüş, açıklama, iç çözümlene, iç diyalog, iç monolog ve diyalog teknikleri.

Belirtilen anlatım tekniklerinden yazarın en çok kullandığı diyalog tekniğidir. En kısa diyalogun 1 sözcükten (*F.B.E., H.Ç., S.S., U.S., D.T., Y.A.D., M.C.D., Ö.D., M.Y., Y.C.D.*), en uzun diyalogun ise 199 sözcükten (*F.B.E. 2, s.79-80*) oluştuğu tespit edilmiştir. Diyaloglar *Fadiş, Bediş, Ediş*'te konuşma çizgisiyle, geri kalan eserlerde ise çift tırnak işareti ile gösterilmişlerdir.

Genel olarak açık mekân betimlemelerinde açıklayıcı betimlemeyi yeğleyerek “gerçekçilik” yaklaşımını benimseyen yazarın portre ve kapalı mekân betimlemelerinde ise sanatsal betimlemeyi yeğleyerek “romantik” yaklaşıma kaydığı görülmüştür.

Açıklama tekniğinin kullanımına yer vermesi anlamı okuyucu tarafından kolaylıkla anlaşılabilen sözcüklerin, sözcük öbeklerinin ve özlü sözlerin anlaşılmasında yardımcı olmuş; ayrıca yazarın eserde vermek istediği iletilerin netlik kazanmasına da katkıda bulunmuştur.

Geriye dönüş tekniği ise eserler arasında bir bağın kurulmasına yardımcı olarak, okuyucunun kafasında soru işaretleri yaratan konuların aydınlanmasında etkili olmuştur.

Yazar kimi eserlerde (*F.B.E., D.Ş., Y.C.D.,...*) hayvanlar aracılığıyla sahiplerine ulaştırılan uzun mektuplara yer verirken, kimi eserlerde de (*D.T.,M.C.D.,...*) kısa elektronik mektuplara yer vermiştir. Bu tutum yazarın günümüz insanının yaşam koşullarını dikkate aldığını göstermektedir.

⁵⁹ Alemdar Yalçın, Gıyasettin Aytaş, age., s.46

İç monolog, iç diyalog tekniklerini az kullanan yazarın; sayısal verilerden yararlanma tekniği ise yalnızca *Mutluluk Yağmurları* 'nda kullandığı tespit edilmiştir.

Anlatısal türlerin vazgeçilmez tekniği olan öykülemenin yaygın olarak görüldüğü, fakat olayları ayrıntısıyla vermekten hoşlanan yazarın rapor etme tekniğine ise az yer verdiğini söylemek mümkündür.

Sonuç olarak denilebilir ki Cahit Uçuk incelenen eserlerde; içtenliği ve inandırıcılığı yok eden hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniğini kullanmış olsa da, çeşitli sunuş biçimlerinin anlatıma kattığı renklilik ve zenginlikle bu olumsuz durumu kısmen de olsa yıkmayı başarabilmiştir.

8. MASALLARDA YAZARIN YAŞAMINDAN İZLER

Çocuklar için yazmak oldukça güçtür. Fakat genel hatlarıyla anımsanan bir çocukluk yazarlar için önemli bir malzemedir. İncelenen eserler ile yazarın yaşamını anlatan kitaplar bir araya getirildiğinde görülmüştür ki; Cahit Uçuk da bu malzmeden gerektiği gibi yararlanmasını bilmiştir.

Yaşama sevgi penceresinden bakmayı ilke edinen yazar bu pencereden kimi zaman kendini, kimi zaman sevdiklerini, kimi zaman da maddi ve manevi değerlerini görmüş ve bunları eserlerinde anlatmaya çalışmıştır:

Yağmur:

İri ve derin mavi gözlere, sarı saçlara, duru bir tene sahip olan Yağmur boş zamanlarını spor yaparak, müzik dinleyerek, kitap okuyarak, kitap yazarak geçiren; dünyayı kurtarma çalışmalarında büyük gayretler gösteren girişimci, özgüven sahibi, yenilikçi, dışadönük, çalışkan, kendi ayakları üzerinde durmasını bilen bir insandır:

“İlk gördüğü bebeğin mavi gözleriydi. Beyazları yok muydu bu koyu mavi gözlerin...” (H.Ç., s.17)

“Bu ince, zarif vücutlu, boylu poslu, altın saçlı, gök gözlü, pembe gül teni güneşle gül kurusu rengi almış güzel kıza ne kadar yakışmıştı bu sultan geceliği.” (Ö.D., s.26)

Anlarında betimlediği dış portre özellikleri, Bâbüali dünyasında yaşadığı sıkıntılar⁶⁰, yaşadıkları karşısında gösterdiği tutum ve davranışlarla Cahit Uçuk’un Yağmur karakteriyle kendisini anlattığını söylemek mümkündür.

Gobül:

Yağmur’un her zaman yardımcısı olan, genç kızın vakitli vakitsiz istediği yere huzurla gitmesini sağlayan Gobül, Yağmur’un en yakın arkadaşıdır:

“Ormanı ve evlerini bekleyen kangallar içinde en çok sevdiği, onun da kendisi için öl dese ölebileceği ölçüde bağımlılığını biliyordu Gobül’ün. Yalnız çıktığı yürüyüşlerde eli hep Gobül’ünün başında olurdu. Sessiz sakindi Gobül. Fakat için için yanan bir ateş gizliydi yüreğinde. Önemsiz bile olsa bir tehlike anında aslan kesilirdi Yağmur’u korumak için.” (U.S., s.49)

Cahit Uçuk Hekimhan’da bulunduğu sırada kocadığı için sahibinin başıboş bıraktığı bir Sivas kangalı olan Gobül’e sahip çıkar, onunla oldukça güzel günler geçirir. Cüzüngüt⁶¹ dönüşü köpeğinin öldüğünü öğrenince çok üzülür. Hayvan insan arasındaki bağıın güzelliğini ve güçlülüğünü çocuk yıllarında tatmış olan yazar bu konuyu eserlerinde işlerken, aynı zamanda çocukluk günlerini de anmış olur.⁶²

Torun:

Konuşma, gülme gibi insana özgü daha birçok özelliğe sahip olan Torun, Fadiş Sultan Yahısı’nın sevimli kedisidir. Genç aşıkların mektuplaşmalarında önemli görevlerde bulunan bu varlık sevda yüzünden üzülen insanların da yüreklerine su serper:

⁶⁰ Cahit Uçuk, Erkekler Arasında Bir Kadın Yazar-Silsilename 1

⁶¹ Hekimhan’ın Güzelyurt Beldesi

⁶² Cahit Uçuk, Bir İmparatorluk Çökerken, s.390

“Torun kedinin o gün postacılık ödevi kadar önemli bir işi daha vardı. Bunu kendisinden başka kimsecikler bilmezdi.” (F.B.E. 3, s.60)

“Torun mır mır türküsüne benzeyen bir sesle gün başından geçenleri Füsunsaz’ın sevdaşının sonunda tatlıya bağlanışının öyküsünü anlattı birer birer.

-‘Onlar ermiş muradına biz-çikalım tahtına!... darısı güzel sultanımın başına!’ ”
(F.B.E. 3, s.69)

Eserde kedi ismi olarak geçen Torun sözcüğü Cahit Uçuk’un Servet-i Fûnun Matbaasında haftalık olarak çıkardığı Dede gazetesinde aşk konulu şiirler yazdığı müstear adıdır. Büyük bir hevesle yayıma hazırladığı bu gazetenin yayınlarının kısa bir süre sonra durdurulması yazarı üzen olaylar arasındadır.⁶³

Cihannümâ:

Yazarın Doğa Savaşçılarında “Ben buraya ne büyüklerimizin koyduğu adıyla Cihannümâ, ne de av köşkü diyorum. Buralar rüyalar ve hayaller köşkü. Her girdiğimde hep böylesi duygular sarar beni.” (s.52) şeklinde anlattığı Cihannümâ sözcüğü Cahit Uçuk’un evlerinin en üst katında kitap sandıkları ve kullanılmayan eşyaların bulunduğu oda için kullanılmaktadır.

Yazarın babası Vehbi Bey’in boş zamanlarında resim yaparak sıkıntı attığı bu odada baba-kız sevgi dolu saatler geçirirler.⁶⁴

Köprülü Yalı:

Yazarın yine Doğa Savaşçıları adlı eserinde: “Küçük mavi bir göl benzeri koyun hemen bittiği köşedeydi yalıları. Geniş bir toprak üstüne kurulmuştu. Yalının sırtını yasladığı ormanla aralarında geçen bir yol vardı. Fakat bu yol büyük, görkemli yalıyı ikiye bölüyordu. Bu muhteşem yalının odalarının, salonlarını bir bölümü deniz kıyısında, diğer bölümüyse yolun üstünde ve orman tarafındaydı. Adı da köprülü yalıydı.” (s.110) şeklinde betimlediği yalı, Cahit Uçuk’un anne tarafından akrabası

⁶³ Cahit Uçuk, Yıllar Sadece Sayı-Silsilename 2, s.208

⁶⁴ Cahit Uçuk, Bir İmparatorluk Çökerken, s.250

Defterdar Sıtkı Beyin Kanlıca Körfezindeki yalısıdır. Yazarın çocukluk yıllarında annesi ile birlikte güzel vakitler geçirdiği bu yalı eserde anlatıldığı gibi bir bölümü deniz kıyısında, diğer bölümü orman tarafında olmak üzere 2 bölümden oluşmaktadır.⁶⁵

Füsunsaz:

Eserlerde Pembe Köşk'ün cariyesi (F.B.E. 2, s.7; Ö.D., s.37;...) olarak geçen Füsunsaz aslında Köprülü Yalı'ya evlatlık olarak alınan, hizmetçi Füsunsaz'dan başkası değildir.

Cahit Uçuk'un annesi Hadiye Hanım ile Köprülü Yalı'ya gittikleri bir günde küçük Cahit, Füsunsaz'ın dikkatsizliği yüzünden denize düşerek boğulma tehlikesi yaşar. Korku ve paniğe yaşayan genç hizmetçi Cahit'i denizden çıkarır ve bu olayın Hadiye Hanıma duyurulmamasını, aralarında sır olarak kalmasını ister.

Fakat Cahit'in çocuk kalbi buna dayanamaz ve yaşadığı bu üzücü durumu annesi ile paylaşır.⁶⁶

Berrak:

Harika Çocuklar isimli eserde geçirdiği bir hastalıktan dolayı gözlerini kaybeden fakat keskin duyulara sahip bir kısrak olarak anılan Berrak çocukların ve sahiplerinin çevresinde pervane döndüğü bir hayvandır:

“Berrak, Yâver dedenin olduğu kadar Güneş'in, Yağmur'un da sevgilisiydi. Berrak da onları çok severdi. Yâver dede, Güneş ve Yağmur bindiklerinde, hepsini tanır ve onları değişik kişnemelerle selamlardı.” (s.99)

Eserde belirtilen kahraman Seher Hanımın (yazarın anneannesi) aynı isme ve özelliklere sahip kısrığıdır. Başta Seher Hanım olmak üzere bütün aile bireylerinin çok sevdiği bu hayvan Selanik'te ayaklanma çıkararak Çömlekçi Çiftliğini (Seher Hanımın Çiftliği) yağmalayan Bulgar komitacıları tarafından alınır.

⁶⁵ Cahit Uçuk, Bir İmparatorluk Çökerken, s.240

⁶⁶ age., s.241

Bu durum ise aileyi çok üzer.⁶⁷

Hünkâr Yaveri:

Hayvanlara gösterdiği sevgi ve acıma duygularıyla eserlerinde anlattığı Hünkâr Yaveri karakteri ile yazar, dedesi Osman Nuri Beye telmihlerde bulunur:

“Yâver dede at meraklısıydı. Evinin arka bahçesindeki ormana açılan kapının yanındaki modern ahırında altı ile on arasında cins kısrak ve at yaşardı. Renk renkti bu atlar. Doruların, al atların, kulaların sayısı eksilmez artardı. Her mevsimde doğan yavruları hep satmak için yetiştirir, müşteri çıktığında ise satmaya kıyamazdı.” (H.Ç., s.99)

“Çömlekçi Çiftliği’ni, kocasıyla birlikte idare etmek istiyordu ama Osman Nuri Bey sadece harayı büyütmekle yetinmişti. At yetiştirerek kazanç sağlayacağını söylerdi ama her doğan kısrağa, taya gönül bağladığı için hiçbir zaman satamamıştı...”⁶⁸

Karpuz Meşalesi:

Yazar çocukluk yıllarında sevdikleriyle birlikte keyif alarak izlediğini belirttiği⁶⁹ Karpuz Meşalesi gösterisini eserlerinde şöyle anlatır:

“Konuk çocuklar birdenbire şaşırdılar. Hem de nasıl bir şaşkınlıktı bu, kocaman bir şaşkınlık.

Göksu deresinin suları içinde suyla birlikte kayıp giden öbek öbek ışıklar vardı. Dere baştan başa bu ışıklarla bezenmişti.

‘Bu çok eski bir töremizdir. Yarım karpuz kabuklarının içine petrolle ıslatılmış kül doldurularak ateşlenir.’ ” (D.T., s.49)

Aile Sevgisi:

İncelenen hemen her eserde vurgulamaya çalıştığı aile konusu, yazarın yaşamda önemseydiği bir kavramdır. Sevgi dolu bir aileye sahip olan yazarın kardeşleri ve

⁶⁷ age., s.102

⁶⁸ age., s.15

⁶⁹ age., s.276

Antalya’da yaşayan ebeveynleri onun zor günlerinde en büyük destekçileri, mutluluk kaynağıdır:

“Aldığım mutlu bir haber beni Antalya yollarına düşürmüştü. Kız kardeşim, biricik Kayacığım anne olmuştu. Onu görmeliydim, hemen, derhal görmeli, o mini mini bebeği bağırma basmalıydım...”⁷⁰

Kırk Örgülü Saç:

Yazar Hekimhan’da bulunduğu sırada ilçede yaşayan kızların yaptığı gibi saçlarını kırk ince örgüyle bağlar.⁷¹

Eserlerindeki bayanlara bakıldığı zaman bunların genel olarak uzun saçlı oldukları ve saçlarını 40 örgüyle bağladıkları görülmektedir:

“Kapının el biçimi tokmağını çaldığında, kanadın aralığında karşısına çıkan gür siyah saçlarının kırk örgüsünde yıldız altınları şakırdayan başlığının sırt sırta dizilmiş altınlarından kara zülüfleri fırlayan, güzel gözleri sevgi, sevinç dolu Leymûne’yi görecek.” (D.Ş., s.20)

B. DİL ve ANLATIM İLE İLGİLİ UNSURLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. EDEBÎ SANATLAR

İncelenen eserler benzetme, deyim aktarması, değişmece ve ad aktarması sanatları bakımından incelenmeye esas alınarak; aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Fadı, Bedi, Edi ve Uçan Su’da “deyim aktarması”; *Dünyamız Tehlikede ve Madenci Cemal Dede’de* “benzetme”; *Sırlı Saray’da* “deyim aktarması ve değişmece”; *Harika Çocuklar, Yer Altındaki Dostlar, Özlenen Dostlar, Mutluluk Yağmurları, Doğa Savaşçıları ve Yeşil Cennet’e Doğru’da* ise en çok “değişmece” sanatının kullanımına yer verildiği tespit edilmiştir.

Ad aktarması sanatının ise çok az kullanıldığı görülmüştür.

⁷⁰ Cahit Uçuk, *Erkekler Arasında Bir Kadın Yazar-Silsilene* 1, s.218

⁷¹ Cahit Uçuk, *Bir İmparatorluk Çökerken*, s.394

Yazar ayrıca benzetme sanatını ana dilde yaygın olarak kullanılan “gibi, kadar” ilgeçleri yerine daha çok “benzeri” sözcüğü ve “+cE” eki ile yapmayı yeğlemiştir:

“Zaten beni bir kuş benzeri salıverdiğiniz pencerenize yeniden dönebileceğimi şimdilik düşünemiyorum.” (D.Ş., s.60)

“Yağmur bebekçe bir konuşmayla bir şeyler mırıldandı.” (H.Ç., s.64)

Sonuç olarak denilebilir ki Cahit Uçuk; tespit edilen edebî sanatlarla kaleme aldığı masalları sığ, kuru bir anlatımdan kurtarıp, onlara edebi bir ruh kazandırmıştır. Yalnız şunu belirtmede yarar var ki; kullanılan bu sanatlar yazarın eserlerini sanat yapma kaygısı içinde olduğu düşüncesini akla getirmemelidir. Çünkü bu sanatlar verilen iletileri, betimlenen varlıkları, anlatılan durum ya da olayları boğmamış, eserlerin özünde yerinde kullanılarak tamamlayıcı birer fon görevi üstlenmişlerdir.

2. DEYİMLER-ATASÖZLERİ-ÖZDEYİŞLER

Yaygın olarak; ana dilin anlatım gücünü artıran, kendi anlamı dışında başka anlamlarda kullanılan, kalıplaşmış sözcük öbekleri olarak tanımlanan “deyim” sözcüğünün toplumlar ve dilleri bakımından önemini Doğan Aksan’ın tanıklığına başvurarak açıklamak uygun olur:

“Deyimler –bir başka ulusla olan kültür ilişkileri sonunda, ondan çevrilme, alınma değilse- bir dili konuşan toplumun dünya görüşünü, yaşam biçimini, çevre koşullarını, gelenek, görenek ve inançlarını, önem verdiği varlık ve kavramları, kısacası, maddi ve manevi kültürünü yansıtan, o toplumun düşünme biçimini, hatta nükte ve buluşlarını ortaya koyan, dilbilim açısından olduğu kadar yazın ve halkbilim açısından da önemli olan sözlerdir. Bu nitelikleriyle deyimler, her dilin iç yapısını, her dilin kendine özgü, başkalarından ayrılan bir yönünü oluşturur; bir dilin gerçekleri dile getirmekteki anlayış ve anlatış biçimini gösterir. Dilci ve halkbilimciler yalnızca deyimlerine dayanarak bir toplumun bütün kültürünü inceleyebilir, önemli sonuçlar çıkarabilirler.”⁷²

⁷² Doğan Aksan, Türkçenin Gücü, Bilgi yayınevi, Ankara 2003, s.91-92

Toplumların maddî ve manevî değerlerini, düşünme biçimini, nükte ve buluşlarını ortaya çıkararak halkbilim ve dilbilim açısından önemli malzemeler olarak görülen bu söz değerlerinden yazarın gerektiğinde yararlandığı görülmektedir.

Çoğu ana dilde yaygın olarak kullanılan bu söz zenginliklerin (akıl etmek, *U.S.*, s.41; kulak kesilmek, *S.S.*, s.35; sözünü kesmek, *M.C.D.*, s.45;...) yanı sıra az olmakla beraber yazarın Türkçeye kazandırdığı özgün kullanımları da görmek mümkündür: (ateş ateş yanmak *M.C.D.*, s.11; yüreği ağulu bir acıyla dolmak, *F.B.E.* 4, s.28,...)

Atalarımızın yaşam deneyimleri sonucu oluşmuş, nesilden nesile aktarılarak günümüze kadar gelen eğitici, öğretici özlü sözler olarak bilinen atasözleri Türkçenin anlatım gücünü arttıran bir diğer söz değerleri yumağıdır. Az sözle sayfalarca bilgiyi anlatmaya çalışan bu söz kalıplarının yeri geldikçe kullanılmaya çalışıldığı görülmektedir:

Yazar çalışmanın erdemli bir davranış olduğunu: “Çalışan demir pas tutmaz.” (*Ö.D.*, s.64); yapılan yanlış davranışların sonuçlarına katlanılmasının gerektiğini: “Minareyi çalan, kılıfını hazırlar.” (*Y.A.D.*, s.26)... sözleriyle dile getirir.

Teknolojinin yanlış kullanılmasının uzayda mavi bir bilyeye benzettiği dünyanın sonunu getireceğini M.Akif Ersoy’un İstiklâl Marşı’nda yer verdiği: “Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar!” (*Ö.D.*, s.64; *M.C.D.*, s.63) dizesiyle açıklamaya çalışan yazar bu özlü sözle; teknolojinin yanlış ellerde kullanımını eleştirirken, Milli Şair ve Milli Marş’a da telmihlerde bulunur.

Sonuç olarak denilebilir ki Cahit Uçuk masallarında yer verdiği bu değerlerle (deyim, atasözü, özdeyiş) anlatımı güçlendirmiş, eserlerin kültürel dokularına bir renklilik katmıştır.

3. İKİLEMELER

“Türkçede ikilemelerin ortaya çıkışını hazırlayan temel etken anlamdır. Düşünce ve duyarlıktaki gelişme ve değişmeleri yansıtan anlamlara yeni anlatım

kalıpları bulmak için sözcükleri yan yana getirip tek bir sözcük gibi onları kullanma yoluna gidilmiştir. Başka bir deyişle anlamı belirtmek, pekiştirmek, güçlendirmek amacıyla yeni bir sözcük yaratıyormuşçasına, ikilemeler oluşturulmuştur. İki sözcük yan yana getirilerek, bu yan yanalıktan ortaklaşa yeni bir anlam elde etme düşünülmüştür.”⁷³

Belirtilen açıklamalar ışığında temel işlevleri anlamı belirtmek, pekiştirmek, güçlendirmek olan ikilemelerin incelenen eserlerde kullanımlarına gerektiğince yer verildiği tespit edilmiştir.

Daha çok aynı sözcüğün tekrarı ile oluşturulan ve ana dilde kullanımları yaygın olan (derin derin, *D.T.*, S.11; ağır ağır, *U.S.*, s.100; sıkı sıkı, *S.S.*, s.45;...) bu söz değerlerinin yanısıra yazarın Türkçeye katkı olsun diye sunduğu örnekleri de görmek mümkündür (soru soru, *M.C.D.*, s.92; oğul oğul, *M.Y.*, s.18; resim resim, *Y.C.D.*, s.107;...vb.)

Sonuç olarak denilebilir ki Cahit Uçuk incelenen masallarda Türkçenin anlatım gücünün güzel örneklerinden olan bu söz hazinelerini anlatımdaki ustalığıyla birleştirerek eserlerine bir renklilik ve zenginlik katmıştır.

4. SÖZCÜK İNCELEMESİ

“Öz Türkçecilik, özleştirmeciliğin eş anlamlısı, bir başka deyişle özleştirme eyleminin uygulamadaki adıdır. Özleştirmecilik ise özleşmeyi sağlama, dili öz haline getirme işidir.”⁷⁴

M.K. Atatürk’ün başlattığı dil devrimi ile birlikte ana dilin yabancı dillerin sözcüklerinden arınıp, öz değerleriyle birlikte zenginleşmesini isteyen insanlar arı bir Türkçe ile yazmayı, konuşmayı kendilerine kutsal bir erek olarak görmüşlerdir. Bu ereği eserleriyle eyleme dönüştürenlerden biri de Cahit Uçuk’tur. Elbette ki yüzde yüz arı bir dil ile eserlerini sunmak mümkün değildir. Fakat onun öz Türkçe ile eserlerini oluşturma çabası takdire değerdir. Bu çabanın sayısal verilere dönüştürülmüş sonuçları:

⁷³ Emin Özdemir, Erdemin Başı Dil, Bilgi Yayınevi, Ankara 2000, s.145

⁷⁴ Emin Özdemir, Öz Türkçe Üzerine, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1999, s.20

Fadiş, Bediş, Ediş'te %91; Harika Çocuklar'da %97; Sırlı Saray'da %95; Doğa Savaşçıları'nda %91; Uçan Su'da %90; Dünyamız Tehlikede'de %93; Yer Altındaki Dostlar'da %88; Madenci Cemal Dede'de %85; Özlenen Dostlar'da %89; Mutluluk Yağmurları'nda %93 ve Yeşil Cennet'e Doğru'da ise %91'dir.

Yazarın övgüyle söz edilmeye değer bir diğer tutumu ise gerek olayların geçtiği yerin İstanbul ve çevresi olması ve gerekse kahramanların kültürel düzeyleri yüksek kişiler olmalarından dolayı masalların İstanbul Türkçesi ile oluşturulmuş olmalarıdır. İstanbul Türkçesi ile anlatılmak isteneni Emin Özdemir'in tanıklığına başvurarak anlatmak yerinde olur:

“Gerçekte her ulus dilinin ve kültürünün bir başkenti vardır. Örneğin Fransızcanın Paris, Almancanın Berlin, İngilizcenin Londra, Türkiye'ninki de İstanbul... gibi. Ancak İstanbul'un Türkçenin başkenti olma özelliği çeşitli yörelerden İstanbul'a göçler nedeniyle değişmiştir. Şunu hemen belirteyim ki bir ülkenin başka başka yörelerinde doğmuş, yetişmiş kişileri arasında söyleyiş farkları bulunabilir.

Ancak bu ülkenin insanları zorluk çekmeden birbirleriyle anlaşmak için belli bir bölgenin ya da kentin dilini ortak dil olarak benimserler. Türkçemizde ortak dil İstanbul ağzı üzerine kurulmuştur. Resmi yazışmalarda, okul kitaplarında, gazete ve dergilerde, radyo ve televizyonlarda bu ortak dil kullanılır.”⁷⁵

Yalnız başlarına bir anlam ifade eden ya da cümle içinde anlam kazanarak duygu ve düşüncelerin aracı olan sözcükler, dilin değer yapı taşlarıdır.

Ana dil öğretiminin kolaylık sağlamasında ve ana dile karşı bir sevginin oluşmasında bu yapı taşların işçiliğini yapan yazarlara büyük görevler düşmektedir.

Cahit Uçuk'un bu konuda titiz davrandığını söylemek mümkündür. Çünkü yazar; arınmak (*F.B.E.1*, s.36), özlem (*H.Ç.*, s.76), yaşam (*D.S.*, s.96), şölen (*D.T.*,

⁷⁵ Emin Özdemir, Erdemin Başı Dil, s.20

s.46), güz (Y.C.D., s.30)... gibi sözcüklerle Türkçenin söz varlığını kendi öz değerleriyle buluşturmanın güzelliğini yaşatırken; günümüz insanının yaşantısı içinde yer bulan: robot (H.Ç., s.76), günlük gazete (S.S., s.57); televizyon, muhabir (D.S., s.37); bilgisayar (D.T., s.40); buzdolabı (Y.A.D., s.39); video kaset (Ö.D., s.61)... sözcükleri ile de güncel dili yakalamayı başarır.

Ayrıca kimi eserlerde eşanlamlı (anlamdaş) kelimelerin kullanımına yer vererek okuyucunun sözcük dağarcığını zenginleştirir: esin, rüzgâr (H.Ç., s.77); yürek (S.S., s.73)-kalp (S.S., s.78); cevap (D.T., s.8)-yanıt (D.T., s.68); hayal, düş (Ö.D., s.26), misafir (Y.C.D., s.80)-konuk (Y.C.D., s.82)...

Yazarın sözcük seçiminde özen gösterdiği bir diğer nokta ise; okuyucunun cümle içinde bile anlamını çözemeyecekleri sözcükleri anlamlarıyla birlikte vermesidir:

“Ben bu kıyılara, bu abı hayat, yani yaşam suyu dedikleri bu Göksu deresinin hayranıyım efendim.” (F.B.E., 3, s.83)

“İşe yedirip içirme, ibâte barındırıp yerleştirme manasına gelir.” (Y.A.D., s.98)

Yerel sözcük kullanımına birkaç eserde (F.B.E., S.S., D.Ş.) ağız taklidine yalnızca bir eserde (D.S.) yer veren yazar argo kullanıma ise hiç yer vermemiştir.

Sözcük türlerinin genel dağılımına bakıldığında ise aşağıdaki sayısal verilerden hareketle:

İsim	%41
Sıfat	%17
Eylem	%12
Belirteç	%11
Ünlem	%6
Adıl	%6
Bağlaç	%4
İlgeç	%3

Yazarın ana dilde belirtilen bütün sözcük türlerine yer vermekle beraber; Türkçenin temelini oluşturan isimlere sıklıkla; ancak cümle içinde bir anlam kazanan değerler olan ilgeç ve bağlaçlara ise oldukça az yer vererek çocuk kitaplarında bulunması gereken özelliklere dikkat ettiği görülmektedir.

Sonuç olarak denilebilir ki Cahit Uçuk; eserlerinde arı bir dil kullanmaya, okuyucunun sözcük dağarcığını zenginleştirici bir tutum içerisine girmeye ve çocuk kitaplarında bulunması gereken sözcük türlerinin kullanım düzeylerine özen göstermeye çalışmıştır.

5. CÜMLE İNCELEMESİ

İncelenen eserlerde örnek olarak seçilen 3 sayfada yer alan cümleler anlamları, yapıları, yüklem türleri ve yerleri bakımından incelenmeye esas alınarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Yazar yüklem türüne göre eylem cümlelerine (%70) daha fazla yer vermiştir. İsim cümlelerinin genel dağılımdaki oranı ise %30'dur. İsim cümlelerinin betimlemelerde; eylem cümlelerinin ise olayın akışında ağırlıkta kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yüklem türüne göre değerlendirildiklerinde ise; yazarın Türkçe söz dizimine uygun olarak kurallı cümleye (%76) daha fazla yer verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Kurallı cümlelerin ana dilin söz dizimine uygunluğu her ne kadar dilciler tarafından: "Yeryüzünde konuşulan diller arasında, öznenin başta, yüklem sonda, nesnenin ortada olduğu diller içinde bulunan Türkçe, kısaca ÖNY (özne+nesne+yüklem) diye adlandırılan tiptedir."⁷⁶ şeklinde belirtilse de cümleye devingenlik kazandıran devrik cümlelerin (%22) anlatıma renklilik kattığı da bir gerçektir.

Yazar kurallı cümle kullanımı ile ana dilin kurallarına bağlılığını ifade ederken; yer verdiği devrik cümlelerle de tekdüzeliğin yaratmış olduğu atmosferi dağıtarak anlatıma kıvraklık kazandırmıştır.

⁷⁶ Doğan Aksan, age., s.35

Cümleler anlamı bakımından değerlendirildiklerinde genel olarak olumlu cümlelerin (%82) kullanımına ağırlıkta yer verildiğini söylemek mümkündür. Yüklem belirttiği eylemin gerçekleştiğini belirten bu tür cümleler yaşama sevgi ve umut penceresinden bakan yazarın yaşam felsefesiyle ilişkilendirilebilir.

Yapısı bakımından yapılan değerlendirmede yazarın *Fadiş*, *Bediş Ediş* (%49), *Harika Çocuklar* (%55), *Doğa Savaşçıları* (%45), *Madenci Cemal Dede* (%42) ve *Özlenen Dostlar'da* (%44) birleşik cümle kullanımına; *Sırlı Saray* (%48), *Uçan Su* (%51), *Dünyamız Tehlikede* (%62), *Yer Altındaki Dostlar* (%53), *Mutluluk Yağmurları* (%41) ve *Yeşil Cennet'e Doğru'da* (%66) ise basit cümle kullanımına ağırlıkta yer verdiği tespit edilmiştir.

Cümle yapısı bakımından ele alındığında ise; genel olarak bütün eserlerde birer sözcükten oluşan cümlelere yer verdiği; en uzun cümlenin 55 sözcükten (*Y.C.D.*) oluştuğu görülmüştür.

Cümlelerde ortalama sözcük sayısı 9 yaş ve üstü çocuklar için 6-10 sözcük arasında olmalıdır.⁷⁷ İncelenen eserlerdeki sözcük sayısının bu düzeye uygun olduğu sayısal veriler ışığında tespit edilmiştir.

Sonuç olarak denilebilir ki Cahit Uçuk; incelenen masallarda cümle uzunluklarına özen göstermiş; fakat cümle türleri bakımından dengeli bir dağılıma yer vermeyerek en çok kurallı, olumlu, basit/bileşik cümle ile eylem cümlesinin kullanımına yer vermiştir.

6. MASALLARDAKİ KALIP SÖZLER

“Bilindiği gibi, her toplumda belli durumlarda söylenmesi gelenek olmuş sözler, duyguları açığa vuran kalıplar, çeşitli klişeler vardır. Örneğin bir kimseyle karşılaşıldığında, onu selamlarken, bir kimseden yardım ya da iyilik görüldüğünde, bir

⁷⁷ Alemdar Yalçın, Gıyasettin Aytas, age., s.24-28

şey rica edildiğinde, hasta olduğunu öğrendiğimiz bir kimseye söylenen sözler gibi.”⁷⁸ Ayrıca nişanlanma, evlenme, doğum, sünnet, kazanılan başarılar, yeni alınan eşyalar... karşısında insanın iyi niyetini anlatan bu sözler, toplumun görgü kuralları, insanların birbirlerine olan yaklaşımları, dinsel inanışları, yaşayış biçimleri ve değer yargıları konusunda toplumların tanınmasına yardımcı olmaktadır.

Masalların Türkçenin anlatım gücünün en güzel örnekleri olan bu söz değerleri bakımından yapılan incelemelerinde yazarın bu tür kullanımlara eserlerin dokusuna uygun olarak yer verdiği tespit edilmiştir. Örnekler:

Fadiş, Bediş, Ediş:

“-‘Allah sizden razı olsun!’ dedi.” (F.B.E.1, s.7)

“-‘Hoş geldin. Ozanımız hoş geldin!’

-‘Hoş bulduk yarenler hoş bulduk!’ ” (F.B.E. 4, s.50)

Harika Çocuklar:

“Aman Allahım şükürler olsun, benim küçücük sevgili Gülfem’imin bir kızı oldu demek.” (s.9)

“Bir gözleri var, Allah nazardan esirgesin.” (s.13)

“Allah korusun!” (s.85)

Sırlı Saray:

“Allah seni kem nazarlardan korusun yavrum!” (s.21)

“Sağ olunuz Perinaz sevgilim!...” (s.45)

“Elleri dert görmesin!” (s.72)

⁷⁸ Doğan Aksan, age., s.163

Doğa Savaşçıları:

“ ‘Aklı yerinde, sözü sazı yerinde, eteği belinde...’ derlerdi ondan söz edilirken”
(s.40)

“Sağ ol, Yağmur...” (s.52)

“Artık kurtuldu Tanrı’ya şükürler olsun!” (s.81)

Uçan Su:

“Su!... Tanrı’ma yüz binlerce şükürler olsun, su!” (s.37)

“Fitnat’ı her gören ‘Su gibi aziz ol, kızım!’ diyordu.” (s.74)

“Sana kıyamam ben!...” (s.79)

Dünyamız Tehlikede:

“Sana müjdelirim var Yağmur!” (s.11)

“Size iyi geceler!” (s.95)

“Ah, şükürler olsun!...” (s.118)

Yer Altındaki Dostlar:

“Kutlu Olsun!” (s.12)

“Berhudar ol evladım...” (s.31)

“Sağ olunuz efendim.” (s.49)

Madenci Cemal Dede:

“Görelim meylam neyler; neylerse güzel eyler!” (s.61)

“Birbirlerine ‘iyi geceler’ dileyerek birer birer pınar başında ayaklarını yıkadılar birer kez daha.” (s.81)

“Hoş geldin dünya yüzüne!...” (s.89)

Özlenen Doştlar:

“Ah sağ olun, güzel sözlerinize ve bu harika armağanlarınıza Yâver dedeciğim, çok teşekkür ederim.” (s.34)

“Ben de Nâlan, hadi iyi geceler kardeşim!” (s.38)

“İyi günler Çiğdem hanım!” diyordu yabancı ses” (s.80)

Mufluluk Yağmurları:

“İyi geceler efendim...” (s.17)

“Yüz binlerce şükürlerim olsun Allah’ıma!...” (s.54)

“Allah daim etsin...Allah kêm nazarlardan korusun evlatlarım...” (s.55)

Yeşil Cennet’e Doğru:

“Sağ ol sevgili minik dostum... Sen bana Tanrı’nın verdiği en değerli bir armağansın... Sağ ol!...” (s.66)

“Tanrı seni korusun! Bizlere, vatanımıza bağışlasın.” (s.72)

“Aman Allah’ım!... Bu ne güzellik!... Bu ne harika görüntü!” (s.103)

Cahit Uçuk masallarında yer verdiği kalıp sözlerle yaşadığı toplumun dinsel inanışlarını ve insanların birbirleriyle olan ilişkilerinin inceliğini, güzelliğini yansıtmıştır.

7. MASALLARDAKİ BAZI MOTİFLER

Yazarın kaleme aldığı masalarda gelenekten yararlanıp yararlanmadığının anlaşılması bakımından motif araştırması yapılmış ve bu konuda dünya edebiyatında yapılmış en kapsamlı çalışmalardan olan Stith Thompson'ın; Motif Indeks of Folk-Literature⁷⁹ isimli eseri esas alınmıştır. Tespit edilen motifler şunlardır:

1. B 211.1.8. Konuşan Kedi

"Kediciğin iç çekercesine derin soluk alışında bir neden olmalıydı herhalde. Yağmur, sabırla yanıt bekledi. Kedicik yeniden derin bir soluk aldı.

'Sağ ol bunu sorduğun için!... Beni hiç merak etmemiş kuşkusuna düşecektim neredeyse.'

'Seni merak etmemek mümkün mü? Bu nasıl söz! Sana en çok muhtaç olduğum bir sırada ortadan yitiverdin.' " (Y.C.D., s.90)

2. B 211.3. Konuşan Kuş

"kuş 'Cik Cik!' gülümsedi.

-'Biz kuşlar, tüm doğa yaratıkları yön bulmada üstümüze yoktur. Hele bizler gibi göçmen kırlangıçlar. Siz bana gideceğim yerin doğuda mı, batıda mı, bir de şehrin adını söyleyin... Gerişi kolaydır sultanım!' " (F.B.E. 4, s.72)

B 421. Yardımcı Köpek

"Ormanı ve evlerini bekleyen kangallar içinde en çok sevdiği, onun da kendisi için öl dese ölebileceği ölçüde bağımlılığını biliyordu Gobül'ün. Yalnız çıktığı yürüyüşlerde eli hep Gobül'ünün başında olurdu. Sessiz sakindi Gobül. Fakat için için yanan bir ateş gizliydi Gobül'ün yüreğinde. Önemsiz bile olsa bir tehlike anında aslan

⁷⁹ Stithe Thompson, Motif Index Of Folk-Literature, 6 C., İndiana University USA 1955-1958

kesilirdi Yağmur'u korumak gerekirse." (U.S., s.49)

C 420. Sırları Açıklama Yasağı

"-Bu gece... Burada gördüklerin... Ben ve sarayım... İkimizin arasında bir giz olarak kalacak... Eğer sırrımızın bir kelimesini ağzından kaçıırırsan... Yine bu kocamış haline dönüşürsün." (F.B.E.1, s.62)

D 925. Sihirli Çeşme

" 'Ab-ı hayat' çeşmesinin yer altındaki büyük kaynağını bulmuşlardı... Yağmur gülümsüyordu. 'Bir gözünden yağ, bir gözünden bal' akıtmıştı büyükleri bir zamanlar." (M.C.D., s.74)

D 954. Sihirli Dal

"Perinaz Sultan, dünya yüzünden koparılıp ikiye bölünen çam dallarının ışınladığı sinyalleri duyunca el çırpmış, gelen kızlarına buyruk vermiş, 'Tez elden her zamanki yöntemimizle konuğumuzu alıp bize ulaştırın!' demişti." (D.Ş., s.87)

D 1071. Sihirli Mücevherler

"Gözyaşı elmasları yeryüzünden ayrılmadan önce boynumda, kulaklarımda, bileklerimde kalkanlardır. Onlar da daha önce verdiklerim gibi sihirli taşlardır ve gerçekte benim gözyaşlarımdan oluşmuşlardır." (Y.C.D., s.63)

F 10. Gökyüzündeki Dünyaya Yolculuk

"Gök gemisi açılan bu kapılardan süzülüp yükselişini sürdürüyordu. Yedi kat göğün buğudan kapıları açılıyor, gök gemisini aldıktan sonra kapanıyordu. Açılan üçüncü kapı, dördüncü kapı, beşinci kapı açılıp örtüldükçe saydam güverte örtülü gök gemisi buğuların ardında gizleniyordu. Göğün son yedinci kapısının açılışını da gördü Yağmur. İlkten harika, muhteşem yelken kayboldu." (Y.C.D., s.105)

F 80. Yerin Altındaki Dünyaya Yolculuk

"...Pencereden ağaca atladım. Oradan fare deliklerinin yollarından çamurlara, tozlara bulana ıslana yedi kat yerin altına indim." (Y.C.D., s.90)

F 200. Periler

“Ben peri padişahının biricik kızıyım. Adım Perinaz’dır. Seninki nedir?” (F.B.E. 1, s.57)

“Ben perilere inanıyorum... Periler benim soyumun güzelleridir.” (D.S., s.41)

F 210. Periler Ülkesi

“Çevre her an değişen güzelliklerle doluydu. Renkleri bir başkaydı tüm hayvanların. Kayısı rengiydi ağaçların yaprakları. Gök mavi değil, gül kurusu pembeydi. Büyük havuzun fiskiyesinden fişkıran sular, su değil de elmas tanecikleri, zümrütler, yakutlardı sanki. Parıltılı ışıltılıydı dört bir yan.

Küme küme güvercinler, altın sarısı ceylanlar, eflatun arslanlar, kaplanlar, ateş rengi kurbağalar...” (S.S., s.42)

F 505. Olağanüstü Kız

“(Yağmur) ‘Ben içgüdülerime çok güvenirim!... Duygularım bana yedi kat yerin altında bile olsalar, antik eserlerin bulunabileceği yerleri sinyallerine benzer ürpertilerle haber verirler.’ ” (M.C.D., s.70-71)

F 900. Olağanüstü Olaylar

“Nasıl bayılmasındı kendisinden beş yaş küçük kardeşi iki dişli Bediş, bir gece içinde yarım yüzyıl birden gerileyerek tazecik bir kız oluvermişti. Hem de dünyada eşi, benzeri olmayan güzellikte bir kız.” (F.B.E., 1, s.81)

“Kanat çırpması ile yükselerek karanlıkların içinde kaybolması bir oldu. Yağmur, öylece kaldı.” (Ö.D., s.20)

“Öyle ya, iki ucu çatal bir değnekle derinlerdeki suyu keşfederek dünya yüzüne çıkarmamış mıydı?” (U.S., s.74)

F 950. Olağanüstü Tedaviler

“Gerçek dışıydı, çünkü küçük kız yürüdükçe kuru otlarla kaplı topraktan çimenler fişkırıyor, minik tay büyük bir istekle taze çimenleri yiyerek kızın peşi sıra, başı çimenlerde ilerliyordu.” (H.Ç., s.107)

J 154. Baba Öğüdü

“Kızım hiç baş kaldırmasın. Babasına güvensin. Bir babanın en büyük mutluluğu evladının saadetidir. Kızıma bunları sunmak, onu mutlu etmek istiyorum. Kızımı verdiğim genç, gerçekten çok iyi bir soydan bir ailenin çocuğudur. Kızım babasına güvensin... Şımarıklıkları ona hiç yakıştıramıyorum...” (F.B.E. 4, s.29)

M 100. Antlar-Yeminler

“Ant içiyoruz... Yarınların sahipleri bizler, dünyamızı kurtaracağımıza el birliği, güç birliği, yürek ve sevgi birliği içinde Tanrı huzurunda ant içiyoruz.” (Ö.D., s.65)

M 430. Beddua

“Bizi köylerimizden edenler Allah’larından bulsunlar” (U.S., s.7)

N 440. Değerli Sırların Öğrenilmesi

“Güneş ve Yağmur, sevgili çocuklarım!... Artık uzaydaki mavi sonsuzlukta bir yeşil ceviz görünümünde, gizlerle örtülü bir gezegen olduğunu öğrenmiş bulunuyorsunuz.” (D.T., s.28)

N 815. Yardımcı Peri

“Ah Perinaz sevgilimiz, sen bizim hızırımızsın, dünyamızın yardımına koşan kutsal bir insansın...” (D.T., s.107)

P 10. Hakan/Hünkâr

“Hakan da kızının altın saçları üstüne eşsiz kıymette ve güzellikte bir taç

yerleştirdi.” (F.B.E. 2, s.51)

“Kendine özgü bir dakikasý bile olmamýř sevgili Hünkâr eřini kaybettikten sonra.” (M.C.D., s.41)

P 20. Sultan

“Perinaz Sultanýn yüzündeki sýrlý gülümseme yavař yavař uçklařarak silindi.” (D.T., s.28)

“Bediş Sultan artık neşelenmişti, gültüyordu.” (H.Ç., s.97)

P 170.0.1. Cariye

“Fadiř Masalcý Sultan, ninemizin bir cariyesi vardı. Adý Füsunsaz’dý.” (Ö.D., s.37)

P 200. Aile

“Kaptanođlu yalýsýnın soylu, soylu olduđu kadar alçakgönüllü görkemli yemek salonunda bütün aile bir araya gelmiřlerdi. Beraberce yenilecek yemeđin yanýsýra buram buram tüten özlemlerini gidereceklerdi.” (Ö.D., s.5)

“Ne güzeldi büyüklerin küçüklere sevgileri, şefkatleri, ilgileri, hoşgörülerini... Ne kadar güzeldi gençlerin ve çocukların aile büyüklerine hayranlıkları, sevgileri, saygıları” (S.S., s.89)

P 252.1. İki Kızkardeş

“Madenci Cemal Dede’nin hazinelerinin üzerinde yařadıklarýndan hiçbir zaman haberleri olmamýř iki kız kardeřin.” (Y.A.D., s.72)

P 310. Dostluk-Arkadaşlık

“Kaptanođlu yalýsýnın torunu Yađmur’la can ciđer arkadařtýlar. Hiç aksatmadan bu dostluđu sürdürüyorlardý ve sürdürceklerdi de yařam boyunca. O nasıl kendi konducularýnın çocuklarına yardımcıysa, Yađmur da ona kanat açmýřtı.” (U.S., s.22-23)

P 320. Konukseverlik

“...Gece bizim için hazırlanan gonca kokulu yatakların temizliği, özenle hazırlanışları. Konuklara gösterilen ilgi ve candanlık, hayranlık duygularımızı uyandırmakta gecikmedi.” (M.C.D.; s.84)

P 431. Tüccar

“Varlıklı bu şehir tüccarına ablaları sevgili küçükleri Ediş’lerini vermişlerdi.” (F.B.E. 1, s.5)

P 600. Gelenekler

“İşte diş buğdayı töresi, bu acıların hafiflemesi, bir buğday tanesinin suda kaynarken hiçbir acı duymadan patlaması gibi, minik bebeğın de öbür dişlerinin acısız çıkması dileklerini dile getiren bir törendir.” (H.Ç., s.55)

“Bu çok eski bir töremizdir. Yarım karpuz kabuklarının içine petrolle ıslatılmış kül doldurularak ateşlenir.” (D.T., s.49)

T 15. İlk Görüşte Aşk

“Asıl gerçeği söyleyeyim. İlk görüşün ilk anında birbirimize delirir gibi aşık olduk. Hepsi bu kadar.” (F.B.E. 2, s.71)

T24. Aşktan Dolayı Bayılma

“Atlıhan, içtiği şerbeti yarım bırakarak gözlerini kaldırdı. Bayılayazdı. Uğruna demir çarıklar giyerek, demir asayı eline aldığı, diyar diyar gezdiği, ozan olup dizeler, sazıcı olup ezgiler düzenlediği sevgilisi karşısındaydı..

Atlıhan’ın aklı alabora olan tekne gibi karıştı. Sulara gömülürcesine kendini kaybetti. Bayılmıştı.” (F.B.E. 5, s.39)

T80.Trajik Aşk

“Gözlerindeki yaşlar, duyduğu hayal kırıklığının ateşiyle kuruyuverdi... Duyduğu üzüntü, yürek acılarını bastırarak kadar büyüktü.Orada masasının önündeki koltuğaoturdu...Eskiden çok sevdiği gecelerden artık hiç zevk almıyordu. Yaralıydı, acılıydı, kırıktı.Herkese,yedi kat yerin dibinde yaşadığına,sevdiğinden koparıldığına öfkeliydi.” (F.B.E. 4,s.83)

T 131.1.2.1. Zorla Evlendirilme

“Törelere onu yüzünü bile görmediği bir adamla evlenmeye zorlamıştı. İçi isyan doldu birden. Öyle büyük bir baş kaldırıştı ki bu isyan, ‘başını alıp çık git! Kaç buradan’ diyordu avaz avaz.” (F.B.E. 5, s.93)

T 210. Evlilikte Bağlılık

“Bizim karı koca baş başa, el ele sürdürdüğümüz sevgi ve saygıyla kurduğumuz düzen çocuklarımıza da örnek oldu.” (Y.C.D., s.15)

T 596. Çocuğa İsim Koyma

“Sonra Yağmur kızı elleri üstünde kaldırdı onun kulağına kalın ve yumuşak âhenkli sesiyle ezan okudu ve Yağmur adını üç kez seslendi.

‘Yağmur!... Yağmur!... Yağmur!...’ ” (H.Ç., s.24)

V 50. Dua

“Allah daim etsin... Allah kem nazarlardan korusun evlatlarım...” (M.Y., s.55)

V 201. Allah

“Çiğ hamurken ekmek misali piştim. Sonra tüm yüreğimle Allah’ıma inandım.” (Y.A.D., s.81)

V 380. Çeşitli Dini İnanışlar

“Bediş arkadaşşıma bir mektup yazarım. Onu bir şişe içine koyar, Göksu’ya atarım. Babamın piri Abdüsselam Hazretleri’nin ruhuna üç Kulhuvallahi okurum.

Denizcilerin piri değil mi? Böylece benim de pirim olur. Mektubumu arkadaşşıma ulaştırır.” (F.B.E., s.76)

W 137. Meraklı Olma

“Çok düşündüm; evet fakat tüm merakıma, çevreme sorularına rağmen, hiçbir şeyler çıkaramadım o kedi boynunda gelen armağan konusunda!” (S.S., s.94)

Z 64. Atasözü

“Her zaman, ölüm hak miras helâl, diyen aile büyüklerimizi, bu hazinenin devlet payına düşen bölümünü nasıl bölüştüreceğimizi de bize gösterirler elbet.” (Y.A.D., s.76)

Z 71.1. Formülistik Sayı: 3

“Üç büyükler, yine sus pus olmuşlardı. Üçü de aynı düşünceler içindeydiler.” (H.Ç., s.42)

“Üç güzel, üç genç, üç seven insanın yüzleri öylesine yakındı ki.” (M.Y., s.54)

Z 71.5. Formülistik Sayı:7

“Yarı baygın, yarı uykundaydı, yedi kat yerin dibindeki periler sarayına götürüldüğünde.” (H.Ç., s.6)

“Yedi başında yedi ağzı, yedi ağzında yedi alevli dili değdiği yeri yakıp kavuran bu yedi başlı dev, dünyanın başına belaydı.” (M.Y., s.20)

Z 71.12.0.1. Kırk Gün Kırk Gece Düğün

“Kırk gün kırk gece düğünleri kurulmuş. Onlar ermiş muradına, biz konalım tahtına.” (Y.A.D., s.72)

Z145.Sembolik Renk:Yeşil

“Bohça biçimindeki sarılış' tümüyle açılınca,içindeki pırl pırl yeşil sırlı küt göründü.”(M.C.D.,s.93)

“Belki sırları gizliliklerindeki ‘Yeşil Cennet’e’ uçabileceklerdi.”(Y.C.D.,s.93)

Z 183. Sembolik İsim

“İşte Güneş oğlumuz. Adı benzeri parıl parıl zekâsı, şaşırtıcı becerileriyle bizi hayretlere düşüren Güneş. Daha üç yaşında. Doğduğu günden beri değişik milletlerin dillerini konuşan üç dadısından da dil öğrendi...” (H.Ç., s.50)

Sonuç olarak denilebilir ki her ne kadar günümüz insanının yaşam düzeyini, düşünce yapısını, hayata bakışını anlatan masallar yazmış olsa da Cahit Uçuk geleneksel motiflerden yararlanmaya özen göstermiştir.

SONUÇ

İnsanoğlunun hayal gücünden doğmaları ve olağanüstülüklerle açık olmaları masalları ilgi çekici kılmış; sunum aracı (insan, kitap, televizyon, internet, dergi...) ne olursa olsun bu türün çocukların dünyasında ayrıcalıklı bir yer kazanmasını sağlamıştır.

Her çocuk gibi Cahit Uçuk'u da çocukluk günlerinde en çok masallar ilgilendirmiştir. Büyüklerinden dinlediği masallardan ve okuduğu kitaplardan edebî zevkin tadına varan yazar, bir süre sonra masal tiryakisi oluvermiştir. Fakat yaşadığı dönemin edebiyatının çocuk ruhuna seslenen yapıtlar yönünden zengin olmaması yazara sıkıntılı günler yaşatarak onun, seviyesine hiç de uygun olmayan eserlere yönelmesine neden olmuştur.

Edebiyat dünyasına bir masal çalışmasıyla (Bir Masal ki Herkes Okumalı!) başlayan, yazdığı çocuk romanıyla (Türk İkizleri) dünya çapında bir üne kavuşan ve her geçen gün çocuklara yönelik kaleme aldığı kitapların sayısını artırarak çocukların sevgisine ve ilgisine mazhar olan yazarın kendini bu alana adanmasında belki de çocukluk günlerinde yaşadığı bu masal doyumsuzluğunun nedeni yatmaktadır.

Masal dışında anı, roman, hikâye, tiyatro, roman, manzum eser türlerinde de birçok eser yazarak çocukların yanı sıra yetişkinlerin de dünyasına girmeyi başarabilen yazarın 9 yaş ve üstü çocuklar için yazmış olduğu Fadiş, Bediş, Ediş ve Uzaydaki Mavi Bilye dizisinde bulunan kitapları, çalışmanın konusu olarak belirlenmiştir.

Büyüklerinden dinleyerek yıllar sonra Herte, Verte, Pitte adıyla kaleme aldığı ve 2002 yılında Fadiş, Bediş, Ediş ismiyle yeniden basıma hazırladığı masal ile Uzaydaki Mavi Bilye dizisinde yer alan 10 masal kitabı birbirinin devamı olduğundan, çalışmada bu bütünselliğin korunmasına özen gösterilerek kaynaklara bir yenisi eklenmediği gibi eserlerden herhangi bir tanesi de çıkarılmamıştır.

Bir halk masalından hareketle yazdığı bu masal dizisinin uzamasının nedenini yazar şöyle açıklar:

“Herte, Verte, Pitte adlı masalımı ele aldım. Bu masal kahramanları yaşasalardı, çocukları, torunları olsa nasıl olurdu, dedim. Günümüzün çocukları olsa tabii kompüterci, uzaycı olacak. Hemen başladım yazmaya. Yüzbir masal olacak. Torunları yaşıyor. Bir dahi kız: Doğuyor, dişleri var... İki gün sonra anne diyor, beş gün sonra baba diyor, bir yaşında okuma öğreniyor. Harika çocuk. Fizikle uğraşıyorlar, gökbilimle uğraşıyorlar. Rasathane kuruyorlar evlerine, uydu gönderiyorlar göğe...

Sonra yedi kat yerin altındaki periler, konuşan kediler, konuşan ceylanlar, kılık değiştiren yılanlar... Bir de günün konusunu koydum: Çevre Koruma Savaşçıları... Bir vakıf kurdular bunlar. Artık para kazanıyorlar, yerin altından geliyor, antikalar buluyorlar...⁸⁰

Fadiş, Bediş, Ediş ve Uzaydaki Mavi Bilye masal dizisinde yer alan on masal (Harika Çocuklar, Sırlı Saray, Doğa Savaşçıları, Uçan Su, Dünyamız Tehlikede, Yer Altındaki Dostlar, Madenci Cemal Dede, Özlenen Dostlar, Mutluluk Yağmurları, Yeşil Cennet’e Doğru) eğitsel iletiler, sanatsal özellikler, çocuğa sanat zevkini kazandırıp kazandırmadığının araştırılması ve ana dilin anlatım gücünü, güzelliğini duyumsatma bakımlarından incelenerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

a. Eğitsel İletiler

Cahit Uçuk’un masallarında temel konu sevgi, temel ileti ise; sevmeyi bilmek, sevmeyi öğretmektir. Fadiş, Bediş, Ediş isimli masalda insanlar arasındaki sevginin ağırlığı ön plandadır. Sevenler sevgilerini her şeyin üstünde tutarlar. Onun mutlulukla sonuçlanması için özverilerde bulunurlar. Sevgi uğruna çekilen acılar, yaşanan sıkıntılar taştan daha sert olan yasa ve töreleri yumuşatır; onları değiştirir.

Genç aşıklar arasındaki derin sevgi; kardeş, anne, baba, arkadaş, dost, torun, nine, hayvan, bitki, evlat... sevgileriyle devam ederek masalı sevgi büyüsiyle çevreler.

Uzaydaki Mavi Bilye masal dizisindeki eserlerde ise; sevginin toplumsal boyutu

⁸⁰ Abide Doğan, age., s.405

ön plandadır. Yazar bu eserlerde uzayda mavi bir bilyeye benzettiği dünyanın çeşitli nedenlerden (hava kirliliği, suların kirliliği, ozon tabakasının delinmesi, bütün atık sular, egzoz dumanları...) dolayı insanoğlunun elinden yitip gittiğini ve bütün insanlığın bu kötü gidişe bir dur demesi gerektiğini belirtir. Her masalında işlediği bu konu ile insanların çevresel konularda toplumsal duyarlılıklarının gelişmesine yardımcı olur; neden-sonuç ilişkisi içerisinde verdiği doğa, dünya sevgisini okuyucuya aşlamaya çalışır.

Ulusal kültürü oluşturan maddî ve manevî değerleri (bayrak, vatan, ulus, tarihî yapılar, gelenek ve görenekler, millî bayramlar...) de eserlerinde anlatmaya özen gösteren yazar bu değerler ile ulusal bilince sahip insanlar yetiştirmeyi amaçlar.

Bu iletilerin yanı sıra eserlerde insanların sosyal ilişkilerine anlam kazandırarak mutlu ve huzurlu toplumları meydana getiren iletileri (arkadaşlık, dostluk, güven, çalışkanlık, yardımlaşma, paylaşım...) de görmek mümkündür.

Anlattığı konularla yarının sahipleri olarak gördüğü çocuklara ve gençlere güvendiğini, umudun onlarda olduğunu belirten yazar yüreğindeki yaşam sevgisiyle yarınların güzellikler getireceğine inanır ve bu düşüncüyü okuyucuya aşlamaya çalışır.

Yazdığı masalları çocukluk günlerinin unutulmaz olay ve kişilerini telmih ederek yâd eden yazar bu tutumu ile çocuğa çocuk penceresinden bakmaya çalıştığını gösterir.

b. Sanatsal Özellikler

Okuyucuya bilimsel buluş sevgisini kazandırarak, ufkunu genişleten konuları anlatmasından dolayı bilim-kurgu hikâyesine; anlatım tekniklerinin zenginliği, uzunlukları ve yaşamın gerçeklerine yakın durmalarından ötürü klasik hikâyeye yaklaşan eserleri, özlerindeki olağanüstülüklerden ve yapısındaki geleneksel motiflerden ötürü masal sözcüğüyle tanımlamak yerinde olur.

Kahramanlarını insanlar, hayvanlar ve doğaüstü varlıklar olan yer altı

perilerinden seçen yazarın eğitim ve kültür düzeyi yüksek, girişimci, lider, yenilik takipçisi, toplumsal konulara duyarlı, temel hak ve hürriyetlerinin bilincinde olan, örf ve adetlerine bağlı, sevgi ve saygıyı ilke edinmiş özelliklere sahip varlıkları ön plana çıkardığı tespit edilmiştir.

Sayıları ve eserdeki konumları itibari ile kadın kahramanları ön plana çıkaran yazarın kadının özel yerini belirginleştirmeye çalıştığını söylemek mümkündür.

Yarının sahipleri ve umudun taşıyıcıları olarak gördüğü çocuk ve genç kahramanlar ile yılları geride bırakmasına rağmen kaçınılmaz değişimlere kapılarını açık tutan yaşlı insanların güzel ilişkileri okuyucuya örnek olacak niteliktedir.

Mekân bakımından genel olarak İstanbul ve çevresini anlatan yazar Atlıhan'ı Anadolu coğrafyasına göndererek İstanbul dışına çıkar ve Anadolu halkının insan sevgisini, paylaşımcılığını masallarında anlatmaya çalışır.

Masal türüne belirgin mekân unsurlarını getirmesinin yanı sıra, mekânın insan psikolojisi üzerindeki onarıcı ve yıpratıcı etkisine de yer vermeye özen gösteren yazar olağanüstü mekân unsurları ile masal türünün karakteristiğine uygun hareket eder.

Masallarında belirgin tarihsel ifadelere yer vermeyen yazar daha çok kozmik zaman unsurlarını ön plana çıkarır. Bu unsurların eserlerdeki ağırlığı doğaya dönük bir bakışa sahip olan yazarın ruh hâli ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca bu tutum eserlerde anlatılan konularla (doğa sevgisi ve çevre bilinci, dünya sevgisi...) da uygunluk göstermektedir.

Zamanın insan psikolojisi üzerindeki etkisinin de yansıtıldığı masalarda kahramanlar yalnızca anlatılmamış; aynı zamanda hissettirilmişlerdir.

Birbirini izleyen olayların bir zincir oluşturmasından meydana getirdiği masalları, klasik vak'a yapısı özelliği göstermektedir.

Masallarını hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniğiyle oluşturan yazar masallardaki olayların aktarılmasında birçok sunuş biçimi kullanmıştır: betimleme, öykülüne, açıklama; rapor etme, sayısal verilerden yararlanma, mektup, montaj, geriye dönüş, iç çözümlene, iç diyalog, iç monolog ve diyalog.

Bu tekniklerden bazen romantik, bazen de realist bir anlayış sergilediği betimlemenin, anlatısal türlerle özdeşleşen öykülemenin ve diyalog tekniklerinin yaygın olarak kullanımları söz konusudur.

Tekniklerdeki çeşitlilik ve kullanımlardaki yaygınlığın bilimsel araştırmalar sonucu çocuklara inandırıcı ve samimi gelmeyen hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniğinin olumsuzluğunu giderdiğini söylemek mümkündür.

Motif bakımından yapılan çalışmada ise yazarın gelenekten yararlandığı görülmüştür.

c. Dil ve Anlatım

Günümüz insanının yaşam biçimini, düşüncü gücünü, kültürünü anlatmakla güncel dili yakalayan yazar, öz Türkçe kullanımındaki çabasıyla da ana dili öz değerleri ile buluşturmanın mutluluğunu yaşar. Hatta Türk Dil Kurumunun çıkarmış olduğu Türkçe Sözlükte⁸¹ dahi bulunamayan ve ancak Derleme Sözlüğünde yer alan sözcükler (esleme, eseltme)⁸² kullanarak artık varlığından ümit kesilen değerlere can vererek bunları günümüz okuyucusuyla buluşturur.

İstanbul Türkçesi ile sıcak ve yalın bir anlatımı yeğleyen yazar, masallarda yer verdiği sözcükler ile de okuyucunun sözcük dağarcığını zenginleştirir. Ana dilde bulunan bütün sözcük türlerine yer vermekle beraber yazarın en çok isimlere, en az ise ilgeç ve bağlaçlara yer verdiği tespit edilmiştir.

Cümle türleri açısından dengeli bir dağılım sergilemeyen yazar Türkçenin kurallarına bağlı kalmaya özen gösterir ve cümlelerdeki ortalama sözcük sayısının

⁸¹ Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005

⁸² Derleme Sözlüğü V, Türk Dil Kurumları Yayınları, Ankara 1972, s.1779

seslendiği yaş grubuna uygunluk taşımasında titizlik gösterir.

Benzetme sanatını daha çok “benzeri” sözcüğü ve “+cE” ekiyle gerçekleştiren yazarın ad aktarması, değişmece ve deyim aktarması sanatlarına yer verdiği tespit edilmiştir. Bu sanatlar içinde en az kullanım oranı, ad aktarması sanatına aittir.

Bir kısmı kendine özgü olan ve aynı kelimenin tekrarı ile oluşturduğu ikilemelerin yanı sıra masallarında yer verilen deyim, atasözü ve kalıp sözlerin kullanımları ile de yazar, ana dilin anlatım gücünü göstermeye çalışır.

d. Masalların Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi

1. Cahit Uçuk’un incelenen masalları eğitsel iletiler yönünden zengindir ve çocukları hayata hazırlayacak, onlara güzel değerleri kazandıracak niteliktedir.

2. Yazar eserlerinde benliğini ve çevresini kuşatan bir sevgi coşkunuyla (doğa, insan, Allah, aile, hayvan...) okuyucuya güzel ve yararlı her şeye karşı bir sevgi aşılamaı amaçlar.

3. Ulusal kültürün maddi ve manevi değerleriyle süslenmiş masallar vatanını, bayrağını, ulusunu, millî bayramlarını, örf ve adetlerini... seven yurttaşlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

4. Yazarın incelenen masallarında okuyucuda psikolojik yıkıma neden olacak melodram özellikler görülmez. Ayrıca yazar okuyucuya korku verecek, gereksiz heyecan yaratacak, okuyucunun sinirlerini gerecek anlatımlardan kaçınır. Masallarda yaşam sevgisinden beslenen bir ümitli bekleş vardır.

5. İncelenen eserlerde her ne kadar masal türüne uygun olarak olağanüstülükler yer verilmişse de, bu konuda abartıya kaçılmamış ve yeri geldikçe olağanüstülükler gerçek yaşamın içine sindirilmeye çalışılarak okuyucunun gerçek dünyanın atmosferinden tamamen uzaklaşmaması sağlanmıştır.

6. Masallarda yer alan kahramanlar genel olarak olumlu niteliklere sahiptirler ve

bunlar çocuklara örnek olabilecek özelliklerle donatılmıştır.

7. Masallarda görülen sunuş biçimlerindeki renklilik ve zenginlik eserlerin değerlerini yükseltmiştir.

8. Okuyucuyu ana dilinin öz değerleriyle buluşturan yazar, masallarını sıcak ve içten bir anlatımla sunar.

9. İstanbul Türkçesiyle yalın bir söyleyişi benimseyen yazarın çeşitli tekniklerle okuyucunun sözcük dağarcığını zenginleştirdiğini söylemek mümkündür.

10. Yazar, günümüz insanının yaşam biçimini, düşünüş gücünü, kültürünü anlatan eserleriyle hem toplumun değer yargılarını okuyucuyla buluşturur hem de okuyucuya güncel dili yakalamanın mutluluğunu yaşatır.

11. Yazarın sözcük türlerinde ve cümlelerdeki ortalama sözcük sayısında gösterdiği özen, çocuk kitaplarında bulunması gereken özelliktedir.

12. Yazar Türkçenin anlatım gücünü artıran edebî sanatlar (benzetme, değişmece, deyim aktarması, ad aktarması), deyimler, atasözleri, ikilemeler ve kalıp sözlerin kullanımı ile okuyucuya dil zevkini ve inceliğini yaşatırken, masallarını da sığ, kuru bir anlatımdan kurtarır.

13. İleri teknolojinin sağladığı modern yaşam tarzı ile geleneksel motifleri bir arada eritmeyi başaran yazar, hem günümüz değerlerden hem de masallara masal lezzeti katan geleneksel motiflerden uzaklaşmayarak gelenekte özgünlüğü yakalar.

14. Yazarın çocukluk günlerinin özlemi ve sevgisiyle oluşturduğu masallar hem çocuk yüreğine hem de çocuk beynine işleyecek özelliktedir.

Sonuç olarak Cahit Uçuk'un incelenen masalları okuyucunun kişilik gelişimlerine katkıda bulunacak ve hayata hazırlayacak eğitsel iletilerle; çocuğa sanat ve dil zevkini aşılacak değerlerle yüklü olduklarından; bu eserler çocuk edebiyatının önemli bir boşluğunu dolduracak niteliktedirler.

KAYNAKÇA

- 1.Aksan, Doğan-**Türkçenin Gücü**, Bilgi Yayınevi, Ankara 2003
- 2.Aksoy, Ömer Asım-**Atasözleri Sözlüğü**, İnkılâp Yayınevi, İstanbul 1993
- 3.Aktaş, Şerif-**Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş**, Akçağ Yayınları, Ankara 1991
- 4.Alangu, Tahir-**Çocuk Kitapları Üstüne**, Doğan Kardeş Matbaacılık, İstanbul 1965
- 5.Alptekin Ali Berat, **Taşeli Masalları**, Akçağ Yayınları, Ankara 2002
- 6.Ana Britannica, **Masal**, C. 15, Ana Yayıncılık, İstanbul 2004, s. 406
- 7.Aral, Neriman, Figen Gürsoy-**Kitabın Çocuğun Gelişimindeki Yeri ve Önemi, 1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu-Sorunlar ve Çözüm Yolları**, Ankara Üniversitesi Basım Evi, Ankara 2000
- 8.Atabay, Neşe, İbrahim Kutluk, Sevgi Özel-**Sözcük Türleri I**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1976, Yöneten ve Yayına Hazırlayan: Doğan Aksan
- 9.Ateş, Kemal-**Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanları**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998
- 10.Ateş, Kemal-**Öğretemediğimiz Türkçe**, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2005
- 11.Bal, Hüseyin-**Bilimsel Araştırma Yöntem ve Teknikleri**, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, Isparta 2001
- 12.Banguoğlu, Tahsin-**Türkçenin Grameri**, Türk Tarihi Kurumu Basımevi, Ankara 1986
- 13.Bebe, Tansu-**Eğitsel Özellikleri İle Çocuk Yazını, 1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu-Sorunlar ve Çözüm Yolları**, Ankara Üniversitesi Basım Evi, Ankara 2000
- 14.**Birinci Çocuk Edebiyatı Sempozyumu- 23 Nisan Bildiriler ve Tartışma**, Alıç Ofset Matbaacılık Sanayi Ticaret A.Ş., Ankara 1995, Hazırlayan: Yrd. Doç. Dr. Zeki Gürel, s.102-112
- 15.Boratav, Pertev Naili-Masal, **Çocuk Edebiyatı Yıllığı-1987**, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987, Yayına Hazırlayan ve Yöneten: Mustafa Ruhi Şirin, s.112-124
- 16.Boratav, Pertev Naili-**Masallar 1 Uçar Leyli**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2002, s.2
- 17.**Büyük Larousse, Masal**, C.15, Milliyet Gazetecilik, Anonim Şirketi, İstanbul 1994, s.7841

- 18.Canan, İbrahim-**Çocuk Edebiyatı Nasıl Olmalıdır?**, **Çocuk Edebiyatı Yıllığı-1987**, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987, Yayına Hazırlayan ve Yöneten: Mustafa Ruhi Şirin, s. 72-75
- 19.Çiftlikçi, Ramazan-**Yaşar Kemal Yazar-Eser-Üslup**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997
- 20.**Çocuk Edebiyatına ve Çocuk Hekimliğine Yansıyan Şiddet Sempozyumu**, Osmangazi Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2002
- 21.Dayıoğlu Gülten- **Çocuk Yayınları, Çocuk Yayınları Sempozyumu- Bildiriler**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987, s.15-25
- 22.Demiray, Kemal-**Türkçe Çocuk Edebiyatı**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1970
- 23.Demirel, Özcan-**Türkçe Öğretimi**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1999
- 24.**Derleme Sözlüğü V**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1972, s.1779
- 25.Dilidüzgün, Selahattin-**Çağdaş Çocuk Yazını**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1996
- 26.Dilidüzgün, Selahattin-**İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları**, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 2003
- 27.Doğan Abide-**Cahit Uçuk'un Hayatı-Sanatı-Eserleri**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1999
- 28.Emiroğlu, Selim-Eflatun Cem Güney'in Eserlerinde Dil ve Çocuk Eğitimi, Öz Serhat Yayıncılık, Malatya 2006
- 29.Enginün, İnci-**Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış, Türk Dili**, S.400, s.186-194
- 30.Ergin, Muharrem-**Üniversiteler İçin Türk Dili**, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul 2002
- 31.Erkul, Rasih-**Cümle ve Metin Bilgisi**, Anı Yayıncılık, Ankara 2004
- 32.Erol, Aydın-**Adlarımız**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1989
- 33.Göğüş, Beşir-**Türkçe ve Yazın Eğitimi**, Gül Yayınevi, Ankara 1978
- 34.Gökşen, Enver Naci-**Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1985
- 35.Güleryüz, Hasan-**Yaratıcı Çocuk Edebiyatı**, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2003
- 36.Gültekin, Ali-**Dünden Bugüne Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı**, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1996, S.1, s.83-91

- 37.Günay, Umay-**Türk Masallarının Hususiyetleri, Çocuk Edebiyatı Yılığ-1987**, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987, Yayına Hazırlayan ve Yöneten: Mustafa Ruhi Şirin, s. 130-133
- 38.Günaydın, Aygün-**Çocuk Yayınları, Çocuk Yayınları Sempozyumu- Bildiriler**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987, s. 27-31
- 39.Güney, Eflatun Cem-**Foklor ve Eğitim Edebiyatı**, Milli Eğitim Yayınları, İstanbul 1971
- 40.Güney, Eflatun Cem-**Foklor ve Eğitim**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1966
- 41.Hacıemmioglu, Necmettin- **Türk Dilinde Edatlar**, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1984
- 42.**İkinci Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu-Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 2007, Yayına Hazırlayan: Prof.Dr.Sedat Sever
- 43.İmzasız, **Cahit Uçuk'la Çocuk Edebiyatı Üzerine, Çocuk Edebiyatı Yılığ-1987**, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987, Yayına Hazırlayan ve Yöneten: Mustafa Ruhi Şirin, s.340-342
- 44.Kantarcıoğlu, Selçuk-**Eğitimde Masalın Yeri**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991
- 45.Kavcar, Cahit, Ferhan Oğuzkan-**Yazılı ve Sözlü Anlatım**, Anı Yayınları, Ankara 1999
- 46.Kavcar, Cahit-**II. Meşrutiyet Devrinde Edebiyat ve Eğitim**, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara 1974
- 47.Kıbrıs, İbrahim-**Yeni Yüzyıl İçin Uygulamalı Çocuk Edebiyatı**, Eylül Yayınları, Ankara 2002
- 48.Komisyon-**Milli Kültür, İlk Öğretim Ders Kitabı Türkçe 7**, Evos Basım, Ankara 2006, s.30
- 49.Hatiboğlu, Vecihe-**Türkçenin Sözdizimi**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1972
- 50.Necatigil, Behçet-**Cahit Uçuk, Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, Varlık Yayınları, İstanbul 1980
- 51.Oğuzkan, A.Ferhan-**Çocuk Edebiyatı**, Emel Matbaacılık, Ankara 1983
- 52.Oğuzkan, A.Ferhan-**Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı**, Emel Matbaacılık, Ankara 1983

- 53.Okay, Orhan-**Edebiyat Dünyasında Çocuk, Çocuk Edebiyatı Yıllığı-1987**, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987, Yayına Hazırlayan ve Yöneten: Mustafa Ruhi Şirin, s. 61-65
- 54.Okuyan, Hülya Yazıcı-**Türkçenin Sözvarlığı Açısından Fakir Baykurt'un Romanları**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Ana Bilim Dalı (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2006, (393 sayfa)
- 55.**Örnekleriyle Türkçe Sözlük**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1995
- 56.Özdemir, Emin-**Erdemin Baş Dil**, Bilgi Yayınevi, Ankara 2000
- 57.Özdemir, Emin-**Öz Türkçe Üzerine**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1969
- 58.Özdemir, Emin-**Sözlü, Yazılı Anlatım Sanatı (kompozisyon)**, Remzi Kitabevi, İstanbul 2004
- 59.Özel, Sevgi, Neşe Atabey- **Sözcük Türleri 2**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1976, Yöneten ve Yayına Hazırlayan: Doğan Aksan
- 60.Özkırmı, Atilla-**Cahit Uçuk, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, C.4**, İnkılap Kitapevi A.Ş., İstanbul 1979
- 61.Öztürk, Hüseyin Emin-**Batı Çocuk Klasiklerinde Temel Değerler**, Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1991
- 62.Püsküllüoğlu, Ali-**Türkçe Sözlük, Masal**, Arkadaş Yayınevi, Ankara 2003, s.903
- 63.Sağır, Mukim- **İlköğretim Okullarında Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2002
- 64.Sakaoğlu, Saim-**Gümüşhane Masalları Metin Toplama ve Tahlil**, Ankara 1973
- 65.Sakaoğlu, Saim-**Masal Araştırmaları**, Akçağ Yayınları, Ankara 1999
- 66.San, İnci- **Çocuk Yayınlarında Sanat Değeri, Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987, s. 95-99
- 67.Sarıyüce, Hasan Latif- **Masal ve Çocuk Edebiyatındaki Yeri, Çocuk Yayınları Sempozyumu- Bildiriler**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987, s.57-62
- 68.Sever, Sedat-**Çocuk ve Edebiyat**, Kök Yayıncılık, Ankara 2003
- 69.Sever, Sedat-**Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme**, Anı Yayıncılık, Ankara 2000
- 70.Seyidoğlu, Bilge- **Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar**, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara 1975
- 71.Şimşek, Esmâ-**Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması, 2 C.**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001

- 72.Şirin, Mustafa Ruhi- **Çocuk Kalbimizin Kıyısındaki Irmak, Çocuk Edebiyatı Yıllığı-1987**, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987, Yayına Hazırlayan ve Yöneten: Mustafa Ruhi Şirin, s.160
- 73.Şirin, Mustafa Ruhi-**Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış- Çocuk Edebiyatı Yıllığı-1987**, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987, Yayına Hazırlayan ve Yöneten: Mustafa Ruhi Şirin, s.47-55
- 74.**Tarama Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1996
- 75.Tekin, Mehmet-**Roman Sanatı-Romanın Unsurları 1**, Ötüken Yayınları, Ankara 2001
- 76.Tezel, Naki-**Türk Masalları 1**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985
- 77.Thompson, Stithe -**Motif Index Of Folk-Literature**, 6 C., İndiana University USA 1955-1958
- 78.**Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005
- 79.Uçuk, Cahit- **Açgözlü Tilki**, Uçuk Yayınları, İstanbul 1995
- 80.Uçuk, Cahit- **Alın Teri**, Uçuk Yayınları, Servetifünün Matb., İstanbul 1981
- 81.Uçuk, Cahit- **Ateş Gözlü Dev**, Uçuk Yayınları, İstanbul 1993
- 82.Uçuk, Cahit- **Bahçemden Mektuplar**, Uçuk Yayınları, İstanbul 1970
- 83.Uçuk, Cahit-**Bir İmparatorluk Çökerken**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002
- 84.Uçuk, Cahit- **Bir Köy Masalı**, Çocuk Esirgeme Kurumu Halk Kitapları:1, İstanbul 1946
- 85.Uçuk, Cahit- **Cepteki Yavrular**, Uçuk Yayınları, İstanbul 1990
- 86.Uçuk, Cahit- **Çiğdem'in Düşleri**, Uçuk Yayınları, İstanbul 1995
- 87.Uçuk, Cahit- **Esrarengiz Yalı**, Uçuk Yayınları, İstanbul 1996
- 88.Uçuk, Cahit- **Eve Doğan Güneş**, Uçuk Yayınları, İstanbul 1996
- 89.Uçuk, Cahit- **Kara Eşek Kayboldu (Kayanın Öyküleri-5)**, Uçuk Yayınları, İstanbul 1975
- 90.Uçuk, Cahit- **Kırmızı Mantarlar**, Çocuk Esirgeme Kurumu Okul ve Öğrenci Kitapları, Cumhuriyet Matb., İstanbul 1943
- 91.Uçuk, Cahit- **Kurnaz Tilki**, Akay Kitabevi, İstanbul 1946
- 92.Uçuk, Cahit- **Kurumun Destanı**, Çocuk Esirgeme Kurumu Halk Kitapları:2, İstanbul 1946

- 93.Uçuk, Cahit- **Herte, Verte, Pitte**, 5 C., Uçuk Yayınları, İstanbul 1990
- 94.Uçuk, Cahit- **Ormanın Küçük Meleği**, Uçuk Yayınları, İstanbul 1995
- 95.Uçuk, Cahit- **Rüzgârın Sesi**, Uçuk Yayınları, İstanbul 1995
- 96.Uçuk, Cahit- **Sumru Kız**, Uçuk Yayınları, Servetifünün Matb., İstanbul 1974
- 97.Uçuk, Cahit- **Şahnazar**, 2 C. Uçuk Yayınları, İstanbul 1990
- 98.Uçuk, Cahit- **Tavşan Kızla Sarı Ayaklı Horoz**, Uçuk Yayınları, İstanbul 1995
- 99.Uçuk, Cahit- **Türk Çocuk Masalları**, Berkalp Kitabevi, İstanbul 1946
- 100.Uçuk, Cahit- **Unutulmaz Gezi**, Uçuk Yayınları, İstanbul 1993
- 101.Uçuk, Cahit- **Üç Masal**, Çocuk Esirgeme Kurumu Okul ve Öğrenci Kitapları, İstanbul 1944
- 102.Uçuk, Cahit- **Yalçın Kayalar**, Uçuk Yayınları, İstanbul Matb., İstanbul 1972
- 103.Uçuk, Cahit- **Yalnız Ağaç**, Uçuk Yayınları, İstanbul 1995
- 104.Uçuk, Cahit- **Âlim Kız Büyüdü 1 Rengârenk Hayaller**, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2004
- 105.Uçuk, Cahit- **Âlim Kız Büyüdü 2 Karlıcadağ'ın Melekleri**, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2004
- 106.Uçuk, Cahit- **Âlim Kız Büyüdü 3 Sevgiler Düğüm Düğüm**, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2004
- 107.Uçuk, Cahit- **Âlim Kız Büyüdü 4 Gurbette İki Yürek**, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2004
- 108.Uçuk, Cahit- **Âlim Kız Büyüdü 5 Vatana Uzanan Yollar**, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2004
- 109.Uçuk, Cahit- **Benden Selam Yunus'a 1**, Uçuk Yayınları, İstanbul 1974
- 110.Uçuk, Cahit- **Benden Selam Yunus'a 2**, Uçuk Yayınları, İstanbul 1996
- 111.Uçuk, Cahit- **Doğanın Armağanı**, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2004
- 112.Uçuk, Cahit- **Düğüm Düğüm Üstüne**, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2004
- 113.Uçuk, Cahit- **Gümüş Kanat**, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2002
- 114.Uçuk, Cahit- **Işıklı Pencere**, Uçuk Yayınları, İstanbul 1969
- 115.Uçuk, Cahit- **Küçük Çoban Âlim Kız 1**, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2002
- 116.Uçuk, Cahit- **Küçük Çoban Âlim Kız 2**, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2003

- 117.Uçuk, Cahit-**Küçük Çoban Âlim Kız 3**, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2003
- 118.Uçuk, Cahit-**Mavi Derinliklerdeki Sır**, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2004
- 119.Uçuk, Cahit-**Mavi Ok**, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2004
- 120.Uçuk, Cahit-**Sumru Kız**, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2003
- 121.Uçuk, Cahit-**Türk İkizleri**, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2002
- 122.Uçuk, Cahit-**Yıllar Sadece Sayı- Silsilename 2**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2003
- 123.Ünal, Şükrü-**Türkçe Öğretimi**, Nobel Yayınları, Ankara 2001
- 124.Vardar Berke-**Dilbilim ve Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara 1980
- 125.Yalçın, Alemdar, Gıyasettin Aytaş-**Çocuk Edebiyatı**, Akçağ Yayınları, Ankara 2002
- 126.Yardımcı Mehmet, Hüseyin Tuncer-**Eğitim Fakültesi İçin Çocuk Edebiyatı**, Ürün Yayınları, İzmir 2000
- 127.Yardımcı, Mehmet-**Yaşayan Malatya Masalları**, İnönü Üniversitesi Vakfı Yayınları, Malatya 1996
- 128.Yavuz, Muhsine Helimoğlu-**Masallar ve Eğitimsel İşlevleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002
- 129.**Yeni Tarama Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Düzenleyen: Cem Dilçin Ankara 1983
- 130.Yörük Yaşar-**Kompozisyon İlkeleri- Edebiyat Türleri**, Eğitim Yayınları, Ankara 1992